

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav české literatury a literární vědy

Dopisy Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi

Diplomová práce

The Letters by Jakub Deml to Jaroslav Durych

Thesis

Bc. Vladimíra Staňková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí své práce Daniele Iwashitě za její vedení, velkou ochotu a neutuchající trpělivost. Děkuji také Elišce Davidové a Šárce Kořínkové za cenné rady, své celé rodině, jež mě dlouhodobě podporovala při studiu i po celou dobu práce na této edici, a mnohý dalším.

Anotace

Práce obsahuje komentovanou edici dopisů Jakuba Demla (1878–1961) jeho dlouholetému příteli spisovateli Jaroslavu Durychovi (1886–1962). Více než 150 dopisů a desítky pohlednic dokumentují vztah obou spisovatelů ve dvou obdobích (v letech 1906–1909 a 1916–1959). První éra dopisování dokumentuje jak jejich překladatelskou spolupráci a vlastní tvorbu, tak názory na soudobé literáty i společenské poměry. Literárněhistorická studie připojená k edici popisuje také nejvýznamnější spory mezi těmito tvůrci. Ve druhém období byla korespondence nejintenzivnější ve dvacátých letech 20. století. Autoři spolu úzce spolupracovali a v korespondenci sdílejí i události ze svých osobních životů. V roce 1931 způsobilo rozkol mezi přáteli *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*. Poté se korespondence již nikdy plně neobnovila. Spor se tehdy přesunul na stránky periodik a knih, jak informuje jedna z kapitol studie. Edice je doplněna ediční poznámkou, soupisem listů, jmenným rejstříkem a vysvětlivkami, v nichž si čtenář přečte některé z Durychových reakcí a dozví se další podstatné okolnosti korespondence.

Klíčová slova

Korespondence, Jakub Deml, Jaroslav Durych, Josef Florian, Otokar Březina, Pavla Kytlicová
římskokatolická církev

Annotation

The thesis contains an annotated edition of the letters of Jakub Deml (1878-1961) of his long-time friend and writer Jaroslav Durych (1886-1962). More than 150 letters and dozens of postcards document the relationship between the two writers in two periods (years 1906-1909 and 1916-1959). The first era of correspondence documents their translation cooperation and own production and views on contemporary literary and social conditions as well. The literary studies connected to the edition also describes two major differences between these creators. In the second period was the most intense correspondence in the twenties of the 20th century. The authors worked closely together and share in the correspondence also events of their personal lives. In 1931 *My testimony about Otokar Březina* caused a split among friends. Then the correspondence has never fully restored. The dispute was then moved to the pages of periodicals and books, about which one of the chapters of the study inform. The edition is accompanied by editorial comment, an inventory sheet, an index of names and explanations, in which the reader reads some of Durych's reactions and learn other relevant circumstances correspondence.

Key words

Correspondence, Jakub Deml, Jaroslav Durych, Josef Florian, Otokar Březina, Pavla Kytlicová,
Roman Catholic Church

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze dne 5. srpna 2016

Bc. Vladimíra Staňková

Obsah

1	Úvod.....	7
1.1	Korespondence Jakuba Demla.....	7
1.2	Dopisy Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi.....	9
1.3	Počátek vzájemné korespondence	11
2	Adresát Jaroslav Durych	13
2.1	Osobní setkání spisovatelů: doklady v dopisech	15
2.2	První období korespondence (1906–1909).....	20
2.3	Spolupráce překladatelská	23
2.3.1	Durychův překlad díla Angely de Foligno	23
2.3.2	Durychův překlad díla <i>Výkřiky svaté Terezie</i>	26
2.4	Demlův vliv na Durychovu původní tvorbu v letech 1906–1909	29
2.4.1	Durychovy texty <i>Dobyvatelé Absolutna</i> a <i>Svatý Jiří</i>	29
2.5	Druhé období korespondence (od roku 1916)	35
2.6	Durychovy <i>Šlépěje</i>	40
2.7	Spor o <i>Svědectví</i>	50
2.8	Usmíření	56
3	Edice dopisů Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi.....	58
3.1	Soupis korespondence	58
3.2	Dopisy Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi.....	63
3.3	Seznam použitých zkratk	289
3.4	Jmenný rejstřík	290
3.5	Ediční poznámka	317
3.5.1	Grafika.....	317
3.5.2	Jazyk.....	318
3.5.3	Pravopis.....	319
4	Závěr	325
5	Prameny	327
6	Použitá literatura	329

1 Úvod

Milý příteli, přicházejí mi od Vás listy, které hřejí.

(Deml Durychovi, 2. října 1908)

1.1 Korespondence Jakuba Demla

Spisovatel, básník a kněz Jakub Deml za svého života (1878–1961) napsal a obdržel tisíce dopisů. Tvořily výraznou kapitolu jeho pracovních i přátelských vztahů, jejich prostřednictvím se odehrával často vysilující Demlův boj s církevní byrokracií a rovněž měly své nesporné místo v umělcově vlastní literární tvorbě. Úryvky svých listů i celé dopisy publikoval ve sbornících *Studia*, zveřejňoval korespondenci zasílanou církevním nadřízeným či dopisy a jejich úryvky zařazoval do svých deníkových knih. Jako celek ovšem vydal pouze svou korespondenci s Otokarem Březinou.

Ve druhé polovině 20. století vzniklo několik edic Demlovy korespondence (například z let 1913–1928 s F. X. Šaldou nebo dva výbory připravené Jiřím Oličem) a vznikly také strojopisné edice či byly publikovány některé ukázky z dopisů časopisecky.¹ V roce 2010 začala v nakladatelství Dauphin vycházet ediční řada, již otevřela kniha *Carissime, kde se touláte. Dopisy Jakuba Demla příteli Josefu Ševčíkovi do Babic* obsahující dopisy babického faráři z let 1904–1911. Svazek je doplněn úryvky z adresátových odpovědí i některých dalších korespondencí.

O rok později následoval svazek *I tento list považujte za neúplný. Dopisy Jakuba Demla příteli Matěji Fenclovi*, jenž nabízí jednu z nejpočetnějších a nejsouvislejších dochovaných Demlových korespondencí a otiskuje edičně upravených 98 Demlových listů z let 1905–1912 (a všech dvanáct dochovaných dopisů od kněze a překladatele Matěje Fencla). V roce 2013 zpřístupnila dvoudílná kniha *Číslo jednací: láska veřejnosti* přes 350 dopisů mezi Jakubem Demlem a sochařem Františkem Bílkem psaných v letech 1901–1906 a 1912–1928.

Čtvrtý svazek s názvem *Příteli Evermodu Balcárkovi místo čestného diplomu* přináší korespondenci s katolickým knězem, premonstrátem a archivářem Evermodem Vladimírem

¹ Stručný přehled o vydané korespondenci in KOŘÍNKOVÁ, Šárka. *Dopisy Jakuba Demla Matěji Fenclovi (1905–1912)*, Diplomová práce, 2010, str. 7.

Balcárkem. Zatím poslední, pátý svazek edice, pojmenovaný *Sedm let jsem u vás sloužil*, obsahuje rozsáhlý Demlův rukopis z let 1950–1951 (kdy Jakub Deml nemohl vydávat) i několik Florianových listů a dovoluje nám nahlédnout do vzpomínek na Josefa Floriana i na Demlovo vlastní putování jako kněze, básníka a vydavatele v první polovině 20. století. Další dvě připravované knihy edice již bude vydávat Ústav pro českou literaturu AV ČR a bude se jednat o korespondenci Jakuba Demla s F. X. Šaldou a s Otokarem Březinou. Ta sice již byla dříve do velké míry vydána, ale v rámci této ediční řady budou doposud známé soubory rozšířeny a zpřístupněny v přirozeném uspořádání dialogu trvajících téměř třicet let. Tato diplomová práce z obou připravovaných edic rovněž čerpá a sama by měla být později podkladem pro další svazek ediční řady. Proto se snaží zachovávat všechny ustálené postupy editorů dosud vydaných svazků – technickým popisem originálních rukopisů počínaje, rejstříkem a edičním komentářem konče. Vzhledem k velkému rozsahu korespondence mezi Jakubem Demlem a Jaroslavem Durychem se autorka v rámci diplomové práce soustředí na Demlovy listy a v rámci komentářů uvádí také části Durychových dopisů. Dopisy opatřuje vysvětlivkami a komentáři tak, aby čtenářům přiblížila některé souvislosti.

1.2 Dopisy Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi

*Jaká síla pokory, jaká prudkost vděčnosti
vůči Bohu a Vám, že se mnou mluvíte.*

(Deml Durychovi, 3. listopadu 1907)

Vzájemná korespondence Jakuba Demla a Jaroslav Durycha je uložena zčásti v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze a zčásti v Zemském archivu v Opavě, v olomoucké pobočce. Demlovský soubor obsahuje více než 150 položek. První a poslední Demlův list od sebe dělí 53 let. Korespondenci zahájili v roce 1906 (na popud Jaroslava Durycha), ale brzy se setkali také osobně. Jejich korespondenční období je možno rozdělit na dvě části. První lze vymezit lety 1906–1909, druhé období začíná rokem 1916 a nejintenzivněji si pak dopisovali ve dvacátých letech 20. století. Rokem 1930 korespondence více méně ustala, z pozdějších let se dochovala pouze Demlova pohlednice ze 7. října 1947 a dopis z roku 1959. I tak dopisování s Jaroslavem Durychem patří k nejrozsáhlejším souborům Demlovy korespondence.

Některé dopisy byly v minulosti výběrově přepsány či otištěny: Durychův syn Václav připravil strojopisnou edici *Jaroslav Durych Březinovi – Demlovi – Florianovi*, ve které je zveřejněno 73 Durychových dopisů Demlovi z let 1906 až 1930 (a jeden další dopis je v tomto samizdatovém vydání omylem umístěn mezi dopisy pro Floriana). Demlův dopis z 11. února 1930 je uveden ve výboru korespondence *Zakázané světlo* a výbor *Píšu to při světle nočním* obsahuje dopis Durychovi z 19. září 1959. V 63. čísle časopisu *Revolver Revue* pak Michal Charypar uveřejnil 22 dopisů.²

Na počátku vzájemné korespondence byl Deml autorem teprve jedné knihy (*Slovo k Otčenáši Františka Bílka* z roku 1904), Durych pak čerstvým studentem medicíny, který měl za sebou z hlediska literární tvorby zatím pouze neúspěšnou žádost o otištění svých prvních básní v měsíčníku *Květy*.³ Dopisy dokumentují Durychovy začátky překladatelské i spisovatelské, můžeme z nich čerpat informace pro bližší poznání tehdejších poměrů, poznávat postupy při vydávání děl i ceny vydávaných publikací. Seznámíme se díky nim

² CHARYPAR, Michal. Z korespondence Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi. *Revolver Revue* 22, č. 64, 2006, s. 97–121.

³ Zaslal je do redakce pod pseudonymem Jaroslav Mařík (Durych 2000, 9).

s Durychovými i Demlovými názory na další spisovatele či politiky a představitele duchovní správy a rovněž nám listy dovolují nahlédnout do každodenních starostí obou umělců.

Dochovaná korespondence není významná jen z hlediska obsahu, ale také pro poetiku dopisů, a to oboustranně. Od stručnějších praktických rad se dopisování záhy dostalo do roviny otevřeného přátelství, které nešetřilo upřímnými vyznáními ani krásou básnického jazyka. Poměr adresátů se rychle proměňoval. Z pozice Durych žák a Deml rádce se Durych brzy dostal ve svém projevu na úroveň rovnocenného partnera a Demlovi v jeho životních peripetiích s úctou radil.

Korespondence už od počátku pojednává velmi podrobně i o dalších osobnostech z kulturní oblasti. První z nich je František Bílek, další nevyhnutelně Josef Florian, s nímž Deml v té době spolupracoval a kterého Durych také osobně znal a se kterým si dopisoval. Dále se dočteme například o F. X. Šaldovi, Josefu Ševčíkovi, Miloši Dvořákovi, Vojtěchu Preissigovi či Vilému Bitnarovi, Sigismundu Bouškovi, Karlu Dostálovi-Lutinovi, Karlu Čapkovi, také o Demlových mecenáškách Elišce Wiesenbergerové a Pavle Kytlicové a řadě dalších osobností. Podstatné místo má pak v korespondenci a jejich vzájemném vztahu Otokar Březina, jenž byl nejdříve pojítkem mezi autory a později nepřímo zdrojem jejich největší rozepře.

Adresy obou přátel se často měnily. V prvním období korespondence (1906–1909) pobýval Durych v Praze a Příbrami, Deml v té době prožíval období častého stěhování a vynuceného cestování. Na první Durychův dopis odepisuje z Martínkova, postupně se pak stěhuje do Třešti, Staré Říše, Babic a Bystrce.

Po několika letech vzájemného mlčení začíná druhé období korespondence (od roku 1916), ze kterého se jako nejstarší dochoval Demlův korespondenční lístek z 8. prosince 1916. Durych v té době jako vojenský lékař sloužil na bojišti v Haliči, na dnešní Ukrajině. V roce 1917 se podle dochovaných dokladů dopisování rozproudilo. Durych v letech 1916–1930 sloužil a pracoval postupně v Krakově, Brucku nad Litavou, Kremži na Dunaji, Přerově, na Podkarpatské Rusi v Užhorodu, dále v Praze a Olomouci. Deml rovněž nezůstával na jednom místě, ale jeho adresy se měnily z jinošovské na šternberskou, brněnskou, tasovskou, slovenskou (v Topolčankách), opět na tasovskou, vrchbělskou, pražskou a pak ve 20. letech se adresa ustálila na Tasov, to když si tam Deml za přispění Pavly Kytlicové postavil dům.

Ne všechny dopisy, dopisnice a pohlednice jsou datovány, v edici jsme se proto nedatovanou korespondenci snažili zařadit podle poštovních razítek, věcných souvislostí, návazností na okolní dopisy i zmínek v dalších korespondencích obou spisovatelů.

1.3 Počátek vzájemné korespondence

Vidím postavu Vaši a stín, který se blíží...

(Deml Durychovi 24. listopadu 1906)

Nejstarším dochovaným dopisem je krátký Durychův lístek z 8. října roku 1906, kdy tehdy dvacetiletý absolvent příbramského gymnázia a čerstvý student medicíny žádá o osm let staršího Jakuba Demla o sdělení cen publikací Františka Bílka vydaných Studiem. „Tento dotaz se mi jeví tak trochu jako záminka. Durych chtěl především s Demlem navázat kontakt,“ píše Václav Durych v životopisném díle *Vzpomínky na mého otce* (Durych 2001, 120). Deml mu odepisuje ještě týž den a již z tónu jeho prvního dopisu je patrná otevřenost a také ochota mladého začínajícího překladatele a budoucího básníka směřovat a inspirovat.

Demlovu „sdílnost“ mohla probudit ona Durychova „záminka“, osoba Františka Bílka. Durycha se totiž o Bílkovo dílo zajímal, chtěl se s tímto výtvarníkem potkat a Jakuba Demla žádal o doporučení. Pro Demla to ovšem v té době bylo již palčivé téma a Durychovi blíže objasňoval příčiny svého rozchodu s Bílkem, později mu podrobně radil, jak by měl postupovat při domlouvání honoráře za Bílkovy ilustrace pro *Výkřiky svaté Terezie*, které Durych na Demlův popud přeložil ze španělštiny. Již v prvním listu Durychovi Deml vysvětloval:

Ostatně, dovolte, abych já napřed se vyznal: táže-li se někdo ještě v této době na Dílo Bílkovo, které mi leží na skladě, působí to na mne tak, jako by mne chtěli budit z mrtvých! Věřte tomu. [...] Nepřál byste si, pane, jiné publikace Studia? Neříkám hned knihy Léona Bloy: jsou příliš katolické a neurvalé, chci říci příliš marné už v těchto prach- dobách! Ale podržel-li jste ve svém slovníku ještě slovo meditace, jsem jist, že by Vám zachutnala kniha Maurice Maeterlincka Poklad pokorných [...]

(Deml Durychovi, 8. října 1906)

Kromě toho, že Deml Durychovi doporučuje četbu některých děl, také se již v prvním dopise dotýká tématu chybějících finančních prostředků: „Jste-li chudý v penězích a upřímně se z toho vyznáte, odpustím Vám, kolik sám za nutné uznáte, anebo počkám.“ Otázka nedostatku peněz provázela oba spisovatele téměř po celý jejich život a působila zřejmě také jako jedno z pojítek mezi nimi. „[...] zdá se, že kvůli této bídě si ti dva byli neobyčejně blízcí,“ píše Václav Durych o roku 1919, kdy jeho otec musel prodat dům v Přerově, aby splatil dluhy (2001, 195–196).

Ačkoli se první roky korespondence hodně týkají praktických otázek doporučování četby a práce k překládání, zasilání knih a žádání o aprobace, už jejich první listy svědčí o jisté náklonnosti. Deml 24. listopadu 1906, tedy necelé dva měsíce po prvním Durychově listku, začíná dopis slovy, jež Durycha stavějí na důležitější pozici než jen na místo nezkušeného pomocníka v překladatelské práci pro Studium:

Drahý Pane,

jsem nemocen po cestě, kterou nazývají nerozumnou, ale v tichu, jež jako les nebo poušť leží vůkol každého nemocného, a v prázdnotě, jež se rozkládá kolem mé duše, tím zřetelněji slyším Váš krok a Vaše slova šeptaná, a z místa, kde sedím jako zamyšlený pastevec stád nevšímavě se pasoucích pod štědrostí a slávou slunce, prostřed modravých, strašně dalekých obzorů, vidím postavu Vaši a stín, který se blíží...

Deml Durycha zpočátku oslovuje „ctěný pane“, „drahý pane“, „pane milý“, ale již 13. března 1907 začíná dopis oslovením „příteli“ a toto oslovení, někdy s přívlastky „milý“, „vzácný“ či „drahý“ používá celé první období korespondence.

Zvláštní srovnání získáme, položíme-li vedle sebe některé Demlovy listy Durychovi a Demlovy listy Florianovi, kde se o Durychovi zmiňuje.

Blednu vedle Vás – silou – jako by zrak a mozek a srdce a všechny síly sešikovaly se mi (jak bývá při experimentech elektromagnetických) a soustředily v pažích, a jako bych si sám sebe lépe uvědomoval, a sice v těžišti, ale jako bych těžiště toto našel vedle sebe (což já vím!), tolik – ano, mám vědomí, že se tělo vykloňuje zpět a že tu musí býti zápas dvou sil – ne, nechci přemýšlet, když stojím několik kroků od sebe a vidím, co se děje s mou duší – a tělem! Musí se něco dít, když má duše kamsi odběhla. [...] A smím doufat, že Váš překlad spatřím?

Takto píše Deml Durychovi 2. ledna 1907. O měsíc později, 4. února 1907 připomíná Florianovi:

Milý pane Floriane, abych nezapomněl, prosím Vás opětně, Durychovi Jarosl. medikovi, Praha II., na Zbořenci č. 9 pošlete mé překlady z sv. Angely de Foligno. Ono ho to k Práci povzbudí, a mnoho mi na tom záleží – jako Vám –, aby mládež zaměstnávala se prací s velkým P.

2 Adresát Jaroslav Durych

*Jsem ještě mladý zajíc a musím teprve nyní čísti
v originále Shellye, Browninga a Poea a doháněti,
co jsem zmeškal lenošením za mládí.*

(Durych Demlovi, na podzim roku 1907)

Jaroslav Durych se narodil 2. prosince roku 1886 rodičům Boženě a Václavu Durychovým. Otec působil v té době jako redaktor časopisu *Slovan*, vždy si přál být spisovatelem, ale byly mu za jeho krátkého života otištěny jen dvě nebo tři básničky a vlastním nákladem si vydal veršované drama o pěti dějstvích *Jiřík z Poděbrad* (které věnoval své ženě rozené Žabkové) a částečně „reklamní“ knihu *Z Českého ráje*.

Rodině se už v době Jaroslavova narození nevedlo finančně nejlépe, o rok později se ale začala potýkat již s výraznými finančními problémy i těžkými ranami emocionálními: v listopadu roku 1887 zemřela po narození Durychova sestra Božena a v tomtéž roce zemřeli Jaroslavovi oba dědečkové. Kvůli pěti za sebou rychle jdoucím porodům, pilné administrativní práci, souchotinám a bídě umřela v roce 1892 také paní Durychová a z Jaroslava se stal polosirotek. S otcem se Jaroslav stýkal málo, protože ten si péči o něj nemohl z existenčních důvodů dovolit. V roce 1897 se stal Jaroslav úplným sirotkem, když otec, v té době po druhé ženatý, náhle umřel.

Podstatnou část dětství tak strávil Jaroslav Durych u svých příbuzných. Durychova babička toužila po tom, aby se stal knězem. To on ovšem nikdy nechtěl a neudělal to, ačkoli ho kvůli tomu pak po celý život provázel pocit viny. Sám si přál studovat jazyky a literaturu, z finančních důvodů šel ale nakonec na medicínu. V roce 1904 přišla totiž na příbramské gymnázium nabídka z ministerstva války, že všichni budoucí vojenští lékaři získají studijní stipendium. Po složení maturity na gymnáziu v roce 1906 tak nastoupil na medicínu. Již o rok dříve však začal intenzivně studovat literaturu a nikdy nepřestal, a to ani po založení rodiny. V té době také poprvé kontaktoval Jakuba Demla.

V prvním období jejich korespondence (1906–1909) psal Durych Demlovi z Prahy a z Příbrami, kde pobýval u rodiny Kaisrů, s jejichž dcerou Marií se později, v červenci roku 1914, oženil (v té době již spolu měli pětiměsíční dceru Marušku).

Druhé období korespondence začíná v roce 1916, první dochované Durychovy listy jsou z roku 1917. Durych od srpna 1917 sloužil v zajateckém táboře v Brucku nad Litavou, kam Demla zval na návštěvu. Od srpna 1918 pak v nemocnici v Kremži na Dunaji, odkud nejčastěji

jezdil do Přerova. Po krátkém období služby u přerovské vojenské posádky odešel z armády a 1. dubna 1919 si založil soukromou zubní praxi v Přerově, kde jeho rodina bydlela od dubna 1915 ve vlastním domě v Sušilově ulici č. 10.⁴

V soukromé praxi se mu ale nedařilo, k 30. listopadu 1920 ji ukončil a kvůli dluhům museli dům prodat (za podmínky, že v něm zůstanou v pronájmu). Kvůli nouzi pak Durych na konci roku 1920 zažádal o znovupřijetí do armády. Od prosince do února sloužil v přerovských kasárnách, následně od 1. března v podkarpatském Užhorodu. Po ukončení služby v Užhorodě nastoupil v říjnu 1922 jako stážista na laryngologickou kliniku do Prahy. Kvůli provokativnímu článku Staroměstský rynek, který byl uveřejněn v Lidových listech 10. června 1923, byl však vojenskou správou přeložen koncem roku 1923 z Prahy do Olomouce.

Pět let bydlel i s rodinou na předměstí (tehdejší Horní Novosadská, dnes Rooseveltova ulice č. 6), k Novému roku 1928 se pak přestěhovali do kanovnické rezidence na ulici Křížkovského č. 6. V březnu roku 1930, kolem svátku svatého Josefa, se jim pak po mnoha letech podařilo přestěhovat se zase do vlastního bydlení, a to do rodinného domu ve čtvrti Letná (Veleslavínova ulice č. 26), který Durych mohl koupit také díky honoráři za dílo *Bloudění*. Poslední dochovanou korespondencí z Durychovy strany je korespondenční lístek z Křížkovské ulice v Olomouci s datem 8. června 1929.

Za svůj život Jaroslav Durych vydal desítky knih, mezi nimi romány, povídky, básně, cestopisy, dramata i eseje. V době, kdy se počíná vzájemná korespondence s Jakubem Demlem, ovšem Durych svou uměleckou dráhu teprve začínal. Od překladů se dostal k vlastním dílům i novinářské práci a postupně se stal uznávaným spisovatelem – olomouckou vilu si mohl pořídit mimo jiné také díky svým literárním úspěchům a státní ceně za historický román *Bloudění* vydaný roku 1929. I přes některé spory, několikaleté odmlky i otevřené „boje“ skrze literární články se dá říci, že přátelství Jaroslava Durycha a Jakuba Demla přetrvalo po celý jejich život a nikdy neskončilo definitivně. Poslední dochovaný dopis z Demlovy strany pochází z roku 1959, tedy tři roky před Durychovým a dva roky před Demlovým úmrtím.

⁴ Dům si rodina pořídila zřejmě za dědictví po zesnulé turnovské babičce. Srov. DURYCH, Jaroslav; KOMÁREK, Karel, ed. *Listy drahým*. Vyd. 1. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2008, s. 10.

2.1 Osobní setkání spisovatelů: doklady v dopisech

Milý příteli, to Vám velice schvaluji, že chcete o prázdninách vrátit se tam, kde jste o prázdninách byl. Velmi špatně bych Vás znal, kdybych už tehdy byl nevěděl, že se namlsáte, a velice to lahodí mému osrdí a patriotismu.

(Deml Durychovi, 18. února 1925)

I když oba spisovatele dělilo vzdušnou čarou většinou nejméně sto kilometrů a někdy se kvůli zmatkům v adresách svými dopisy marně „naháněli“, vídali se poměrně často. Deml dává Durycha za vzorný příklad návštěvníka svému příteli Matěji Fenclovi v dopise z 3. ledna 1908: „Pan Durych byl nás v Říši a v Babicích navštívit před čtrnácti dny, zdržel se tu přes týden k naší radosti. Pan Durych byl u nás už dvakrát – až z Příbrami – a Vy ani se nepokoušíte, snad ani Vám nenapadlo k nám si jednou zajet!“

Durych se snažil při cestování vyhýbat železnicím. „Chce se mi chodit pěšky, poněvadž dráha jest pro občany a bolševiky a já nepatřím k žádným,“ psal Durych Demlovi 14. července 1919 o plánované návštěvě Březiny a 26. července 1920 o plánované návštěvě Pavly Kytlicové: „za několik dní přijdu do Topolčánek [...], a to pravděpodobně pěšky z Velkých Topolčan, neboť se mi nechce dělati ty zbytečné okliky československými železnicemi, ke kterým nemám ani důvěry, ani sympatií.“ Deml pak neměl rád zdlouhavé cestování vůbec. Když ho Durych zval na návštěvu do Brucku, odepisoval mu Deml:

Milý pane doktore J. D., když tlučete, tak Vám otevírám: do Jaroměřic nepříjel jsem za Vámi proto, že zrovna před tím jsem tam byl a měl jsem toho po krk; cestování – i dnes – je věc příšerná. A já už jsem starší člověk... Žádáte, abych Vás navštívil v tom Brucku. A že byste mi na tu cestu poslal i peníze. To vše se mi od Vás líbí a lahodí to mému – životu. (Chtěl jsem říci „psovskému“). Ale přece mi řekněte, proč bych měl podstoupiti utrpení takové cesty? Přece nemohu se rozjet do světa a nadto do Maďárie jen proto, abychom se spolu uviděli: vždyť se vidíme!

(Deml Durychovi 19. října 1917)

Poprvé se „korespondenční přátelé“ setkali v roce 1907. Zdá se, že s návrhem osobního setkání přišel poprvé Jaroslav Durych někdy na začátku roku 1907, zřejmě v únoru či na přelomu února

a března. Deml jeho nabídku návštěvy přijal. „Viděl bych Vás rád,“ odepisoval Durychovi 13. března 1907. Přestože první vzájemné setkání inicioval zřejmě Durych, z Demlových dopisů je patrné, že si jeho návštěv Deml vážil. Ať už z listu Fenclovi, tak například z listu z 18. listopadu, kde Deml píše: „Těším se velice na Vás, zvláště když poslední návštěva Vaše byla tak krátká, takže nyní můžeme si ji doplnit delším pobytem Vaším i v Babicích, i v Říši, i v Jaroměřicích.“ Potkávali se také náhodou a společná setkání dávala někdy vzniknout jejich další spolupráci, například v únoru a březnu roku 1919, jak o tom Deml píše ve Šlápějích IV.

Častěji navštěvoval Durych Demla než naopak. Ve zdravotní zprávě k Demlovým 50. narozeninám otištěné v časopisu Tvar píše Durych: „Viděl jsem Jakuba Demla v Staré Říši, v Babicích, v Jaroměřicích, v Praze, v Bystrci, v Brně, v Olomouci, ve Šternberku, v Přerově, v Topolčiankách, v Podběli u Bezděže a v Tasově od roku 1907–1925. [...] Býval mým hostitelem a méně často mým hostem.“

V dochované korespondenci s Františkem Bílkem se Deml o pozváních Jaroslava Durycha na jaře 1919 zmiňuje takto:

Pan Durych mne pořád zve do Přerova, ale mne to dosti nevábí, protože pan Durych nenávidí naši Republiku a já tomu nemohu porozumět, leda bych ji také nenáviděl. Ale budeme-li Republiku a naši vládu všichni nenávidět, sežerou nás Němci a Maďaři a Poláci.

(Deml Bílkovi, 9. dubna 1919)

Dochoval se však dopis Durychovi datovaný o deset dní později, kde Deml a Pavla Kytlicová Durycha i s jeho ženou srdečně zvou na návštěvu. V dopise z 23. dubna 1919 se pak Deml Bílkovi jednou větou zmiňuje, že je „Deml i se svou paní navštívil“.

Spisovatelé se osobně stýkali i na konci 20. let. V roce 1929 nacházíme v korespondenci Demlovo pozvání, aby se k nim Durych připojil k výpravě do Říma. Do Itálie s nimi sice Durych neodcestoval, přijel však do Tasova v roce 1929 na léto. Korespondence zachycuje, jak Deml na Durychovu prosbu pro jeho rodinu domlouval letní byt u mlynáře Bohumíra Dobrovolného.⁵ Durych se svou rodinou navštěvoval Demla v létě v Tasově už dříve. Na tyto

⁵ S ženou Marií a třemi dcerami. Dcera Marie se narodila v roce 1914 ve Vídni, Jaroslava v Přerově roku 1917 a Jiřina v roce 1921. Syn Václav přišel na svět až v roce 1930.

pobyty v Tasově a ve Vanči vzpomíná Durychova nejmladší dcera Jiřina ve svých pamětech. Píše, že se tatínek s Demlem v Tasově sešel několikrát a že k němu chodila na návštěvu celá rodina:

Sestry už chodily do školy a měly právě prázdniny. Tatínek se rozhodl, že nás všechny vezme do Tasova. V Tasově byl Jakub Deml a tatínek se s ním potřeboval setkat. [...] Naši doma pak o Demlovi rozmlouvali a vzpomínám si, že maminka měla nějaké své osobní výhrady k Pavle Kytlicové. Nedokážu je dnes definovat, ale dobře vím, že se týkaly jejího „velkého srdce“.⁶

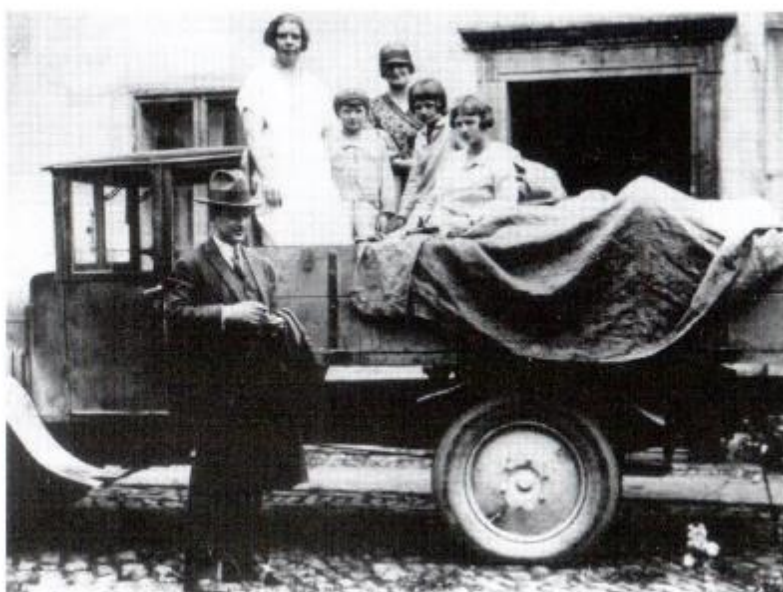
Z Demlova listu z 3. dubna 1929 je znát, že Durychova blízkost Demla těšila: „Bylo by mně velice vhod, kdybyste byli na řece Oslavě! Aspoň bych tak bolestně necítil nepřítomnost Otokara Březiny,⁷“ píše Deml. Z Říma pak posílá 24. dubna 1929 pohlednici s pozdravem: „Aspoň takto přicházím do Olomouce, ostatně Vy přijdete do Tasova; stůj co stůj *musíte* přijít!“ Pobyty v Tasově na konci 20. let dokumentují také fotografie z knihy Durychovy korespondence *Listy drahým*⁸:

⁶ BÁRTKOVÁ-DURYCHOVÁ, Jiřina; BÁLKOVÁ-DURYCHOVÁ, Jaroslava. *Paměti Jiřiny a Jaroslavy Durychových*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998, s. 10.

⁷ Otokar Březina umřel 25. března 1929.

⁸ DURYCH, Jaroslav. *Listy drahým*. Brno 2008.

Jaroslav a Marie
Durychovi koncem
dvacátých let v Tasově
na pozvání Jakuba
Demla

Odjezd na letní byt z Olomouce do Tasova, konec dvacátých let

Velkou ránu pro jejich přátelství znamenal rok 1931, kdy Deml vydal knihu *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*. Náhle se tón komunikace rázně proměnil a přesunul se z roviny přátelské osobní korespondence do polemických článků na stránkách „Durychova“ *Akordu* a Demlových *Šlépějí*. Některé jejich polemiky byly velmi příkré, nešetřily ironií ani pichlavými poznámkami.

Přes tento velký konflikt oba spisovatele s postupem času zášť zřejmě přešla, jak můžeme usuzovat z několika článků a dvou kusů dochované korespondence. Existuje také

svědectví o velmi srdečném setkání obou spisovatelů na sklonku Demlova života, kdy přišel Durych nemocného Demla navštívit na kliniku profesora Zahradníčka v Praze.⁹

⁹ Podle svědectví doktora Dušana Straňáka (Durych 2000, 23).

2.2 První období korespondence (1906–1909)

*Bud'te pozdraven, pane, a protože se kolem nás rozprostírá
ticho smrtelné, odvažuju se říci, že jste z těch, na něž
myslíme při slovech: Panem nostrum quotidianum da nobis.*

(Deml Durychovi, 24. listopadu 1906)

Iniciátorem korespondence byl Jaroslav Durych. Demla první dopis zastihl ještě v Martínkově, kam byl přeložen z Babic kvůli spolupráci s Florianem. Další dopisy přicházely Durychovi z Třešti, kam byl Deml poslán od 1. listopadu 1906 rovněž kvůli spolupráci s Florianem. V dalším roce biskup 10. března schválil Demlovi žádost o deficienci a Deml odešel do Staré Říše. Dopisy Durychovi pak psal střídavě odsud a z Babic, než byl 1. července 1908 jmenován kaplanem v Bystrci. Poslední dochovaný Demlův dopis z prvního období pochází 11. ledna 1909 z Bystrece.

Deml Durychovi na jeho první listy odpovídal uctivě a přátelsky, navrhoval mu díla k překladu a radil mu. Demlovy listy často znějí velice otevřeně a vypadá to, jako by v Durychovi našel spřízněnou duši. Doklady o začátcích spolupráce Durycha s Demlem a potažmo se Studium, které můžeme najít v Demlově korespondenci s Josefem Florianem, však ukazují na to, že před Florianem Deml dával najevo určitou „nadřazenost“. Deml byl tehdy 1. srpna 1904 „ve službách“ Floriana a až do roku 1910 pilně pracoval pro dobro edice staroříšské ediční řady Studium. Mladého zájemce o překlady tak Florianovi „hlásil“.

Psal Florianovi o tom, že má z Durychových dopisů radost. Zároveň však psal také o jeho „začátečnictví“ a snažil se Durycha opatrně nasměřovat tam, kam by to bylo vhodné pro účely Studia. To ostatně Deml Durychovi sám přiznává („Pohlédněme však na své projekty ze stanoviska nutnosti neboli užitečnosti: máme překladatele z jazyka francouzského, anglického, latinského, polského, německého, řeckého – nemáme však ze španělštiny [...]“, v dopise ze 14. ledna 1907). V jednom z dopisů Florianovi o sobě Deml v souvislosti s Durychem mluví jako o matce:

Nedívím se tomu pranic, že poznáv sv. Angelu zanechal opata Eckberta, aby následoval Světici. Současně jsem poznal, že svými zmínkami o rozličných svých projektech chtěl jen zastříti svou nezkušenost v oboru latinské mystiky a dovědět se od nás něčeho pevného. V tom smyslu opatrně jsem mu odpověděl a knížku mu k práci odeslal. Sv. Angela je vskutku snadná k překladu a Visiones nejsnadnější. [...] Já už to asi jinak

dělat nebudu a dále to nepřivedu, leč že hladovým srdcím vždy nakousnu jabko, kterého se báli. Vyplňuje se na mne proroctví mých příbuzných, kteří mi říkali v dětství: Chlapče, tys měl být děvčetem – nakusuj jablka, jsem Eva. Žvýkám potravu jako matka.

(Deml Florianovi 25. ledna 1907)

Nicméně v dopisech Deml Durycha vždy podporuje a povzbuzuje ho. Těžko lze s určitostí říci, do jaké míry je to jen snaha začínajícího literáta nezastrašit a nezranit.

Rok 1907 označuje Václav Durych ve *Vzpomínkách* na svého otce jako obdobím Durychovy „dopisovací manie“ ve vztahu k Demlovi (Durych 2001: 123). První konflikt přichází v květnu roku 1908, kdy se Durych v listu Demlovi ohrazuje proti doporučené návštěvě vydavatele Preissiga a proti přirovnání s Verlainem a především se vyjadřuje na téma Floriana, Březiny a katolictví:

Miluji víc katolíky jako Františka z Assisi, Angelu z Foligna, Jana z Kříže než ty Vaše. Tito světci rvali se už jenom sami se sebou. [...] Ale ti Vaši nepovznesli se ještě k samotě [...], ti myslí na to, že sami umějí lépe věřit a žít než druzí, kdežto svatí si toto nepřipustí na mysl. Svatými zachvívá milostná píseň Chudoby Boží, ale z katolíků XIX.–XX. století řve taková metařská pýcha. Ne, tito katolíci nejsou katolíky, zvláštní rafinovaný útvar.

Jak vidno, Jaroslav Durych, byť o osm let mladší a student medicíny, dovolil si brzy knězi Jakubu Demlovi oponovat v názorech na katolictví a na správnost či nesprávnost katolických vzorů, které Deml následoval. Již tehdy měl možná pocit, že Deml některé lidi příliš „ctí“. Vyloženě modlářství bude Demlovi vyčítat o nějakých dvacet let později, při „sporu o Svědectví“. V roce 1908 jejich neshody nicméně nakonec vyplynou do ztracena. Demla Durychův dopis sice velmi rozčílil a podrobně na něj odpověděl (o jeho rozlícenosti svědčí i závěr dopisu:

Ne, dnes nechci ničeho o Vás rozhodnout, a píši Vám dnes jedině proto, abyste nemohl pojati myšlenku, že pan Florian už o tom ví, co hrozného mi píšete. Nepřál bych Vám té stupnice hodnot, jaká mluví z Vašeho posledního listu. Jest to klam. Jinak bych nebyl Vaším přítelem – já, poslední veš katolicismu.

(Deml Durychovi, 10. května 1908)

Později se ale k neshodám nevrací. Brzy se ale objeví další spor, a to když Deml pošle vydavatelovi Bitnarovi Durychův rukopis *Svatého Jiří* bez toho, aby si nejdříve vyžádal od Durycha souhlas.

2.3 Spolupráce překladatelská

Jen takový překlad jest dobrý, jenž povstal z podobné vnitřní dispozice.

(Deml Durychovi, 14. ledna 1907)

Jak popisuje Václav Durych v knize *Vzpomínky na mého otce*, když Jaroslav Durych nastupoval na medicínu, příliš se mu nechtělo. Byl to pro něj ale jediný způsob, jak zůstat na studiích v obecném slova smyslu a také jak žít v centru českého kulturního života. Mnohem raději by ovšem studoval jazyky na filozofické fakultě. Už v předmaturitních ročnících Durych četl cizojazyčné knihy, a to ne ledajaké, například dílo perského básníka Háfize v originále.¹⁰ Zajímaly ho starobylé jazyky Latinské Ameriky, psal Demlovi, že má v plánu věnovat se peruánštině a čte překlady do němčiny. Také se zmiňoval o knihách, jež by si rád přečetl, ale nemůže je v Praze sehnat.

Durychova překladatelská spolupráce s Demlem začala již brzy po zahájení jejich korespondence. Podle dochovaných listů se zdá, že první impuls přišel z Durychovy strany, když 29. prosince 1906 připsal pod svůj podpis na konec dopisu větu „Chci přeložit modlitbu Ad beatam Virginem Deiparam (bernandianskou) od Ecberta opata Schonanzského.“

2.3.1 Durychův překlad díla Angely de Foligno

Deml Durychovi odepisuje 2. ledna 1907 s povzbudivými slovy a hned přemýšlí, jakým dalším překladům by se Durych mohl věnovat. Nabízí mu dílo sv. Hildegardy, Angely de Foligno i *Římský Breviář*. Durychovi 14. ledna posílá své rozpracované překlady Angely de Foligno (prvních šestnáct stran, tedy oba prology, a kapitolu 64 De virtute charitatis, s. 311–332) a píše, že mu je rád přenechá, aby tak Durych ušetřil čas, kdyby se je rozhodl překládat.

Durycha v překládání podporoval a snažil se ho povzbuzovat. Pro obtížná místa mu doporučil latinsko-německý slovník od Karla Ernesta Georgesa a upozorňoval ho, že klasická latina k překladům takových děl nestačí, ale že je třeba stále studovat a proniknout do „latiny

¹⁰ Celým jménem Chvádže Šamsuddín Muhammad Háfiz (asi 1320–1390) byl významný perský básník. Narodil se v Širázu a jméno Háfiz znamená „ten, kdo se naučil korán z paměti“. V Íránu patří k nejpopulárnějším autorům a jeho básně se Íránci dodnes učí nazpaměť. Překlad do češtiny byl vydán poprvé v roce 1881 v nakladatelství J. Otty a na překladu se podílel Jaroslav Vrchlický (*Z divánu Háfize*. Překlad Jaromír Břetislav Košut a Jaroslav Vrchlický. V Praze: J. Otto, 1881. 150 s.).

mystické“, což názorně vysvětloval na latinském slově „sentimentum“, které původně nesprávně přeložil jako „cit“ či „pocit“, a až později zjistil, že se jednalo o „inspiraci“.¹¹

Zaslal mu také *Sv. Angelu* půjčenou od Otokara Březiny a nabízel Durychovi také další knihy, jež má v originále, jako Dionysii Areopagitae *Opera omnia*, díla Jindřicha Susa i Angela Silesia. „Jen takový překlad jest dobrý, jenž povstal z podobné vnitřní dispozice,“ vysvětluje však vzápětí, proč výběr díla musí zůstat na Durychovi samém, a následně ho ujišťuje o tom, že mu „přátelé Studia“ budou „všemi svými úvěry“ nápomocni.

Durych se o svých překladatelských schopnostech vyjadřoval skromně. V dopise z 22. ledna 1907 Demla varuje před optimistickými nadějemi a tvrdí, že neovládá slova a formu a že jeho překlady budou spíše začátečnické, protože doposud překládal málo, již před delší dobou a později formou „úplně opovrhl“. Deml Durychovi v reakci na jeho upozornění popisuje své překladatelské „postupy“ i nechuť, kterou k vlastním překladům mívá:

Co se týče těchto prací, nedbám prvního dojmu (bývá někdy nemilý), jež vlastní překlad na mne činí. Není vyhnutí, na práci je kletba, a abychom se příliš ze svého díla neradovali, bývá nám někdy odporné. Abychom si je nepřivlastňovali tam, kde už není naše. Tím však se nepraví, že by na totéž dílo jako na vodu v poušti nečekalo tisíce žíznivých. Překládám do slova, často se mi to nelíbí – ale tu si připomenu, že nelibost má nevychází ze stylu, nýbrž z nedostatku dispozice, a překládám-li světce tedy z nedostatku svatosti, i pracuji trpělivě dál jako se zavřenýma očima, a když takto urazím kus cesty a rozhlédnu se, vidím, že jsem nestál na jednom místě, nýbrž že jsem vskutku urazil kus cesty – a teprve chutnám styl.

Styl a slovosled latinský jazyku českému nevadí, má i v naší řeči dobrou podobu a vůni. Němčina však vadí. Buďte však bez skrupulí o slova a formu, dovolíte-li, velmi rád práci Vaši přečtu nebo zodpovím dotaz. Zabýváje se osm roků latinou mystickou, vždy se jí rád obírám;

(Deml Durychovi, 24. ledna 1907)

Durych se nejdříve rozhodl překládat první část knihy Angely de Foligno, *Visiones*, (s. 19–185). Ty měl 25. června 1907 už přeloženy a oznamoval Demlovi, že druhou část knihy, *Instructiones*, začne překládati během čtrnácti dnů. Celý překlad z díla Angely de Foligno

¹¹ Deml Durychovi 24. ledna 1907.

Durych opravdu vypracoval a zaslal jej Demlovi. Ten mu 8. srpna 1907 odepisuje: „Rukopisu Vašeho nemohl jsem dosud čísti. Učiním tak brzo. Vím, že překlad jest dobrý. Pčiníme se, aby práce Vaše byla vydána.“ V září 1907 Deml Durychovi radil, aby rukopis z Angely de Foligno poslal ordinariátu a požádal o aprobaci. Byl přesvědčený, že by Durychovi žádost schválili a kniha by tak získala na prodejní ceně.

Právě tento rukopis Durychova překladu se však bohužel nakonec zřejmě ztratil, přičemž není jasné, jak k tomu došlo. Václav Durych píše, že to bylo ve Staré Říši (Durych 2000: 10). Sledujeme-li stopu rukopisu v dochované korespondenci, v Demlově dopise z 9. září 1907 se Deml Durycha ptá, zda chce rukopis za účelem žádosti o aprobaci vrátit, následně o měsíc později, 7. října 1907 píše, že mu jej posílá:

Příteli, překlad z bl. Angely Vám posíláme; předložte jej co nejdříve k aprobaci konzistoři pražské. Překlad Váš líbí se i mně i panu Florianovi. Připojte k němu ještě titulní list. Neodpověděl jsem Vám hned, jak jsem si velice přál, protože rukopis byl ve Staré Říši.

O několik měsíců později, 13. ledna 1908, se Deml Durycha dotazuje, zda mu už rukopis konzistoř vrátila. Také mu nabízí, že pokud by proces s církevním imprimatur byl zdlouhavý, může Durych poslat Demlovi zpět a ten se pokusí aprobaci získat v Brně. O dalších devět měsíců později, 30. září 1908 Deml Durycha pobízí:

Myslím to doopravdy: svůj překlad z bl. Angely de Foligno měl byste nabídnout pražským Meditacím: platí honorář! Co byste vyzískal, snadno uplatníte ad majorem Dei gloriam. Myslím, že by ani p. Florian Vás z toho nezrazoval, ale tuto myšlenku jsem mu ještě nesdělil.

Na začátku října téhož roku píše Deml o překladu Angely de Foligno znovu, tentokrát v souvislosti s vyprávěním o vydavatelovi Bitnarovi. Dal mu prý již vědět o Durychových pracích, jmenovitě *Angele de Foligno*, *Výkřicích sv. Terezie* i *sv. Jiří*. Poslední zmínka o překladech ze *sv. Angely de Foligno* v dochované korespondenci nalézáme v dopise ze 17. října 1908 z Bystrce u Brna, kde Deml Durycha prosí, zda by mohl postrádati překladu *De virtute amoris z bl. Angely de Foligno*.

2.3.2 Durychův překlad díla *Výkřiky svaté Terezie*

Deml Durychovi také na rovinu vysvětlil situaci stran chybějících překladatelů: pro Studium v té době měli překladatele z francouzštiny, angličtiny, latiny, polštiny, němčiny i řečtiny, ale chyběl jim vhodný překladatel ze španělštiny. Deml sice o překladech ze španělštiny dříve jednal se Sigismundem Bouškou, se kterým si hodně dopisoval v letech 1904 a 1905, avšak spolupráce se kvůli neshodám v názorech přerušila. Deml Bouškovi vyčítal, že se zbytečně snaží přeložit vše – obraz, rytmus i rým, a tvrdil, že je to úkol téměř nemožný.¹² V dopise Durychovi ze 14. ledna 1907 Deml psal, že Bouška není v překladech spolehlivý, že není dost pokorný, aby překládal a nezmělčoval. „Odstrašujícím příkladem jest jeho překlad z Verlainea a Verdaguera!“ psal mu Deml.

O téměř dva roky později se pak můžeme v dopisu Durychovi dočíst ještě peprnější kritiky překladatele a básníka Boušky, jež svědčí o tom, že Demlův názor na Boušku se nijak nevylepšil:

Ten Linhart je dobrosrdečný hlupák, a poněvadž opakuje myšlenku, kterou před málo lety byl zplodil Bouška, byl by i darebákem, jestliže skutečně Bouška položil to nemluvně na Lokty jeho. Ale jsem o tom přesvědčen, že otcem Linhartovým Bouška jest. A nejen Linhartovým, nýbrž i Bitnarovým, FirleoPacovským, Kratochvilovým, kteréžto bacilové božstvo nazývá se kolektivně Meditace. Jenže tato kurva (Meditace) byla oplodněna nejen Bouškou, nýbrž i Karlem Dostálem Lutinovem, Jindřichem Baarem, Xaverem Dvořákem, a všemi členy ostatními oné havěti noční, kteří se zovou katolickou modernou. Nedá se mysliti, že by to vydrželi bez Nového života, ale udělali to chytřeji: sami zalezli za firhaňky a z okna vystrčili troubu, tuplovanou: Bitnara-Pacovského: laiky, foukajíce do ní svoji literárně-uměleckou zdatnost. Pěkné kladélko! – Tomu Linhartovi by se mohlo říci, že každý dělá, co chce. To vím, že benediktini rajhradští by svatou Terezii vydali – jako couru. Známe jejich předpotopní klišata. A celý tento manévr je namířen proti p. Florianovi, tj. proti důstojné výpravě Knihy! Takový sejrař

¹² Deml s Bouškou o překládání ze španělštiny původně jednal. Dopisovat si začali v roce 1904 a Deml se na něj v otázce překladů zpočátku obracel jako na rádce, později ale k němu měl výhrady. Dokládá je také dopis z 21. června 1906, kde Deml Boušku rozsáhleji poučuje o problematice překládání veršované poezie a píše mu mimo jiné: „*Jak by Vaše kniha byla krásná, kdyby nebylo tam oněch rýmovaných špalíčků, které nejsou ničím jiným odůvodněny než rýmem!*“ (LA PNP v Praze, fond Sigismund Bouška, přijatá korespondence.) Deml píše o Bouškovi také v pozdějších listech pro Durycha (7. listopadu 1908, 8. srpna 1920 a 5. února 1921) a nikdy se nejedná o pochvaly.

je ten estét – Bouška! Ten Pseudolinhart nezná vyšší ideje než kamarádství, po mravu neposkvrněných selat. Takový je Bouška a jeho „škola“.

(Deml Durychovi 7. listopadu 1908)

Deml tedy pro nedostatek překladatelů ze španělštiny Durycha žádal o překládání díla sv. Terezie a Jana od Kříže. Durych *Výkřiky* svaté Terezie přeložil, překlad úspěšně získal aprobaci a vyšel nákladem revue *Meditace* v srpnu roku 1909.

Mezi Demlovými listy pro Durycha nenalézáme žádné výtky na téma překladu *Výkřiků* a získaná aprobace by měla být dokladem o dostatečné kvalitě překladu. Cenzori pražské arcidiecéze sice měli k Durychovu překladu *Výkřiků* jazykové výtky, ale to bývalo poměrně obvyklé (Kořínková 2010, 20).

Demlovy dopisy Fenclovi a Florianovi však napovídají, že ve Studiu nebyli překladem bezvýhradně nadšeni. Možná že pochyby pocházely ze strany Josefa Floriana. Deml Durycha považoval za člověka skromného a plachého, nechtěl jej odradit a o nespokojenosti se nezmiňoval. Florianovi však o překladu *Výkřiků* 17. října 1908 píše:

Jelikož mimoto pozoruji, že se o Výkřiky svaté Terezie jeví přece větší zájem než o jiné publikace Studia, radím a přimlouvám se u Vás, abyste Durychův překlad sám přepracoval a knihu tuto vydal: takto totiž, tj. těmito asi slovy, přednesl bych záležitost Durychovi, a Vám by nezbylo nic jiného leč knihu znova přeložiti a vydati ji jako druhdy Sant Menráta, nyní tudíž pod pseudonymem: Jaroslav Durych...

Durych tím uražen nebude, anžto svůj rukopis má sotva ve dvou exemplářích, a anžto povolení k „opravám“ na něm vymohu. [...] Sděltež mi tedy, co soudíte o tomto návrhu. Anebo, má se Durychovi odhalit pravda za cenu onoho smrtícího zahanbení? Jeť on jako dítě.

Z dopisu Matěji Fenclovi se dovídáme o dalším vývoji s překladem:

Exclamationes předal p. Florian Bitnarovi, jenž je vydá v úpravě jak Bílkovu pergamenovou knížku. Jednak nesešlo se mnoho subskribentův (ač více než na všechny ostatní naše publikace), jednak že nechtěl p. Florian překlad ten opravovati, aby se p. Durych necítil tím ponížen, neboť bylo potřeba obrátit ho (ten překlad) na víru katolickou...

(Deml Fenclovi, 5. listopadu 1908)

V té době měli za sebou Deml s Durychem již první konflikt, který se týkal rozdílného názoru na Josefa Floriana a Březinu. Při té příležitosti si tehdy Deml nepřímou výtku k Durychovi dovolil. Zmínil se mu v listu z 10. května 1908, že Březina Durychovy překlady prý odsoudil jako „školácké“ a jeho „původní práce se štítí“. V dopise se však Deml Durycha před Březinovým názorem zastával.

Durychovo překládání nebylo jen jednorázovou epizodou v jeho literární tvorbě. Překladům se okrajově věnoval i později. V *Meditacích* mu kromě *Výkřiků sv. Terezie* vyšel překlad anglické básně *Kniha Thel* od Williama Blakea (v únoru 1909). Společně s Albertem Vyskočilem přeložil sbírku *Zpěvy nevinnosti* s devatenácti Blakeovými básněmi (uveřejněno v dubnu 1921 ve sborníku *Nova et vetera*). V roce 1938 vyšel pak v Olomouci překlad latinsky psané *Teologické summy* od Tomáše Akvinského, na kterém spolupracovali Durych, Antonín Čala, Metod Habáň a Emilián Soukup. Durych přeložil *Otázky V.–X.* (s. 49–99). Posledním Durychovým překladatelským počinem byl román *Zelený ráj* Hudsona Williama Henryho. Tento Durychův překlad vyšel v roce 1961 v Lidové demokracii v edici Vyšehrad.

2.4 Demlův vliv na Durychovu původní tvorbu v letech 1906–1909

Té nedopsané knize nedám žádný název, možná že ji hodím na 12–15 exemplářů, nebo že ji zavřu do kufří. A nač bych to také dával lidem čísti, ne? Beztoho hlavní vinu na mých překladech a na mém vystupování z mé samoty nesete také Vy.

(Durych Demlovi, 23. března 1908)

Když se Jaroslav Durych sám v roce 1924 ohlíží na počátky své literární činnosti,¹³ píše o sobě v třetí osobě mimo jiné: „V Praze na fakultě medicínské se zprvu dal do čtení latiny mystické. Po čase začal znova psát, ale málo; odkoukal, že psavost není aristokratická; ostatně trpěl neurastením svých let. Seznámil se s Fr. Bílkem, s Jakubem Demlem, navštívil Otokara Březinu, poznal Starou Říši. Došlo k otisku jeho prací v *Meditacích*, kam je Jakub Deml brevi manu¹⁴ poslal.“

Sám Durych tedy Demla zmiňuje v souvislosti se svými literárními začátky a také zcela nechtěnou či alespoň předčasnou publikací rukopisu *Svatého Jiří*.

2.4.1 Durychovy texty *Dobyvatelé Absolutna a Svatý Jiří*

Próza *Svatý Jiří* nebyla první původní Durychova práce, kterou Demlovi nabídl k přečtení. V nedatovaném dopise zřejmě z přelomu léta a září 1907 Demlovi posílá svůj zatím nepojmenovaný text, o kterém zřejmě v dalších listech mluví jako o *Dobyvatelích Absolutna*.¹⁵ Píše Demlovi, že tu práci nechce uveřejnit. Nato ale dodává, že kdyby to dle Demlova názoru nebyla hloupost, možná by si nechal dvacet až třicet exemplářů natisknout. „Ostatně nemám ani těch nejnepatrnějších uměleckých pretencí, jest to spíše jakýsi závěr a doučtování s různými živly,“ píše mu a stýská si:

Celé to dílo jest uvnitř hotovo a potřeboval bych jenom nějaký fotografický stroj, abych to mohl ofotografovati, poněvadž mrzí mě to psátí. Když o tom člověk sní, tak se zdá, že ty věci jsou jako žebra nějakého sopečného chrámu, vidí je vyryté do ploten z drahokamů, ale když se to má psátí, tak se někdy člověku zdá, že se dopouští té nejhoupější a nejzbytečnější věci.

¹³ DURYCH, Jaroslav. Jaroslav Durych... I. Jako literát, II. Jako politik, III. Jako člověk. *Rozmach* 2, 1924, č. 3, 15. 2., s. 43–46; č. 11, 25. 5., s. 161–166; č. 15/16, 15. 8., s. 225–228 [autoportrét].

¹⁴ Bez dlouhých okolků.

¹⁵ Tato Durychova práce se zřejmě nedochovala. Vydána nikdy nebyla.

(Durych Demlovi, asi přelom léta a podzimu 1907)

Deml mu rukopis v dopise ze 7. října 1907 chválí jako práci umělecky silnou, „personální a čistou věc“ v „naší české produkci“. „Dílo, o němž myslím, že bude žít a trvat samo. Bytost. Tedy více než literatura. Pravíte, že jste mi poslal vlastně koncepty. Až bude dílo hotovo, některá místa celkové architektuře snadno přizpůsobíte,“ píše Durychovi a doporučuje mu, aby práci dokončil. Zdá se však, že ji buď Durych nikdy nedokončil, nebo dokončil, ale nevydal. Na Demlovo doporučení reagoval dne 27. října 1907 takto:

Jsem rád, že se Vám Dobyvatelé Absolutna neprotivili. Půjčil jste to ještě někomu? Ale oponuji tomu, že by tam bylo něco broušeného, všechno tam je naházeno jako balvany. Nechal jsem toho na nějaký čas, poněvadž taková práce vyčerpává a spaluje. Ale dokončím to a pak Vám to milerád pošlu (ale tak hned to nebude.)

O přibližně čtyři měsíce později Durych v dopise Otokaru Březinovi z 3. března 1908 píše, že mu zaslal pětinu díla, pro které původně plánoval název *Dobyvatelé Absolutna*. Není jisté, zda se tento text k veřejnosti nedostal, či zda se stal součástí nějakého Durychova díla, jež dnes známe.

Mnohem přímočařejší osud ovšem čekal další Durychovu práci: *Svatého Jiří*. Deml v té době vyjednával s vydavatelem Vilémem Bitnarem o vydání Durychova překladu *Výkřiků* a také vydání svých vlastních prací v Bitnarově revue *Meditace*. Poněkud unáhleně tak Bitnarovi poslal rovnou k posouzení i Durychova *Svatého Jiří* a Durychovi dodatečně 2. října 1908 píše, že Bitnara už na jeho díla „navázal“ a psal mu o *Svatém Jiří*, *Angele de Foligno*, *Výkřicích*, a omlouvá se mu:

Odpusťte mi to. Ostatně, a na to Vás upozorňuji z vlastní zkušenosti, peníze, ani Bitnarovy, nejsou k zahození. Jednejte s Bitnarem hrdě, tím chci říci, diktujte si honorář. Jsou v těch Meditacích, pokud se týče sboru redakčního, jeden větší hlupák než druhý, ale nesmějte se ani maličko, až s nimi budete jednat; jak jsem pravil: peníze nejsou pro hlupáky, ergo, buďte v životě vždy vážný.

(Deml Durychovi 2. října 1908)

Je ovšem třeba podotknout, že Deml Bitnarovi práci neposlal s příkazem k okamžitému vytištění. Václav Durych píše, že „Deml ‚brevi manu‘ část rukopisu popadl, odnesl Bitnarovi

a ten tu část ihned zveřejnil v časopise *Meditace*“ (Durych 2001: 137). Nebylo to ovšem takto ráz naráz. Deml v době, kdy dopis do redakce zaslal, Bitnara osobně neznal, jak se zmiňuje v jednom z listů Durychovi. Durych nemusel práci nechat otisknout, spíše se k tomu asi vzniklou situací cítil zavázán a nebylo mu to příjemné. Když se o předání rukopisu Bitnarovi dozvěděl, psal Demlovi:

Bitnarovi jste neměl psáti o Sv. Jiří. Nechci ani, aby se o mně vědělo, na to aby se o mně psalo neb mluvilo. Nechci, aby mě znal svět. Ale s těmi penězi to jest dobré, ano velmi dobré. Řekne se: stovka! Jaký to prozaický, od židů ušpiněný peníz! Jaký hanebný! Ale v směnárnách se dá vyměnit za překrásné věci. Mohl bych si koupiti Sv. Kateřinu Sienskou, Passionál, Blakeova díla, Dürera, mohl bych se zapracovati do sanskrtu a Bůh ví, jaké podivuhodné věci mohou se získati vlivem těch židášských peněz.

(Durych Demlovi 1907)

V tomtéž dopise Demlovi dál píše v přátelském tónu, slibuje mu návštěvu v prosinci či možná už dříve a ubezpečuje ho, že u něj bude Deml v Praze vždy velice vítán. Prvotní Durychova reakce tedy nebyla nijak příkrá. Deml ho 21. října 1908 žádá:

Bitnar mi též na můj dotaz píše, že uveřejní Vašeho Sv. Jiří předně v Meditacích a potom i knižně (tj. samostatně), a já Vás prosím, abyste k tomu dal své placet. A prosím Vás za to z několika důvodův:

- 1. Jest to práce u nás i jinde jedinečná.*
- 2. Až bude v Meditacích vytištěna, snáze přehlédnete její architekturu, a pro vydání knižní můžete ji v detailech pozměnit, doplnit, ucelit. Já aspoň teprve po tisku jasně poznávám nedostatky a přednosti své práce.*
- 3. Dostanete honorář.*
- 4. Potěšíte několik lidí.*

Ohledně vydání *Svatého Jiří* si s Bitnarem psal jak Deml, tak Durych a Durych ho šel dokonce osobně navštívit. Durych nakonec svolil k tomu, že v *Meditacích* vyjde třetí díl z triptychu *Svatý Jiří*, nazvaný Modlitba. Z Durychovy dopisnice pro Demla s razítkem 3. listopadu 1908 se nezdá, že by tím byl výrazně pohoršený nebo že by se na Demla rozlobil:

Drahý Pane!

S Bitnarem jsme se již domluvili. Choval se velice uctivě. Bílka vydají a zaskočen byv zezadu Vaší zradou, byl jsem donucen aspoň třetí díl S. Jiří dát do nejbližšího čísla Meditací. Udělám III. díl úplně jiný a bude mít název Píseň. P. Oldřicha Novotného jsem také viděl. Mohl bych se v prosinci sejít v Brně s p. Wagnerem? Pan Tichý vzbudil ve mně lačnou žádost po jeho poznání. Od Preissiga nedostal Bitnar dosud odpovědi. Snad není dosud v Praze. Těším se na Vaše práce v Meditacích a také na Váš dopis. S oddaným pozdravem Jaroslav Durych

Ostatně Durychovi v tomtéž čísle *Meditací* vyšla také esej o Františku Bílkovi.¹⁶ Nicméně písemná komunikace s Bitnarem zřejmě vážla a situace se asi vystupňovala o něco později. V Demlově dopise Durychovi z 11. listopadu 1908 se dočteme:

Bitnar mi poslal rukopis Sv. Jiří, není tomu ani týden. Dle toho soudím, že to vydával z ruky nerad, a kdyby to bylo trochu jen pravděpodobné, řekl bych, že jako na Alesceje, člověka Božího, musí přijít sám papež na Bitnara, aby pustil z ruky rukopisy mé, neboť nechci již ani rádečky v Meditacích uveřejnit. Tak jsem napsal Bitnarovi, ale on mi neodpovídá a rukopisy moje nevrací. Stydím se za to a z celého srdce lituji, že jsem do Meditací psal. Vy víte proč. Poněvadž Bitnar s Vaším rukopisem tak dlouho otálel, jakmile jsem ho dostal, ihned jsem jej odeslal panu Březinovi, rekomando. Možná, že už Vám p. Březina úsudek svůj poslal. Čekejte chvíli, on je věrný v těch věcech.

Durychovi také velmi záleželo na posudku *Svatého Jiří* od Otokara Březiny a Josefa Florianá. Tohoto svého díla si tehdy velmi vážil. Deml se v dopisech mnohokrát opakovaně táže, jestli od nich už vyzvěděl nějaký názor. Možná tak v „afěře“ vytištění *Svatého Jiří* hrál i nějakou roli Florian a jeho úsudek na dané dílo. Durych se mu v korespondenci téměř omlouvá. „Až užití v nejbližším čísle Meditací III. díl S. Jiří, nehoršete se na mne. Jest do dílo P. Demla, který poslal sám o sobě věc Bitnarovi. Tento chtěl otisknouti celou; tomu jsem se sice ubránil, ale část jsem přece ztratil,“ píše Florianovi v nedatovaném dopise. „V Meditacích vyjde 3. díl S. Jiří. P. Deml mě k tomu donutil. On to totiž bez mého vědomí poslal Bitnarovi. Tedy se na mě proto nehněvejte! Chtěl celého, ale já dal jen kus,“ obhajuje se v jiném listu Florianovi z 12.

¹⁶ Jaroslav Durych. Františku Bílkovi. *Meditace* 1, 1908–1909, č. 3, listopad 1908, s. 313–316.

listopadu 1908. A v jiném, nedatovaném dopise Florianovi opět o *Svatém Jiří*, tentokrát již příkřejším tónem:

Jakmile dp. P. Deml nastrčil Bitnarovi mne za pracovníka, tu Bitnar, jenž měl dosud Meditace prázdné, zpyšněl a začal si hvízdati. Já ovšem nedal se své strany na odpověď dlouho čekati a „zbavil“ jsem ho závazků k vydání S. Jiří.

Dosavadní III. díl (Modlitba), který jest tištěn v tomto „čísle“ Meditací, jest z definitivní úpravy vyloučen a nahrazen úplně jiným, který má název Píseň, a který, jak doufám, dá Vám úplně zadostiučinění za to, co bylo v Modlitbě nedobrého.

(Durych Florianovi, po 3. listopadu 1908)

O anabázi se *Svatým Jiřím* psal i Březinovi. Jakub Deml tím prý porušil jeho „inkognito“, když proti jeho vůli Bitnarovi práci zaslal, a Durych tak byl „různými věcmi donucen“ k tomu práci v *Meditacích* uveřejnit.

Není zcela zřejmé, zda mezi spisovateli došlo ke konci roku 1908 či na začátku roku 1909 ještě k nějakému dalšímu konfliktu. I po vydání *Svatého Jiří* jsou totiž Demlovy dopisy přátelské a obšírné (z Durychovy strany se dochovalo z konce roku jen pár kratších lístků). Nejasnosti vyvolává Demlův lístek z 11. ledna 1909, kde Deml píše:

Jaroslavu Durychovi.

Dostávám dopis Váš z 10. ledna.

Jsem velmi unaven.

P. S. Jedna věta Vašeho listu uvádí mne v úžas zklamání. Stydím se, že jsem Vám včera tak psal.

Je škoda, že Durychův dopis z 10. ledna 1909 nemáme k dispozici, protože by jistě mohl leccos objasnit. Je však možné, že jej jednou najdeme v ještě neprobádaných či neobjevených složkách ostatních korespondencí.

Nicméně za příčinami toho, že si Durych a Deml přestali v roce 1909 dopisovat, nemusíme nutně hledat nějakou významnou rozepří. Durych se totiž celkově na několik let odmlčel. Krom několika stručných lístků přerušil korespondenci jak s Demlem, tak s Bílkem,

Florianem a Březinou a přerušil také literární tvorbu. „Je nesprávné a mnohdy i směšné hledat za vším démony. Nebylo jich tu,“ vyjadřuje se k literární odmlce svého otce Václav Durych (2001, 145) a vysvětluje, že Jaroslav Durych byl zkrátka unaven, a to prý ani tak studiem medicíny, jako především studiem křesťanské mystiky. Na jeho sedmiletém mlčení mohly mít samozřejmě vliv také záležitosti čistě prozaické, jako jeho vojenská služba a založení rodiny. V roce 1914 se jeho ženě Marii narodila dcera.

2.5 Druhé období korespondence (od roku 1916)

S tím přátelstvím s Demlem je to těžká věc.

Mezi mnou a jím jest jakýsi modus vivendi [...]

(Durych Florianovi, 11. února 1922)

Není zcela zřejmé, jaký impuls vedl k obnovení korespondence v druhém období. Nejstarším dochovaným lístkem je stručný Demlův dotaz z 8. prosince 1916, zda Durychovi přišla *Miriam*,¹⁷ „která mu byla poslána 13 listopadu“. Deml Durychovi ve druhém období korespondence píše z Jinošova, ze Štemberku a Brna, z Tasova, z Topoľčanek na Slovensku, z Tasova, z Vrchbéli, z Prahy a ve 20. letech pak především opět z Tasova.

Durych byl v době obnovení korespondence opět literárně činný. V roce 1915 vydal vlastním nákladem *Svatého Jiří*, jehož třetí část původně vyšla v roce 1909 Demlovým přičiněním v *Meditacích*. V roce 1916 vydal Durych vlastním nákladem také knihu *Jarmark života a Cikánčinu smrt* s dedikací Otokaru Březinovi. Psát začal po pětileté odmlce už v roce 1913 a šlo to podle jeho slov těžko. V druhé polovině roku 1915 začal psát naplno a „teprve od konce roku 1915 začíná být literárním profesionálem,“ napsal o sobě ve třetí osobě v článku z roku 1924.¹⁸

Těžko říci, zda si mnoho korespondence Deml a Durych v roce 1916 neposlali, nebo se jen nedochovala. V každém případě ale Durych o Demlovi „věděl“. Možná se dozvídal podrobnosti z Demlova života prostřednictvím Františka Bílka. Deml a Bílek se totiž na konci roku 1912 začali po několikaleté odmlce opět přátelit. V dopise své ženě Jaroslav Durych 7. července 1916 píše:

Jsem nyní dost lhostejný, ani se netěším zvláště na Bílkovu práci. Některé jeho obrazy jsou velice krásné, ale také jsou některé, které bych ve své knize nechtěl mít. Také nevím, s jakou chutí on se do toho dá, a myslím si, že to nepotřebuji. Ted' dělá velice pilně obrazy k Demlovým knihám, jednu knihu mu docela sám přepsal svým bílkovským ilustrovaným písmem, ale exemplář stojí 20 korun, je na japonu. Deml nyní vydává knihy rychle jednu za druhou, jako by neměl nic jiného na práci.¹⁹

¹⁷ Demlova kniha básní v próze, vydaná v roce 1916.

¹⁸ DURYCH, Jaroslav. Jaroslav Durych... I. Jako literát, II. Jako politik, III. Jako člověk. Rozmach 2, 1924, č. 3, 15. 2., s. 43–46; č. 11, 25. 5., s. 161–166; č. 15/16, 15. 8., s. 225–228 [autoportrét].

¹⁹ DURYCH, Jaroslav. *Listy drahým*. Brno 2008, s. 115.

V dopisu ženě z 19. září se pak Durych zmiňuje o svém váhání, zda si od Demla má objednat jednu jeho knihu za 10 korun.²⁰

První dochované listy z Durychovy strany z druhého období jejich korespondence pocházejí z ledna roku 1917. Durych tehdy rozpoutal „Skrbenského aféru“. Podal žalobu na kardinála Skrbenského u církevního soudu při olomouckém arcibiskupství. Demlovi o tom 7. ledna 1917 píše, že „se jedná o satisfakci, reparaci a garanci na vměšování se cizích vlivů do vnitřních záležitostí církve“. Václav Durych (2001, 170) o tom píše: „Durych po konzultacích s Demlem vyprovokoval aféru, v níž nemohl být poražen nikdo jiný než on sám“ a snaží se v kapitole Kardinál Skrbenský vysvětlit tehdejší situaci, do které se jeho otec dostal a kvůli níž ho dokonce v dubnu roku 1917 poslali na vyšetření do krakovského blázince. Deml se Durycha snažil podporovat a nabízel mu otištění Durychova článku v dané věci:

Přesto pokusím se tento týden prostudovati Váš kanonický článek. A nemohli bychom to otisknout? Dle mého rozumu, v Církvi, kromě zpovědi má být všechno zjevné: „hlásejte na střechách!“ Dosud, tj. za našich dnů rádí v Církvi „tajná diplomacie“, metoda zednářská. Ale oni by nám to snad zkonfiskovali, že?

(Deml Durychovi, 6. února 1918)

„Durych pak začal znovu Skrbenského aféru ‚rozpatlávat‘ na jaře roku 1918 a tehdy mu již Deml usilovně pomáhal. Ještě v onom roce pádu monarchie to bylo smrtelně nebezpečné. Pro oba,“ vysvětluje Václav Durych (2001, 175). K žádnému otištění v Demlových *Šlépějích* ani jinde však zřejmě nedošlo a celá věc žaloby skončila bez většího účinku a naštěstí také bez dopadu na oba spisovatele.²¹

Jejich korespondence se poté začala soustředit na literární otázky. Deml od prosince roku 1917 vydával *Šlépěje*, ve kterých byl Durych zvaným hostem. V dopisech tak často řeší, co a kdy mu v nich Deml otiskne. V červenci roku 1921 Durych také z finančních důvodů zahájil svou novinářskou činnost. Svůj první článek v *Lidových novinách* pojmenovaný Letní odpoledne v Užhorodě²² věnoval právě Demlovi. Deml ho v publikování v novinách

²⁰ Tamtéž. Durych se své ženě Marii zmiňuje o Demlovi také na jiných místech:

²¹ Více viz Durych, 2001, 170–167.

²² DURÝCH, Jaroslav. Letní odpoledne v Užhorodě. P. Jakubu Demlovi. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 367, 25. 7., s. 1–2.

povzbuzoval a schvaloval to jako dobrý zdroj finančních prostředků. Z korespondence jsou však znáta Durychovy pochyby. Za svou „novinařinu“ se do jisté míry styděl, což bylo možná ovlivněno názorem Floriana, který noviny neuznával a považoval je za ďáblovy plátky.

Durych měl také roli „mediátora“ ve sporu Floriana a Demla. Florian totiž poslal Pavle Kytlicové dopis, v němž ji zrazoval od finanční podpory Demla (Pavla Kytlicová věnovala Demlovi peníze na stavbu domu). Deml a Kytlicová se cítili být dopisem velmi pohoršeni a Deml přepis Florianova dopisu poslal Durychovi s dotazem, co o tom soudí. Durych poslal Demlovi diplomatický list a o celé věci napsal – ve stejném diplomatickém tónu – také Florianovi. Snažil se zcela zřejmě napomoci tomu, aby se oba dřívější přátelé usmířili. „Deml mi poslal VIII. Šlápěje s mými články, a protože skoro nic mi nepíše, zdá se mi, že to jeho smiřování s Florianem se nějak táhne a že se nemohou domluvit,“ zmiňuje se o tom v dopise své ženě Marii z 29. dubna 1921. Nezůstalo u „intervence“ pouze korespondenční, jak svědčí Durychův list Florianovi ze 7. června 1921:

Pozval jsem si tady k sobě P. J. Demla a byl u mne 1 ½ v Přerově. Svěřuji se Vám, že jsem ho pozval hlavně za tím účelem, abych ho pohnul k cestě do Staré Říše. Potřeboval by toho tuze. Výsledek jest ten, že by si dal říci, kdybyste ho pozval sám, tj. vlastnoručním listem a kdybyste ho aspoň v tom prvním počínu ušetřil od různých rozpaků.

Roky 1920 a 1921 patří co do dochované korespondence mezi Demlem a Durychem k těm nejbohatším. V roce 1922 je dopisů už jen pár a spíše krátké lístky. Svou roli na tom mělo zřejmě vydání Durychova *Svatého Vojtěcha* ve staroříšském Dobrém díle s dedikací Josefu Florianovi a celkově zřejmě komplikované poměry „trojúhelníku“ Deml – Durych – Florian. V dopise 11. února 1922 Durych Florianovi píše:

S tím přátelstvím s Demlem je to těžká věc. Mezi mnou a jím jest jakýsi modus vivendi, který se v poslední době (od vydání Sv. Vojtěcha) pomalu a stejnoměrně blíží jakési zdvořilé a korektní likvidaci neboli proměně v pouhou literární známost. Naději v něho ztrácím.

Tak jako není vztah Demla a Durycha možné oddělit od vlivu Floriana, je nutné brát také vždy v potaz osobu Otokara Březiny. Ten se „zasloužil“ například o to, že devátý svazek Demlových Šlápějí nakonec kromě mnohé Durychovy drobné tvorby obsahoval pouze citaci

z jednoho Durychova dopisu. V nedatovaném dopise z roku 1921 Deml Durychovi píše o své motivaci k tomuto rozhodnutí:

Březina mi uložil 1) abych „našeho Užhorodce“, tj. Vás od něho pozdravoval, 2) abych Vás napomenul a vyzval k tomu, abyste neúnavně pokračoval ve Svých člancích!

Ale řekl pan Březina, abych ve Šlápějích omezil se na své vlastní Šlápěje a Vy prý máte psát do Lidových Novin a potom to vydati samostatně u některého velkého nakladatele.

Jste prý tak silný, že jste jedinečný. Zkrátka, pište, pište, pište, tiskněte, tiskněte, tiskněte a vydělávejte peníze, potřebujete, potřebuji, potřebujeme, potřebujete, potřebuji.

Durych si o tomto Březinově doporučení myslel své. Florianovi o něm a o vztahu Durych-Deml napsal 1. listopadu 1921 rozsáhlý dopis. Je důležitý především vzhledem k pozdějšímu nepřátelství mezi Demlem a Durychem po vydání *Mého svědectví o Otokaru Březinovi*. Dokládá totiž, že Durychovy názory v této věci (ve vztahu Deml-Březina) nebyly jen podrážděnou a náhlou reakcí, ale měly mnohem dalekosáhlejší kořeny a delší vývoj, než by se mohlo zdát:

Pan Ot. Březina mi také dosud neodpověděl, ale to není to, z čeho jsem právě jelen. Nad čím žasnu, to jest jeho manipulace s P. Demlem. Mám všechny dopisy, které mi P. Deml psal, schovány; a mezi těmi z r. 1908 jest jeden, ve kterém mne tenkrát drbal proti srsti a mimo jiné psal doslovně o tom, jak se O. B. prostituuje (už nevím, ve které věci). Ale moře času, o němž K. Havlíček píše: plivni si stokrát do moře, ono se nezpění (či nezmění), se klidně kolébalo dále a O. B. se Jakuba Demla ujal. O. B. v něm vidí básníka, jehož lásku i hněv nutno posuzovati jako šlehání plamene, který stále mění formu, chvílku sklesne, pak zase mocně vyšlehne, a nelze ho poutati suchými dogmaty, neboť jest to pták, skřivan, duše básnická, která chce létat. – Nezáviděl bych mu zvláštní a podivné lásky O. B., kdybych byl nenapsal u příležitosti Havlíčkových oslav několik epigramů, za něž by se mohl i v Čechách stydět veršotepec čtvrtého řádu: tato podivná láska se jeví i v tom, že O. B. poradil Demlovi, aby tiskl nám svoje Šlápěje, bez cizích příspěvků, a Deml mi to oznámil, čímž se stalo, že moje články, které měl pro IX. Šlápěje (většinou humoresky, šprýmy a invektivy) se ocitly v Lidových Novinách. Tím jest literární společnost Deml – Durych definitivně zlikvidována. [...] O. B. považuje věc Demlovu takřka za věc svou a kdybych mohl připustit, že O. B. provádí s Demlem

jakýsi geniální, ale nelidský, příšerný experiment, musil bych se tomuto jeho umění hluboce poklonit. Zdálo by se, jako by chtěl Demla úplně zatlouci do bláta, aby už nikdy nevylezl. [...]

(Durych Florianovi, 1. listopadu 1921)

V druhém období korespondence také nalézáme doklady o plánovaného vydání Durychova díla *Bloudění*, které nakonec vyšlo až v roce 1929 u Kuncíře v Praze. Deml s Durychem jednali o tom, že by *Bloudění* mohlo být vydáno v rámci *Šlápějí*, Deml původně zamýšlel udělat z něj základ pro *Šlápěje deváté*, ale 19. ledna 1921 Durychovy píše:

Hodlal jsem a dosud to hodláni sice jsem neodstavil, ale jest libě otřeseno Vaší žádostí o těch deset separátních výtisků Bloudění. Když deset – proč ne všechny? To jest: což by se Vám nezamlouvalo více, kdybych celý náklad Bloudění Vašeho dal tisknouti separátně mimo rámec Šlápějí? Svěřil bych úpravu té knihy dobrému umělci a kniha Vaše byla by upravena jednoduše a určitěji a vhodněji. Těch deset výtisků pro Vás dal bych tisknout na papíře zvláště dobrém.

Durycha v psaní *Bloudění* povzbuzoval a radil mu, ať se nezaobírá tím, zda viděl, či neviděl Madrid, ohmatal-li svými prsty Valdštejnův kord, či „jen duchem jeho Cor.“ „Žádný nebude u nás hledat Flauberta, nýbrž každý Durycha,“ píše mu 19. ledna 1921. Prvotním impulsem vzniku tohoto díla byla přitom právě návštěva u Demla ve Vrchbělé v roce 1919, ke mu Deml půjčil a později věnoval knihu Josefa Š. Svobody *Ilustrovaný průvodce po bývalém královském hradu Bezdězi*, v němž se Durych dočetl o Valdštejnově snaze obnovit augustiánský klášter.

2.6 Durychovy *Šlápěje*

Vy prvně jste se hlásil o místo, ale Vás přijaly mé Šlápěje bez rozpaků.

(Deml Durychovi, 6. března 1918)

Jakub Deml začal v prosinci roku 1917 vydávat *Šlápěje*, v nichž otiskoval dopisy, deníkové záznamy, články z novin, básně, překlady a další texty svoje i jiných autorů. Jaroslav Durych se stal jednou z významných postav tohoto nepravidelně vydávaného a svou básnickou formou jedinečného periodika. Vladimír Binar Durycha řadí k tzv. bludným či přechodným postavám *Šlápějí*, k postavám, ve kterých se „odráží rozpornost demlovského chápání a kladení času“ (Binar 2010, 274). Durychovo místo a způsob, jakým se ve *Šlápějích* objevuje, se totiž postupem času proměňují.

V době, kdy Deml začal vydávat *Šlápěje*, se Durych po dlouhé odmlce vrátil ke spisovatelské činnosti. Také první dochované dopisy vzájemné korespondence z druhého období pocházejí z přelomu roků 1916 a 1917. V dopise ze 7. ledna 1918 Durych píše, že sedm let mlčel jako ryba a že to bylo dobré.

Viděl jsem velice mnoho, zažil jsem velice mnoho a naučil jsem se mnohému od lišky. V mé práci byste viděl takový kaleidoskop, jaký má jedině Balzac. Jediná jest ale vedoucí myšlenka, která jest jasně vyslovena v Jarmarku života: děkovati za dny života, za každý okamžik jako za drahokam.

(Durych Demlovi, 7. ledna 1918)

Poprvé se Jaroslav Durych dostal jako host do *Šlápějí* v jejich **druhém svazku** z března roku 1918. Deml mu zde otiskl báseň Piovi desátému. O této spolupráci nalzáme v dopisech doklady. V lednu 1918 Deml Durychovi posílá z Jinošova poděkování za zaslanoú báseň o Piu X. a ubezpečuje ho, že „se to neztratí“, 6. února Deml informuje, že je báseň již v tisku. Také plánuje prostudovat Durychův článek o arcibiskupu Skrbenském a ptá se, zda by ho nemohl otisknout. Pro Demla byla tato doba velmi bolestná:

[...] paní Eliška Wiesenbergrová umírá. Prosím Vás, modlete se za ni. Toto moje nové utrpení mne ochromuje, takže nadarmo čtu, co čtu. [...] Prosím, modlete se za E. W. Prosím Vás.

I přes toto utrpení si Deml nachází čas na pochvalu Durychovy práce. Jak je z patrné z výše uvedeného citátu i z dopisu následujícího, datovaného 6. březnem 1918, Deml byl v té době přesvědčen o Durychových spisovatelských kvalitách. Viděl ho jako autora, jenž se umí správně dívat a dobře popsat, co vidí.

Doktora Neubauera pozvu, budu-li živ, ale raději mám básníky než dobré lidi. Dlužno umět psát, má-li se psát. Umět viděti bezprostředně a uměti to napsat! Ale pozvu jej – jenže bude třeba „rozšířiti program Šlépějí“... Musil byste mi pak pomáhat Vy. A nesmělo by se čekat, až svazek bude míti aspoň sto stran, neboť natisknutí tolika stran vyžaduje tři měsíců... Přemýšlejte o tom a dejte mi radu. Začal jsem vydávati Šlépěje jen proto, abych si více a více vyjasňoval a vyčišťoval svou cestu. Ať tedy to dělají vedle mne i jiní. Ostatně uvidíte, koho jsem přibral už, nezávazně arciť, tj. „na okamžitou výpověď“. Vy prvně jste se hlásil o místo, ale Vás přijaly mé Šlépěje bez rozpaků.

Takto Deml reagoval na Durychovu prosbu, jestli by nebylo možné do *Šlépějí* pozvat Alfonse Neubauera. „On jest člověkem, jehož bez výhrady ctím,“ vysvětloval mu předtím Durych.

Druhý svazek *Šlépějí* Deml přerušil 13. března 1918, v den, kdy Eliška Wiesenbergerová, Demlova přítelkyně a mecenáška, umřela na tuberkulózu.

Dalšími *Šlépějemi*, ve kterých najdeme Durycha, je jejich **čtvrtý svazek** z března roku 1919, vydaný ve Šternberku. Durych v něm zaujímá více místa než ve druhém svazku, má zde otištěny dva texty. Prvním je teoretická úvaha o tvoření povídky, nazvaná Přehled čehosi, kde Durych vysvětluje, jak jej Stanislav Kostka Neumann naléhavě požádal o „pravou povídku“ a jak Durych promýšlel pro a proti, zda ji napsat, i způsoby, jak to udělat. Jednalo se konkrétně o povídku *Zasvěcení*, jež předtím vyšla v časopise *Červen* v roce 1918 a knižně poprvé v roce 1919 s dřevoryty Jaroslava Bendy ve Staré Říši jako jedna ze tří povídek knihy *Tři dukáty*. Druhý text s názvem *Vznik Cikánčiny smrti* pak osvětluje příčiny vzniku jmenovaného díla i jeho genezi. Oběma Durychovým textům předchází Demlův Úvod k čemusi. V něm popisuje, jak se oba spisovatelé čirou náhodou setkali po mnoha letech. Z Demlova poetického vyjádření o tom, že mu Durychův tichý hlas, jenž se nezvedá ani nepadá, připomíná vosu, které má Deml rád, můžeme cítit náklonost, kterou k doktoru-spisovateli pociťoval. První ze zmiňovaných náhodných setkání se odehrálo 1. února v Brně a pár dní nato, 4. února 1919, se potkali na nádraží v Olomouci. Jaroslav Durych mu nabídl nocleh u sebe v Přerově, Deml nabídku přijal a zůstal do rána. „Nebýti tohoto mého noclehu, nečetl bys dnes ani o Cikánčině

smrti, ani o Zasněžení,“ vysvětluje Deml čtenáři a dodává: „Ti, kteří se potřebují, jsou si jako všudypřítomni.“

V závěru čtvrtých *Šlépějí* se Durych objevuje ještě jednou, a to v rámci Demlova textu s názvem A tak ještě něco, který se věnuje otázce neustálého nedostatku peněz. Toto téma totiž oba spisovatele mnoho let spojovalo. Deml je rozhořčen tím, že knihy, které vydává, se málo prodávají a že je mnoha lidem líto přispět i nízkými částkami. Také ceny Durychových knih nejsou vysoké, což Deml glosuje:

Durychův Jarmark života jest kniha, a nikoli marmeláda, přes to, že stojí také jenom 6 K, a spadne-li při pletení punčochy očko (prosím, mějte nade mnou slitování!), nic podobného nespatriil jsem v Cikánčině smrti, protože Jaroslav Durych jest svým povoláním lékař, a když něco otráví nebo zabije, dojistu mu Bůh za to žehná, tolik přece musí věděti kněz i ten nejnesvobodnější (sakra!), ale MUDr. Jaroslav Durych má tak měkké srdce pro páté Boží přikázání a pro lidi i pro hovada, že Cikánčinu smrt dává za jednu korunu osmdesát halířů, a komu by i to bylo příliš mnoho za 34 rajscky čistých slok, dostane je bez trpkosti i za šedesát krejcarů a nemusí se pro to ani starat a ptát, kdy pan doktor ordinuje, protože stačí napsati takovýto korespondenční lístek:

K vůli Jaroslavu Durychovi

Slavné Tiskařské a vydavatelské společnosti

v Přerově

Blahoslavova 25

*Objednávám tato díla Jaroslava Durycha: Jarmark života, Cikánčina smrt,
Otakar Březina, Na horách.*

Pátý svazek *Šlépějí* ze Šternberka z června 1919 neobsahuje díla jiných autorů, ale pouze Demlovy básně. Hned v dalším, **šestém svazku** *Šlépějí*, vydaném již v Tasově, má však Durych opět své místo. Deml mu otiskuje prózy Sen a Dítě a v rámci dopisů týkajících se Demlova „souboje“ s biskupskou konzistoří také Durychův list ze 4. července 1919. Durych se v něm přimlouvá za to, aby konzistoř nekladla Demlovi překážky ve vykonávání kněžství, protože je Deml „obecně a veřejně znám jako člověk, jehož římskokatolickou víru nemůže naprosto nikdo bráti v pochybnost“. Durych list zakončuje kousavým varováním, že

pronásledování Demla „by přineslo velkou škodu i těm z jeho představených, kteří mu činí příkoří jen pro svou vlastní nevěru k církvi a z pouhé zlomyslnosti nebo z osobních důvodů.“

Rozsáhlý **sedmý svazek Šlépějí** patří k těm „nejdurychovštějším“, je v nich dokonce Durychova podobizna vyvedená Svatoplukem Klírem, o které Březina prý prohlásil: „Obrázek dobrý, ale Durych to není!“ (Deml Durychovi 4. září 1920). Deml vydal sedmé *Šlépěje* v Bělé pod Bezdězem v prosinci roku 1920 a promítají se v nich jeho zkušenosti z nešťastného období na Slovensku, kde strávil celkem devět měsíců. Na prvních 42 stranách najdeme Demlův překlad díla *Úpění holubice čili dobro slz* od Roberta Bellarmina, pak následuje Demlův text Setkání. O tom se můžeme dočíst v nedatovaném listu Durychovi:

Já tu napsal Setkání a budete je čísti ve Šlépějích a bude se Vám líbiti, tuším: věty dlouhé jako vítr a jako naděje, která je ze země a ví, že nikdy nebude na zemi.

(Deml Durychovi, asi v srpnu 1920)

Na straně 57 pokračují *Šlépěje* Demlovou prózou *Z mého okovu*, věnovanou Jaroslavu Durychovi. Nejde však o pouhé věnování pod titulem, kniha se k němu obrací celým svým obsahem i ztvárněním. „Prosím Vás, příteli, vysvobod'te mou duši a povězte mi poctivě, napadlo-li Vám někdy, že já lhu!“ obrací se k němu. „Když tak rád slyšíte o rybách, milý Jaroslave, ještě Vám o nich něco povím,“ slibuje mu na jiném místě. Takové a mnohé další promluvy k příteli Jaroslavu Durychovi se prolínají celou prózou, která komentuje situaci na Slovensku a je opatřena margináliemi, jež doplňují sarkastický Demlův obrázek tamějších poměrů.

Po textu *Z mého okovu*, který Deml vydal také jako samostatnou knihu v roce 1927 (opět s věnováním Jaroslavu Durychovi), následují Durychovy prózy *O myšlení* a *O čtení*. Nalézáme o nich doklady v dochované korespondenci. Když Jaroslav Durych tyto texty Demlovi v roce 1920 zaslal, byl Deml nadšen. „Za každou Vaší větou vybuchoval náš smích nebo zalomcoval plícemi obdiv,“ píše Deml v dopise ze 4. září 1920. „Ve Vašem Myšlení a Čtení není jediného špatného nebo špatně postaveného slovíčka, moje Předčítatelka byla tím jako elektrizována a já jako bleskama olizovaný,“ chválí Deml Durycha a vytýká mu jeho sebekritiku:

JAK VIDÍTE, JAROSLAVE DURYCHU, dostanete, co se do Vás vejde: Vy jste mne poděsil a strašně zklamal! Napsal jste mi, že jste mdlý a že ta dvě říkání O myšlení a O čtení nestojí za nic, „leč by mne jal soucit nad Vámi jako nad invalidou...“ Generál Wrangel řekl: „Nemohu se brániti, a proto zahajuji útok!“ Já se proti Vám mohu

brániti, jsa té naděje a víry, že mne tak nepodceňujete, že bych nerozuměl způsobům, i když sám nezpůsobně se chovám. Nuže: Vaše dva články O myšlení a O četbě jsou tak daleko od invalidity, že jich rozumný člověk použije místo soli a cukru a ve chvíli ohrožení koalicí Volných Prasat místo ručních granátů a svinobrodské zeleně (Schweinfurtergrüm).

(Deml Durychovi, 4. září 1920)

Také Durycha ubezpečuje, že pro něj má ve *Šlépějích* místo:

Tentokrát budou Šlépěje zlé, a proto dobré; také to bude kniha dosti velká. Kdybyste chtěl ještě „něco uplatnit“, třeba jen různé poznámky, „drobnosti“ o čemkoliv: pošlete, místa mám pro Vás dosti.

V dopise z 15. září 1920 Deml Durycha prosí o bibliografii, o seznam všech Durychových děl v chronologickém pořádku. „A aby to nebylo nedurychovské, propentlit to ‚všeličím‘, např. takovými poznámečkami kdy, kde, proč a snad i poukazem na nedostatky Vašich kritiků,“ píše mu Deml a vysvětluje, že by měl rád v tomto svazku *Šlépějí* něco „propagačně informativního“, „hrst číslic a dat a realit, jako kupec v krámě“. Durych Demlovu prosbu vyslyšel, ovšem ve stylu, jenž pro něj byl v té době typický: poslal Demlovi ironizující a sebekritický list, ve kterém popsal, které knihy vydal a jak malých a nepatrných úspěchů či přímo neúspěchů dosáhl. Na konec listu připsal svolení, že jej Deml může celý otisknout tak, jak je. „Milý příteli, Vaši biografii jsem dostal a ušiju ji tak, aby ‚Vám padla‘,“ odepisuje mu Deml v listu napsaném mezi 1. a 3. říjnem 1920. Durych se však k bibliografii znovu vrací a 5. října Demla prosí o zmírnění či vypuštění některých vyjádření:

A nyní moje věci. Tu svou bibliografii jsem psal v mrzuté náladě. Prosím Vás, to o tom, že z té mé „komedie básnickovy“ nebylo nic, to tam nedávejte, poněvadž bych doktoru Hilarovi křivdil. A to o těch překladatelích bych trochu zmírnil, poněvadž O. Pick jest opravdu nemocen. Lze-li to tedy učiniti, bylo by to v zájmu spravedlnosti.

V dopise z 8. listopadu 1920 hlásil Deml, že má již natištěno 182 stran a bude jich ještě 40.

Bude to tak pěkné, že se máte nač těšit, nasmějete se do vousů, nedáte-li se oholit. Naše heslo: aushalten, durchhalten²³ a „paní doktorová“ (která mně toto čte hned pod pérem) povídá moudře: Durychhalten!

Při pohledu na otištěnou bibliografii v sedmém svazku *Šlépějí* je zřejmé, že Deml zohlednil Durychovy připomínky, toho však bibliografie stejně mrzela. „Kdybych byl věděl, že ji tam mermomocí dáte, byl bych napsal jinou,“ stýská si mu 7. prosince 1920.

V dalším, **osmém svazku** *Šlépějí* z roku 1921 má Durych rovněž čestné místo. Hned prvním textem je jeho próza *Císař*, po ní následuje *Potřeba gotiky*. Hovoří o nich také korespondence. Deml 14. prosince 1920 Durychovi píše, že ho tyto texty rozesmály, pozdravily a posílily. „[...] já smíchem plakal a musil jsem přerušovati četbu, protože paní Pavla mne přerušovala výbuchy nadšení,“ píše mu a vybízí ho, aby mu poslal i další dva články, o kterých se Demlovi zmiňoval.

Když Nám Bůh tolik požehnává, že máte chuť ke psaní, bude jistě velmi dobré, když ten osmý svazek Šlépějí bude durychovský – bude totiž velmi dobré, když Vás čtenářové naši uvidí z několika stran najednou [...]

(Deml Durychovi, 14. prosince 1920)

Deml zde otiskl Durychův článek „La paix du septième jour“ a smysl pro grotesknost²⁴ a Durycha vzpomíná také na dalších místech.²⁵ Vypráví například, jak 2. srpna 1920 odjel Durych z Topolčianek, kam mu ze Šternberka přinesl krásnou flobertku. O této flobertce se můžeme dočíst v korespondenci. Durycha tato Demlova prosba nepotěšila, přesto mu však slíbil, že ji přinese:

Svým lístkem připravil jste mi veliké rozpaky. Chtějte, abych Vám ze Šternberka přinesl na zádech kisnu kněh nebo pytel kobzolí, a učiním tak, ale flobertky se bojím tuze: bojím se lidí, kteří by mnou opovrhovali, mne nenáviděli, mne se báli a mně ouklady činili, až bych nesl flobertku. A pak: chcete zabíjeti zvířata? K tomu bych Vám byl tuze nerad

²³ Vydržet, vytrvat.

²⁴ Úvaha o knize Émila Baumanna *La paix du septième jour* (Mír sedmého dne).

²⁵ S. 123, 124, 128, 144, 159.

nápomocen. Ale slovo Vám dávám, že Vám ji přece jen přinesu, chcete-li vědomě (nebo na Vyšší rozkaz) zabíjeti lidi.

(Durych Demlovi, 2. června 1920)

V **devátém svazku** *Šlépějí* z roku 1925, jež odrážejí Demlův tehdejší zapál pro ideu sokolství, se opět promítá vzájemná korespondence spisovatelů. „Zrovna teď přišlo mi pod ruku psaníčko Jaroslava Durycha ze 4. září 1924,“ píše Deml a pokračuje částí jeho listu, kde se Durych vyznává, že pro výhled na průvod borovic z okna pokoje Demlova domu by se chtěl ještě jednou narodit a stát se básníkem na truc veškerým zkušenostem. Deml zde otiskuje také Durychovu recenzi své knihy *Česno*. Původně měl být však devátý svazek *Šlépějí* mnohem „durychovštější“ (viz předchozí kapitolu).

Následující, **desátý svazek** *Šlépějí* vychází po tříleté pauze v roce 1928 a Deml v nich vyjadřuje své velké zklamání ze sokolského hnutí. „Přiznává svůj omyl náhle a bez výmluv,“ píše Vladimír Binar (2010, 292). Durych se zde objevuje ve zmínce o tom, kolik bylo v *Českém bohovědném slovníku* prisouzeno místa kterým autorům. Nebylo by s podivem, kdyby se ho Durycha taková zmínka dotkla. Deml totiž ironicky glosuje:²⁶ „Jaroslav Durych, asi proto, že má děti, má sloupec 29 cm vysoký, Jakub Deml už jen 5½ cm a Otokar Březina vůbec nic. A tak tak katolická literatura československá bude mít asi takovou hodnotu a vědeckou úroveň jako sokolské věštníky.“

V této době, alespoň jak můžeme soudit z dochované korespondence, si spisovatelé již psali sporadicky a v dopisech chyběla větší sdílnost, patrná v předešlých letech. Rokem 1927 je z Demlovy dochované korespondence Durychovi datován jediný list s ne zrovna povzbudivým vyzněním:

*Milý pane Jaroslave Durychu,
děkuji Vám za Vašeho Kurýra, který na koni letí českou literaturou XX. věku tak nešťastně, že se nemá ani nač napíchnout, ba hrozí mu málo záviděníhodný osud Ludvíka u Moháče, ač neutopí-li se jen v hovnech!*

Váš vděčný Jakub Deml

²⁶ Na s. 9.

(Deml Durychovi 15. listopadu 1927)

Je možné, že se některé dopisy nedochovaly či jsou v nedostupných soukromých sbírkách. Jak ale napovídá začátek Durychova listu z 18. srpna a také dopis z konce roku 1927, spisovatelé se v té době zřejmě nevidali a pravděpodobně si jen zasílali knihy a sporadické pozdravy:

Důstojný pane, děkuji Vám srdečně za Vaši milou vzpomínku. Také jsme na Vás nedávno vzpomínali, když jsme četli knihu Rodiče a děti.

(Durych Demlovi, 18. srpna 1927)

Důstojný pane, předně odpusťte mně umrlčí nehybnosti, která se v posledních měsících nemohla vyrušit ničím na světě. [...] Rád bych si s Vámi zase jednou pohovořil. On ten dopis je přece jen papírový a inkoustový.

(Durych Demlovi, 28. prosince 1927)

Demlův list z 12. ledna 1928 pak dokumentuje počátek Demlova přispívání do *Akordu*:

Milý pane Jaroslave Durychu,
četl jsem v Lidu, že jste byl povýšen na majora zdravotní služby. Nerozumím tomu přesně a úplně, ale jest mi to vítanou příležitostí, abych Vám gratuloval.

Kuncíř mě žádá o příspěvek pro Akord a přímo o báseň, i posílám na Vaši adresu, co právě mám, dělejte si s tím, co chcete.

Ten pan Stránský z Prahy je radostí bez sebe, že mu napíšete, oč Vás prosil. – Paní Pavla Kytlicová je v Praze, jsem doma sám a píšu knihu o Felixu Jeneweinovi.

Bůh s Vámi!

Jak. D.

Šlépěje, ve kterých byl Durych milým zvaným hostem, jsou tak již spíše minulostí. V **jedenáctém svazku**, vydaném k Vánocům 1928, se Durych objevuje jen „náhodou“, a to poprvé v dopise od slovenského čtenáře („Milujem ďalej Durycha, Zeyera a iných, a keby som čítal od vás všetko, tak bych vás iste zaradil medzi svojich trvalých spisovateľov“), podruhé

v rámci studie Bedřicha Fučíka („A vysvětleme si neznalost těchto dvou knih, úhelných kamenů české prózy, s níž jenom Durych a Vančura se mohou měřit“).

V následujícím roce umřel 25. března Otokar Březina, což byla pro oba spisovatele velká rána.

K Vánocům roku 1929 vycházejí *Šlépěje* dvanácté, v roce 1930 třinácté, čtrnácté a patnácté. Durych se v nich buď neobjevuje vůbec, nebo jen okrajově. V **patnáctém svazku** věnoval Deml Durychovi větší pozornost:

Jaroslav Durych už to pozoruje na dětech svých a v posledním Akordu, zajisté jen proto, aby byl non admirandus, sed immitandus, se chlubí, že těm svým děvčátkům pečlivě vytlouká z hlavy, co jim do ní ve škole nacpali, ale to je asi tak, jako kdyby mládenec chodil v noci do hampejzu a ve dne k odbornému lékaři, jenže všechny děti nemají toho štěstí, aby jejich otec byl také lékařem.

V textu adresovaném Silvestru Braitovi Durycha řadí k „mladým harcovníkům“ a ironicky komentuje:

Milý Braitíčku, považuj si Beerů, dopřávej nejširší svobody Dominikům Peckům, na život a na smrt miluj Emiliány Soukupy, blahopřej Durychům k synu, žehnej Hudečkům, aby nezvadla jejich svěží krása, a co hlavního: Jakubu Demlovi sháněj peníze, aby ve svém domě mohl postavit důstojný oltář relikvii svaté Terezii z Lisieux a na něm před svou smrtí alespoň jednou, nerušen věřiteli, celebrovati.

V **šestnáctém svazku** *Šlépějí* je Durych jmenován pouze v souvislosti se studentským katolickým časopisem *Jitro*. Jeden ze studentů v něm totiž popsal příhodu o tom, jak ve vlaku zaslechl od někoho z tovaryšstva Ježíšova komentář, že v Čechách nejsou katoličtí spisovatelé a že Deml je odpadlým knězem, Březina výmluvným fantastou a Durych že prý zná jen rajské panny.

Deml 27. října 1930 zaslal provinciálu tovaryšstva Ježíšova, Leopoldu Škarkovi, prosbu o prověření celé situace. Ve *Šlépějích* pak otiskl jak studentův text z *Jitra*, tak svůj dopis Škarkovi i odpovědi, kterých se mu dostalo z řádu: jezuita Ferdinand K. Nesrovnal poslal Demlovi omluvu, ve které vysvětloval, že došlo k nedorozumění a že taková slova nepoužil.

V dalších, sedmnáctých *Šlépějích* se již začínají projevovat „následky“ Březinova úmrtí a sporu, který se mezi Demlem a Durychem rozpoutal poté, co Deml vydal v létě 1931 v Praze knihu *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*.

2.7 Spor o *Svědectví*

Poměr Jakuba Demla k Otokaru Březinovi potřebuje podrobnějšího rozboru.

(Jaroslav Durych, Rok zkoušky, Akord 4, 1931, č. 10, 1. 11., s. 434)

Jaroslav Durych v Akordu (1. listopadu) zahajuje proti Mému svědectví palbu těžkými kusy, přičemž uráží (a bezdůvodně) i pí Pavlu Kytlicovou!

(Jakub Deml Josefu Florianovi, 10. listopadu 1931)

Jak Durych, tak Deml měl velké potíže se s Březinovou smrtí vyrovnat. Oba spisovatelé se s ním osobně znali a vážili si ho. Nejen v počátcích své spisovatelské dráhy se na něj obraceli jako na autoritu. Durych ještě jako septimán pečlivě vybral vzorek ze svých básní a Březinovi jej zaslal.²⁷ Také o Březinovi psal, například desetistránkovou studii, která vyšla v roce 1918 společně s literárněhistorickou studií o Březinovi od Josefa Staňka a poté o deset let později samostatně, dále také článek s názvem Otokar Březina v *Credu*,²⁸ vzpomínkový text Otokar Březina publikovaný v *Rozpravách Aventina* v září 1928 (přetištěný po Březinově smrti v *Lidových novinách*)²⁹ či rozsáhlou studii *Otokar Březina* vydanou knižně na jaře v roce 1931.³⁰

„Zdá se, že se nemohl s Březinovou smrtí smířit především z toho důvodu, že do poslední chvíle od starého pána očekával nějaké svrchovaně významná slova, ať už v podobě básní, nebo esejů. Nebyl sám. Na totéž čekal i Jakub Deml,“ napsal Václav Durych v knize o svém otci (Durych 2001: 276). „Březinova smrt otrásla Demlovou bytostí,“ píše Binar (Binar 2010: 103) a vysvětluje, že knihu *Svědectví*, kterou Deml v roce 1931 vydal a jež zapříčinila vlastně konec Durychova a Demla bližšího přátelství, Deml napsal jako zvláštní druh elegie nejen za svým Mistrem, ale také za sebou samým.

Jakub Deml se ve *Svědectví* snažil věrně zapsat Březinovy promluvy a soudy, jak si je pamatoval. Jak se můžeme dočíst v úvodu knihy, počítal s tím, že někteří se na něj kvůli tomu zřejmě budou „sápat“, ale považoval by to za křivdu vůči pravdě i sobě samému, ale i lidskému obrazu Otokara Březiny. Domníval se, že přátelé Otokara Březiny pochopí, kdy, jak a proč

²⁷ Březina mu tehdy poradil, aby s uveřejněním své poezie ještě počkal (Durych 2001, 134).

²⁸ DURYCH, Jaroslav. Otokar Březina v *Credu*. *Rozmach* 2, 1924, č. 9, 1. 5., s. 132–133.

²⁹ DURYCH, Jaroslav. Otokar Březina. *Rozpravy Aventina* 4, 1928–29, č. 1, září, s. 1; přetisk in *Lidové noviny* 37, 1929, č. 157, 26. 3., s. 1 (pod názvem Otokar Březina za války).

³⁰ DURYCH, Jaroslav. Otokar Březina. Praha, Otokar Štorch-Marien, jaro 1931. (Aventinum, sv. 292.) 71 stran.

Deml *Svědectví* napsal. Ze všech stran se však zvedla velká vlna nesouhlasu. Jediný, kdo se jej zastal jako sice „poněkud naivního“, ale „ne křivého svědka“, byl Karel Čapek na stránkách Lidových novin.³¹

O Durychovi se ve *Svědectví* píše vícekrát. Mimo jiné to, že ho Březina řadil mezi lidi, kteří po celý život zůstanou duchem, smýšlením a citem chlapi. Lidi, kterým i kdyby bylo padesát, budou jednat, myslet a cítit, jako by jim bylo patnáct. Na jiném místě čteme, že Březina znal Durycha tak dobře, že věděl, co napíše, ještě dříve, než si to Durych pomyslel. Jinde zase Březinův výrok, že Durych píše pořád jako v pubertě, která je jen zostřena zkušenostmi muže, či že má smysl pouze pro prostor, ale chybí mu souřadnice času. Dále že by neměl mluvit do politiky či že může o katolicismu psát takovým způsobem, protože nemá odpovědnosti a nevidí, že je život složitější a nelze jej redukovat na minimum jedné linie.

Fakt, že Deml tyto a další soudy uváděl, nutně neznamená, že by s nimi souhlasil. Distance od některých Březinových soudů je patrná např. zde:

„Kdyby takový Durych místo Panenek tomu lidu napsal píseň o svátém Václavu, udělal by víc. Divím se, že hrdosti Durychů nenadchne ctižádost, aby jejich verše zpívaly davy tisíců o poutích a při bohoslužbě.“ Tak řekl Březina a já se zastyděl.

(Jakub Deml. *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*, s. 334)

Ve *Svědectví* Deml také několikrát zmiňuje časopis *Akord*, se kterým Durych v letech 1928 až 1932 spolupracoval a do kterého přispěl i Deml. Jaroslav Durych neponechal Demlovo *Svědectví* bez odpovědi. Nejdříve se vyjádřil k následujícímu odstavci, jenž se věnuje právě *Akordu*:

Dostali jsme od Jaroslava Durycha pohlednici z Topolčanek, kamž byl Jaroslav Durych pozván. Otokar Březina pravil, že to Durych zaplatí jako kdysi Tolstoj. Březina při této příležitosti řekl mnohem víc, ale na to je čas. My víme, že po návštěvě Durychově v Topolčankách přestal vycházet Rozmach a začal vycházet Kuncířův Akord se Židem Paulem Eisnerem jako bubeníkem. Kuncířův Akord ocitá se tu, jako ponorná řeka, v ideovém sousedství (filiace nemusí bít tak do očí!) Prager Presse. Upozorňuji jen na to, že tento Kuncířův Akord ani jediným slovíčkem nereagoval na úpěnlivou výzvu

³¹ V článku z 20. září 1931.

Svatého Otce, abychom se modlili za osvobození Rusů od židovských a zednářských běsů.

(Jakub Deml, *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*, s. 471)

Durych na to reaguje článkem Akord v Demlově svědectví a poměrně obsírně vysvětluje celou událost, jak příčiny své cesty na Slovensko, tak počátek časopisu *Akord* i důvod spolupráce s Paulem Eisnerem. Také v článku uvádí, že se v červenci toho roku s Demlem potkal a vyptal se ho na to, čeho se týkalo ono ve *Svědectví* zmiňované „řekl mnohem víc, ale na to je čas“. Můžeme zde již pozorovat příkrý tón, který se v souvislosti se „sporem o *Svědectví*“ objeví u Durycha také později:

Tvrzení o zvláštní funkci Paula Eisnera a ideovém sousedství Prager Presse může pocházeti jen od toho, kdo buď Akord nečte, anebo od notorického slabocha.

(Durych o Demlovi, v článku *Akord* v Demlově *Svědectví*)³²

Také zde Durych vysvětluje, že *Akord* sice Papežovu výzvu nezaznamenal, ovšem není kuriálním listem. A pokračuje „útokem“, že by Deml rád zapomněl na fakt, že v době, kdy byl horlivým okresním vzdělavatelem Sokola, Durych cestoval na unionistický kongres ve Velehradě a unionistické schůze v Olomouci.

O dva měsíce později, v listopadovém *Akordu* v článku *Rok zkoušky*, Durych přiostrňuje a mimo jiné píše tyto řádky:

V mrtvém těle se tvoří jedy mrtvolné. Tak tomu bylo i u Otokara Březiny. Jakub Deml, příliš časný, příliš krátkozraký, a tudíž i příliš blízký ctitel Březinův nadýchal se těchto jedů, až je musil vydávit a s nimi vydávil i mnohé jiné věci, které nosil ve svém žaludku a ve svých střevech. Byl to obraz trapný.

(Durych o Demlovi, v článku *Rok zkoušky*)³³

Od vydání Demlova *Svědectví* si pravděpodobně Deml s Durychem neposílali žádnou korespondenci. Jejich polemiky se odehrávaly prostřednictvím *Akordu* a Demlových *Šlépějí*.

³² Uveřejněno v *Akordu* 4 z roku 1931, č. 8, 1. 9., s. 379–381.

³³ Uveřejněno v *Akordu* 4 z roku 1931, č. 10, listopad, s. 433–436.

V sedmnáctém svazku *Šlépějí* se Deml věnuje kritikům *Svědectví* (Šaldovi, Novákovi a Eisnerovi) a knize Pavly Kytlicové *Rodiče a děti*. Durych je zde zmíněn jen v několika málo ironických narážkách. Svou pozornost mu však Deml věnuje cele v *Šlépějích* osmnáctých z roku 1931, kde reaguje především na jeho článek *Rok zkoušky*.

Nebál-li se Durych v *Roku zkoušky* použít nepřátelského tónu, nebál se tak učinit ani Deml ve *Šlépějích*:

„... že Jakub Deml bezděčně velmi prospěl těm, které chtěl postavit na pranyř, že pro svou ješitnost by chtěl rozsévat rozkol mezi všemi lidmi, kteří se jemu a Pavle Kytlicové neklanějí bez výhrady a že...“ V jediné větě má tady Jaroslav Durych pětkrát že a jedno takže... Pane podplukovníku, vypadlo Vám něco z kapsy. Pardon, to je plínka a já myslil, že jsou to důstojnické jelení rukavičky!

(Deml o Durychovi, *Šlépěje* XVIII.)

Na jiném místě Deml píše:

Sám Jaroslav Durych, začínaje tento řádný proces s Jakubem Demlem, výslovně praví: „Většina odpovědí na knihu Mé svědectví jest jen podrážděná, ale sama sebou jalová.“ Nechápu sice, jaký smysl a důvod má toto Durychovo ale, možno však si je vysvětlit jednak sazečovou roztržitostí a jednak Durychovou podrážděností.

Tak jako Deml oslovoval Durycha v próze *Z mého okovu* otištěné ve *Šlépějích* z prosince roku 1920, oslovuje ho přímo také ve *Šlépějích* osmnáctých. Přátelský tón z dřívějšíka je však ta tam. Vyčítá Durychovi, že soudy o *Svědectví* vydává naněkolikrát, podle toho, „jak kaše chladne“, a že zapomíná, kým je, čímž ztrácí cenu. Popisuje také jejich náhodné osobní setkání po vydání *Svědectví* a to, jak jej při něm Durych zpovídal. Uvádí také doklady Durychova přílišného sebevědomí i ješitnosti:

„Paní Anežka Berková přišla ve svrchovaný čas“ (Akord 1931, s. 436). Prosím Vás, pane Durychu, jak to mluvíte? Není to ješitnost, mluvit veřejně o takovém románu skoro týmiž slovy, jakými Apoštol národů v listě ke Galatským (4, 4) mluví o příchodu Spasitele? Když přišla plnost času, poslal Bůh Syna svého a Paní Anežku Berkovou...

(Deml o Durychovi, *Šlépěje* XVIII.)

U osmnáctých *Šlépějí*, skrz naskrz „protidurychovských“, nicméně „válka“ o *Svědectví* nekončí. Durych v Roku zkoušky zmiňoval, že se chystá věnovat se tomuto tématu více, a to také udělal. Stalo se tak v nejrozsáhleším Durychově článku na téma Demlova *Svědectví*, nazvaném Smutek Jakuba Demla, jenž byl uveřejněn v *Akordu* v lednu roku 1932.³⁴ Václav Durych v knize o svém otci o tomto textu napsal: „Osobně si přál, aby tato stať nebyla nikdy bývala publikována, dokonce ani napsána“ (Durych 2001, 297).

Jaroslav Durych zde na patnácti stranách popisuje Demlův vztah k Otokaru Březinovi. Cituje úryvky ze *Svědectví* a dodává k nim svá vysvětlení. Demla popisuje jako člověka, jenž se vždy o někoho musel opírat celou svou tíží, který nedospěl ani jako básník, ani jako člověk, ani jako kněz, a který přejímal nedostatky lidí, se kterými se stýkal. Opět se zde objevuje vidění Demla jako slabocha, na které Durych narážel již v článku *Akord* v Demlově *Svědectví*. „Rezolutní žena ovšem už si ví rady s takovým slabochem,“ píše o spolupráci Pavly Kytlicové s Demlem. Mluví o Demlově chybějící kázní a výdrži a vzpomíná na to, že Deml sotva kdy vydržel číst knihu celou půlhodinu a že si přál, aby se jeho knihy psaly samy od sebe.

„Myslím, že i s Demlem mluvil trochu ukázněji, než jak by se zdálo z *Mého Svědectví*, ale že Demlovi nestačila inteligence,“ komentuje Durych vlastně jednou větou veškeré výroky Demlovy knihy tímto příkrým prohlášením. Demlovu lásku k Březinovi pak považuje pouze za chtivost senzace a stať uzavírá slovy: „Modlářství se tresce a toto byl jeden z příkladů toho, jak se tresce.“

O tom, jak Deml prožíval tento článek, se můžeme dočíst v dopise Florianovi z ledna 1932:

Také pí Pavla stonala, se srdcem a včera ji znovu porazil Durychův článek v Akordu 1932. Durych se patrně bojí, že ztratí fary, tedy nejlepší abonenty svých mystických sviňstev, jinak si nedovedu jeho nevymáchanou drzost vysvětlit. [...] A víte, pane Floriane, že ze všech těch útoků zabolet mne jen ten Durychův? Tak je zlý, že v něm není ani paprsečku dobrého. Myslím, že se Durych zasvětil d'áblu a měl bych pro to i důvody – anebo hodlá zešílet.

Další cele „protidurychovské“ *Šlépěje* však nenásledují. Vliv na tom měl možná také fakt, že 29. ledna Demlova přítelkyně a mecenáška Pavla Kytlicová umírá. Deml ve vydávání *Šlépějí* pokračuje až v roce 1933. Zcela pochopitelně se v nich již Durych nikdy neobjeví

³⁴ Uveřejněno v *Akordu* 5 z roku 1932, č. 1, leden, s. 15–29.

v pozitivním světle. Například ve *Šlépějích XXI.*, z roku 1936, Deml zmiňuje „slavný Durychův výrok“ o tom, že je Deml nebezpečný mládeži, a pokračuje: „Uslyšev tento rozsudek a soud jeden znatel poezie, z přesvědčení katolík a v civilu takto advokát, rozhorlil se a řekl: ‚Nebezpečný mládeži je Jaroslav Durych sám, poněvadž jeho spisy jsou pornografické!‘“ (*Šlépěje XXI.*, s. 32) V následujícím, dvacátém druhém svazku *Šlépějí* pak čteme například tuto zmínku:

Vladimíre Holane, jste ženat, či svoboden? Jaroslav Durych se vyjádřil, že se neměl ženit, že neměl mít děti a že měl být knězem. Bůh ho za toto slovo potrestal zatím jen tím, že jeho žena dostala do prsu rakovinu a že jí museli prs uříznout.

A v pětadvacátém svazku *Šlépějí* v článku věnovaném zemřelému Rudolfu Medkovi:

O Jaroslavovi Durychovi nikdy nemluvil s láskou, nikdy nemluvil s takovou láskou jak o Vás. Otokar Březina měl nějaký vysoký sen a do toho snu Vy jste náležel, Rudolfe Medku, ale Jaroslav Durych nikdy do něho nenáležel. Já bych to musel vědět.

2.8 Usmíření

Jaroslavu Durychovi pozdravení!

(Deml Durychovi, 19. září 1959)

Rány obou spisovatelů utrpěné v „boji o *Svědectví*“ byly zřejmě natolik hluboké, že se souvislá korespondence mezi nimi už neobnovila. Václav Durych se domnívá, že jejich nepřátelství trvalo nejméně do roku 1948. Durych totiž v tomto roce uveřejnil láskyplnou zdravici k Demlovým sedmdesátinám, ze které je patrné, že si Demla přes všechno vážil a měl ho rád:

Sluší se, abych uznal a vyznal, že Jakub Deml je lepší člověk než já. Má srdce, nepočítá, a je-li nucen počítati, pak počítá spíše se vztekem. Prokázal mi mnoho dobrého, pomáhal mi, přimlouval se za mně a těšil mě. Já jsem mu nikdy ničím dobrým neoplatil a přicházel jsem k němu ne tak, jak jsem přicházeti měl. Omlouvám to tím, že jsem a vždycky jsem byl o osm let mladší než on, tedy o osm let potměšilejší či nadutější, a pak tím, že jsem to, čemu se říká člověk vykořeněný čili člověk bez domova. Jakub Deml má domov, což jest jediná, ale na štěstí také hlavní věc, kterou kritika u něho správně vystihla. [...]

Oproti jiným lidem neskrývá svých nedostatků a nechce se zdáti ničím jiným, než čím skutečně jest. Netrápí se ničím jiným než hrůzami svých snů. Má to dobré. Umí se skrýti jako datel v díře, do které za ním nikdo nevléze. Nikdo ho neposlouchá, ale každý ho slyší. Jest ho plný les, i když mlčí. Cítíte ho ve smutku, který poznáváte v obrysu větví, v hlase větru, v praskotu jehličí pod nohama, v slunečním pruhu na mýtině, v hlasu zvonku, vyzvánějícího na jitřní mši i v krákorání havranů. [...]

Deml, člověk jako jiný, [...] dobrý básník, dobrý přítel, dobrý protiva a ještě leccos jiného [...]

Potřebujeme ho, ať už zblízka, či na dálku. Dokud je tu – houby zle.³⁵

Přinejmenším z Demlovy strany však existují dva doklady o tom, že zášť mohla vyprchat již dříve. V roce 1938 Deml uveřejnil v *Národní obnově* článek Vzkaz Jaroslava Durycha universitě oxfordské, ve kterém souhlasně reagoval na Durychův text Vzkaz university oxfordské z téhož periodika. Dochovala se také jedna Demlova pohlednice s pozdravem Durychovi se ze 7. října 1947.

³⁵ Jakubu Demlovi. *Pozdrav k sedmdesátinám Jakuba Demla*. Praha, Vyšehrad v srpnu 1948, s. 8–10.

Poslední datovaný dochovaný dopis jejich vzájemné korespondence pochází z 19. září 1959 a Deml v něm mírným a smutným tónem Durychovi o sobě píše, že „teď už je docela sám“.³⁶ Durych přišel nemocného Demla také navštívit do nemocnice a setkání bylo podle svědectví doktora velice srdečné.

Jakub Deml umřel 10. února v roce 1961 kolem půl desáté večer v třebičské nemocnici. Jaroslav Durych, ač o osm let mladší, ho následoval jen o čtrnáct měsíců později, 7. dubna 1962 ve střešovické nemocnici. Dá-li se jejich usmíření považovat za obnovení přátelství, byli tedy přáteli více než půl století a jejich téměř 55 let trvající vztah měl ve svém průběhu mnohé silné spojnice. Patřil mezi ně Otokar Březina i Josef Florian, katolická mystika a s ní související Durychovo a Demlovo „disidentství“ ve výkladu československé liberálně-ateistické demokracie,³⁷ ale také mnohem prozaičtější, přesto určující vlivy, jako dlouho trvající nedostatek finančních prostředků, časté stěhování a snaha najít si trvalé bydliště. Oba spisovatelé měli také jednu velmi důležitou vlastnost, která dokázala zapříčinit eskalaci jejich sporů: nebyli vlažní a horlivě se snažili bít za svoje pravdy.

Jako je v životě často spojovaly věci smutné a těžké, i opuštěnost v závěru jejich putování je tak bohužel zřejmě do jisté míry provázela oba. Deml se cítil být „docela sám“, jak psal Durychovi v roce 1959. Durych byl sice obklopen svými příbuznými a dětmi, v posledních chvílích života však k němu jeho syna nepustili. Noviny až na jednu sedmiřádkovou noticku mlčely a pohřeb probíhal bez muziky i proslovů. Z těch několika málo známých, kteří přišli, se někteří ze strachu schovávali za stromy a hroby před blesky fotoaparátů.³⁸

Ti, kteří se potřebují, jsou si jako všudypřítomni.
(Jakub Deml o setkání s Jaroslavem Durychem)³⁹

³⁶ V té době se od Demla z Tasova totiž odstěhovala Marie Rosa Junová (16. července 1959) a on zůstal ve svém domě sám, odkázán na pomoc svých příbuzných. S Marií Rosou Junovou si Deml začal dopisovat v roce 1935. Junová se stala Demlovou pomocnicí a vydavatelkou jeho díla. V roce 1956 se provdala za Timothea Vodičku a ještě do července 1959 pak zůstávala v Tasově a starala se o Demla, jehož zdraví se stále zhoršovalo.

³⁷ (Durych 2001, 146)

³⁸ (Durych 2001, 498–499)

³⁹ *Šlépěje*, 4. svazek.

3 Edice dopisů Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi

3.1 Soupis korespondence

1. [8. října 1906]
2. 21. října 1906
3. 24. listopadu 1906
4. [2. ledna 1907]
5. 14. ledna 1907
6. 24. ledna 1907
7. 13. března 1907
8. 8. srpna 1907
9. 28. srpna 1907
10. 9. září 1907
11. 7. října 1907
12. 3. listopadu 1907
13. [asi listopad 1907]
14. 18. listopadu 1907
15. 31. prosince 1907
16. 2. ledna 1908
17. 7. ledna 1908
18. 13. ledna 1908
19. 22. ledna 1908
20. 21. února 1908
21. 24. února 1908
22. 21. března 1908
23. 26. března 1908
24. 25. dubna 1908
25. 2. května 1908
26. 10. května 1908
27. 14. července 1908
28. 12. září 1908
29. 30. září 1908
30. 2. října 1908
31. 12. října 1908

32. 17. října 1908
33. 21. října 1908
34. 7. listopadu 1908
35. 11. listopadu 1908
36. 18. listopadu 1908
37. 19. listopadu 1908
38. 22. listopadu 1908
39. 26. listopadu 1908
40. 27. listopadu 1908
41. 1. ledna 1909
42. 9. ledna 1909
43. 10. ledna 1909
44. 11. ledna 1909
45. 11. ledna 1909
46. 8. prosince 1916
47. 4. ledna 1917
48. 15. února [1917]
49. 19. října 1917
50. [mezi 19. říjnem a 7. prosincem 1917]
51. leden 1918
52. [mezi 22. a 26. lednem 1918]
53. [po 26. lednu 1918]
54. 6. února 1918
55. 21. února 1918
56. 6. března 1918
57. 28. května 1918
58. 29. srpna 1918
59. [asi v únoru 1919]
60. 12. února 1919
61. [26. února 1919]
62. [asi v březnu 1919]
63. 31. března 1919
64. [19. dubna 1919]
65. 8. června [1919]

66. 17. června 1919
67. [1. července 1919]
68. 1. července 1919
69. [5. července 1919]
70. [25. ledna 1920]
71. 8. března 1920
72. [mezi 1. a 4. květnem 1920]
73. 4. května 1920
74. 13. května 1920
75. [5. července 1920]
76. 8. srpna 1920
77. [asi v srpnu 1920]
78. [v srpnu 1920]
79. 24. srpna 1920
80. 4. září 1920
81. 15. září [1920]
82. [asi 1. října 1920]
83. [4. října 1920]
84. 30. října [1920]
85. 1. listopadu 1920
86. 3. listopadu 1920
87. 8. listopadu 1920
88. 9. listopadu 1920
89. 9. listopadu 1920
90. 13. listopadu 1920
91. 25. listopadu 1920
92. 4. prosince 1920
93. 12. prosince 1920
94. 14. prosince 1920
95. [28. prosince 1920]
96. [asi 1920]
97. 13. ledna 1921
98. 19. ledna 1921
99. 25. ledna 1921

- 100.** 30. ledna [1921]
- 101.** 30. ledna 1921
- 102.** [asi začátek února 1921]
- 103.** 5. února 1921
- 104.** 7. února 1921
- 105.** [5. března asi 1921]
- 106.** 11. března 1921
- 107.** 12. března 1921
- 108.** 17. března 1921
- 109.** [mezi 23. a 30. březnem 1921]
- 110.** 12. dubna 1921
- 111.** 18. května 1921
- 112.** 19. května 1921
- 113.** 21. května 1921
- 114.** 11. června 1921
- 115.** 13. července 1921
- 116.** 21. července 1921
- 117.** 23. července 1921
- 118.** [asi na konci července 1921]
- 119.** [před 4. srpnem 1921]
- 120.** [6. srpna 1921]
- 121.** [23. srpna 1921]
- 122.** 24. srpna 1921
- 123.** 12. září 1921
- 124.** 15. září 1921
- 125.** [kolem 22. 9. 1921]
- 126.** 7. října 1921
- 127.** [24. října 1921]
- 128.** 15. listopadu 1921
- 129.** [asi po podzimu 1921]
- 130.** 12. prosince 1921
- 131.** [nedatováno]
- 132.** [6. února 1922]
- 133.** 8. února 1922

134. 23. března 1922
135. 28. března 1922
136. 1. května 1922
137. [asi 1922]
138. [asi na podzim 1923]
139. [mezi roky 1923 a 1927]
140. [2. března 1924]
141. [2. července 1924]
142. 2. července 1924
143. [po 2. 7. 1924]
144. [před 21. 7. 1924]
145. 10. září 1924
146. 18. února 1925
147. [mezi 1. a 13. dubnem 1925]
148. [6. června 1925]
149. [6. června 1925]
150. 15. září 1927
151. [asi 1927]
152. [před 28. prosincem 1927]
153. 12. ledna 1928
154. 21. února 1928
155. [po 24. listopadu 1928]
156. 22. března 1929
157. 3. dubna 1929
158. 22. dubna 1929
159. 24. dubna 1929
160. 25. května 1929
161. [po 8. červnu. 1929]
162. [18. června 1929]
163. 23. června 1929
164. [2. července 1929]
165. 11. února 1930
166. 7. října 1947
167. [19. září 1959]

3.2 Dopisy Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi

1.

Na svatou Brigitu

1906

[8. 10. 1906]

Ctěný pane,

ceny Bílkových prací u mne vydaných: ⁴⁰

Číslo ukázkové K 2,–

Život⁴¹ (tři čísla) K 6,60

Kaplička Světic⁴² K 6,–

Jste-li chudý v penězích a upřímně se z toho vyznáte, odpustím Vám, kolik sám za nutné uznáte, anebo počkám. Ostatně, dovoluji, abych já napřed se vyznal: táže-li se někdo ještě v této době na Dílo Bílkovo, které mi leží na skladě, působí to na mne tak, jako by mne chtěli budit z mrtvých! Věřte tomu.

... Nepřál byste si, pane, *jiné* publikace Studia?⁴³ Neříkám hned knihy Léona Bloy: jsou příliš katolické a neurvalé, chci říci příliš *marné* už v těchto prach- dobách! Ale podrželi jste ve svém slovníku ještě slovo *meditace*, jsem jist, že by Vám zachutnala kniha Maurice Maeterlincka *Poklad pokorných*,⁴⁴ anebo některý ze tří Sborníků Studia: dovolíte, abych Vám aspoň poslední z nich dal odeslati? Co se peněz atd., závisí od Vaší dobré vůle, o níž ukvapeně nechci pochybovati, pravím to slovo, neb řekl jsem již, že jsem-mrtev.

Oddaně

Jakub Deml

⁴⁰ Deml zde reaguje na dopis (jehož poštovní razítko má datum 8. října 1906), ve kterém jej Durych žádá o sdělení cen publikací Františka Bílka vydaných Demlem. Podle oficiálního tónu Durychova dopisu a toho, že uvádí svou adresu (Jaroslav Durych, studující medicíny v Praze, Na Zbořenicích č. 9. II. u paní Anny Nesvadbové), se zřejmě jedná o počátek jejich vzájemné korespondence).

⁴¹ *Život*, cyklus Bílkových prací, který vyšel ve druhém až čtvrtém sešitě *Souborných prací Františka Bílka*. Tento soubor vydával Jakub Deml v Babicích roku 1905; celkem vyšlo šest sešitů.

⁴² *Kaplička Světic*, cyklus obsažený v pátém a šestém sešitě *Souborných prací Františka Bílka*.

⁴³ Studium: ediční řada, kterou vydával Josef Florian ve Staré Říši v letech 1904–1912. Byla zaměřena na náboženskou literaturu, především na dílo soudobých katolických spisovatelů Léona Bloye, Ernesta Hella a Julese Barbeye d'Aurevillyho, své původní knihy tu vydal i Deml. Od roku 1905 vycházely také sborníky Studia, v nichž se objevovaly práce původní i překlady jak od Demla a Floriana, tak od řady jejich spolupracovníků, většinou kněží – Josefa Ševčíka, Josefa Poláka, Matěje Fencla a dalších.

⁴⁴ MAETERLINCK, Maurice. *Poklad pokorných*. Stará Říše: Josef Florian, 1906.

Ctěný pane,

sešity prací Bílkových vydané Studiem dal jsem Vám z administrace odeslati. Ostatních prací Bílkových v komisi nemám: Otčenáš,⁴⁶ Slovo k Otčenáši Františka Bílka⁴⁷ a Modlitby⁴⁸ vydal Nový život,⁴⁹ administrace Valašské Meziříčí. – Ruce (16 K) rače objednat u p. Františka Bílka, sochaře v Chýnově.

Ale také je možno, že p. Bílek je už v Praze, bydlí na Smíchově, Švédská ul. č. 10. Na podzim p. Bílek vždy se přestěhuje do Prahy. Ostatně, všechny tyto publikace zaopatří Vám kterékoli pražské knihkupectví a nejjistěji F. Topič. Když byste si však výslovně přál, obstarám a dám Vám odeslati vše na svůj účet.

Přejete si poznati program Studia. Jest obsažen již v pojmu slova *studium*. Žádný předmět, žádná disciplína není ze Studia vyloučena, ani medicína. Na prvním místě vydává Studium ty knihy a články, jež v těchto dobách *nikdo* nechce vydati, a takovým způsobem, jakým nikdo dosud u nás nevydává. Vyloučili jsme vše, co jest obsaženo ve slově „obchod“ nebo „živnost“ – a proto jest Studium skutečně brehan vyobcovaných.⁵⁰ Přáli bychom si, abychom na svých publikacích nemuseli tisknout tzv. krámskou cenu, nýbrž aby každý dal podle svědomí. Také jsme způsobem tímto vydávati začali – ale, jak asi chápete, nebylo možno setrvati na této ryze křesťanské zásadě... Zachvěl byste se hrůzou, jako já, kdybyste sám zkusil, kolik v českém, šestimilionovém národě jest křesťanů – neb aspoň lidí *jemných*... A právě mezi těmi, kdož vystupují jako elita národa nebo jako velekněží...

⁴⁵ Durychův dopis, na nějž Deml v tomto dopise reaguje, se zřejmě nedochoval.

⁴⁶ *Otčenáš*, cyklus Bílkových grafických a sochařských prací (1900).

⁴⁷ *Slovo k Otčenáši Františka Bílka*. Nový Jičín: Nový život, 1904.

⁴⁸ Album Bílkových prací s předmluvou Zdenky Braunerové *Práce moje – to modlitby neumělé, čisté však a kající*. Nový Jičín: Nový život, 1898.

⁴⁹ *Nový život* (1896–1907), časopis Katolické moderny založený Karlem Dostálem-Lutinovem, Sigismundem Bouškou a Xaverem Dvořákem.

⁵⁰ Deml zde naráží na knihu Léona Bloy *Brehan vyobcovaných*, přeložil Josef Florian, Studium, Babice, Jakub Deml 1903; Studium, první sborník, Babice, Jakub Deml červenec 1905; Souborné práce Františka Bílka, šest sešitů, Babice, Jakub Deml 1905.

Co Vám to píše, pane (už dávno jsem o tom nemluvil), povstává jako z nekonečných bahen přede mnou všechna temnota rezignace a pesimismu a pohrdání – takovýmto „národem“. Vydávání prací Bílkových přineslo mi drahou zkušenost...

Což peníze – z toho se snad přece někdy uzdravím (jsem u Slavia pojištěn na 2000 K, v případě mé smrti mají mi být vyplaceny – po této stránce budu tedy pokojně umírat...) – ale p. Bílek, domnívaje se, že *já* jsem vinen jeho nezdarem, proklíná mé přátelství... A Bílek není sám, který mne zatracuje – – Ač mi *těžce* bylo ublíženo, i na cti, a veřejně – ještě mlčím... a každé *vysvětlování* mezi přáteli považuji za odsouzení hodné a nepřijatelné jako například snahu vymýtiti z *víry* Mysterium. – Neznám „poslední událost Maeterlinckovu“ a bych Vám povděčen za tuto zprávu. Dva sborníky Studia dal jsem Vám odeslati.

Oddaně
Jakub Deml

3.

V Třešti 24/XI 1906

na Moravě

„... teskné nostalgie po

Absolutnu...“

(Váš dopis z 20. XI. 1906)⁵¹

Drahý Pane,

jsem nemocen po cestě, kterou nazývají nerozumnou, ale v tichu, jež jako les nebo poušť leží vůkol každého nemocného, a v prázdnotě, jež se rozkládá kolem mé duše, tím zřetelněji slyším Váš krok a Vaše slova šeptaná, a z místa, kde sedím jako zamyšlený pastevec stád nevšímavě se pasoucích pod štědrostí a slávou slunce, prostřed modravých, strašně dalekých obzorů, vidím postavu Vaši a stín, který se blíží... Slova, která nikdy neuslyší svět, týčí se mi ze svíce jako květy, připravené k utrnutí ... A jako na jaře, vstávají i ty, které byly setlely... *Ego sum vox clamantis. Non sum Christus... Non sum dignus solvere calceamenta pedum Eius... Nemo venit... nisi Peregrinus iste? ... Sui Eum non receperunt... In propria venit...*⁵²

Zázraky ze světa nevymizely. A ti, kteří ničeho nečekají od světa, neznámí jako věci neexistující a nevidění jako duchové, obklopeni jsou věcmi nebeskými. Jedno slovo ještě vyráží ze země jako pramen, těm, kdo žízní po spravedlnosti: *vade, sequere me.*⁵³ Veliké věci dějí se ještě na zemi. Na tržišti, uprostřed davů objeví se cizinec, bez hole, bez mošny, bez obuvi, bez řeči, – mlčky projde náměstím, a když odchází, jdou za ním dva, kteří nepotřebují – důvodův... Jdou – a na nebi vystupuje nová konstelace – vesmír se jinak uspořádá. A nikdo toho nepozoruje. Veliké věci dějí se na zemi... Buďte pozdraven, pane, a protože se kolem nás

⁵¹ Tento dopis měl zřejmě Deml na mysli, když psal 25. listopadu 1906 Florianovi: „Významný a potěšující dopis dostal jsem včera od p. *Durycha*, medika z Prahy. Vložil jsem Vám ho do dnešního balíku.“

⁵² Jsem hlas volacího. Nejsem Kristus... Nejsem hoden mu rozvázat řemínek na jeho obuvi... Nikdo nepřichází kromě tohoto cizince? ... Nepřijali ho... K jeho vlastním přišel... Deml zde naráží na verše z Nového zákona, z Evangelia podle Jana (i dalších míst): Jan 1,11: Přišel do svého vlastního, ale jeho vlastní ho nepřijali. Jan 1,20–27: Nic nepopřel a otevřeně vyznal: „Já nejsem Mesiáš.“ [...] Řekl: „Jsem hlas volajícího na poušti. [...] Uprostřed vás stojí, koho vy neznáte – ten, který přichází za mnou; jemu nejsem hoden ani rozvázat řemínek u jeho obuvi.“

⁵³ Jdi a následuj mě. Deml naráží na novozákonní příběhy, kdy Ježíš vyzýval lidi k následování. Například Matouš 19,21: ait illi Iesus si vis perfectus esse vade vende quae habes et da pauperibus et habebis thesaurum in caelo et veni sequere me, v překladu do češtiny: Ježíš mu odpověděl: „Chceš-li být dokonalý, jdi, prodej, co ti patří, rozdej chudým, a budeš mít poklad v nebi; pak přijď a následuj mne.“

rozprostírá ticho smrtelné, odvažuju se říci, že jste z těch, na něž myslíme při slovech: Panem nostrum quotidianum da nobis.⁵⁴

Váš
Jakub Deml

⁵⁴ Chléb náš vezdejší dej nám dnes.

4.

V Třešti, in *Octava S^{cti}*
Stephani Martyris 1907⁵⁵
[2. 1. 1907]

Že se Vám zdá, jako byste příliš mluvil,⁵⁶ to odtud, drahý pane, že vzduch kolem Vás je tenký... a pak, a pak – eh, buďme bez starosti, naše slova beztoho jen slyší démoni a andělé – nuže, máte pohled, v jehož zachycení kroutí se drva jak provazy a pod jehož spočinutím chvěje se srdce skal jako naše srdce uvězněné – a pak, a pak – opravdu nedivím se, že řeč je Vaším plícím poněkud nespolehlivá... Blednu vedle Vás – silou – jako by zrak a mozek a srdce a všechny síly sešikovaly se mi (jak bývá při experimentech elektromagnetických) a soustředily v pažích, a jako bych si sám sebe lépe uvědomoval, a sice v těžišti, ale jako bych těžiště toto našel vedle sebe (což já vím!), tolik – ano, mám vědomí, že se tělo vykloňuje zpět a že tu musí býti zápas dvou sil – ne, nechci přemýšlet, když stojím několik kroků od sebe a vidím, co se děje s mou duší – a tělem! Musí se něco dít, když má duše kamsi odběhla.

A já to vím, že se něco děje, já to vím, a jen se chvěju, jako by mi naproti tekla povodeň, vlny vždy v řadě a v intervalech udeří mi do obličeje, a jako bych cítil po každém oddechu na svém těle a hlavně na tváři uváznutí pěn...

a zamrazení a podiv a smích a ticho – smích: neb při nejlepší vůli nelze dopovědět slovo – ty vlny! –

A smím doufat, že Váš překlad spatřím? Těším se na to, znaje svaté Alžběty Šenavské *Liber viarum Dei*.⁵⁷

Vy tedy čítáte knihy latinské?

Což, kdybyste překládal strašné vize sv. Hildegardy?⁵⁸

⁵⁵ V oktávě svatého Štěpána mučedníka.

⁵⁶ Deml zde reaguje na Durychův dopis z 29. prosince 1906, kde Durych uvádí mj. citáty Johna Ruskina („Největší nemluví nic.“) a Whistler a („Mnoho řečí vede se venku.“) a píše: „Nestačí již filozofická březnost a umělecký defekt přinejmenším, aby se nemusilo mluvíti, když slova jsou tak drahá! [...] Nadělal jsem skoro sám mnoho slov, stačí za vše říci jen Terézina slova mocná jako věčnost: que muero porque no muero.“ Dopis začíná citátem Františka z Assisi („Laudato si, missignore, per vara nostra morte spirituale, de la quale nullu imortale piu strappare.“) a slovy „Vede se mnoho života v tomto čase, ryňky zaznívají řečmi a hlukem, obory v říjnu.“

⁵⁷ Reaguje na Durychovu větu v dopise z 29. prosince 1906: „Chci přeložit modlitbu *Ad beatam Virginem Deiparam* (bernardianskou) od Ecberta opata Schonanzského.“ Durych mu pak v dopise 11. ledna 1907 odpovídá: „Překlad Vám zašlu nejdéle do týdne.“

⁵⁸ Durych 11. ledna 1907 odepisuje: „St. Hildegardu doposud neznám. Ale byl bych Vám vděčen, kdybyste mi dotyčná díla k překladu zaslal.“

Anebo sv. Angelu de Foligno (z obou, jakož i ze sv. Brigitty a bl. Kateřiny Emmerichové něco jsem překládal – ale dosud nevyšlo).⁵⁹

Sanctae Hildegardis Opera stála by za cenu života...⁶⁰

Anebo *Římský Breviř*... Tohoto velice je žádostiv p. Florian.

Anebo... – dosti. Jsou ještě *veliká* ložiska soli pod horami... Bude-li Vám milo, rád o těchto věcech s Vámi promluvím. Váš dopis zabloudil do Babic, jinak bych Vám byl psal dřív.

Pozdravuji Vás bratrsky.

Jakub Deml

⁵⁹ Durych 11. ledna 1907 reaguje: „Co se týče ostatních projektů, rád bych eventuelně i něco přeložil z Angely de Foligno.“

⁶⁰ S. Hildegardis Abbatisssae Opera omnia. (Souborné dílo svaté abatyše Hildegardy), J. P. Migne, Paříž 1855.

5.

V Třešti, na Moravě,

14. ledna 1907

Pane milý,

Angelu de Foligno Vám posílám s tím upozorněním, že z knížky té *mám přeloženo* prvních šestnáct stran, tj. oba prology, obsahující údaje ze života Světice.

Mimoto přeložil jsem a mám v rukopise kapitulu 64. *De virtute charitatis*, jež jest na str. 311–332.

Jak vidíte, knížka má dvě části: *Visiones* (str. 19–185) a *Instructiones*.

Kdybyste se rozhodl jednu z nich překládati, velmi rád Vám oba své překlady přenechám a pošlu k ušetření času.⁶¹

Sv. Hildegardu Vám zatím neposílám, jednak z toho důvodu, že mám jinou prosbu k Vám, jednak i proto, že ji právě potřebuji a mám exemplář vázaný, takže část nelze poslati, a že sám na delší práce nemáte dosti času nyní.

Knížka sv. Angely, již posílám, náleží p. Otokaru Březinovi, a půjčil mi ji na dobu libovolnou; z téže Bibliotheca mystica et ascetica⁶² mám ještě deset svazků (téhož formátu): Joamis Taulerii De vita et passione Jesu,⁶³ S. Brigittae Revelationes selectae,⁶⁴ S. Thomae Aquin. De duobus praeceptis charitatis et Decem legis praeceptis, de vener. Sacramento altaris,⁶⁵ S. Anselmi Liber meditationum,⁶⁶ R. Bellarmini De ascensione mentis ad in Deum per scalas rerum creatarum,⁶⁷ S. Alberti Magni Libellus aureus de adhaerendo Deo,⁶⁸ Alter Thomas a Kempis sive gerlaci Petri Ignitum cum Deo soliloquium,⁶⁹ Guieelmi II. Hollandiae Comitis

⁶¹ 22. ledna 1907 Durych odepisuje: „Z Angely de Foligno přeložím Visiones; o druhé části jsem dosud nerozhodnut. (...) Nejdříve se začnu obíratí Angelou de Foligno, poněvadž jest formou svou nejpřístupnější. Prosím, byste mi laskavě Vaše překlady zapůjčil.“ Durych totiž 11. ledna 1907 v souvislosti s překladem díla sv. Hildegardy píše: „Pracovati však intenzivně nemohl bych dříve než o našich semestrálních ferích (březen–duben). Nyní mi zbývá čas pouze na menší práce.“

⁶² Knihovna mystická a estetická. Jedná se o edici Bibliotheca mystica et ascetica continens praecipue auctorum medii aevi opuscula, kterou v Kolíně nad Rýnem v letech 1849–1857 vydával nakladatel Hebrle.

⁶³ Johann Tauler *O životě a utrpení Ježíše Krista*.

⁶⁴ *Vybraná zjevení sv. Brigity*.

⁶⁵ S. Thomas Aquin. De duobus praeceptis charitatis et Decem legis praeceptis, ejusdemque de venerabili sacramento altaris (Deml titul zkracuje). Sv. Tomáš Akvinský – *O dvou příkázáních milosrdenství a desateru přikázání, stejně jako o ctihodné svátosti oltářní*.

⁶⁶ *Knih meditací svátého Anselma z Canterbury*.

⁶⁷ Svátého Roberta Bellarmina *O vzestupu mysli k Bohu skrze schody stvoření* (ostatně sám Deml to přeložil takto: *O vystupování mysli k Bohu po žebřících věcí stvořených*).

⁶⁸ Svátého Alberta Velikého *Knížka zlatá o přimknutí se k Bohu* (doslova lpění na Bohu).

⁶⁹ Další Tomáš Kempenský čili Petra Gerlacha *Zapálené samomluvy s Bohem*.

et Romanorum regis (+ 1256) Meditationes circa mysteria Passionis,⁷⁰ S. Aloysii gonzagae Opera omnia,⁷¹ S. Mechthildis Revelationes selectae.⁷² Mám též Dionysii Areopagitae Opera omnia⁷³ (v řeckém originále a latinském překladě i s exegezí Pachymerovou). Rovněž mám Díla Susonova a Angela Silesia všechna. A všechny tyto věci, dá-li Bůh, chceme vydati, poněvadž není naděje, že by které jiné vydavatelstvo naše se k tomu odhodlalo.

Kosterkův Sborník pro mystiku⁷⁴ zanikl, takže opravdu jsme jediní, kterým na těchto věcech nesmírně záleží. Díla Léona Bloy většinou jsou přeložena (v rukopise) a vydají se všechna. Rovněž Ernest Hello musí býti vydán (L'homme⁷⁵ již je v tisku).

Nyní však rozhodli jsme se přeložiti a vydati Dílo bl. *Kateřiny Emmerichové* a Jacobi de Voragine *Legenda aurea*.⁷⁶

Kateřina Emmerichová obsahuje tři svazky asi po 600 stranách a rozdělili jsme se práci p. Florian, P. Fencel a já. Současně překládám Legendam auream, která upadla zcela v zapomenutí, ač obsahuje veliké poklady mystiky a moudrosti sv. Otcův.

Poněvadž překladatel každý má určitou zálibu pro toho neb onoho autora a jen takový překlad jest dobrý, jenž povstal z podobné vnitřní dispozice, nikterak se neodvážuji Vám některou práci přímo navrhovati, ač jak patrně máte opravdový zájem pro Dílo sv. *Bernarda*. Jest to dobrý zájem pro věc více než dobrou a buďte ujištěn, že v této věci i Vám „přátelé Studia“ budou všemi svými úvěry (mecenášů, jak dosti pochopitelně, nemáme) nápomocni.

Pohlédněme však na své projekty ze stanoviska nutnosti neboli užitečnosti: máme překladatele z jazyka francouzského, anglického, latinského, polského, německého, řeckého – nemáme však ze španělštiny, protože Sigismund Bouška je modernista, a tudíž „přátelé Studia“ zdají se mu být (a jest to pravda!) nepřáteli. Ostatně Bouška není ani v překladech spolehlivý, čehož odstrašujícím příkladem jest jeho překlad z Verlainea a Verdaguera!⁷⁷

Není dosti pokorný, aby prostě překládal a nezmělčoval!

Kdybychom Vás tedy směli prositi (myslím totiž, že i p. Florian a jiní se mnou souhlasí), prosili bychom Vás, kdybyste překládal sv. *Terezii*. Kterékoli její dílo.

Překlady německé a francouzské ze sv. Terezie nám nestačí.

⁷⁰ Veléma II., holandského knížete a římského krále *Meditace o mystériu utrpení*.

⁷¹ Svatého Aloise Gonzagy *Souborné/Úplné dílo*.

⁷² Svaté Mechtildy *Vybraná zjevení*.

⁷³ Dionysia Aeropagity *Souborné dílo*.

⁷⁴ *Sborník pro filosofii, mystiku a okkultismus* (1897–1906). Hugo Kosterka byl podle dostupných zdrojů vydavatelem druhého ročníku.

⁷⁵ HELLO, Ernest: *Člověk*. Přeložil Josef Florian. Stará Říše: Josef Florian, 1909.

⁷⁶ *Zlatá legenda* Jakuba de Voragine.

⁷⁷ Bouška přeložil v roce 1906 Verdaguerovy *Květy Miriany*.

A pak Juana de la Cruze.

Hle, plán.

Tvoříme podobnou řeholi, jako ji líčí W. B. Yeats v jedné ze svých legend. Pracujeme totiž jen pro přátely, jen pro lačnící a žíznící, ne pro publikum. A *zcela svobodně*, nikomu nerozkazujeme, každou spravedlnost připouštějící – anebo jak říkává p. Florian „*jak Pán Bůh dá*“; to se týče práce, času, tisku, peněz atd.

A dobře jest to tak.

Ještě toto: dostal jsem autorizaci na knihu Rainer Maria Rilke *Geschichten vom lieben Gott*,⁷⁸ tři povídek (tedy asi třetinu nebo čtvrtinu knihy) mám přeloženo, a dvě mi konzistoř biskupská aprobovala. Poněvadž nedoufám, že by mi byla schválena kniha celá, a bez aproby nechci ničeho vydati, přenechal bych práci překladatelskou této knihy některému laikovi, o právu autorizačním bylo by třeba ještě speciálního dohodnutí. Kniha je milá a dobrá. I toto Vám dávaje na uvážení (věc rovněž nespěchá), jsem Vám oddaný věrně

Jakub Deml

⁷⁸ RILKE, Rainer Maria. *Geschichten vom lieben Gott*. Leipzig: Insel-Verlag, 1904.

V Třešti, ten den před Obrácením sv. Pavla

L. P. 1907

[24. 1. 1907]

Pane milý,

svůj překlad z Angely de Foligno mám u pana Floriana ve Staré Říši, avšak oznamuji mu, aby Vám je odeslal.⁷⁹ Jsou již přichystány pro Sborník Studia, ale když je malá naděje, že Sborník před Velikonocemi vyjde (jsou přichystány věci jiné), není ani ze strany p. Floriana překážky. Bude-li Vám můj překlad vyhovovati, můžete jej beze všeho vřaditi do práce Vaší! Jen na to upozorňuji, že jsem nesprávně přeložil slovo „*sentimentum*“, což neznamená „pocit“ ani „cit“, nýbrž *inspiraci*, jak jsem našel později. Vidíte tedy, že mi také nestačí klasická latina, ale stálým studiem vnikáme přece do „latiny mystické“.⁸⁰ Pro místa obtížnější používám latinsko-německého slovníku dr. Karla Ern. Georgesa. Vyšel v Lipsku u Hahna (moje vydání je deváté z roku 1843, ale bude už jistě i novější). Pan Březina má též takovýto. Ostatně v Praze bude i latinsko-českých a dobrých slovníků asi hojnost.⁸¹

Co se týče těchto prací, nedbám prvního dojmu (bývá někdy nemilý), jež vlastní překlad na mne činí. Není vyhnutí, na práci je kletba, a abychom se příliš ze svého díla neradovali, bývá nám někdy odpor. Abychom si je nepřivlastňovali tam, kde už není naše. Tím však se nepraví, že by na totéž dílo jako na vodu v poušti nečekalo tisíce žíznivých. Překládám doslova, často se mi to nelíbí – ale tu si připomenu, že nelibost má nevychází ze stylu, nýbrž z nedostatku dispozice, a překládám-li světce, tedy z nedostatku svatosti, i pracuji trpělivě dál jako se

⁷⁹ V dopise z 2. února 1907 Durych píše: „Slovutný Pane! Vašeho překladu jsem dosud nedostal.“, ovšem nedatovaný dopis zřejmě také z února 1907 už dokládá, že překlad k Durychovi nakonec doputoval (Samizdat, s. 37 a 38): „Děkuji Vám za Váš dar, kterým jste mě poctil, jakož i za překlad z Angely do F., v jehož pokračování právě nyní se mohu dáti.“

⁸⁰ V nedatovaném dopise zřejmě z února 1907 Durych píše: „Jednou takovou věcí, ve které nerad byl bych k Vám neupřímným, jest latinský mystika sama. Jakožto ex-artistka jsem pro ni nadšen, ale jako v člověku se bouří ve mně – ať to řeknu nekriticky – slovanská krev. Poněvadž: víra proroků nehýbá ani horami, ale člověk rád naslouchá také nejjemnějšímu tichu, které hřmí v přenášení pohoří na bedrech čistých, nezjizvených, která nejsou ani ovázána zástěrou fíkovou, ani pokryta pohledy žádosti. A poněvadž ani v dízi života, ani v kuchyni bohatých nelze nalézt chléb čistoty a moudrosti jednoduše jako vyměšovací bláznovství a jako řešeto lstivých, řeč jejich jest němá, ze strachu, aby nebyla předmětem tisícových nejzvířetějších man hu. Bohatí dávali almužny, chudí vidouce nezbytí brali, ale dodnes všichni, kteří mají konati pokání, pláčou při tom. A při tom se mluví. A nedosti na tom: tvorové vyskakují na ulicích a pláčají se do kolen.“

⁸¹ Durych v dopise z 2. února 1907 reaguje: „Ani zde v Praze nelze mnoho sehnati.“

zavřenýma očima, a když takto urazím kus cesty a rozhlédnu se, vidím, že jsem nestál na jednom místě, nýbrž že jsem vskutku urazil kus cesty – a teprve chutnám styl.

Styl a slovosled latinský jazyku českému nevádí, má i v naší řeči dobrou podobu a vůni. Němčina však vadí.

Buďte však bez skrupulí o slova a formu,⁸² dovolíte-li, velmi rád práci Vaši přečtu nebo zodpovím dotaz. Zabývá se osm roků latinou mystickou, vždy se jí rád obírám; Váš dopis dostal jsem, přišed navečer z návštěvy od čtrnáctileté dívky, která umírá na souchotiny (jak zde říkají) a nemocí už je maličká jako dítě šestileté. Sestra její chodí do fabriky, švagr rovněž, rodiče už nemá. V druhém poschodí starého židovského činžáku bydlí. Schody se mnohokrát točí, plno chodbiček, dveří, špíny a tma. U lože nemocné válejí se po podlaze čtyři děti. Když jsem tam přišel, měly dvěře zastavené židlí, stoličkou, jakýmisi šátky. To si hrály. Víte, děti, které umírají, jsou strašně talentované...⁸³

Máte pravdu: člověk, který přečetl už mnoho, nakonec kromě Labyrintu světa a Sofokla a Otokara Březiny nedovede čísti ničeho...⁸⁴

Posléz ani to – –. To děvče mi povídá:

Já bych chtěla být knězem.

Proč?

Tak jsou šťastni.

Myslíš, že mne nic nebolí?

Co by vás bolelo?

To, že ty trpíš.

Anežka Dvořáková objednává si družičky na svůj pohřeb.

Sochař František Bílek.

Nenávidí mne, a Vy si přejete...⁸⁵

⁸² Tento Demlův výklad o překladu pravděpodobně reaguje na Durychovo (z dopisu 22. ledna 1907): „Ale varuji Vás před optimistickými nadějemi, poněvadž neovládám slova a formu. Budou to spíše práce začátečnické. Překládal jsem dosud málo, před delším časem, a později jsem formou úplně opovrhl.“

⁸³ Možná v návaznosti na toto vyprávění o umírající dívce Durych v nedatovaném dopise z února 1907 píše: „V našich pitevnách kolikrát, když již práce byla skoro hotova a mrtvola rozebrána, zahleděl jsem se do tváří mrtvých, do jejich zapadlých nebo i vyteklých očí. Přiváděly mě ve vytržení. Tolik majestátní pokory, tolik svatosti, ve kterou Smrt nejčistší a nejsvětější oděla zkrvácené kosti, hnijící tuk a zvadlou kůži, marně jsem hledal jak na bytostech živých, tak i na fantomech.“

⁸⁴ Reakce na Durychovo: „A nakonec, abych se Vám přiznal i k svému zástěnkou, nevydržel jsem již nic mimo Labyrint světa, Sofokla a Otokara Březinu.“ (dopis z 22. ledna 1907)

⁸⁵ Reakce na Durychovo: „Mám však tentokrát k Vám sám prosbu, které bych Vás raději ušetřil, ale zdá se mi nyní nutnou. Rád bych znal osobně p. Fr. Bílka a za tou příčinou jej navštívil. Jelikož však nechci přijít nevhod (docela nic bych se nedivil tomu, že by mu taková návštěva nebyla příjemná), přemáhám svůj ostych a prosím

To dítě se domnívalo, že nemohu – –
nechme i pana Bílka, ale což kdyby vědělo

Ne, pane můj, mou intervencí bylo by Vám u p. Bílka skutečně *zle* poslouženo.

Kdysi ano... Bílek je daleko od „latinské mystiky“. – Nechtějte to věděti.

Mohu Vám však poskytnout náhradu a radu: dr. Vilém Nečas (zdá se mi, že je doktorem, filozofie, jistě však je profesorem někde na gymnáziu – ale jeho bratr je doktorem medicíny, a jejich otec bydlí ne daleko od kostela sv. Jindřicha.

Dle těchto údajů snadno obdržíte o nich informace, jsou vlídni velice, i doufám, že by Vás s p. Bílkem seznámili.⁸⁶ Jsou bratry jeho paní. Že byste chtěl p. Bílka znát, to chápu, a všechno chápu: a schvaluji. Přes rok (zdá se mi; *pro počty* nemám žádnou paměť!) nebyl jsem u něho, i nevím, jak *nyní* je k hostům. Skutečně nevím. Posledně jsem u něho nemohl dýchat: ač jsem byl *zván*. Paní má dobrou.

Meister Eckharts *Mystische Schriften übertragen von Gustav Landauer, Preis 5 MK, in Ludwig vyb. M. 6,50. Ascel Junckers Buchhandlung (Karl Schnabel), Berlin W. Potsdammerstrasse 138.*⁸⁷

Spisy ostatní, na něž se tážete, jsou vzácné, ale buďte ujištěn, že se přičiním, abych Vám poslal o nich zprávu.⁸⁸

Buďte zdrav!

Jakub Deml⁸⁹

Vás, abyste mě laskavě buď doporučil, nebo jakýmkoliv způsobem to zaonačil, abych mohl k němu jíti bez obavy, že budu pokládán za vetřelce a pod.“ (dopis z 22. ledna 1907)

⁸⁶ 2. února 1907 Durych odpovídá: „U p. Bílka jsem již byl. Děkuji Vám za Vaši radu, ale užítí jsem jí nemohl.“

⁸⁷ Mystické spisy mistra Eckharta.

⁸⁸ Reakce na Durychovo: „pak [bych Vás prosil] o vydání Františky Římské a konečně Petra z Alcantary, jehož bych potřeboval jako doplněk ke studiu Terézy de Jesu a Juana de la Cruz“ (dopis z 22. ledna 1907).

⁸⁹ O tomto dopise zaslaném Durychovi informuje Deml Floriana v listu z 25. ledna 1907: „V obálce č. 4 je dopis p. Durycha z Prahy, jemuž jsem před týdnem byl poslal knihu sv. Angely de Foligno, a nabádal jsem ho, aby překládal sv. Terezii. Nedivím se tomu pranic, že poznáv sv. Angelu zanechal opata Eckberta, aby následoval Světici. Současně jsem poznal, že svými zmínkami o rozličných svých projektech chtěl jen zastříti svou nezkušenost v oboru latinské mystiky a dovědět se od nás něčeho pevného. V tom smyslu opatrně jsem mu odpověděl a knížku mu k práci odeslal. Sv. Angela je vskutku snadná k překladu a Visiones nejsnadnější. Ať je tedy překládá. Jemu i P. Gebauerovi nezapomněl jsem podotknouti, že se jim ze strany naší *nic* nepřikazuje. Poněvadž p. Durych mne o to žádá, slíbil jsem mu a prosím Vás, abyste mu odeslal (co možno nejdřív) *můj překlad z Angely*. Adresa jeho je: *Jaroslav Durych, medik, Praha II. Na Zbořenci č. 9*. Já už to asi jinak dělat nebudu a dále to nepřivedu, leč že hladovým srdcím vždy nakousnu jabko, kterého se báli. Vyplňuje se na mne proctví mých příbuzných, kteří mi říkali v dětství: Chlapče, tys měl být děvčetem – nakusují jablka, jsem Eva. Žvýkám potravu jako matka. Španělsky p. Durych asi neumí, na mou žádost v této věci byl by hned odpověděl kladně. Na jeho prosbu o Bílkovi jsem mu napsal, že bych mu *zle* posloužil. Odporučil jsem mu doktora Nečasa.“

7.

13. 3. 1907

Příteli, jsem nyní ve Staré Říši na Moravě u p. Floriana, a hodlám se zde zdržeti *delší čas*. Tolik na Váš poslední list. Očekávám, že i Vy nové adresy Vaše mi neopomenete sdělit. Viděl bych Vás rád.

Váš věrný Jakub Deml

Do Staré Říše jezdí každodenně z Jihlavy pošta, a sice přes Stonařov.

8.

v Babicích, 8. srpna 1907

pošta Lesonice

Příteli (dovolíte mi snad tentokrát toto slovo), Vaše oba dopisy i rukopis Vašeho překladu z bl. Angely, tedy Vaše Slovo i Vaši práci jsem dostal. Avšak dosud jsem Vám nepsal. Vím (i dle posledního listu Vašeho), že u mne nepodezříváte nevděk, netečnost vůči Vám, nebo cos podobného.⁹⁰ Příčina jest jinde: Po nějakou dobu, nevím, zdali už měsíc uplynul, či víc, či míň, jsem psancem. Pan biskup, Pavel hrabě Huyn, můj biskup, dav si mě předvolati jistého dne, měl ke mně téměř jednododinovou alokuci,⁹¹ v níž mne potrápil stran mého poměru k panu Josefu Florianovi a k p. arcibiskupu Theodorovi z Ehrenhausenu.⁹² Takto řečeno, nebylo by to nic, avšak týž *ničemný* biskup hrubě *potupil* mého přítele Floriana a potupil přede mnou i pana arcibiskupa Kohna. Byli jsme s p. Florianem pozváni do Ehrenhausenu, já pak zvláště z toho důvodu, abych si tam oddechl. Avšak brněnský p. biskup⁹³ *nedovolil* mi tam odjetí.

Příčiny jsou, jak pochopitelně, světácké a sprosté, tj. příčiny tohoto biskupského zákazu. Rád bych Vám to lépe osvětlil, ale dnes píšu narychlo.

Kromě toho *rozkázal* mi biskup hrabě Huyn, *abych přerušil styky s p. Florianem* a především, abych se od něho vystěhoval. *Vypověděl mne ze Staré Říše. Že prý tento můj styk s p. Florianem, a zvláště můj pobyt v domě p. Floriana jest prý na úkor mé kněžské cti!* Pan Florian chodí denně ke Stolu Páně. Když tedy jsem řekl, že *nemůže* být na úkor mé důstojnosti, bydlím-li u člověka, jenž denně přijímá, řekl biskup: „Může někdo choditi denně k svatému Přijímání a může být při tom největší lump.“ Snad nemusím podávati žádné exegeze k tomuto jidášsky podlému výroku.

Avšak – jsem ze Staré Říše vypovězen, a potuluji se, kde možno. Svě povinnosti vůči přátelům a jiné vykonávám od té doby téměř letem. Nemohu za to. Jsem psancem. Vidíte, že mne tyto věci dostatečně před Vámi omlouvají, nepíšu-li Vám?

⁹⁰ Deml zde reaguje na jednu z Durychových proseb z nedatovaného dopisu z roku 1908: „Drahý Pane! Předně Vás prosím, abyste mi odepsal, proč máte na mě takovou zlost, že mi vůbec nepíšete, neboť jste mi dlužen již asi na třetí list odpověď.“ Dále Durych pokračoval: „Pak Vás prosím o sdělení, zdali můj překlad Vám vyhovuje a nakonec Vás prosím o laskavé sdělení nynější adresy pana Březiny. Měl bych mu psáti a nevím, je-li v Praze nebo v Chýnově nebo kde.“

⁹¹ Proslov papeže ke sboru kardinálů; zpravidla se týká nějaké důležité náboženské nebo politické otázky, často např. obhajuje práva církve.

⁹² Theodor Kohn.

⁹³ Pavel hrabě Huyn.

Však už dlouho chystal jsem se psát Vám. Nebylo možno – jednu větu psát jsem Vám nechtěl. Svou korespondenci nechávám si pro jistotu ve Staré Říši. Na svých ustavičných cestách nemohu ničeho míti. –

Bída naše dostoupila až tam, že p. Florian byl nucen prodati svůj domek. Právě dnes se toho dovidám. Tam nás přivedla zaprodaná česká žurnalistika a časopisectvo, které dosud o našich publikacích (a vzácných!) *ani nešpetlo*.

Ani tzv. „katolické“, ani to druhé. Dobytek. Tím však není řečeno, že bychom vydávati *přestali!* Máme mnoho co říci! My se přičiníme – třeba o hladu – a Bůh dá vítězství!⁹⁴ Rukopisu Vašeho nemohl jsem dosud čísti.

Učiním tak brzo. Víím, že překlad jest dobrý. Přičiníme se, aby práce Vaše byla vydána. Zatím jsou téměř již dotištěny tři nové Sborníky Studia, pak Hellův Život, pak přes polovici Léona Bloy Chudá žena;⁹⁵ kromě toho je v tisku první kniha Hellova. V rukopisu máme asi sedm knih. Na pana Březinu se tážete?

Před čtrnácti dny navštívili jsme ho v Červeném Hrádku u Nové Říše. Byl velmi zaujat našimi výboji – neboť každá oslovina, proti nám zosnovaná, jest výboj. Trochu jsme se nasmáli. Pan Březina má smích rád. Pravil, že je rád mezi námi, protože prý mezi námi je veselo. Bodejť by nebylo veselo mezi těmi, kteří nehledajíce ničeho na zemi, nemají co ztratit.

⁹⁴ V odpovědi na tento popis Demlových poměrů se Jaroslav Durych 16. srpna 1907 rozepisuje: „Co se týče Vašich poměrů, nevím, co bych dodal, ale myslím, že by se s obezřetností dalo vše v dobré obrátit. Mezi lidmi jest veliké množství tichých pracovníků, které dlužno teprve vyhledávati, pro jejich skromnost a zamlklost. Ostatně znáte snad již trochu moji osobnost a odpusťte mi, když trochu budu odporovati. Bojujete proti klerikálům, episkopálům a modernímu svinstvu, srážíte větve a kořeny necháváte v zemi. Jest třeba zarůsti do země a vyrůst jako obrovský strom, který by žádná bouře nepovalila, vždyť víte, že máte konat dílo Boží. Buďte stromem krásnějším a mohutnějším než zpuchřelá kleč Vašich nepřátel, více radosti a štěstí, více jistoty, že kořeny Vaše rozvětveny jsou v slávě Boží. Nač šťouchati do škvorů, nač vymétati stoky (Bloy), když doma ve své tiché jizbě máte nepřehledné bohatství nejdrahocennějších skvostů, které plodí čistota zasnoubená s tajemstvími? Ve své povaze mám mnoho analýse a vybíravosti. Kdyby toto nebylo, snad bych již dávno byl mnoho psal a tvořil a byl bych zahrabán do bahna současného života. Ale moji známí říkají, že mám detektivní oko, že vidím na stranu i dozadu, že šilhám a že jest neradno se ke mně přiblížiti. A skutečně nemám zjevných nepřátel a nikdo neví, s jakou na mě přijíti, aby mě dostal. Snad se trochu chlubím, ale nesvědčilo by také Vám takové jednání? Není v tom lstivost, spíš bolest, které jsem nabyl porovnáváním, jak všechno to nejkrásnější a nejčistší zvrhá se přede mnou v hnusné a nečisté a to, co jsem krásného a čistého viděl, to že byly jenom reflexy žhavých plamenů srdce. Máte přes sebou diamantové pole mystiky, kontemplace, hluboké jeskyně duší a kroků Božích, strnulou krásu čistoty, kterou se promítá krása naší vlastní duše na věci a tvory, kelímek bolesti a plamen touhy, v nichž duše čistí a spaluje jako čistý diamant na neviditelný dech Boží – a toto všecko bohatství, tuto slávu skrytého snu o tajném obcování s Bohem, toto poslání na poli hvězd zapomenouti kvůli leccakému panu biskupovi, kvůli prasácké sežidovštělé a břichaté žurnalistice, meškati kvůli chrchlu, přes který jsme klouzli? Nehleďte stále jenom na papeže a pastýře, kteří za to nemohou, že jim soud přiznal hůl do ruky, nedbejte na zamilované tetelení sna mystických literátů, pro které by život bez svinstva neměl ceny. (Ostatně i oni mají své dobré grunty.) Máme mnoho práce daleko vznešenější a světlejší, která může míti cenu trvalou, ale hašteřiti se všelijakými pytláky, tj. jenom hlídačská, nádenická práce.“

⁹⁵ Léon Bloy: *Chudá žena*. Stará Říše, 1908. (Knihu přeložil Josef Florian.)

Tuto sobotu potkal jsem p. Březinu, když odjížděl do Prahy. Jak dlouho tam bude, nevím. Ani adresu jeho v Praze neznám. Odtud odjede nejspíš do *Chýnova* k Bílkovi. Ale netázal jsem se ho na to, protože p. Bílek jest na mne smrtelně rozhněván. Od 1. září bude Březina opět v Jaroměřicích. Škoda, že nejste nám prostorně *blíž*, abychom se častěji viděli.

Potřebujete peníze? Nyní sice nemáme, ale když bychom mohli, rádi Vám, jako příteli, pomůžem. V těchto věcech, jsouce bez ostudy žebráky, se neupejpáme. – Babický p. auditor Ševčík Vás pozdravuje. Rovněž p. kaplan P. Xaver. Do Babic vždy můžete přijíti, i na delší čas. Pan Florian zde hledá byt. Jde to těžko. Zatím piště nám oběma vždy do Staré Říše.⁹⁶

Zvítěziti musíme.

V překladech neustávejte.

Vám
bratrsky
Jakub Deml

⁹⁶ Durych v dopise z 16. srpna 1907 reaguje: „Chcete-li mi v něčem pomoci, prosím Vás, abyste mi půjčil některý díl německého překladu sv. Teresy, buď ten, ve kterém jsou Výkřiky (Exclamations), aneb ten, kde jsou Počátkové lásky k Bohu, abych v případě potřeby mohl se tam při své práci podívat. P. Auditoru srdečný díky za laskavou ochotu, panu Florianovi a všem ostatním nejsrdečnější pozdrav.“

Stará Říše
28. VIII. 1907

Vzácný příteli, jsem na několik hodin ve Staré Říši, i posílám Vám knihy, které Vám snad budou milý. Prosím Vás, přijměte je ode mne darem. Ze svaté Terezie mám jen ty dva svazky, ale ostatní Vám co nejdříve opatřím. Dám Vám je poslati přímo z knihkupectví. Byl bych rád, kdybyste mi v každém dopisu udal svou adresu, protože jsem vždycky na rozpacích, kam Vám psát, když místo měníte, a z tohoto důvodu někdy Vám nepíšu. Váš názor na mou situaci je přátelský a dobře míněn, avšak mohu Vám říci, že v tomto zbankrotěném národě a v této zpuchřelé Evropě všechny metody holubičí prostoty a hadí opatrnosti jsou již vyčerpány. Jedná se už jen o pomstu a boj – ne sice proti obrům a barbarům, či jiným lidem, ale proti červům, štěnicím a miasmům, za to my přece nemůžeme, že je to tak malé, ale jest to mnohem osudnější a trapnější pro náš rod, a nemyslím, že úsilí naše proti těmto živokům jest marné nebo pro naše touhy nenutné, pro naše vidění neoprávněné. Jedná se nikoli o nápravu, nýbrž o skutek spravedlnosti čili vyhubení, a buďte ujištěn, že jedy naše účinkují... Pozdravujeme Vás všichni, p. Florian, p. auditor i já.

Oddaně
Jakub Deml

Které naše knihy máme p. Strakovi poslat?⁹⁷

Zatím jsem si dovolil přibaliti mu *Notantur Lumina*⁹⁸ a V. Sborník;⁹⁹
je p. Straka také v Příbrami?

⁹⁷ Deml zde reaguje na úvodní věty Durychova dopisu z 16. března 1907: „Drahý pane! Nechte počátkem školního roku zasílati publikace *Studia Boh. Strakovi*, stud. VIII. Gymn. v Příbrami. Zplnomocnil mě k tomuto kroku.“

⁹⁸ DEML, Jakub: *Notantur Lumina*. Stará Říše, Jakub Deml 1907.

⁹⁹ Pátý sborník *Studia* vydal Josef Florian ve Staré Říši v srpnu 1907.

Příteli,

posílám čtyři svazky sv. Terezie;¹⁰⁰ zato Vám posílám ne méně pro Vás důležitou, chci říci zajímavou knihu Marie z Agredy.¹⁰¹ patří do toho oboru Mystiky jako asi bl. Kateřina Emmerichova. Až knihu tuto budu někdy potřebovat, poprosím Vás, byste mi ji poslal. Kdežto sv. Terezii považujte za svůj trvalý majetek.¹⁰² Píšu Vám dnes narychlo. – Co říkáte referátu o Notantur Lumina v Moderní revui?¹⁰³

Pozdravujeme Vás všichni tři.

Váš Jakub Deml
Babice, pošta Lesonice

Velice Vám radím, abyste rukopis svůj z bl. Angely Foligno poslal Vašemu ordinariátu, tedy Vaší vrchnosti církevní se žádostí o *aprobaci*! Jistě Vám to schválí, a tímto schválením kniha velice získá na prodejní ceně, ježto pak bude doporučena členům Třetího Řádu!¹⁰⁴

Máme Vám za tímto účelem rukopis vrátiti?

¹⁰⁰ V dopise následuje tento přeškrtnutý text: „pátý, a sice ten nejdůležitější, zapomněl jsem ve Staré Říši. Velice mne to mrzí.“

¹⁰¹ Dílo španělské mystičky Marie de Agredy *Mystické město Boží*.

¹⁰² Durych v nedatovaném dopise reaguje: „Za knihy Vám velmi děkuji, ale domnívám se, že by to bylo ode mne nesevědomité, abych si je nechával. Víím, jak já jsem na své knihy žárliv, jak jsem se na každou vždycky těšil a nechtěl jsem ji dát nikomu do ruky. Ostatně si myslím, že Vám jsou ty knihy také dosti milé, a kdybych Vaší ochoty zneužil, že bych Vás vlastně okradl. Marii z Agredy jsem nečetl. Jsem ještě mladý zajíc a musím teprve nyní čísti v originále Shellye, Browninga a Poea a doháněti, co jsem zmeškal lenošením za mládí.“

¹⁰³ Durych v nedatovaném dopise odepisuje: „Moderní Revui jsem nečetl, poněvadž už dlouho se vyhýbám časopisům a moderním knihám a pak tady není k dostání.“

¹⁰⁴ Durych Demlovi v nedatovaném odepisuje: „S tou aprobací to už začínám.“ (...) „Napište mi také, je-li třeba aprobaci k Viděním ihned, nebo může-li to počkati, až budu míti hotova také naučení.“

Příteli, překlad z bl. Angely Vám posíláme; předložte jej co nejdříve k aprobaci konzistovní pražské. Překlad Váš líbí se i mně i panu Florianovi. Připojte k němu ještě titulní list. Neodpověděl jsem Vám hned, jak jsem si velice přál, protože rukopis byl ve Staré Říši. Pan Florian viděl v pražské univerzitní knihovně starší vydání Angely Foliňské, na jehož titulním listě byla mnohem dokonalejší *podobizna* nežli při vydání našem. Bylo by třeba exemplář ten dát si předložit a zeptati se bibliotekáře, pod jakými podmínkami by dovolil reprodukci. Nedejte se odbýt! Tito bibliotekáři totiž rádi zapomínají, že jsou pouhými *sluhy* Studia, a sice těmi nejnižšími! – Chtěje knihu Vaši (překlad) mermomocí co nejdříve vydati, obrátil jsem se na olomouckého knížete arcibiskupa Františka Saleského Bauera (už dávno) s prosbou o subvenci, a toto Církevní Kníže ráčilo mi nedávno – *neodpověděti*...

Ad vocem *Dobyvatelé Absolutna*.¹⁰⁵ ne, nikterak se nemohu horšiti na Vás, práce tato jest umělecky silná, a tvrdost její stavby rovná se Vašemu mlčení. Musím Vám doporučiti, abyste ji dokončil. V naší české „produkci“ jest to věc personální a čistá. Dílo, o němž myslím, že bude žíti a trvati samo. Bytost. Tedy více než literatura. Pravíte, že jste mi poslal vlastně koncepty. Až bude dílo hotovo, některá místa celkové architektuře snadno přizpůsobíte. – Budete tak dobrý a pošlete mi rukopis díla *celého*? Dnes mi promínete, že jsem skoupějším na slovo: opět se vydáváme s p. Florianem na cestu (snad vícedenní): hledati nový byt. To už víte, že jsme byli *nuceni* „naši vilu“ prodat?... Takhle to dopadá dnes se všemi dobyvateli Absolutna... Zatím ať Vám stačí, pravím-li, že některé Vaše věty (v řečeném rukopisu Vaší

¹⁰⁵ Latinsky „poznámka k“ (*Dobyvatelům Absolutna*). Deml se zde vyjadřuje k zasláným konceptům Durychova rukopisu. V nedatovaném dopise zřejmě z první poloviny září 1907 Durych píše: „Zasílám Vám také něco. Měl bych snad něco o tom psáti, ale myslím si, že by to bylo hloupé. Jenom tolik. Celé to dílo jest uvnitř hotovo a potřeboval bych jenom nějaký fotografický stroj, abych to mohl ofotografovati, poněvadž mrzí mě to psáti. Když o tom člověk sní, tak se zdá, že ty věci jsou jako žebra nějakého sopečného chrámu, vidí je vyryté do ploten z drahokamů, ale když se to má psáti, tak se někdy člověku zdá, že se dopouští té nejhlupejší a nejzbytečnější věci. Povídám Vám nikterak nenadepsanou část, jen dle toho, jak mi to hodilo dle archů. Ale snad z toho poznáte, stojí-li to za něco. Uveřejniti to nechci. Pouze Vás prosím o tohleto: Uznáte-li, že to není naprostá blbost, tak mi o tom nějaký nepatrný úsudek napište, možná, že bych si dal asi nějakých 20–30 exemplářů tisknouti. Ale nemá-li to smyslu, pak mi to bez ostychu řekněte a já to už nebudu dělati dále, abych nezabíjel čas. Ostatně nemám ani těch nejnepatrnějších uměleckých pretencí, jest to spíše jakýsi závěr a doučtování s různými živly. A pak v dopise z 1. října 1907: „Nemáte-li na mě zlost kvůli *Dobyvatelům Absolutna*, přijedu k Vám na krátkou chvíli v zimě, až bude hodně sněhu.“

původní knihy) mají cenu broušených drahokamů a jiné tajemnou hrůzu odlehlých, pravěkých, živých studnic...¹⁰⁶

Vroucně
Jakub Deml

¹⁰⁶ Durych v krátkém a podle svých slov naspěch psaném dopise z 27. října 1907 v reakci na Demlovu pochvalu píše: „Jsem rád, že se Vám Dobyvatelé Absolutna neprotivili. Půjčil jste to ještě někomu? Ale oponuji tomu, že by tam bylo něco broušeného, všechno tam je naházeno jako balvany. Nechal jsem toho na nějaký čas, poněvadž taková práce vyčerpává a spaluje. Ale dokončím to a pak Vám to milerád pošlu (ale tak hned to nebude.)“

Příteli Jaroslavu Durychovi
nejoddanější pozdrav!

Včera v noci přišli jsme s panem Florianem do Babic. Pan Florian odešel dnes o čtvrté hodině ráno do Jaroměřic, smířit se s Bohem a odevzdat panu Březinovi jisté věci a nové si vypůjčit. Odtud, jak mi řekl, odjede do Luk (u Jihlavy) a z Luk pěšky do Nadějova, malé vesnice u Černé Zhoře, kde si hodlá pronajmout byt. Je tam velký selský statek opuštěný. Podaří-li se mu lov, nevím. Mě už přešla trpělivost hledat po Moravě nových sídel. Byla by to dlouhá kapitola, kdybych Vám vypravovati měl, kolik okružních cest jsme podnikli a co jsme na nich zkusili. Ne-li zrovna jak psi (ač podobenství dosti přilehá), tedy jistě jako žebráci. Není divu. Cestujeme inkognito... A možná, kdyby lidi, kteří nás na cestě „přijímali“, znali naše skutky a úmysly, jak je znají moravsko-čeští kněží, že bychom ani z té první cesty se byli nevrátili se zdravou koží: lid totiž, jak víte, *koná*, co pánové jen myslí... První naše cesta byla do Křtin (poutního místa) za Brnem. Mohu Vás, můj drahý, ubezpečiti, že nejhorší křesťané jsou na poutních místech a kolem nich. Ač nejsou-li nejhorší lidé dneška v nejbohatších klášteřích a dokola. Zkusil jsem totiž premonstrátů novoříšských i jejich farností. Nuže, na této první cestě ve třech obcích nemohli jsme dostatí noclehu. Noc byla chladná, sychravými mlhami podzimní této noci smál se nám měsíc, stojící na vrcholcích Moravského Švýcarska.¹⁰⁷ Štěkali psi. Dvěře před námi bouchaly, světla ze síní se vzdalovala – což bylo dobře, neb tváře některých lidí jsou náramně surové, jakoby namočené v rohovitém roztoku Acherontu.¹⁰⁸ Prochodili jsme celou noc do půl páté ráno, kdy i řeč lidská křehne pod studenými výkřiky kohoutů. Cesty v tom kraji, zabezpečují Vás, jsou více než lakomé, jsou neblahé, děsuplné, jako cesty, kde místo Marie a Boha sem tam trčí kamenné kříže, postavené dojistá na místech loupežných vražd. Ubezpečují Vás o tom, neboť ani na těch místech necítili jsme se klidnějšími, spíše naopak. Cesty, kde ani poslední vrabec zrnka nenajde, když i koňský trus zdupán je v prachu silničním. Lesy dokola, tak slídivé, tak černé – a vrchy, po vymření rytířů dobrých i zlých, tak beznadějně pusté, tak sprostě mstivé, tak nelidsky hroživé, tak neplodné, že snad i kunám a liškám je tam úzko. – Konečně našli jsme člověka – jednou totiž klepal p. Florian, jednou já – a konečně nám kdosi otevřel, když jsme

¹⁰⁷ Označení největšího vápencové území v severním okolí Brna, název se dříve používal i Moravské Švýcarsko i na turistických průvodcích či pohlednicích (dnes Moravský kras).

¹⁰⁸ V řecké mytologii duše zemřelého člověka putovala do podsvětí přes řeku Acheront.

prosili, aby nám bylo dovoleno jen půl hodiny na židli sednout – venku že není možno –. A sotvaže jsme sedli, oba jsme usnuli, hlavu na dlaních, dlaně na lenochu židle, a za půl hodiny jsme „vstali“, jakoby z prachových peřin...

Pan Florian nachladl. – Cesta zpáteční: jak jsme odtud letěli! Snad ještě nikdo tu cestu ze Křtin do Brna nevykonal pěšky tak brzo. Není možno! Konduktéři jsou běhu zkušení, a my proti jejich apodiktickému¹⁰⁹ tvrzení šťastně dostihli vlaku... Šeredné brněnské okolí! Sídelní město biskupské, město tolika kostelů a klášterů a kněží – Brno! Město Merhautovo...

Merhaut totiž platí za spisovatele cudného, ideálního, a tudíž katolického (cnf. brněnský Hlas (orgán strany katolicko-národní)¹¹⁰ – cnf. Nový život, cf. Jesuitské Svatohostýnské Hlasy – –).

Tam jsme tedy bytu nenašli.

Druhá cesta naše: pěšky: ze Staré Říše přes Babice, Třebíč, Velké Meziříčí, Měřín, do Nového Veselí (u Žďáru) – a odtud zpět přes Černou Zhoř, Vysoké Studnice a Luka (u Jihlavy), Opatov, domů. Přišli jsme kterousi noc mezi druhou a třetí hodinou „ranní“ domů – malá Marta a malý Metoděj spali. Jak Vám líčit *tuto* cestu?? V Meziříčí měl jsem tolik odvahy, že jsem kaplana poprosil, aby mi půjčil 5 K –. Počítali jsme, kdy můžeme večeřet, co smíme „obědvat“ – a hledali jsme byt!!! Drahý příteli, teprve dnes mohl bych dobře vykonávat svůj úřad kazatelský...

A pak jsme konali – zotavivše se nějak – ještě jednu cestu. Z této se p. Florian zotavoval asi deset dní. – Dnes opět se vydal – já už toho mám dosti. –¹¹¹

Vy, drahý pane, který jste tak osvícen, anebo který prožíváte takový osud, že dovedete sympatizovati (řekněme *toto* slovo) s p. Josefem *Florianem* (řekněme *toto* jméno): pochopíte z toho všeho, proč Vás mám rád (řekněme jen *toto* slovo), a proč se mi Dobyvatelé Absolutna *neprotivili*, užívám-li *Vašeho* termínu. Touto dlouhou a statistickou větou, och, co chci říci! Ale Vy mi rozumíte, můj drahý. Nemusím vysvětlovati, proč v celé Praze vidím *jen Vás*. A pak, v mých tajných (?) zločinech: jaká síla pokory, jaká prudkost *vděčnosti* vůči Bohu a Vám, že se mnou mluvíte – jaké podivné Vykoupení! – – – Jaká hrdost a zadostučinění, že kromě *Vás* nikdo jistým místům našeho srdce nerozumí! Vy blahoslavený Tvrdý, Vy trpící Absolutnem! –

¹⁰⁹ Nepochybnému, nezvratnému.

¹¹⁰ *Hlas: Časopis církevní*, vycházel v letech 1857–1918.

¹¹¹ Durých v odpověď 12. listopadu 1907 píše: „Co se týče Vašeho listu, lituji, že jsem aspoň jedné cestě nebyl s Vámi a s p. Florianem, neboť miluji podobné aventury. Kdybych nevěděl, že pan Florian lne tak velice k Moravě, pomohl bych mu sám něco pěkného nalézt v Čechách, ale takto lituji, že mu v ničem nemohu být nápomocen.“

Řekl-li jsem o Vašem díle, že je v něm něco „broušeného“, řekl jsem narychlo, chtěje říci „dokonale zrozeného“, „hotového pro věky“ apod. – Že jsem Vaši práci dal čísti p. *Florianovi*, snad mi nezalíte, víte-li, čím je on mně i Vám. *I* jemu se líbila, a víte, že se mu vše nelíbí... jiný ji nečetl.

Věrně Váš
Jakub Deml

13.

[asi v listopadu 1907]

Asi za týden pošleme Vám VI. tj. listopadový Sborník Studia.¹¹² Bude tam čtvrtá moje kniha (ač neúplná) tj. *Epištoly*. Neříkám Listy, protože ty věci, jak poznáte, se svými adresáty nemají mnoho společného. Jest to jen nová *forma* literární pro některé naše myšlenky...

Budu mít radost, když mi napíšete, že *Epištoly* *nebyly* prací marnou...

Co se se mnou stane, to je ovšem otázka – nedávno js. biskup mi dal psat, jak se mi daří, a nechtěl-li bych do duchovní správy. – Na mou odpověď nic se dosud nestalo. Všechno tuší, že cosi „kujem““. Nic bych se nedivil, kdyby mě osli posílali do blázince nebo do trestnice. Referent kněžského a diecézního Hlasu nazývá styl Macharův *sprostotou bloyovskou!!!* Ničema L. P. C. A. j. dr. Alois Kolísek (budete o něm číst).¹¹³

Pan *Florian* Vás vzkázal pozdravovat a *obdivuje* se Vám!

Pan auditor babický Váš pozdravuje též!

Prosím Vás dejte nám nyní plnou adresu toho studenta z Příbrami (?), jenž chtěl čísti naše publikace.

¹¹² Sedmý sborník Studia vydal Josef Florian ve Staré Říši v listopadu 1907. Podle data vyjití sborníku dopis přibližně datuji.

¹¹³ „L. P. C.“ je doložená novinová šifra Aloise Kolíska, význam zkratky neznáme.

Příteli!

Váš list je datován 12. t. m.,¹¹⁴ a já teprve včera jsem přišel do Babic; jinak už bych Vám byl odpověděl. Pan auditor je s tím velmi srozuměn, abyste sem přijel na dobu libovolnou, a Váš pozdrav vždy jej těší upřímně, též rád si na Vás vzpomíná. Těším se velice na Vás, zvláště když poslední návštěva Vaše byla tak krátká, takže nyní můžeme si ji doplnit delším pobytem Vaším i v Babicích, i v Říši, i v Jaroměřicích. Mohu Vám říci, že pan Florian si Vás váží jako bratra, a jeho sympatie nejsou nerozvážlivé, tím méně nepodstatné. Mluví o Vás jako o členu svého domu. Doslova tak, a rozumí se, i v symbolickém smyslu toho slova. Jeho strašné víře zjevuje se dům nebo spíše hrad, vystavěný uprostřed zelené samoty, s výhledy do nesmírných dálek, s věžemi, kde hučí příval větrů hudbou jiného Světa, hrad, ovívaný vůněmi strání, na nichž se pasou šťastná, svobodná stáda, hrad, na nějž se strany dýchá tajemství černého lesa, jak moře širého, neposkvřněného, pod jehož záštitou vyvěrají stříbrné, veselé potoky. Hrad, jehož cimbuří hrozí nejen světu, nýbrž i ďáblům; hrad, v jehož zlatem a drahokamy planoucí kapli za přítomnosti panstva a veškeré čeledě na mohutném, katakombálním nebo druidním Uměním zpracovaném balvaně denně se slouží Mše svatá s veškerou marnotratností a pompou Římskokatolické Církve; hrad, kde všechny věci a všechn život je bohoslužbou; kde ticho je rezonanční stepí svatých zpěvů, po celý den jako ve vzpomínce lásky a extáze uchovávajíc jitřní chorál, varhanový doprovod hymnů; kde ticho je Aeolovou harfou aktivních vzdechů a zrcadlem věčných gest, a tma nocí, i když po slavných Nešporách dávno uhasly svíce za poslední, téměř už jakoby ze sna prořeknutou větou kompletáře: tma nocí prozářena je, kdož ví, do jaké míry iluzorními obrazy voskovic...! A upřeně do hlubin temnoty zírající zvonice, kdož ví, co se jeví jejich sovímu zraku a v jaký útok slávy udeří ráno jejich nedočkavá srdce! –

Jestliže, jak příliš patrně, můj nejsladší Příteli, z Vašich *Dobyvatelů Absolutna* vaše vidění „STŘEDOVĚKU“ totožno jest s viděním pana Josefa Floriana, čemuž nasvědčuje i Vaše podivuhodná láska k týmž „autorům“: v těchto zemích dva hrady stojí, dostačující k zachování pokoje a bezpečnosti ze strany východní i na západě. Dovolte jen i Vy, Pane, aby do Vašich

¹¹⁴ Tento Durychův list se zřejmě nedochoval.

síní vstoupiti směl Poutník, jemuž po jeho odchodu do Svaté země v popel a rum obrátili tvrz, i chodí se svou loutnou a těžkými vzpomínkami, uchovávaje tradici svými pověstmi a písněmi, bídny trubadúr.

Ale již vstupuji do století dvacátého!

Nemáte-li ani v Praze, ani v Příbrami nikoho, kdo by „o Vás stál“, a jste-li, jak se dohaduji, posledním a jediným potomkem svého rodu: nejezděte do Příbrami, nýbrž odcházejte vždy, kdykoli „máte prázdniny“: *do STARÉ ŘÍŠE. S panem Florianem se užívejte...* Pan Florian zůstane v Říši až do jara: bytu ani tentokrát nenašel a bratr mu na tu dobu stavení pronajal.

Uvažte to a jednejte bez obavy.

V pátek předminulého týdne, o třech hodinách odpoledne, za mé přítomnosti navštívila pana Floriana Anna hraběnka Attemsová. Umí kromě řeči německé a francouzské mluvití též anglicky a vlašsky. Češtině se začíná učit. Má zámek v Krásonicích, asi dvě hodiny od Staré Říše. Beze všech průtahů, bez jakýchkoli předchozích styků, „z čista jasna“ přijela. Velmi se o vše zajímala. Po celou hodinu se u nás zdržela. Třetí pak den po této své návštěvě poslala k nám po své dámě (Francouzka z krajiny Dauphiné, v níž jest La Saletta) každému z nás dopis: p. Florianovi jeden, i mně jeden (dám Vám čisti, až přijdete), a v každém z obou bylo 100 K.

Uvádím tuto okolnost, protože *Vášich* 10 K (z 11. XI.) došlo mě stejnou měrou, podobným způsobem. Smíme přijímati peníze od *Vás*, příteli? Vždyť jste chud více než my, an musíte bydlívati v Praze, kde je živobytí *drahé*. –¹¹⁵

Sborník listopadový ještě nevyšel z té příčiny, že tiskař se bojí u nás o peníze. Nevděčník! *Nejvíce* peněz od nás dostal, ničemný tento živnostník! Ale doufám, že tento týden, posílněn naší houževnatostí, přece nám tisky vydá! – V lublaňském *Čase*¹¹⁶ (revue) píše o mých Notantur Lumina.¹¹⁷ Pan Březina mi k tomu podotýká: „I u nás je mnoho těch, kteří potřebují, aby jim bylo cizími jazyky vyloženo, čemu ve svém vlastním nerozumějí“ –

Ale činu pí hraběnky Attemsové neporozuměl by ani strahovský prelát, ani olomoucký arcibiskup, ani brněnská konzistoř. Paní hraběnka objednala si všechny publikace Studia.

¹¹⁵ O zasláných penězích se Durych Demlovi zmiňuje v dopise datovaném 12. listopadu 1907: „Drobný příspěvek 10 K na svůj dluh u Studia zasílám na Vaše jméno do Babič, poněvadž nevím, zda platí dosud Stará Říše.“

¹¹⁶ Měsíčník *Čas. Znanstvena revija* vycházel v Lublani od roku 1907.

¹¹⁷ GRIVEC, Franc: Notantur Lumina. *Čas* 1, 1907, č. 9, s. 428–429.

Do Staré Říše míním zaběhnout tento týden, ač, byv od p. Floriana napomenut pro jistou svoji nedbalost, odešel jsem odtud „rozmrzele“ – vytýkal mi p. Florian, že se zbytečně a hříšně vzdávám svého *práva* sloužiti *denně* mši svatou. Jest mi totiž nesvědomitou krutostí p. biskupa Pavla hraběte Huyna *velmi znesnadněno*, denně mši svatou sloužit, ba pro moji chorobu jest to někdy *přímo nemožno*. Výtka p. Floriana je správná, proto se na něho nehnívám, ale moje svědomí navyklo si od p. biskupa a konzistoře: nad mnohou věcí oči zavírat – a v tom případě už i spí.

Den svého příjezdu oznamte nám, prosím Vás, a radil bych Vám, byste si vyhledal takové spojení vlaků, abyste bez dlouhých přestávek dojel až do *Kojetic*: Toť poslední štace u Babic, a nejbližší. Z Kojetic můžete být za hodinu v Babicích. Cesta ve dne dobrá: po tmě však byste sám netrefil. Nejraději bych Vám přišel naproti, jinak (vím to ze zkušenosti) má člověk dojem, že ho nečekají. Ale já upřímně se na Vás těším. A pan auditor s týmž citem Vás pozdravuje.

Váš věrný a vděčný

Jakub Deml

15.

V Babicích, 31. XII. 1907

(Lesonice)

Milý příteli,

dnes teprve děkuji Vám „jak se patří“ za Vaši návštěvu. Oním termínem v uvozovkách označujeme my Moravané superlativ hloubky, upřímnosti, dokonalosti. Přitom Vás prosím, abyste přiložené knihy přijal jako projev neb svědectví onoho „jak se patří“.

Včera jsem byl opět u pana Březiny, a rovněž od něho jsem se dověděl, že pan Bílek jest ochoten ilustrovati Vaši knihu. Pan Březina se mi svěřil, že Vaši žádost u Bílka též svou přímluvou vřele podporoval. Mám z toho radost trojnásobnou. Nechybíte, když příležitostně vyslovíte panu Březinovi svůj dík. Ostatně nevím, zdali se tak již nestalo, věděl-li jste o tom.

Učinil byste mi radost, když byste mi napsal, co jste cestou zkusil, jak se daří panu *Bílkovi*, jak Vás přijal Stella, jste-li zdrav, co děláte, ještě-li na nás vzpomínáte atd. Jiné knihy zatím nedošly. U p. Floriana od té doby jsem nebyl, ale půjdu za ním hned zítra ráno! Nebýt vázán slibem, byl bych k němu zašel již o Svátcích.

Pozdravuji Vás uctivě a věrně!

Jakub Deml

Příteli,

jsem zas v Říši. Spousta korespondence mne očekávala. Pan Florian teprve dnes pokusil se sejmouti obvaz svých očí. Této mladé svobody používá zatím k děláni pořádku. Přestavuje znova police atd. Narychlo Vám sděluji, čeho třeba. Pan Florian Váš poslední dopis obdržel. Rád by Vám psal, ale oči mu ještě nedovolují.¹¹⁸

– Byl jsem minulý pátek opět u p. Březiny, to už jsem Vám psal, že jsem se dověděl o Bílkově ochotě vůči sv. Terezii. Nežli se p. Bílek do oněch dřevorytů dá, neopomeňte ho poprositi, aby *formát nebyl* veliký, neboť dlužno míti na mysli, že *takovou* knížku (modlitby a jaké!) rád by si vzal mnohý *do kostela* – a pak, aby v tomtéž formátě mohly býti vydány *všechny* spisy sv. Teresy. Formát Maeterlinckova *Pokladu pokorných* by se Vám nezamlouval? Sloupec tiskový mohl by být menší než u *Pokladu pokorných*, takže by pro dřevoryty zbylo dosti místa. Neopomeňte s p. Bílkem formát vyjednat. Anebo formát ještě menší? Větší rozhodně ne!

Před lety vydal p. Bílek Ruce Březinovy ve formátě velikém, a brzo se to ani p. Březinovi nelíbilo –

Ostatně pro *Listy sv. Terezie* formát velký byl by zcela nevkusný – a také není vyloučeno, že některé z děl sv. Terezie vyjdou bez kreseb, přičemž formát veliký by vadil.

Jak si pamatuji, mluvil jste o tom, že zamýšlíte vydati svou práci jen v malém počtu výtisků.

Pan Florian Vás prosí, abyste v tomto počtu pamatoval i na ty, kteří jsou našimi přáteli, a jichž počet bychom Vám udali, když by k edici tak mimořádně vypravené skutečně došlo. Ze Španělska dosud věci nepřišly.

Pan Florian Vám vzkazuje, že jedna z těch Bílkových váz, které jste tu viděl (a sice *Obětování*), je neurčitého vlastnictví: chcete-li se jí zmocnit, jen napište a ihned Vám bude odeslána. Anebo si pro ni přijed'te.¹¹⁹

¹¹⁸ Deml byl společně s Durychem nemocného Floriana navštívit, jak se dočítáme v korespondenci Demla s Matějem Fenclem, v dopise z 19. prosince 1907: „Pan Florian je nemocen už na čtvrtý týden. Zle se mu opět rozbolely oči, takže nosí na nich pásku a nesmí ani číst, ani psát, ani ven vyjít. Byl jsem u něho včera s p. Durychem. Znáte p. Durycha z Příbrami?“

¹¹⁹ V dopise (datovaném leden 1908 tužkou asi Demlovým písmem) Durych reaguje: „Co se týče Bílkovy vázy, nejsem ani na okamžik v pochybách a řeknu, že jest zcela spravedlivě úplným vlastnictvím pana Floriana (aspoň

Nevíte, nebo nemohl byste se dovědět, (v Praze), kdo to jest a kde ve vlasti naší bydlí pan *Chytil*, tj. ten pán, jenž vydal ve folio-formátě *Dějiny miniaturního malířství v Čechách*,¹²⁰ s mnoha světlotisky.

Rádi bychom se o toto dílo u něho přičinili, jen vědět jeho adresu! Zdá se mi, že vydavatelstvo Bursík a Kohout měli to prvně na skladě a že snad potom si to převzal autor.¹²¹ Snad tedy by Vám tito páni adresu Chytilovu řekli?¹²²

Nezapomínám, že jste samotář, ale tahle věc může prospěti, vlastně *má* prospěti hlavně samotářům, neboť svět ty věci nemiluje. –

Ted' právě si pan Florian zase srazil palec (na ruce): to rovnání!

Pozdravujeme Vás všichni (P. F., paní, sestra a já)
srdečně.

Jakub Deml

dle mých představ o spravedlnosti) Vaší laskavosti nemohu zneužívat. Ostatně neměl bych jí kam dát pro nedostatek místa, a musil bych ji nechat v bedně, což by hezké nebylo.“

¹²⁰ Zřejmě CHYTIL, Karel. *Vývoj miniaturního malířství českého za doby králů Rodu Jagellonského*. Praha: nákl. vl., 1896.

¹²¹ Bursík a Kohout. *Pražské knihkupectví a nakladatelství v letech 1884–1949*.

¹²² Durych v dopise (datovaném leden 1908 tužkou asi Demlovým písmem) píše: „Vyzvěděl jsem: Dr. Karel Chytil, Praha III. Nerudova ul. Č. 8. Ono dílo u Bursíka & Kohouta nevyšlo, ale za to má na skladě jeho dílo *Malířstvo pražské (?) století*. Toto dílo jest ilustrované a stojí 6,40, ale nevím, zda korun či zlatých (vyšlo s podporou akademie). [CHYTIL, Karel. *Malířstvo pražské XV. a XVI. věku a jeho cechovní kniha Staroměstská z let 1490-1582*. V Praze: Nákladem České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1906. 353 s.]

17.

[7. 1. 1908]

Příteli,

formát Moderní revue *není* ještě velký pro Exclamations.¹²³ Byl by dobrý. Představíme-li si v takových dvou velkých svazcích *celou* sv. Terezii: jaká to rozkoš! Dotaz druhý Váš (stran placení ploten) je choulostivější: vyložím Vám to co nejdříve dopisem.¹²⁴

Vroucně Vás pozdravujeme oba.

Jakub Deml

Nůž Vám pošlu s balíkem.

¹²³ Výkřiky svaté Terezie.

¹²⁴ Jedná se o Demlovu reakci na Durychův dopis ze 4. ledna 1907, kde Durych píše: Na stálé naléhání řekl mi p. Bílek, že by svolil nanejvýše, abych platil nějaké plotny (snad na dřevoryty). Co to jest a jak, to jsem se nechtěl ptáti. Pište mi laskavě stran té věci podrobněji, abych neprovedl nějakou hloupost.

Milý příteli,

Kdyby prý mohl pan Florian vyjádřiti své přání, rád by měl Vaši knihu ve formátě 21 cm × 17 cm, tj. výška 21 cm a šířka 17 cm jedné strany. Jest to formát obyčejného archu kancelářského, přeloží-li se na čtvrtky.

Na překlad pana Karpelesa z Poea vskutku se těším. Pan Florian rád tisk oněch básní by obstaral.¹²⁵

Dílo bl. Angely de Foligno už Vám konzistoř vrátila? Uvidíte-li, že to v Praze jde těžko nebo zdlouhavě s tím církevním Imprimatur, jen mi překlad svůj pošlete, a já Imprimatur obstarám v Brně. Máte-li některý ze spisův Juana de Cruze přeložený, můžete to touto cestou hned zkusiti. Sv. Terezii v překladě svém *neopomeňte dát aprobovat* ordinariátem: buď hned, nebo až p. Bílek obrázky zhotoví, ale rozhodně *před* tiskem knihy.¹²⁶

A nyní moje rada: s p. Bílkem *mermomocí* peněžní svůj poměr *vyjasněte a stanovte*. Jinak jistojistě vloudí se mezi Vás a jej trpkost, vyplývající z jistých nadějí, neuskutečnitelných v tomto národě, nedůvěra při nejmenším, čehož byste si jistě nepřál, a čehož ani já bych Vám nepřál. *Bílkova nejasná* odpověď hrozí ztělesněním těchto předpokladů. Pan Bílek se v *těchto* věcech nevyzná, a pak tím trpí, a jiní s ním. Když tedy nikterak p. *Bílek* nechce říci, kolik od Vás požaduje atd., řekněte, anebo napište mu *sám*: „Mistře, uvážil jsem celou věc, hlavně pak svou *povinnost* vůči Vaší práci, pro moji knihu předsevzaté, i zdá se mi, že bych se dopouštěl hrubé *nespravedlnosti* k Vám, *nespravedlnosti* a *křivdy*, jakých dost jste již zakusil v této vlasti, kdybych přijal Vaši velkomyslnost, tj. kdybych měl platiti Vám *pouze plotny* k dřevorytům potřebné. Nemohu této oběti připustit, protože sám ještě ničeho jsem pro Vaše dílo nevykonal. Především z úcty k Vám nemohu toho připustiti, neboť myšlenka (nevděku, či nehodnosti), vznikající po přijetí darů nezasloužených, byla by bolestí pro lásku, kterou chovám k Vaší práci. A právě z této lásky nechci býti ani nevděčným, ani nehodným, a jako ten, jenž *dobře* to myslí s člověkem (možno-li úctu a lásku vyjádřiti dokonaleji?), přiznávám se upřímně k schopnostem svých citů, tj. ke svému majetku. Pouhý obdiv a vnitřní vděčnost tu dávno nestačí, ba ani naděje úspěchu (jaká naděje pro knihu Světice a pro dílo genia – v tomto čase!),

¹²⁵ Durych v dopise 8. ledna 1908 psal: „Onen Žid Karpeles překládá prozaické básně Poeovy; překlad bude jistě pěkný a dal by mi to pro Vás; doufám (ač mi snad řeknete, že jsem bláhový), že jméno překladu a věci by nevadilo.“

¹²⁶ Kniha *Výkřiky svaté Terezie* byla vydána revue *Meditace* v roce 1909 a obsahovala osm Bílkových dřevorytů.

a proto pravím: ke *svému* majetku. Teď nemám nic, jak jsem se Vám již svěřil. Dostávám ročně tolik a tolik na studie; – Až mi bude tolik a tolik let, obdržím svůj otcovský podíl, tj. tolik a tolik. Nevěda však, že bych někdy mohl podnikati věc toho druhu jako překlady dobrých děl, hřešil jsem již na onen svůj podíl – a v době svých let na univerzitě musím ještě se na tuto svou jedinou realitu spoléhati. Uváživ dobře tyto věci, slibuji Vám, drahý Pane, *tolik a tolik*¹²⁷ za výzdobu knihy *Exclamationes*. Prosím pak Vás pokorně, byste ani neodmítal tento můj slib, ani nepovažoval dar mých slabých rukou za rovnocenný Vaší nedocenitelné práci, nýbrž za upřímný a srdečný projev člověka dobré vůle.“ Atd.¹²⁸

Vidíte, napsal jsem cosi, co trhám.¹²⁹ Tak se mi stává, když začnu o *peněžích* – snad v případě takovém dotýkáme se Sanctissima!¹³⁰

– Váš

Jakub Deml

Moje rada je dobrá jak slovo člověka pro *jiné* nebezpečnoství zachráněného, ale jsem neobyčejně zvědav, jak Vám to dopadne. Sdělte mi! – Piště mi *do Říše*.

¹²⁷ Před „tolik a tolik“ je přeškrtnuté „200“.

¹²⁸ V dopise (datovaném zřejmě Demlovou rukou leden 1908) se od Durycha dozvídáme: „Drahý pane! U pana Bílka jsem byl, věc jsem přednesl a výsledek jest ten, že *nesmím* platiti ani plotny.“

¹²⁹ Této větě předchází přeškrtnuté věty: „Ještě lépe byste učinil, kdybyste výslovně jmenovaný peníz *vypůjčil*. Na onen podíl Vám jistě někde tolik peněz půjčí (záložna a p.). A na *tisk* třeba též pamatovati.“

¹³⁰ Nejsvětějšího.

19.

[22. 1. 1908]

Příteli, nemohl jsem Vám odpovědět dříve, neb jsem byl s p. Florianem v Mutěnicích u Hodonína. Právě nyní jsme přišli, tj. v úterý v noci. Jsem velmi rád, že přijedete.¹³¹ Očekáván jste ve *Staré Říši*. Cestu sem již znáte. Jen Vás prosíme, abyste byl cestou opatrný, tj. abyste učinil opatření proti nachlazení. Škoda, že už zde nejste! Nemáte se opovídati a beze všeho přijet!

Pozdravují Váš všichni srdečně.

Jakub D.

¹³¹ Durych se v dopise z 6. února 1908 zmiňuje zřejmě o této návštěvě: „Nic nenamítám proti žádnému úsudku pana Florianana. Byl jsem skleslý, když jsem byl posledně u Vás. Nedobře mi bylo. Nevím, co jsem dělal. Ale přijel jsem do Prahy a bylo mi ještě hůře. Moje hloupost anebo lépe řečeno, přiznám se k tomu, zbabělost. Opusťte, že Vás trápím takovými úvahami; pro mě to jest dobře a Vy už to nějak přenesete přes srdce.“

20.

[21. 2. 1908]

Pozdrav ze Štýrska!

Tato partie z Ehrenhausenu snad Vám nebude nemilá. Pozdravujte i p. Voráče.

J. Deml

Milý příteli,

včera přijel jsem z Ehrenhausenu, a dnes mne navštívil p. Florian, jenž mi oznamuje, že jste mi do Staré Říše psal. Pan Florian, nevěda, že už přijíždím na Moravu, poslal mi Váš list do Štýrska, odkud ho dostanu teprve zítra nebo po zítřku. Poněvadž mi přítel hlavní obsah Vašeho milého listu sdělil (prosil jsem ho totiž před svým odjezdem, aby všechny dopisy, jež mi přijdou do Staré Říše, otevřel a jen ty nejdůležitější mi do Štýrska odeslal), odpovídám Vám dříve, než ho mohu čísti. Buďte ujištěn, milý příteli, mezi Vámi a mnou nestalo se ničeho, co by nás mohlo bolet, ač jestli větší přiblížení není doprovázeno novou bolestí. Že jsem *tak* odešel posledně z Babic, to se týkalo pouze *mne*. Muselo to býti. Jsem pod jiným zákonem, a každému bych toho přál. Nemiluji společenskou pravidelnost, a stane-li u mne něco nápadného, má to své důvody v *mystické* veselosti...

Jinak by bylo na světě nudno – a člověk, odcházející „neurvale“ za svou bolestí, nalézá veselost a zůstává jí jiným. Proč by nemělo být v životě více záhadného? Zdaliž dálky, do kterých se vydáváme, nejsou křižovatkou našich nejradostnějších cest? A zdali bychom uvažovali o těchto útěchyplných věcech, kdybychom se byli nepustili do – samoty? Není-liž radost vždy tragickou? Což na tom, nevědí-li cizí lidé, mezi nimiž prorokujeme, odkud náš silný úsměv a bezpečnost našeho úsudku? Odešli-li jsme, peklo jsme s sebou odnesli a vrátili se na křídlech –. Citlivá je bolest naše a není jí každá útěcha dosti jemnou, ba někdy je nutno, útěchu vůbec zamlčet... Z tohoto jen důvodu Vám nepovím, co mi o Vás řekl p. Florian.

Moje dovolená netrvá už ani tři neděle, co bude potom, nevím. Nerad dělám plány, ale rád dělám, co mi právě „napadne“. Vaši *novou* adresu, prosím Vás, *okamžitě mi sdělte po Vašem přesídlení*. – Pana Bílka ode mne můžete pozdravovat.

Jakub Deml

Pan Florian a p. auditor¹³² Vás pozdravují též.

¹³² Josef Ševčík.

Příteli,

máme tady první jarní den, jak říkají páni učitelé. My v Babicích „zahájili“ jsme toto první „roční počasí“ už na sv. Josefa, kdy pan auditor slavil své jmeniny. Hostí duchovních (!) i světských byl plný dům i dvůr. Když se pan auditor dostavil k snídání, gratuloval jsem mu takto: „Milý pane auditore, svátek váš uvádí mne do nemalých rozpakův: čeho by svému pánu mohla *přáti* veš?“ A pan auditor odpověděl s moudrostí sebe hodnou: „Aby ho přibývalo.“ Z toho patrně, že mne nevyhání, ač moji nepřátelé všichni si toho přejí.

Týž den dostavil se do Babic i druhý (volí rád místo druhé v těchto věcech) oslavenec, pan Florian. Přišel podruhé (opět tato číslice!) hodině odpoledne, všecek promočen (taková byla cesta), unaven a vysílen po několikadenním nastuzení. Od toho okamžiku už jsem se nevrátil do slavnostního sálu, nýbrž uchýlili (jaká slova znám!) jsme se s přítelem Florianem do mého pokoje, jenž mi byl určen, nebo lépe jež jsem si vyvolil po odchodu kaplanově v oné prostrannější, tiché, nejzazší a nejsvětější jizbě fary babické. Nuže, v tomto pokoji (ve smyslu vlastním i přeneseném) odbývali jsme své symposion až do jedné hodiny po půlnoci, nikým nerušení (kromě sl. Anny, jež nám přísluhovala nejušlechtilejšími hmotami své bethanské péče), a aniž by se nám stýskalo po ochotných ložích. Ach, co jsme si všechno vypravovali! Které tajemství nepoložilo své stezky a cesty a nespustilo své můstky! A uviděl jsem mnoho cest nových, kterých jsem se nenadál: tož v poměru muže a ženy, pánů a lidu, v sociologii (fuj, jaké slovo!) a především v historii. Pan Florian vyprávěl mi veliké scény ze Schlumbergrovy Epopoje byzantské¹³³ – kdyby to byl slyšel Otokar Březina, jistě by se byl *styděl* za své řeči o „Florianových školních učebnicích dějepisných“ – každý dle sebe hádá – a p. Florian není z těch, kteří se chlubí, co kdy studují a studovali – kromě toho neviděl pan Březina Florianovu bibliotéku, aby mohl věděti, co nemůže věděti Básník, přednášející na měšťance dějepis a snižující se na – učitele!

¹³³ SCHLUMBERGER, Léon Gustave. *L'Épopée byzantine à la fin du dixième siècle*. Paříž: Hachette, 1896–1905 [Byzantská epopoj na konci 10. století; studie o byzantské epické poezii]. Léon Bloy napsal knihu *L'Épopée byzantine et Gustave Schlumberger* (1906).

Jedině já, jenž jsem pana Březinu příliš často navštívil, mohu vydati svědectví, kolikrát si *odporuje* a kolikrát jeho fantazie rozletí se za jediným slovem nebo obrazem, rozdmýchá ho do plamenů a jako fénix v nich zahyne, až druhá návštěva neb druhé slovo jej – vysvobodí. Nemám mu to za zlé, sice bych nevěděl, co je Básník – a před Vámi nechtěl jsem ho zahanbovati: k čemu? Vždyť se nebojím ani o Josefa Floriana, ani o Církev katolickou... Pan Florian jest tak silný, že vyzývá všechny námitky, ctí je, jako ctíme každého nepřítele, jest k nim shovívavý jako otec k dcerušce, která žvaní, nebo jako vůdce k zajatcům, kteří si ulevují – neb i on jest přesvědčen, že nepřátelství začíná tam, kde začala podlost: jsou to dvojčata jedné matky, jediné zřídlo dvou pramenů.

S přítelem Březinou mnoho jsme se již „nahádali“ (míním i p. Floriana při tomto plurálu) za příznivých „okolností“. –

Také o Vás a o p. Voráčovi tento čtvrtek jsme hovořili. *Nyní* teprve jest mi jasno, co jste s p. Florianem tehdy ve Staré Říši měli. Já jsem do toho přišel jako Humor do Tragedie. Teprve nyní vím, že to bylo tragické – jak v Soumraku bohů – a chápu (teprve nyní) Vaše slova, ustavičně k tomu místu se vracející jako Antigona k poslednímu místu – bratrovu. Rovněž teprve nyní rozumím, proč p. Florian i na mne se hněval, nebo abych řekl správněji: na řeči, jimiž jsem z předsíně (kde jsem si byl sybaritsky pokuřoval!) do debaty vrazil, jako nůž, omylem, a tedy v smíchu zarážený do živého těla! Pro sebe (ač v míře skrovnější, an nejsem a nechci býti členem „slušné společnosti“, tím méně jaroměřické) žádám téže shovívavosti jak pro básníka, ať se nazývá i jinak než Otokar Březina. Pan Florian to mile ví, ale domníval se, že jsem *Vás* oba: pohoršil, zakryv Svatou Římskokatolickou Pravdu v tanci vyzdviženou – klerikou! Člověk mého druhu jest přesvědčen, že moudrého nepohorší, a na ostatních – přece nezáleží?! Můj smích podobal se tomu, jenž propuká nad hromádkou dětí, které se popraly. Pan Florian jest válečník, a já drozd, který opodál hřmějícího bojiště na větvi si píská. Když se položí nové železniční koleje, ptactvo a zvěř lesní i polní daleko se plaší. Po několika letech korotve peleší v sousedství tratě, a zatím co vedle nich supí lokomotiva, volají své „čirýk“, protože nezkušená mláďata strachem se rozutekla. Vrabci zobají pod koly vozů před samým odjezdem vlaku, ba podezřívám je, že to činí po způsobu vznešených pasažérů, čekající až na hvízdnutí vlaku. Né, nikoho nepohorším. Pískám vítězům i poraženým, směju se všemu, přespříliš věda a jsa si vědom, že jest možno jediné v *katolické Církvi* se smát. Jako každý pták, proletěl a viděl jsem všechny země a národy, ale na večer vždy jsem se vrátil do svého Hnízda na skále Petrově, diamantové. Marně číhají ptáčníci, mé dráčky na jejich bidélka nestoupnou! Žeru jen v letu, to jest nepodezřelou, zdravou, čistou stravu Boží. Někdy, bohužel, sveden mlsností, padnu do koryta, ale, bohudík, ani sedlák, ani svině ještě mne nesnědli, ani křídlo

nepřerazili. A když svatá Povinnost promění (nebo jak říkají na Slovácku:) když jsem „za ptáka a spravili mě *za vojáka*“: i tehdy do prvního šiku stavím vojenskou – kapelu! A někdy je to taková kočičina, že to zmate i přítele, i nepřítele. Tož bubny, housle, fagoty, harfy, cimbál, pozoun, triangel, rohy, rýžová košťata, zouvák, vidle...

Zkrátka, rád si dělám „dobrý den“. Vždyť je nás římských katolíků tak *směšně* málo... Tož Pius Desátý, Léon Bloy, Josef Florian, (Sebe z pokory pomínu),^{*)} a nyní už musíme do říše mrtvých: Anna Kateřina Emmerichová, Pius Devátý, Melanie, Barbey d’Aureville, Villiers de l’Isle Adam, Arnošt Hello –^{**)} a jsme hotovi. Paula Verlainea jmenuji teprve teď, abychom *Vy a já* měli také nějakou společnost...

Toho pana Voráče ode mne pozdravujte; zdá se mi, že on „to“ z nás ze všech „bral“ nejvážněji. Ale také není sám: Otokar Březina, ...

Toho Juana de la Cruz Vám obstaráme. Jak jste daleko se Svou mimolékařskou praxí? Já jsem dopřeložil (perná práce!) druhé Vidění S. Hildegardy aj.¹³⁴ Kromě toho napsal jsem tři či dvě (!) klasických epištol nejdůležitějšímu biskupskému ordinariátu brněnskému, a včera dopsal jsem svůj dramaticko-filozoficko-mystický dialog, jménem Prorok¹³⁵. Už to letělo do konzistoře k údivu a zhloupnutí všech biskupských cenzorů. Kromě toho, jak víte, byl jsem v Ehrenhausenu.

*) M. Fencl, Otto Tichý – **) Josef Polák –

Ruku Vám podává
s přátelským úsměvem
Jakub Deml

Téhož 21. března 1908

Povím Vám ještě něco pro zasmání: Když jsme tak s p. Florianem byli pohromadě, večer, přijde Anna, cosi nám zas donášejíc, a já, chtěje pozorností odměniti její o nás péči, povídám

¹³⁴ Kniha vyšla o tři roky později, v Praze, v roce 1911 pod názvem *Svaté Hildegardy Cestyvěz, nebo Vidění a zjevení kniha I.*, vydal ji Hugo Kosterka.

¹³⁵ Mystický dialog Prorok publikoval Deml v *Meditacích* v roce 1908.

p. Florianovi: „To byste neřekl, že sl. Anna jest také všetečná, ona mi Vám prohlíží papíry a knihy –.“ „Já? Jak to můžete říci?“ praví udiveně a snad i uraženě.

„A můžete, slečno Anno, zapřít, že jste nečtla Ruysbroecka?“^{x)} „Čtla jsem jen ze začátku a potom jsem toho nechala.“

Div jsem se smíchem neskátil! Anna: latinsky Ruysbroecka! – Tak to dopadne vždy, když se objeví vedle negace klad, čili když silný obviní slabého! Přiznal by se, že se nenarodil!

x) Přitom jsem ukázal na jedno místo své knihovny.

Příteli,

„A potom vám je dobře, Vás aspoň lidé chtějí..., ale kdopak mne chce?“¹³⁶ Takovéto věty jsou způsobily pro intimní Jevišť. (Zdá se mi, že sotva už budu používati jiných forem literárních než dramatických, dialogem počínaje.) Nejprve lidé člověka chtějí, protože něčeho potřebují. Potom lidé člověka chtějí, že jsou vděčni, a vděčnosti rovněž potřebují. A konečně za třetí: lidé, jsouce něčím jiným zaujati, už ničeho *od nás* nepotřebují. Otevru v podobenství ústa svá: na dvoře lesníkově leží mladý modřín, stromek robátko, a křičí. „Co křičíš, modřínku?“ praví lesník, vycházeje od své paní. „Já se ti obdivuji, pane lidský, a miluji tě.“ – „Odpust, paní, já odcházím“ – praví lesník, obraceje se ke dveřím. – „Kam se ubíráš?“ – táže se paní, blednouc ve zlé předtuše. – „Paní, láska jest jako proud, a v této chvíli uslyšel jsem vyznání modřínu, i jdu ho zasadit; láska nerada vidí věci mrtvé –.“ – „Proč vidí nerada věci mrtvé?“ táže se paní. – „Každá věc mrtvá ji ohrožuje,“ praví lesník. „Kterak?“ táže se paní. – „Vzpomínkou,“ dí lesník, „neb láska nemůže nemysleti na to, co vidí, a vidí-li věc mrtvou...“ „Co tedy učiníš modřínu?“ „Vsadím jej na místo nejlepší, jež znám za naší zahradou, a letorosty jeho budou letorosty *naší* lásky, paní.“ – „Nech, ať uschne – neodcházej, choti“ – „hle, dítko naše pláče.“ – „Ale neumírá – naše láska však má tolik dětí, co jest počato naší soustrastí“ – „toť zákon, paní, a všechno ostatní jsou hříchy proti přírodě – nech mne odejít, ó sestro stejně plodná –.“ (Lesník jde a zasadí stromek. V téže chvíli přiletí duch nebeský, a co lesník drží tenounký peň, anděl v gestu žehnajícím nad nimi se vznáší. Když se kopulace ukončí – anděl předříkával oběma slova přísahy, jak se děje před oltářem se snoubenci lidskými – lesník se napřímí, uchystán k odchodu. Do cesty vstoupí mu anděl a dí: Blahoslaven jsi, synu lidský, neb stromek, ježž jsi v hlínu země zasadil, já zasadil jsem v srdce tvé, a vzroste každým jarem, a tvoje choť a ty dýchati budete jeho pryskyřici, zrakové vaši plesati budou jeho zelení a fialovým květem, a tělo vaše, nesmírně podobné vaší duši, kochati se bude jeho stínem za letních veder, a jeho

¹³⁶ Deml zde cituje úryvek z dopisu z 23. března 1908, ve kterém Durych píše: „Zato však mě trápila velice moje praxe ne mimo lékařská, totiž tři hodiny se člověk učí pozemským vědám, tři hodiny se pak trápí nad tím, že se má učit, a pak se trápí čtyři hodiny nad tím, že učením a trápením ztratil šest hodin, a tedy ztratí deset hodin denně pro práci lepší. Vy už jste asi zapomněl na podobné stavby. A pokud Vám je dobře, Vás aspoň lidé chtějí, neříkám, že všichni lidé, ale přece aspoň někteří lidé, ale kdo pak mě chce? Ale jest to vlastně nejlepší, když člověk ani sám sebe sama nechce.“

vzrůstem Vaší lásky bude přirůstat až do doby té, kdy sladce řeknete: Umřemež, neboť strom je živ a dítky naše též – všechny naše dítky, plodné jako druhy my. Umřemež, neb více nemáme, a život proudí dál...

Lesník: Duchu nebeský, tvé slovo krásnější je setby rukou mých, a tvoje „umřemež“ jak krystal cukru do sklenice dnů mých posledních a jako hudba houslí zní mi Smrt; však proč jsi děl, že zraky naše zplesají barvou stromku tohoto, a jeho fialový květ že mnohou slast' nám uchystá, nuže rci.

Anděl: Vás, dítky člověka, mnohou krásou oděl Stvořitel, ale jak víš, mnohou též jste pozbyli... A právě tato *ztracená* jest kletbou vaší pouti pozemské a vaší bolestí... Což podobenství o drachmě a ovci není známo ti? Tehdy v prvém člověku tu a onu krásu odňal Hospodin, však neodňal, ó Milosrdný v hněvu svém, též Vašich schopností... A vašich duší mnohočetná prázdnota jest obydlena bytostmi, jimž Touha říkáte (neb není toto slovo andělským), a každá z nich má podobu a hlas, jenž chybí vašim rozhovorům manželským...

(Anděl mizí v azuru, Lesník, skloněný k zemi, celuje sedmikrásku a hladí trávu. –)

Opona.

Svého Proroka poslal jsem *příteli Matěji Fenclovi*, knězi v Uhříněvsi u Prahy, i radím Vám, byste k němu zašel před svým odjezdem do Příbrami, a řekl mu, že ho vzkazují pozdravovat a že ho prosím, aby Vám to dal přečísti.¹³⁷ Zároveň Vás prosím, abyste mu vypravoval o Staré Říši a o Babicích, abyste mi pak napsal, co jste viděl^{*)} v Uhříněvsi. Toto moje poslání, které jest mou radou, snad Vám přijde vhod, a škoda žádná nemůže člověku, jako Vy jste, uškodit. „Drzost“ je možná jedinou křesťanskou ctností času tohoto...

„Osudné věci“ jste zahlédl tam a tam: o p. Březinovi a o lidech, kteří, odvrhnuvše Hierarchii, *nemají kritéria*, nýbrž jen okolnosti a náladu – povím Vám jindy. Týká se i Vás. –

Jakub Deml

*) Při té příležitosti i o Proroku mi napište.

¹³⁷ Durych totiž Demla v dopise z 23. března 1908 žádá: „Budete-li snad otáletí s tištěním Proroka, pak Vás budu prositi o zapůjčení.“

24.

[25. 4. 1908]¹³⁸

Pan Florian rád by Vám něco poslal, a nikdo nevíme, kde jste. Píši Vám nazdařbůh. Sdělte panu Florianovi do Říše, kde se zdržujete! Příští týden máte, zdá se mi, jmeniny. Pan auditor Vás vřele pozdravuje se mnou. Váš

Jakub Deml

¹³⁸ Měsíc na razítku pohlednice je nečitelný, na duben usuzuji dle zmínky o jmeninách.

Příteli,

vždy (abych to „vzal“ od prvního konce) přicházím do rozpaků s Vaší adresou. Budete-li číst tyto řádky, usoudím, že jste dosud na Loretánském náměstí. Pan auditor se mne před Velikonocemi tázal, přijedete-li k nám na svátky. Nepsal jsem Vám o tom, nevěda, kde jste, an jste mne upozornil, že od toho a toho dne budete choditi po Čechách. Mimoto, jako člověk skromný (zdá se být neuvěřitelně), čekal jsem od Vás odpovědi na svůj list. Nemohu (jako vyvrhel země) se vtírati, což by se stalo, kdybych psal dvakrát po sobě, nečekaje odpovědi. Také jsem si ihned vzpomněl na své vlastní cestování, které mnohdy rovná se žádoucímu poustevnictví a jest podobno onomu posmrtnému bloudění duší ve víře pohanských Slovanů, Nuže, z těchto a takovýchto důvodů jsem Vám nepsal a Vás nezval a rovněž nijak se na Vás nehoršil, že mi neodpovídáte.

Vůbec každé slovo, jdoucí ode mne nebo ke mně, musím považovati za veliký dar Boží Shovívavosti. – Raduji se, že už konečně dostal se onen rukopis z Vaší konzistoře. Myslím, že o tom píšete více panu Florianovi, a proto se dnes o té věci nebudu šířiti. Ještě větší radost mám z toho, že P. Fencel se s Vámi seznámil: nový důkaz Vašeho Zdraví a síly, každý by se totiž neodvážil jet (nebo jít) z *Prahy do Uhříněvsi – tím méně z Příbrami do Staré Říše*. (Rád bych, aby se na Babice, tj. na mne zapomnělo; vše, co dobrého nebo pověstného stalo se se mnou, stalo se jedině kvůli panu Florianovi; jinak by to nebylo spravedливо, a jinak ani by se to bylo nestalo.)

Proroka *mně* neposílejte; jinak Vám nemohu nic říci, neb jsem onen rukopis dal P. Fenclovi; chcete-li, můžete to Bílkovi dát číst, myslíte-li, že by ho to zajímalo, avšak učiňte to tak, aby se nezdálo, že jsem si toho přál. Sice by se tím porušila Bílkova samota, a jest potřebí, aby nebyla rušena mnou. Nebýti této obavy, dávno bych mu byl publikace Studia poslal. – Prorok byl napsán během dvou dní, takže máte pravdu, pravíte-li, že naspěch. Také bych to nerad dnes četl. Mám radost jen při práci samé, potom už se za to stydím. Toť zcela pravda, že každou práci přepracuji, opravím a „zdokonalím“, vrátím-li se k ní po roce, ale to už potom jest *zcela jiná* práce. Mám opravdu rád improvizace, a považuju pro sebe nedostatky díla za vysvětlení míst temných téhož díla. Tak daleko jdu ve svém odporu proti symetričnosti a klasičnosti...

Rád bych (toť má „tendence“), aby i ostatní práce mé byly jako soukromou korespondencí, kde se jedná vždy o objasnění jedné myšlenky. –

O Svatodušních svátcích chystá se pan Florian do Mutěnic u Hodonína, ale o tom Vám ještě napíšu. – Nevím, v čem se mnou nesouhlasíte, a v čem byste se musel zapřít. Zapomnělť jsem již, co jsem Vám to psal. Týká-li se Váš nesouhlas pouze mne, věřte, že mne tím nezarmucujete, když člověk tak rád a někdy tak nutně je sám. – Pan auditor Vás pozdravuje za těchž sympatií. – U pana Floriana jsem byl předevcírem: je to u něho jak u sedláka v době žní. Z Francie dostává více dopisů a má tam daleko víc a daleko lepších přátel nežli na Moravě a v Čechách. Stále mu jich tam přibývá. – U Březiny nebyl jsem od té doby, co zde byl p. Voráč; a nemíním tam jíti. Dokud zůstává učitelem, není schopen úsudku. (Ale, opět pravím, *mne* se to *netýká*). – Neměl byste příležitosti navštívit umělce *Preissiga*, jenž bydlí na Vinohradech, v Chodské č. 7? Rád bych ho přepokorně poprosil, zdali by svými typy vysázal a svým barevným leptem poněkud vystrojil Legendu o *sv. Dympně*,¹³⁹ panně a mučednici irské; bylo by to asi tak dlouhé jako Sant Menrát.¹⁴⁰

Má prosba, nebo spíše otázka k Vám spočívá v tom, zdali byste k němu zašel a moji otázku mu předložil: zdali by takovou práci vůbec dělal, a zdali bych mu tedy mohl *svůj rukopis* poslati. Poslání mého rukopisu mělo by pouze ten účel, aby pan *Preissig* mohl usouditi, zdali by se mu taková práce zamlouvala. Když by se mu zamlouvala, snadno bychom se dohodli o tom ostatním.

Učiníte to? To jest, jest to v souhlasu s Vaším časem a chutí? Měl byste vhodnou příležitost poznati p. *Preissiga* a mně, možná, poskytl byste tím příležitost, že bych se podíval některý den do Prahy. Nikterak byste nepochybil, kdybyste p. *Preissigovi* řekl, že znáte i p. *Floriana*, a že týž pan *Florian*, dle svědectví P. *Demla*, řekl: „I kdybych ničeho neměl od *Preissiga*, přece bych mu poslal peníze.“¹⁴¹

Pan *Florian* vydá v krátké době tré velkých knih (*Hellova Člověka, Léona Bloy Chudou ženu, a první knihu Hellovu*), takže sežene (zahrne) zas více peněz, a pošle i panu *Preissigovi*, na nějž věrně myslí a o němž mi často a s úctou mluví. Ba s takovou úctou, že by si přál míti

¹³⁹ RIBANEDEYRA, Pedro de: *Život svaté Dympny, panny a mučednice*. Přeložil Jakub Deml. Šebkovice: Jakub Deml, 1912.

¹⁴⁰ *Přepěkné říkání o svatém poustevníku Menrátovi, který mnoho bídy a chudoby vytrpěl a na konec dvěma zbujníky do smrti utlučen byl*. Přeložil Josef Ševčík. Babice a Stará Říše: Josef Ševčík s pomocí přátel Studia, 1907.

¹⁴¹ Durych v nedatovaném dopise Demlovi odpověděl: „Na dopis Váš odpovím toto: Mám-li dojiti k Vojtěchu *Preissigovi*, musím věděti, v jakém poměru mezi sebou jste. Mezi lidmi sobě cizími bych prostředníka dělati nemohl. Ale smím-li říci svoje mínění: jest mi to divné. Pan *Preissig* jest dobrý umělec, ale jest to všechno? Po *Bílkovi Preissig*? Ale to jest pouze moje ménění a možná nestojí za nic.“

p. Preissiga ve Staré Říši; ba nedávno mi řekl, že by p. Preissigovi dal rád k dispozici celou svoji „vilu“, a sám by se odebral do chalupy svého bratra, která bude letos uprázdněna. A že by panu Preissigovi toto přesídlení přál i z toho důvodu, že ve Staré Říši jest velmi laciné živobytí, vůči Praze takřka zadarmo.

Pan Florian neví, že Vám to píši, ale tak o tom mluvil, a kdybyste uznal za vhodné, mohl byste i toto p. Preissigovi říci. –

Pan Florian už má nejnovější knihu Léona Bloy Ta, která pláče, dostal ji po arších přímo z tiskárny, neboť ještě nevyšla na veřejnost. A ač ještě nikdo ji nečetl, už prý se proti ní kasají francouzští církevníci episkopální i kombesialní. Je to dílo úžasné satiry, čistoty, dílo úžasného umění a hloubky. – Pan Florian má osm fotografických, velkých snímků obrazů Girieudových, vesměs obrazy z biblické doby patriarchální. Obrazy charakteristické svými ženami, nahými, ale zcela bez smyslnosti, charakteristické svými krajinami a mystickou, radostně bolestnou mluvou fyzionomií a gest.

Nyní překládám dlouhou legendu o sv. Vyznavačích Barlaamu a Josafatovi.¹⁴² Mám už několik podobných věcí přeloženo a budu v tom pokračovati, takže by měl pan Preissig už dávno práci ode mne, kdybych já už dávno byl měl více peněz. Začínám nyní se Sv. Dympnou, hodlaje si několik stovek vypůjčiti, což se mi zdá nyní možným.

Váš

Jakub Deml

Už jsem Vám sdělil, že jsem zase z improvizoval čtyři akty čehosi, co se nazývá EXODUS?¹⁴³

¹⁴² Román Barlaam a Josafat pochází z jeruzalémského kláštera svatého Saba, z doby kolem roku 800 (viz CHALUPOVÁ, Kateřina. *Svatá Kateřina Alexandrijská, její ikonografie a kult v českých zemích doby středověku*. Olomouc, 2008. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění. Dostupné z WWW: <http://theses.cz/id/z0eiqn/16481-946629675.pdf>.

¹⁴³ Deml *Exodus* nikdy nepublikoval. V *Kronice městečka Tasova* Deml zmínil, že rukopis v hněvu spálil. Biskupská konzistoř v Brně nedala Demlovi k dramatu Exodus povolení s odůvodněním, že by svým „nezdravým mysticismem“ čtenářům spíše uškodilo. Použití latinského názvu autorem evokuje souvislost s druhou knihou Mojžíšovou (Fabiánová 2015: 28).

Právě jsem přišel ze Staré Říše a vidím tu Váš poslední list, delší obou posledních. K panu Preissigovi nijak jsem Vás nechtěl nutiti, rovněž nezamýšlel jsem využítkovati Vaší osoby v této věci ve svůj prospěch, jen jsem chtěl, nevím z jaké laskavosti, *Vám* dáti příležitost, abyste se seznámil s tímto umělcem. Vyšel jsem totiž z modloslužby, abych se kořil Bohu jednomu, to jest, jsem uschopněn uctíti každého, kdo *jest* umělcem, v tom smyslu, jak jsem naznačil v onom dialogu Lesníka s Andělem. „Pan Preissig jest dobrý umělec, ale jest to všechno?“ tážete se.

Můj milý, potřebuji postel, a doposud nenalezl jsem ani jednoho stolaře, jenž by byl s to udělati mi tento kus nábytku s onou pokorou, jaké vyžaduje můj pokorný návrh. Jsem a musím býti přesvědčen, dle svých zkušeností, že všichni z těchto řemeslníků udělali by mi to lépe, než já snesu. – Velice potřebuji dobré postele. – Může-li se o někom v našem národě říci, že jest umělcem, znamená to daleko víc, než se dohaduji z Vašeho posledního listu. „Po Bílkovi Preissig?“ tážete se. Na toto skoro si netroufám odpovědět. Bylo by třeba při nejmenším stostránkové monografie ve foliu. Předně, pan Bílek nic by mi nedělal. Za druhé, atd. atd. K panu Březinovi nehodlám jíti (jak jsem Vám psal) předně proto, že jest nespravedlivým v posuzování pana Florianana (ignorance zaviněná i nezaviněná stává se nespravedlností, kdykoli před svědky pronášíme v ní svůj soud), a nespravedlivým (toť už je pouze důsledek viny) jest proto, že dílo jeho odporuje jeho názorům. Připustíte, že mluvím pravdu, an pana Březinu znám ne od včerejška. Za druhé proto, že pan Březina štítí se Vaší práce původní a odsoudil i Vaše překlady jako školácké a při tomto úsudku imputoval Vám věci, jež se imputují jen z nějaké předpojatosti (jak například naše konzistoře činí), nikdy však z kritické věrnosti. Vaši práci odsoudil, zato však přisuzoval talent jistému pisálkovi, jenž své veršované oslovinny ukládá do prostějovské Evy.¹⁴⁴ Nemůžete (nemaje k tomu příležitosti) věděti, co vím já o Březinových kritériech – ale to aspoň laskavě uznejte, že člověk, který nejde a nechce jíti k Absolutnu (to jest k Církvi Římskokatolické), musí své nutné rozpaky hanebně retušovati, chce-li zůstat

¹⁴⁴ Časopisů tohoto jména vycházelo ve 20. století několik. Zde se jedná o časopis *Eva*, který vycházel od roku 1904 v Prostějově, s podtitulem Sborník pro umění, vzdělání a zábavu se zřetelem k ženské otázce.

na svém „čestném“ místě. Jen proto odsuzuji Březinovo učitelování. Jaká prostituce!¹⁴⁵ Z tohoto zároveň se dovtipíte, proč mám takovou úctu například k panu *Preissigovi* (Bílek se *prostituuje* zase jiným, ale v podstatě tímž způsobem jako pan Březina), a proč marně hledám truhláře, jenž by mi zhotovil postel. Mé úsudky na první pohled smrdí autoritářstvím, ale nic takového tu není. Mohu posloužit smradlavými fakty. „Ostatně jsou fakta,“ pravíte v posledním dopise též.

Nuže, i já s Vámi věřím a vyznávám: „Více si vážím podstaty neporušené než věčného království.“ A já Vám pravím: takovouto podstatou jest učení Církve Římskokatolické a dílo i život pana Josefa Floriana, kdežto i pan Březina i p. Bílek jsou podstata *porušená*. „Ostatně jsou fakta.“¹⁴⁶

K Verlaineovi připojil jsem Vás z jiného důvodu, než si myslíte. Jedině proto, že jsem Vás nikdy *nepovažoval* za slabocha (jak Vy se domníváte), měl jsem Vás v úctě. Z toho, co mi tentokrát píšete, nevím, co si o Vás myslit. Zdá se mi, že jste se skryl, abyste mne zkoušel – anebo, že nejdete už, nebo že nikdy jste nešel k – Absolutnu. Nechci to rozhodnout. Ne, dnes nechci ničeho o Vás rozhodnout, a píše Vám dnes jediné proto, abyste nemohl pojatai myšlenku, že pan Florian už o tom ví, co hrozného mi píšete. Nepřál bych Vám té stupnice *hodnot*, jaká mluví z Vašeho posledního listu. Jest to klam. Jinak bych nebyl Vaším přítelem – já, poslední veš katolicismu.

Jakub Deml

¹⁴⁵ Na tento Demlův dopis bude Durych vzpomínat o třináct let později v listu Florianovi: „Mám všechny dopisy, které mi P. Deml psal, schovány; a mezi těmi z r. 1908 jest jeden, ve kterém mne tenkrát drbal proti srsti a mimo jiné psal doslovně o tom, jak se O. B. prostituuje (už nevím, ve které věci).“ (Durych Florianovi, 1. listopadu 1921)

¹⁴⁶ O tomto dopise, který Durychovi napsal, se zmiňuje také v korespondenci Matěji Fenclovi. V listě ze 17. května 1908 mu píše: „Panu Durychovi už se také více líbí náboženství Bílkovo než Florianovo, chci říci Papežovo. Musel jsem psát Durychovi škaredě, ač je tak, tak mlád...“

Příteli,

děkuji Vám především za Vaši vzpomínku, kterou mi věnujete v listech pro p. Floriana. Nového mnoho nevím, anebo spíše, je toho tolik, že si netroufám všechno Vám vypisovati. Oko mne už nebolí. Duše ano. V tom hledejte důvod mého mlčení. Jednají se mnou kromě těch několika, jichž lásky zavčas si nevážím, všichni jako s prašivým psem. Hlavní příčinou tohoto „zjevu“ jest moje – chudoba. Znáte svět! Kdybych měl vyšší postavení, anebo těžkou spořitelní knížku, byl bych – snad i vyhledáván. A co hlavního: sám bych měl pokojné svědomí a odvalu... Chápete tedy, proč jsem Vám tak dlouho neodpovídal? Z vědomí své strašné neužitečnosti – a z přesvědčení, že se *musí* státí, co chce Bůh, ať jsou lidé na světě, nebo ne. Tak například přítel jest dar, odchází-li: co mohu, čeho jsem hoden? Všechno vidím, vše slyším, smrt vidím, dotek její cítím: ale co mohu?

Och, jsem velmi, velmi smuten. Tak nemůže být smuten ten, který si myslí, že dělá něco pro Boha, že jest nutným pro Něj. Bůh nepotřebuje.

Mluvím-li, raduji se, když někdo poslouchá, ale tato radost je více z toho, že jsem přijímán, neboť slovo jest tu, aby „vykouzlilo“ *daleko větší* představu...

Z toho důvodu nedbám tolik na slova a nechápu Flauberta, nechci...

Minulý týden byli jsme s p. Florianem v Hodslavicích, Novém Jičíně, na Hostýně, v Holešově. Prodělali jsme zase jednu z oněch všivocikánských cest, o kterých jsem Vám vypravoval vloni. V takové vzdálenosti od Staré Říše počítat haléře! Byli jsme u tiskařů, pacifikovat jich odboj. Byl jsem tento měsíc ustanoven od biskupa už na dvě místa, a už druhý farář odepřel mne přijati. Čekám, co tedy se mnou se stane. Pište mi do Staré Říše, než Vám udám jinou adresu. Od března nemám halíře.

Poslední měsíc napsal jsem tři „povídky“, které se mi líbí.

Chtěl jsem v těchto věcech (v tomto žánru) pokračovati, ale 3. července zakázal mi biskup hrabě Huyn všechnu činnost literární, i překladatelskou, i původní.

Pozdravuji Vás srdečně,

neboť mně žebráku to lichotí, že mnou nepohrdáte.

Jsem dokonalý žebrák a ještě míň.

Váš Jakub Deml

28.

V Bystrci u Brna

(toto jest nyní má adresa)

12/9 08

Milý příteli,

píše mi p. Florian, že Bílek už poslal dřevoryty pro Váš překlad Výkřikův. Jelikož p. Florian křičí na mne o peníze, píšu na všechny strany, všem pánům, řeholníkům, světským kněžím, i laikům, aby se přihlásili za subskribenty. Kdyby se tedy někdo z dotčených u Vás ohlásil, neodhánějte ho, nýbrž sdělte jej panu Florianovi, abychom věděli, v jakém asi počtu kniha se vydati má.

Více Vám zatím nepíšu, nevěda ani, zdali tento lístek Vás v Příbrami zastane.

Pozdravuji Vás vřele.

Jakub Deml

Příteli,

uchvacuji chvíli času, abych Vám sdělil, že Vaše listy dal mi pan Florian čísti, rovněž Sv. Jiří, Vaši práci, přinesl mi p. Florian minulý čtvrtek do Brna, kdež mne navštívil i s babickým p. auditorem. Vaše práce se mi líbí, a беру si dovolení, abyste mi v té věci ponechal několik dní času na odpověď. Jak se dovíte, přispívám do Bitnarových Meditací, a sice z té nejnižší ziskuchtivosti.

Bitnar už mi byl poslal přes 70 K – závdavků! To přec není k zahzení, zvláště, má-li člověk dluhů jak na luzích z jara kvítí. Tak jsem psal druhdy hraběnce jistě: paupertas meretrix.¹⁴⁷ Vy mně toho jistě nezazlíváte, že? Odporučuji Vám též tuto – metodu. Jak říkám: Inu, co je dělat!

Z návštěvy p. Floriana a p. auditora měl jsem „báječnou“ radost. Tak se to říká nahonem, tedy za tohoto času. Jen ještě Vy jste měl sem přijeti. Myslím to doopravdy: svůj překlad z bl. Angely de Foligno měl byste nabídnout pražským Meditacím: platí honorář! Co byste vyzískal, snadno uplatníte ad majorem Dei gloriam.¹⁴⁸ Myslím, že by ani p. Florian Vás z toho nezrazoval, ale tuto myšlenku jsem mu ještě nesdělil.

Onen můj překlad článku De virtute caritatis tedy u sebe nemáte? Musím o to psát p. Florianovi: velmi peněz (!) potřebuji – zvláště od 1. července 1908, kdy mi brněnský ordinariát přísně zakázal veškeru literární činnost – a dnes i „všechny styky s osobami, které mne od mého vlastního povolání odvracely a na cesty výstřední sváděly“!!!! Jste to též Vy? Pak Vás – miluji.

Srdečně Váš

Jakub Deml

¹⁴⁷ Děvka chudoba.

¹⁴⁸ K větší slávě Boží – heslo jezuitského řádu „ad maiorem Dei gloriam“.

Milý příteli,

přicházejí mi od Vás listy, které hřejí. Jsem zde ustavičně v chladu ciziny, a jako na bojišti, s pohledem stále ostražitým, se spánkem za noci trhaným. Zvláště za posledních čtrnáct dnů, kdy musím chodit do škol, a kdy moje zvaní ke stolu Páně i na faře se setkává s ošklivostí, ke každé práci přistupuji s jistým násilím, s energií, které by za zdravých poměrů dostačilo polovic. Některou chvíli cítím se tak napnutým v nervech, že duch můj je zatlačen zpět od toho, co konám, mluvím, píšu, a nevím, umím-li česky, a nemohu i za veškerého úsilí stoupnouti na území některého slova, činu, ba lehaje na své lože, mám pocit, jako bych se měl podepřít kdesi v povětří. I probouzím se za noci a rozžihám svíci v úzkosti. Konzistoř, s níž jsem měl rovněž v této době proces, jsa žalován otcem p. Otty Tichého, jejíž prý jsem strhl se studií, zakázala mi veškeru činnost literární, i překladatelskou, pod záminkou mé churavosti, a zakázavši mně i „veškery styky s osobami, které mne od mého povolání odvracejí a na cesty výstřední svádějí“, tj. s p. Florianem, s babickým p. auditorem, anebo koho si tu mám ještě a vůbec *domysliti* a *dovtipiti*, neboť tyto strašné osoby v dekretu konzistorním uvedeny nejsou – mimoto mi táž konzistoř, jaksí náhradou, přikazuje, abych „všechnen volný čas věnoval *spolkovému životu v Bystrci*“.

I napadlo mi docela vážně, abych chodil z hospody do hospody a odtud se dával vynášeti ráno tovaryši, školáky, kamarády. Neboť, jak Bůh nade mnou, tomuto konzistorně spolkovému životu jedná se jen o dršťku.

Tot' tedy moje osamělost a samota, po nichž se ptáte, milý. Pan Florian zas ke mně mlčí; bezpochyby uposlechl konzistoře místo mne. Já mu píšu téměř denně. Μηδὲν ἄγαν.¹⁴⁹ Pomalu nebudu umět ani – řecky. Navázal jsem styky s Amerikou a *chci* tam přesídlit.¹⁵⁰ – Občas mne dopisem navštěvují přátelé: Vy, pan Marek¹⁵¹ (umělec výtvarný a spisovatel v Praze, duše

¹⁴⁹ Meden agan. Ničeho příliš. Výrok řeckého státníka, zákonodárce a básníka Solona (asi 639 až 559 před n. l.).

¹⁵⁰ Durych Demlovi v nedatovaném dopise odpovídá: „Do Ameriky nejezděte, neměl byste tam co dělati. Jsou tam oškliví lidé a potom, byl by to útěk. Pro moje choutky bylo by také pohodlnější uchýliti se někam na poledník obrácený od našeho o 180° a na šířku poněkud nižší, ale není to dobré. Naučil jsem se podobenství překrásnému na Šumavě. Vemte si na čtrnáct dní dovolenou a jeďte tam, anebo mi napište, a pojedeme tam spolu, třeba v zimě, až budou pětimetrové závěje, a uvidíte krásy a tajemství neslýchaná. Zdá se Vám to snad trochu divoké, snad i všední, ale vemte zatím za vděk farizejským heslem: Kdo nezakusil, neuvěří.“

¹⁵¹ Josef Richard Marek.

neobyčejně jemná), slečna Tenorová – a myslím dosti. Nemluvím totiž o lidu, z něhož někteří trpí se mnou tklivě jako zvířata.

V druhém svazku *Meditací* vyjdou mé práce Vám známé. Avšak ve třetím (jak se domnívám) budete čísti mého Bílého medvěda, Život věčný a Člověka v rouše fialovém. Těchto tří prací velice si cením, jsou to krváky...¹⁵²

Bitnara už jsem na Vaše díla navázal: psal jsem mu o Sv. Jiřím, Angele de Foligno, Výkřicích, a poznamenal jsem, že byste se sotva zdráhal přeložiti něco ze sv. Bernarda, nebo z anglické mystiky. Odpuštěte mi to. Ostatně, a na to Vás upozorňuji z vlastní zkušenosti, peníze, ani Bitnarovy, nejsou k zahození. Jednejte s Bitnarem hrdě, tím chci říci, diktujte si honorář. Jsou v těch *Meditacích*, pokud se týče sboru redakčního, jeden větší hlupák než druhý, ale nesmějte se ani maličko, až s nimi budete jednat; jak jsem pravil: peníze nejsou pro hlupáky, ergo, buďte v životě vždy vážný.¹⁵³

Udejte mi okamžitě svou novou adresu, abych Vám mohl co nejdříve sdělití výsledek své intervence u Bitnarův.

Řečený můj přítel, pan Marek, vydal u pí Neumannové¹⁵⁴ svůj překlad z Lemonniera. Tolik prozatím. Pozdravuji vás vroucně.

Jakub Deml

¹⁵² Básně v próze Bílý medvěd a Člověk v rouše fialovém vyšly v *Meditacích* 1, 1908/1909, č. 3, s. 298–300, v listopadu 1908. Text s názvem Život věčný zde Deml neotiskl – jedná se pravděpodobně o další báseň v próze nazvanou Světlo věčné, která vyšla v zářijovém čísle *Meditací* na s. 153–158 (toto číslo obsahuje navíc ještě Demlovu esej s titulem Život vnitřní – ta však neodpovídá autorově charakteristice zde v dopise).

¹⁵³ Durych Demlovi v nedatovaném dopise odpovídá: „Bitnarovi jsem neměl psáti o Sv. Jiří. Nechci ani, aby se o mně vědělo, na to aby se o mně psalo neb mluvilo. Nechci, aby mě znal svět. Ale s těmi penězi tj. dobré, ano velmi dobré. Řekne se: stovka! Jaký to prozaický, od židů ušpiněný peníz! Jaký hanebný! Ale v směnárnách se dá vyměnit za překrásné věci. Mohl bych si koupiti Sv. Kateřinu Sienskou, Passionál, Blakeova díla, Dürera, mohl bych se zapracovati do sanskrtu a Bůh ví, jaké podivuhodné věci mohou se získati vlivem těch jídáškých peněz.“

¹⁵⁴ Kamilla Neumannová.

31.

[12. 10. 1908]

Můj milý, píši Vám v Brně v restauraci narychlo. P. Vavřinec Novotný se jmenuje ten náš přítel na Strahově.¹⁵⁵ Od Bitnara čekám odpověď zítra. Budu Vám psát.

Pozdrav srdečný!

Deml

¹⁵⁵ Deml zde reaguje na Durychův korespondenční lístek z 11. října 1908: „Důstojný Pane! Prosím Vás ještě, abyste mi laskavě připsal jméno a titul onoho strahovského kněze, který nás prováděl strahovskou knihovnou. Rád bych totiž do knihovny chodil a jeho jméno mi vyšlo z paměti. Tento týden zajedu do Uhřetěvsi. Výstavu Bílkovu uzavřou 15. října. Srdečně Vás pozdravuje Jaroslav Durych.“

32.

Bystřec u Brna

17. X. 1908

Milý příteli, napsal jsem tento týden nejméně padesát (mezi nimi i několik rekomandovaných) dopisů za tím účelem, abyste mohl vydati Výkřiky a potom i ostatní díla sv. Terezie. Též brněnskému biskupu jsem psal, a odpověděl mi, že „nemůže nic udělati“. Smutně se mi ukázal též strahovský pan opat. Většina mlčí zarytě.

Byl jste nyní ve Staré Říši? Pan Florian téměř ničeho mi nepíše. Vy pak vůbec ne. Takže nevím, kde jste. Z toho důvodu netroufám si Vám ani psát. Mohl byste postrádati onoho překladu De virtute amoris z bl. Angely de Foligno, pošlete mi to, prosím Vás, i s tím úvodem, mnou přeloženým. Jsem, cítím se tu v Bystřeci osamělým.–

Pozdravuji Vás srdečně!

Jakub Deml

Ten den, co jsem s Vámi dlel v Praze, jest mi *nezapomenutelným*. To už víte, že mi biskup zakázal „veškero spisování a překládání knih“?

Příteli,

teprve dnes dostalo se mi odpovědi od Bitnara: jest ochoten vydati Váš překlad Výkřiků na holandě a japoně, exemplář za tutéž prodejní cenu jako Bílkovu Stavbu chrámu. Poněvadž jsme Bitnarovi tuto nabídku učinili na počátku doby subskripční tj. v době, kdy bylo lze spočítati subskribenty na prstech, a poněvadž od p. Floriana o této věci nedostal jsem dosud nových zpráv, odeslal jsem mu do Říše Bitnarův list, aby se o dalším osudu Výkřiků s Vámi dohodnul (já totiž jsem jen parlamentářem *těchto* věcí, anebo neutrálním územím). Buďte tedy připraven, co Vám odpoví p. Florian.

Bitnar mi též na můj dotaz píše, že uveřejní Vašeho *Sv. Jiří* předně v *Meditacích* a potom i knižně (tj. samostatně), a já Vás prosím, abyste k tomu dal své placet.¹⁵⁶ A prosím Vás za to z několika důvodův:

1. Jest to práce u nás i jinde jedinečná.

2. Až bude v *Meditacích* vytištěna, snáze přehlédnete její architekturu, a pro vydání knižní můžete ji v detailech pozměnit, doplnit, ucelit. Já aspoň teprve po tisku jasně poznávám nedostatky a přednosti své práce.

3. Dostanete honorář.

4. Potěšíte několik lidí.

Co se týče toho honoráře, to' v naší vlasti subjektivní věc. Nevím, jak se chová Bitnar vůči ostatním, mně však odpověděl, abych si honorář diktoval sám. Kdyby se Vás tázal, a chtěl, abyste si rovněž diktoval, chtějte buď tolik a tolik za tiskovou stránku (např. 5 K), anebo řekněte: Víte, milý pane, že peníze mají pro mne jen hodnotu knihy, a proto mi na svůj účet objednejte a věnujte *Spisy veškery sv. Jana z Kříže* v originále etc.

Že přeložíte veškeré spisy sv. Terezie, to jsem podotkl doktoru Aloisu Kolískovi, jenž jest stálým literárním referentem *Hlasu*, a on to tam otiskl: nic si nedělejte z této poznámky,

¹⁵⁶ Schválení.

byla v tisku, jenž se nazývá *ephemerides*.¹⁵⁷ Dnes už o tom nikdo neví, a co hlavního: onen Linhart byl znepokojen ve svém mamonu; jest dobře, když takový Linhart jest trápen vědomím, že jeho překladatelskou činnost někdo kontroluje. To mu napsati můžete, že knihu Zakládání přeložil jste sám, aby se dal do jiné. Ostatně jsem toho názoru, že jest lépe, když takové dílo jako sv. Terezie přeloží do cizího jazyka sto různých lidí, než když je přeloženo jen jedenkrát. Vám třeba Linhartův překlad nebude vyhovovati, ale vyhoví lépe neliterární „mládeži“ od dvaceti do osmdesáti let. Naproti tomu Váš překlad zalíbí se tzv. inteligencí etc. Neb jest jisto, kolik různých lidí, tolik různých vidění – a čas všechno spořádá.

Ještě na to Vás upozorňuji, abyste Bitnarovi nepsal dřív, než sám napíše Vám (táže se mne na Vaši adresu), aby se nezdálo, že tak mnoho dychtíte po penězích jako já. Naopak, nepochybíte, když řeknete jinou pravdu a vyslovíte Bitnarovi svůj úžas nad tím, kterakže zná Vaše práce a jméno a dodejte: Kdyby tím brutem byl někdo jiný než Jakub Deml, zde na místě vás zardousím! K tomu slovu práskněte o zem medicínou a dupněte nohou.

Maje ještě mnoho psát, prosím, byste mne pro dnešek už omluvil. Diepenbrockův překlad Susona jest dobrý, ostatně zdá se mi, že už jste ho měl v rukou: připojuji Vám ústřížek z antikv. katalogu 85, jež mi právě poslal C. Mussotter, in MunderKingen, Wg. Deutschland.¹⁵⁸ Objednejte si č. 1737, jest za 4 MK., a myslím, že [...] znamená: *původní* vydání. – Onen Pasionál by Vám snad ukázali na Strahově.

Vroucí pozdrav!

Jakub Deml

¹⁵⁷ Pomíjivosti (ve smyslu něčeho okrajového).

¹⁵⁸ C. Mussotter, v MunderKingenu, Německo.

Příteli Jaroslavu Durychovi.

Můj milý,

totéž co Vám, dělá Bitnar i mně: už asi na čtvero dopisů mi vůbec neodpověděl a na ostatní, dřívější mé dotazy odpovídá jak ona delfská (či která) třínožka: *Ibis redibis non...*¹⁵⁹ Tolik jest jisto, že pan Bílek měl tehdy pravdu, když mi ukazoval Bitnarův dopis, zvíčí trávni plachty, a řekl: Bitnar vzplane vždy jak otep slámy a zítra už nic neví. Milý ten pan Bitnar, ježž velebystře nazýváte podřízeným, jak vidno, má té mystiky už po uši.

Ten Linhart je dobrosrdečný hlupák, a poněvadž opakuje myšlenku, kterou před málo lety byl zplodil Bouška, byl by i darebákem, jestliže skutečně Bouška položil to nemluvně na Lokty jeho. Ale jsem o tom přesvědčen, že otcem Linhartovým Bouška jest. A nejen Linhartovým, nýbrž i Bitnarovým, FirleoPacovským,¹⁶⁰ Kratochvilovým, kteréžto bacilové božstvo nazývá se kolektivně Meditace. Jenže tato kurva (Meditace) byla oplodněna nejen Bouškou, nýbrž i Karlem Dostálem Lutinovem, Jindřichem Baarem, Xaverem Dvořákem, a všemi členy ostatními oné havěti noční, kteří se zovou katolickou modernou. Nedá se mysliti, že by to vydrželi bez Nového života, ale udělali to chytřeji: sami zalezli za firhaňky a z okna vystrčili troubu, tuplovanou: Bitnara-Pacovského: laiky, foukající do ní svoji literárně-uměleckou zdatnost. Pěkné kladélko! – Tomu Linhartovi by se mohlo říci, že každý dělá, co chce. To vím, že benediktini rajhradští by Svatou Terezii vydali – jako couru. Známe jejich předpotopní klišata. A celý tento manévr je namířen proti p. Florianovi, tj. proti *důstojné výpravě* Knihy! Takový sejrať je ten estét – Bouška! Ten Pseudolinhart nezná vyšší ideje než kamarádství, po mravu neposkrvněných selat. Takový je Bouška a jeho „škola“.

Vaše Lesy s očima Světců a Kouzelníků, Vaše stromy, s kořeny, jež se mění v ocasy draků, a Vaše svaté ohně, nebeské žaluzie těchto mytických krajín a doubrav, jsou mi velmi milé. Přijedete-li do Brna, přivezete mi jistě radost, nynější můj farář ani z daleka není babickým p. auditorem, jen to Vám radím, abyste přijel buď ve středu, kdy o dvou hodinách

¹⁵⁹ Jde o část výroku orákula v Delfách: „*Ibis, redibis, non morieris in bello*,“ s významem: „Půjdeš, vrátíš se, nezemřeš ve válce.“ Výklad: Smysl se mění v opak přemístěním čárky za slovo *non*.

¹⁶⁰ Deml má na mysli Emila Pacovského, který používal pseudonym Emil Firle.

odpoledne už bych Vás mohl očekávat na nádraží, anebo ve čtvrtek, kdy bych Vás mohl očekávat svobodně po celý den. Když mi svůj příchod (advent) a hodinu aspoň přibližně oznámíte, pozvu na tu chvíli i našeho nového mecenáše, slečnu T.,¹⁶¹ i není vyloučeno, že by Vás pak mohla doprovodit z Brna do Babic a do Staré Říše, a rovněž není vyloučeno, že byste byl povděčen za tento průvod, neb ona dáma je osobnost milá a odhodlaná. – Pan Florian nepřestal Vás mít rád, já pak už docela ne! Děkuji Vám přesrdečně za ty 2 K, co jste věnoval Ottovi na korespondenci. Je to mladík výborný.

Váš
Jakub Deml

S těmi Linharty to dělejte tak, jak to dělá Bitnar s námi: Ibis redibis non.
Benediktini rajhradští mohou dát pěkný honorář!! Beřte!!

¹⁶¹ Leopolda Tenorová.

Milý příteli, stalo se nedorozumění, Vy čekáte dopis ode mne, a já od Vás. Přece si představíte, jak jsem zvědav, zdali jste byli v Příbrami, jak jste se tam měli, jak se k Vám zachoval nebo nezachoval Bitnar, atd.¹⁶² Otty jsem se přímo ptal na Příbram, na to mi ani neodpověděl. Já bych Vám byl dávno aspoň lístek napsal, ale dle listu p. Stříže soudil jsem, že je univerzitní chasa všechna daleko od Prahy kromě bumlujících. Bitnar mi poslal rukopis Sv. Jiří, není tomu ani týden. Dle toho soudím, že to vydával z ruky nerad, a kdyby to bylo trochu jen pravděpodobné, řekl bych, že jako na Alesceje, člověka Božího, musí přijít sám papež na Bitnara, aby pustil z ruky rukopisy mé, neboť nechci již ani řádečky v Meditacích uveřejnit. Tak jsem napsal Bitnarovi, ale on mi neodpovídá a rukopisy moje nevrací. Stydím se za to a z celého srdce lituji, že jsem do Meditací psal. Vy víte, proč. Poněvadž Bitnar s Vaším rukopisem tak dlouho otálel, jakmile jsem ho dostal, ihned jsem jej odeslal panu Březinovi, rekomando. Možná, že už Vám p. Březina úsudek svůj poslal. Čekajte chvíli, on je věrný v těch věcech.

Otto už Vám asi řekl, že jsme byli s p. Florianem v Novém Jičíně. Tři dni na cestách! Proč Bitnar tak hartusí na p. Floriana o ty subskribenty? Proč se nestará o subskribenty své? Což pak myslí, že jest to tak snadné, předat lidi z jedné redakce do druhé? Panujet' tak veliké stranicství, že – ale nač o tom mluvit!

Pan Florian mi citoval svůj dopis na Bitnara, a pojednav o Bitnarově nechápavosti, řekl, že kdyby s Vámi mluvit mohl, Vy že byste mu (p. Florianovi) dal za pravdu, proč *tak* s Bitnarem jedná. Já to rovněž chápu, já však trochu pozdě. – Chcete-li mermomocí na Moravu (tento Váš příslib též zavínil, že jsem Vám nepsal), a záleží-li Vám na vyjasnění oné záležitosti Výkřiků, zajed'te do Staré Říše místo do Bystrce; ujišťuji Vás, že ony starosti Bitnarovy stran subskribentů jsou jen *záminkou*, aby Vám nemusel knihu tak brzo vydat. Nejednát' se o Sv. Terezii, nýbrž o to, jak získati času k uplatnění plků Kratochvilových, oslovin Firleových, pudů X. Dvořákových, kolovrátků Bouškových – my máme být jen vzácnými hrozinkami „Bitnarovy“ buchty.

Pozdravuji Vás Jakub Deml

¹⁶² Durych poslal Demlovi dopisnici (poštovní razítko má datum 10. listopadu 1908) s tímto textem: „Drahý Pane! S Bitnarem jsme se již domluvili. Choval se velice uctivě. Bílka vydají a zaskočen byv zezadu Vaší zradou, byl jsem donucen aspoň třetí díl S. Jiří dát do nejbližšího čísla Meditací. Udělám III. díl úplně jiný a bude míti název Píseň. P. Oldřicha Novotného jsem také viděl. Mohl bych se v prosinci sejít v Brně s p. Wagnerem? Pan Tichý vzbudil ve mně lačnou žádost po jeho poznání. Od Preissiga nedostal Bitnar dosud odpovědi. Snad není dosud v Praze. Těším se na Vaše práce v Meditacích a také na Váš dopis. S oddaným pozdravem Jaroslav Durych.“

Můj milý,

Vy tam v Praze slavíte samá Convivia.¹⁶³ Zdá se mi, jako by mi pp. Otto, Stříž a P. Fencel o ničem jiném nepsali, leč o vzájemných návštěvách, setkáních, koncertech, a jako byste se oddávali jen umění. To jste mi pěkní studenti. Upřímně pravím, že z toho mám velkou radost, a závidím Vám. Já se tu trápím s farářem, farář se mnou, trápím se s dětmi, učiteli, farníky, a tito všichni se mnou. To jsou mé noviny, ale kvůli bych Vám nepsal, nýbrž Vám chci říci, zdali by se to nedalo nějak zařídit, aby oni draci, kteří Ottu střeží, na dva dni byli uspani, Vy pak s Ottou mohli zajeti k dp. Karlu Stellovi? Byl by Vaší návštěvou velmi potěšen, jak věřím, a rozšířil by se spasitelně obor Vašich styků a útěchy, tak potřebné v těchto katakombách. Sám bych Vám peníze na tu cestu potřebné obstaral, takže –. Prosím Vás, přemýšlejte o této věci, a pojedete-li, pozdrav můj dp. Stellovi nezapomeňte zvěstovati. Půjdete-li některý den k Bitnarovi, požádejte ho, aby Vám pro mne vydal rukopisy p. Floriana, o nichž doposud slovíčkem se mi nezmínil, kdyby pak s nimi udělal něco, k čemu jsem mu nedal nejmenšího práva, nepřál bych mu hněvu p. Florianova. Tak mu, prosím Vás, řekněte, půjdete-li tam (myslím, že máte časem k tomu příležitost). Lístek jsem od Vás dostal, a poněvadž každé Vaše slovo je mi milé, nerad bych Vás unavoval svými zprávami o životě svém zevnějším – a ty druhé zprávy povím Vám, až se poněkud zotavím; postonávám. –

Srdečně Váš

Jakub Deml

¹⁶³ Hostiny.

[19. 11. 1908]

„Catulus leonis Juda: ad praedam, fili mi, ascendisti“
(Genesis XLIX, 9)¹⁶⁴

Přemilý pane Durychu, včera večer o půl noci jsem Vám psal, a dnes ráno přichází mi Váš list. Co, přichází! Vpadl mi do pokoje jak orel na smetiště mezi kohouty, anebo vznešeněji budu o sobě mluvit: do stáda gazel. Pozdravujeme jaro! Vítáme netrpělivost duší! Připadáte mi jak šílená panna, s výkřikem radosti skákající do planoucí hranice. Tak, dle kronikáře a básníka Zeyera skočila svatá Kristina za městem Lutichem do pece pekařské.¹⁶⁵ Jest to vždy něco nesmrtelného, proto bych nikomu nečinil výčitek, kdo tak činí. Beztoho říkají geologové a po nich všechno kantorstvo, že planeta naše chladne. Jakoby s výsměchem vychrlí některá Aetna občas tolik ohně, že zapomínají školometi na své slabikáře. Nejste-li původu sicilského, jste pořádným gejírem našeho Islandu, a jsem přesvědčen, že kromě mé osoby mnoho jiných, duší opatřených živočichů a bylin zaraduje se ve Vaší horké lázni. Mimoto, vařící voda jest jediným prostředkem k očištění prasat, a je-li kromě toho i minerální, tehdy vaří velmi ušlechtilé kameny, jak dovozuje i svatá Hildegarda. Zkrátka, velmi jste mne potěšil svým listem, kde v magických jasech hnědi (ví Pán Bůh, co to svítí pod zemí!) srší vodotrysky. Či nejsme na zemi? Mars planeta má tohoto druhu světlo – a bezpochyby i tvory. Váš génus jest velmi schopen vypovědět nám historii oněch titánů, z nichž jeden bez poruchy padl do kostela sv. Martina ve zdi, a jejíž smrtelníci dle svého dojmu nazvali „úžasem“. Věřte mi, tato velkozrnná a žárem osmahlá bytost upustila v letu onu kostku atmosférických hráčů, které se klaní mohamedáni. Zplnomocňuji Vás, abyste to řekl národu, až budete k němu zítra mluvit. A můžete říci, že já jsem tím vinen, že jste tak dlouho nemluvil. A jestliže se Vám právě zjevil Kristus nestigmatizovaný, což dle svatého biskupa Martina a blahoslaveného žvatlala a jmenovce mého Jakuba de Voragine jest jistojistě *d'ábel*: musím Vás potěšiti svědectvím, že d'ábel se nezjevuje kdekerému člověku, tím méně pak hlupáku, a poněvadž i d'ábel je neviditelný, a na rozum nikdo nic nedá, tož jedině ten, kdo věří v d'ábla, může být dobrým katolíkem. A proto je Náměstek Kristův dnes tak osamocen.

¹⁶⁴Mládě lví je Juda. S úlovkem, můj synu, vystoupil jsi vzhůru (část verše 49,9 z První knihy Mojžíšovy).

¹⁶⁵ Deml zde naráží na Zeyerovu knihu *Kristina zázračná a jiné práce*, která poprvé vyšla v roce 1903 v Praze.

Krev, to je sluneční východ, kde v ohni se koupe omladlý den, tak, zdá se mi, praví Otokar Březina. Možno slova přestavit: „Sluneční východ, toť krev...“ a máme α ¹⁶⁶ geneze Vašeho i mého díla. Ani já nevykročil jsem než v požáru. Co v plamenech zhynulo, to vidíte. A též já vykročil z Chýnova, ač na *Počátku* bylo Slovo. (Míním Otokara Březinu). A dříve *musíme něco jiného říci*, než vykřikneme v extázi:

„Co ze sopečných černých kamenů Gehenny pozemské jsme stavěli, ať padne do sutin! Krásnější města, nežli naše jest, viděly zraky proroků.“ Ostatně i věštec opravuje slovo své, an bezprostředně nato praví: „A přece dýmem jejich ohňů budoucích v extázi otevřené oči krví plakaly!“

Dobře pravíte, že sháníte subskribenty na Křížovou cestu, vím to, a žehnám Vám: nedopouštějte, aby o Bílkovi ještě dále mluvil Pacovský Firle. Nemáte-li žádného jiného hříchu, jistě byste přišel do pekla za to, když byste nemluvil... Bitnara osobně neznám, a čekal jsem na to, abyste mi o něm něco řekl. Osobní známost doplňuje náš soud k spravedlnosti. Oldřicha Novotného znám z jeho veršů. Jsem zvědav na jeho slovo volné. Pan Florian mně také nepíše. Sv. Jiří Březina nečetl, chtěl jsem mu však tuto práci poslati, jakmile Bitnar odpoví, jenže Bitnar mi neodpovídá (soustavně) a nic nevrací. Proto jsem Vás včera prosil o zakročení pro rukopisy p. Floriana. Pan Florian nebyl by neochoten v Meditacích práci svou uveřejnit, ale to víte, že nejprve musí se stát dohodnutí. Preissig? Co dělat! S p. Wagnerem chci mluvit, ale nemám na něj štěstí, nepíše mi, snad se něco stalo, že se mi vyhýbá. Snad Otto má o něm nějakých zpráv? Těžko jednat s člověkem, který je v takovém područí jak neabsolvovaný abiturient, jenž to neumí udělati jak Otto Tichý. Zdá se mi, že jsem doplnil, co včera pro únavu bylo nedořeknuto. Avšak i dnes není mi ještě dobře, ale kdybych i o tom mluvil, bylo by to alespoň nejasné finále k této mojí písni. Srdečně Váš

Jakub Deml

¹⁶⁶ Alfa. První písmeno řecké abecedy. Zde znamená začátek.

Bystrc u Brna v den sv. Cecilie 22. XI. 1908

Milý příteli,

vyhověl bych rád Vaší žádosti, ale znám již úsudek Otokara Březiny o autografickém vydání knih, jednaloť se o tutěž krásnou věc již tehdy, když jsem začal vydávati Bílkovy práce, a ne já, nýbrž sám p. Bílek, tedy Březinovi osobnost milá, přimlouval se za to velice, ale p. Březina viděl v tom osobní vyvyšování, neskromnost, zvláštnůstku bratrské nelaskavosti, ba mluvil proti nádherné úpravě knih vůbec, proti ručním, japonským, čínským, holandským papírům, které se u nás uplatňují, proti zvláštním typům, vícebarevnému tisku atd. a byl toho názoru, že duchovní lidé měli by se pokorně podříditi laciným potřebám obecného lidu a tisknouti své knihy na onom papíře a oněmi typy, jak se tisknou nejlacinější noviny atd.

Hovořil o této skrytosti s tou horoucností, s jakou hovořívá o každé myšlence, která se mu v duchu právě vynořila a kterou dosud nedoprovodil od kolébky až do – hrobu. Zdá se mi, že při tom úplně nebo převalně odezívá od věci samé, tj. od spravedlnosti, jež je obyčejně tvrdá a jejíž logika rozzrůstá vždy ve více větví, nezůstávajíc na prahu jedné osoby a jednoho citu – neboť jako láska, o níž Březina praví, že jest mnohotvárná jako oheň, i spravedlnost jest mnohotvárná: co by např. měl dělati Preissig (když jiného nejmenuji), když nic tak dobře neumí, jak vypraviti knihu? Jestli p. Florian ho nepohne, já už jistě u p. Březiny mnoho nespravím: předložte tutěž petici p. Florianovi (Vám snad ihned odpoví, mně už téměř nikdo neodpovídá)! Jestliže Vám neodpisuje p. Březina, nechce Vás zarmoutiti, neb tak to vždy činívá, když s někým nesouhlasí. Dá-li Bůh, použiju Vaší krásné rady, a s p. Wagnerem se domluvím. – Počet subskribentův, na něžž se ptáte, jest mi neznám, ty dvě přihlášky (na sedm exemplářů), co mně byly adresovány, jsem p. Bitnarovi odevzdal. Možná, že p. Florian je zase nemocen, ani mně neodpovídá. Čekejme.

Prosím Vás, co jest to za Křížovou cestu, kterou mi p. Bitnar nabízí? Snad ne ona Bílkova, kterou jsem viděl na stěnách u Sv. Martina? V tom případě neváhal bych dar přijati. Musíte mi tedy psát, co to jest.

Jste velmi hodný, pane Durychu, že na mne pamatujete, každý Váš lístek jest mi milým, jako vězni přikovanému pod zemí paprsek světla, zelená travička, pavouk, tichý soudruh živoucí... Budu kdy ještě zdrav a vesel na zemi?

Váš srdečně

Jakub Deml

Pozdravuji ty, které i Vy byste rád pozdravoval, a jestli mne milují, tedy jejichž láska jest ode mne výše než má útěcha.

Březina to neučiní z ohledu, jež nikterak ne—chápu, vůči Arnoštu Procházkovi. Zajisté i on miluje krásně vydanou knihu, a jistě lépe než Moderní Revue neb Kosterka by mu ji vydal například i pan Florian.

Máte již *Legendam auream Jacobi de Voragine*? Toto dílo Vy *musíte* míti: kdybych ho ustavičně nepotřeboval, tak bych Vám je nabídl. Necht' Vám je zaopatří Bitnar od Mussottera!

Jestli' Voragine nejryzejší prazdroj všech Passionálů a Legend toho nejčernějšího, nejd'ábelstějšího, nejnaivnějšího středověku. Začíná to překládati p. Evermond Balcárek na Strahově.

Příteli, rád bych Vás uviděl, a rád bych zase uviděl Prahu s Vámi. S Vámi. Jestliže tedy budu mít peníze, a nebudu-li nucen jich politovati, a neudělám-li něco jiného: tedy přijedu v úterý odpoledne rychlíkem do Prahy. A ve středu ráno *jeli* bychom do Příbrami – anebo již v úterý, dle toho, jak se nám zlíbí. Rád bych osobně poznal P. Stelu též. – Píšu *Vám*, abych se nemusel omlouvati *všem*, když by z mého plánu nic nebylo... Dle toho informujte příležitostně Ottu,¹⁶⁷ bylo by nesmírně dobré, kdybychom se v úterý odpoledne neb večer všichni setkali, třeba u Fleků, nebo ve Slavii, nebo na ulici... Kéž mi nebe přeje! Dle možnosti napíšu Vám ještě lístek nebo pošlu telegram. Či máme jet raději do Říše a do Babic? Pozdrav!

Deml

Ve středu (2. XII.) už mne jistě nečekejte.

¹⁶⁷ Otto Albert Tichý.

Hořké je víno mé, můj olej těžce voní,
byli jsme samotni; pod sluncem rozkvetlým
rovina bez konce; má duše přešťastná
se na hrob kloní.

Dnes, milý pane Durychu, maje před očima na svém stole Váš poslední list, patrně vidím, že jsme spolu samotni. Jedině proto, že jsem tyto dni rozjímal Sestry Mechtildy stránku, kde mluví o lásce spoutané, uzavřel jsem ve svém srdci ona slova, jež by mohla nedobře kvalifikovati mé naděje o Vás. Pravím „slova“, ale měl jsem říci „slovo“, protože jedním říká se všechno. Nedovolím si toho, abych směl mluvit s Vámi více. Měl-li bych mluvit o ceně, jakou má pro mne tento Váš list, musel bych si vypůjčiti onen vláčný žár, jímž W. B. Yeats na známém Vám místě maluje onen pohár rudého vína. „Co myslíte, Aherne?“ Právě takovou číši jste mi nalil, jsem tu sám za svým stolem a držím ji, šťasten definitivními jakostmi číše a obsahu. Mé mlčení je chválou, má chvála je mlčením. Nikdo na mne nespíchá, nahá moje ruka chutná onen smyslový paradox, jakým je plamen a chlad. Toť rozkoš, jakou působí básníkovi vřelá glazura vytrysklá (před tisíciletím) z tepen potácejícího se Západu: dnes je slunce již mrtvo, ale na jeho tváři, ještě velmi teplé, není znáti smrti, a za sebou slyšíme v dlouhých, zlatobrázdých stínech, jakoby dlouhé, sladké, podzemní, jen nám slyšitelné flétny: je krásně ve Věčnosti. – Nejprve jsem nemohl pochopiti Vaši narážku na Juliana, nevěděl jsem, o kom mluvíte. Bitnar dal Vám tedy čísti Exodus? Máte skutečně pravdu, měl bych tuto práci spálit, na ohni druhém, jenž jest přepracování. Měl bych k tomu sto chutí, jenže Bitnar nebude s tím souhlasit, abych vstoupil do kláštera. Doslovně i alegoricky. Nevstoupím-li do kláštera, nesmím přepracované dílo vydati, od 1. července 1908 mám ordinariátem zakázáno, psát něco pro veřejnost. Vstoupím-li do kláštera, ale – *naš* Řád není dosud kanonicky ustaven... Exodus, ježž přechovává Bitnar, mne neuspokojuje, a považuji ho vskutku jen za *studii* k dramatu, neb jsem při tom měl na paměti, vystrojiti to jak se sluší pro *jeviště*, a právě v tomto smyslu to chci jednou zdokonalit a též vnitřně doplnit: avšak „Exodus“, jenž se odehrál mezi Vámi a mnou, myslím, jest věc dokonalá, zvláště pokud se týče katastrofy a peripetie. Vy jste se úlohy Milosrdného Samaritána zhostil velmi čestně. (Užívá se v nejnovější češtině tohoto rčení: zhostiti se něčeho důstojně? Aspoň jsem tak někde četl.) Nevím, co která z mých osob v Exodu mluví, ale jestli Vás

pohněval Julian, pak Vás nyní nikdo srdečněji nevzpomíná jako on. V tom tkví dramatické rozuzlení, i nesmrtnost každého díla velkého.

Tedy již víte, že Vy sám byl jste podnětem oné práce, jsa však podnětem Exodu mého, jste i jiného. Odvažují-li se publikovati Exodus v tomto stavu, má to svou příčinu: rád bych, aby se při stavbě tohoto dramatu (jež přece jest tak jisté jak slovo Evangelia) zúčastnilo více stavitelův – Jest tolik drahocenného materiálu: Zjevení La Saletteské, Zjevení sv. Hildegardy (jak bylo ve sborníku Studia), blahoslavený Bartoloměj Holzhauser (jeho zjevení) u nás ještě úplně neznámý, ač to jest nejlepší katolický komentátor Apokalypsy, sv. Vincenc Ferrerský, zvaný Apoštol posledního Soudu, a mimo ještě některých zvláště Sestra Mechtilda Magdeburská, která ve svých kapitolách o Apoštolech posledních časů, o příchodu Antikrista a o Henochu a Eliáši jest slavně a strašlivě podrobná, a silná jak Dante.

Už z toho je vidět, jak daleko je tato doba v nevěře, že se nikdo nezajímá o Antikrista, a kněží naší jeden vedle druhého přehlédli, že Pius X. ve své první encyklice už mluví o *možnosti zrození* Antikristova za našich časův (cf.¹⁶⁸ Sborník Studia). Víte, kdo to byl svatý Malachiáš, jenž prorokoval o papežích? Byl arcibiskupem v Armaghu a primasem katolíků irských. Zemřel 1148 v Clairvaux *v náručí sv. Bernarda*. Svou smrt rovněž předpověděl. A již 1189 prohlásil jej papež Klement III. za svatého. Svatý Bernard napsal biografii tohoto svého přítele. (Vás rovněž bude zajímati, že i sv. Amedeus, biskup lozaňský, byl v přátelském styku se sv. Bernardem; jest to onen sv. Amedeus, z jehož spisův jsem přeložil homilii O květech a plodech Panny Marie). Sv. Malachiáš prorokuje o papežích počínaje Celestinem II. (1143) až k papeži poslednímu, jenž má jméno Petr II. nebo Petr Římský, a u každého z těchto papežův uvádí heslo, které, jsouc proroctvím, má tajemný vztah k osobnosti naznačené. Dle prorocství Malachiášova na Pia IX. připadlo heslo: *Crux de cruce*.¹⁶⁹ Zcela odpovídá jeho utrpení. Lev XIII.: *Lumen de coelo*.¹⁷⁰ *Pius X.: Ignis ardens*.¹⁷¹

Potom u sv. Malachiáše následují tato:

- I. Religio depopulata (p. Florian dobře překládá: náboženství vylidněné)¹⁷²
- II. Fides intrepida¹⁷³
- III. Pastor angelicus¹⁷⁴

¹⁶⁸ Srovnej.

¹⁶⁹ Kříž křížů.

¹⁷⁰ Světlo z nebe.

¹⁷¹ Spalující oheň.

¹⁷² Obecně je překládáno jako „Smrt náboženství“.

¹⁷³ Neohrožená víra.

¹⁷⁴ Andělský pastýř.

IV. Pastor et *Nauta*¹⁷⁵ (vizte poslední scénu mého Exodu!)

V. Flos Horum¹⁷⁶

VI. De medietate Lunae¹⁷⁷ (tuto se stane cosi s mohamedány) (snad bude dobytá Svatá země: nové výpravy křížové?)

VII. De labore Solis¹⁷⁸

VIII. Gloria Olivae¹⁷⁹

IX. Kristus přijde k Poslednímu Soudu.

„V posledním čase pronásledování sv. římské církve bude na stolci papežském Petr z Říma; Ty, jenž paseš ovce své za mnoha pronásledování a trýzní. Až pominou, potom město na sedmi pahorcích bude zbořeno a strašný Soudce se zjeví, aby soudil svůj lid.“ Tak svatý Malachiáš.

Dle sv. Malachiáše jest Pius X. dvě stě sedmdesátým pátým papežem po apoštolu Petrovi. Takže *průměr* doby vlády jednotlivých papežův jest sedm let.

VIII. x 7 = ?

Neméně jasuplny pro tuto „hodinu časů“ jsou díla bl. Anny Kateřiny Emmerichovy, tak např. na jednom místě popisuje Vizionářka budoucí volbu jednoho budoucího papeže, a dle mého názoru popis této osobnosti velice se hodí na onoho z papežův, jenž je označen heslem „Religio depopulata“: Emmerichová praví o něm, že vyobcuje mnoho biskupův...!!

Strom Církve oklestí, oseká. –

Všech těchto pramenův chtěl jsem v Exodu použít, ale až při vydání – desátém. Jak víte, použil jsem zatím pramene jediného, jenž jest p. Florian. Ale i toho jen skicovitě. Tolik o Exodu mém: onen Ottův, dle jeho slov, není totožný zcela s mým. Ještě Vás prosím, byste neustával vybízeti P. Fencla, by Emmerichovu přeložil.

Vydání Bible s dřevoryty Bílkovými je myšlenka, za niž by se Vám mělo dostat kříže Pro Ecclesia et Pontifice.¹⁸⁰ Na Bílkovu Křížovou cestu se těším jako na zázrak, známí sílu Bílkova oka. – Velmi bych rád dal Preissigovi zdobit Sv. Dympnu: jedině p. Bitnarovi napadlo dát mu napřed Slavíka. Bitnar už mi dnes odpovídá. – Při Modlitbách rozhodně Vám budu nápomocen. To už dávno máme na zřeteli s p. Florianem.

¹⁷⁵ Pastýř a Plavec.

¹⁷⁶ Květ květů.

¹⁷⁷ Z poloviny Měsíce.

¹⁷⁸ Ze zatmění/námahy/plodnosti Slunce.

¹⁷⁹ Sláva olivy.

¹⁸⁰ Pro církev a papeže – papežské vyznamenání udělované laikům za zvláštní zásluhy.

„Musíme toho mnoho udělati, než odejdeme.“

Drahý pane Durychu, nad své síly vykonali jsme dílo, když se o nás řekne:

Tito ve vlastech českých objevili katolicismus.

Vzpomínám si, jak mi před lety řekl p. Březina:

„Náboženství katolické jest náboženstvím aristokratův.“

Tot' zároveň vysvětlením našich vznešených radostí, neboť radost nikdy není tak vznešená jak – v osamělosti. Kolik nás je? Ale vid'te, stačí?

Poněvadž mi p. Florian neodpovídá, a poněvadž svou odpovědí Bitnara neuspokojil, místo do Příbrami pojedou v úterý tj. 1. prosince, zrovna v poledne *do Staré Říše*. Oznamuji Vám to, abyste mne v Praze marně neočekávali. Sdělte to prosím Vás i Ottovi, a možno-li *i p. Střížovi*: a p. Stříž mohl by mne vyhledati ve Staré Říši ten den. Ve středu nato, tj. 2. XII. budu v Babicích, a ve čtvrtek pojedou zas do Bystřce. Kéž byste všichni na Moravu přijeli. Váš pozdrav mne pozdravil, svatá Terezie necht' Vám to oplatí.

Váš Jakub Deml

P. Střížovi už nemohu psát, co je s mou cestou, pošta spěchá.

Drahý příteli, poslal jste mi list, jenž mne přenesl do časů, které se bezpochyby na zemi už nevrátí. Vidím zemi neobyčejně odlidněnou, kraj travnatý, ohraničený nesmírnými doubravami, kdesi se bělá hrad rytíře Božího Hrobu, tak tichý štěstím, že neslyšíme nejmenšího hlaholu, toliko pták sem tam se ozve, ale jako ze sna, neboť všechno co bdí (i zvíř) jest němé přílišným blahem, neboť víra přešla ve vidění a žije se nadějí, jež nezná ani záchvěvu nejistoty, krom záchvěvu, jež věci (i člověk) samy v sobě z vlastního popudu vyvolávají, aby nezkamenělo světlo milosti, jest to hra na schovávanou, kde každý ví o úkrytu druhého a kde úkryt záleží v pouhém zavření očí (neb Světlo nezapadá a stíny nejsou ani nepatrně temnotou, jsou z podstaty světla) a ten, jenž zastává úlohu hledajícího, přichází neslyšitelně a obejmě toho, jemuž se zatajil dech a zazní krátký, nesmírně ztlumený smích, a nebe na věky podržuje svou modř (tutéž, jaká jest na Inicialce Vašeho listu) a země na věky má svou zeleň (tutéž, jakou jste položil nahoře a po levé straně svého obrázku) a květy na věky hoří onou kořenitou červení (neboť jejich srdce jest obnaženo, nemusejíc se obávati ani nočního chladu, ani vysušujícího vedra, slunce jest sice velmi prudké ve svém žáru, avšak prameny ze spod ustavičně dodávají svěžesti zemi, takže nic nemůže zvadnout v tomto podnebí) a světlo, napájející atmosféru a větve a stíny, jest téže podoby jak zlato Vaší iluminace, příteli tichý a moudrý, mně blízký jako mladost má, jako matka má, rodná, zesnulá, a pochopitelný. Ta barva bílá Vaší iniciály jest Panna Maria.

Chci doufati, že si o těchto věcech povíme ještě jindy. Dr. Alois Lang, profesor náboženství při c. a k. reálce v Moravské Ostravě. Doktora Langa vábí jedině Eckartovy bludy, dr. Lang jest tvrdošijným modernistou, na Vašem místě bych ho nepoctil svým dopisem, modernisti jsou ničemové – a on mimoto jest: profesorem a na svůj úřad hrdým! Do sv. Kateřiny Sien. se mu nechce, ani do sv. Bernarda, nechte ho, ať si dělá oprátku, nic mu nevymluvíte.

Že jsem opět vyslovil špinavé jméno Bitnarovo, toho příčinou jste vlastně sám, jenž jste mi vyzradil, že Oldřich Novotný chodí do Meditací jako domů: i napadlo mi, že moje srdečná upřímnost vůči Bitnarovi bolestně se dotýká Oldřicha Novotného, a nevěda, kterak téhož Oldřicha Novotného za jeho dobrou vůli (jest mlád) pochváliti, napsal jsem Bitnarovi, ať ty z mých rukopisů jsou ještě otištěny, jež by chtěl míti v Meditacích otištěny *Oldřich Novotný*. Jak vidíte, věc jest podstatně jiná, neboť s Bitnarem už nechci nikdy mluvit, jest nevěrný v slovu a především hloupý.

Můžeme odměňovati člověka (nechceme-li ho zničit) především dle jeho očekávání. Ale dnes píšu Meditacím, aby mně rukopisy přece vrátily – má oběť byla by hříšně veliká tj. pro nic bych vystupoval v takové společnosti... Raději odpustím hřích sodomský než nestoudnost stylu Bouškova, Baarova etc. Poněvadž Bitnar nechtěl vydati mých rukopisův Ottovi, smíte je vyrvatí Vy, ovšem jedině v tom případě, jestliže máte k Bitnarovi ještě cestu a budete-li míti k té ohavné práci chuť, mně už je z toho docela nanic, a abych se nemusel od Bitnara mazati (neznám pod sluncem většího nestydu nad něj), raději bych mu rukopisy nechal.

Pan Florian do Příbrami chce. Mně nebude tuto zimu možno. Svůj volný čas od 28. do 31. prosince 1908 strávil jsem (mimo nadání!) v Babicích ve společnosti pana Floriana a p. auditora.

Že pozdravuji p. Voráče.

Mluvíte o tom, jak jsem Vás přijal. Věřte, kdyby nebyla Bystrc tak blízko u Brna, byl bych Vás přijal tak, jak Vy jste v Praze přijal mne. Přijímání (co pravím!) ve své dokonalosti závisí od naší *svobody*, a já v Bystrci nejsem svoboděn...

Mohl bych Vám objednat život K. Emmerichovy¹⁸¹ od Schmögera?

Z Babic psal jsem paní Bertě Bílkové:

Vydám (jak víte) papežský dekret de quotidiana Communione,¹⁸² a titulní list rád bych měl k tomu od Bílka. Nejrady dřevořyt, ač bych byl povděčen i za kresbu jiného druhu. Text onoho listu titulního jsem paní Bílkové uvedl, ale nevím, bude-li chtít Fr. Bílek psáti písmem *římským, čistou latinkou*, jak si vymínají...

Vám, drahý příteli, prozrazuji, že se mi touto žádostí nejedná tolik o Bílkovu kresbu (toť víc jen záminka), nýbrž o jeho klid, jeho umění, a neméně o jeho *paní*, neb svým dopisem chtěl jsem ji počtiti před svou smrtí. Ať už mi tedy odpoví nebo ne (já od nikoho nezasluhuji odpovědi, nejméně od Boha). Není spravedlivo, aby se někdo styděl přede mnou. Vy tomu rozumíte.

Babický p. auditor Vás vzpomínal coram me¹⁸³ velmi přátelsky a často. Vidíte, jest to vzácný kněz? Zdá se mi, v těchto dobách musí stačiti, má-li někdo být dobrým knězem, aby

¹⁸¹ *Život ctihodné Anny Kateřiny Emmerichové*. Schmöger dílo sestavil a vydal u Herdera ve Freiburgu v letech 1867–1870.

¹⁸² Dekret o denním přijímání.

¹⁸³ Přede mnou.

nelpěl na groši; Když pak ještě miluje Tajemství jak p. auditor, stává se vzácným jako naši přátelé.

Můj pozdrav kéž Vám zatmí světlem

Panna Maria.

Jakub Deml.

Jste prvním, komu píšu v tomto roce. Věřu, ze všeho nejvíc potřebuji vojenského lékaře...

Vladimír Solovjev († 1900) uvádí vystoupení Tolstojovo v souvislost s evangelickým Antikristem. Příchod Antikristův klade do 21. století, až Evropa svrhne mongolské jho, do něhož během XX. stol. upadne. Antikrist vystoupí jako nejvyšší Genius lidstva. Evropské Spojené Státy zvolí ho svým imperatorem. Davy s nadšením hledí na něho. Jen křesťané, jichž počet klesl již na desetinu bývalého množství, netají se s nedůvěrou. Antikrist hledí je získati na koncilu v Jeruzalémě. Zde poprvé vystupuje jako „milý Syn Boží“, nebo jako „Jeho Božský Majestát“. Křesťané ztratí zbytky pochyb a papež Petr II. vyslovuje Anathema proti vladaři-Antikristu. Teprve nyní se uskutečňuje Solovjevův sen, smíření s Církví. Zástupcové římsko-katolické, ruské, protestantské církve se spojí a seskupí věrně kol Stolce Petrova. Nastává hrozná pronásledování křesťanů, úkazy přírodní, pád Antikrista, příchod Spasitelův, Soud...“ Takto referuje o Solovjevu jistý časopis. Merežkovský a Bulgakov jsou žáky Solovjeva. Merežkovský zove Solovjeva „ruským Janem“. Tolstoj: není to náboženství celého světa? Není to Antikrist? Tolerance ke všem sektám, láska k *člověku* – a nenávisť k Římu, křížování *Boha*. Tolstoj neumře ani za padesát let. Myslím, že Solovjev dobře počítá.

43.

10. I. 1909 Bystř

Drahý Příteli,

domakávaje se z lístku našeho lvíčete Otty, že jste již v Praze, opakují Vám svou skromnou otázku, zdali byste chtěl dílo blahoslavené Anny Kateřiny Emmerichovy ode mne?

Včera jsem je zase otevřel, a četl jsem stránky o Hoře Prorocké (ProphetenBerg). A když jsem dočetl, padl jsem na kolena, a jiného slova jsem nenašel, nežli toto:

O Ježíši! O Ježíši! O Ježíši, ó Ježíši, ó Ježíši, ó Ježíši, ó Ježíši, ó Ježíši...

Celá farnost bystrcká spala. Byla půlnoc. Celá Morava spala. Celá Evropa, krom Messišských. –

Tot' příčina, proč se *Vás* znova ptám.

Jakub D.

44.

11. I. 1909

Jaroslavu Durychovi.

Dostávám dopis Váš z 10. ledna.

Jsem velmi unaven.

Jakub Deml

P. S. Jedna věta Vašeho listu uvádí mne v úžas zklamání.

Stydím se, že jsem Vám včera tak psal.

Bystrc 11. ledna 1909

Příteli, dnes dostávám dopis Váš, kde mi sdělujete odpověď pana Bílka. Půjdete-li zase *brzo* k němu, řekněte (prosím Vás), že obsahem onoho dekretu jest prosba Otčenáše: „*Chléb náš vezdejší dej nám dnes*“. Tato slova zvolil jsem i za motto oné knížečky, kterou vydám v tisíci exemplářích, vesměs na italském ručním papíře Milianiho (tuším tak se jmenuje). Vám, pane Durychu, jest onen dekret jistě znám z 5. sborníku Studia, moje nové vydání jest opraveno k větší přesnosti, má církevní Imprimatur, a jest již i natištěno (čeká v administraci Studia) a jak knížečka vyjde, pošlu ji všem českým konzistořím se žádostí, aby byla doporučena kléru, a též ji chci poslati darem J. S. Piu X. a Vatikánské knihovně. Z těchto údajů vidíte, jak doufám, že nikterak nemám v úmyslu, milého pana Bílka nerozvázně obtěžovati. Pan Florian podobnou žádost podal (bez mého vědomí) pražskému „Artělu“, od něhož přišly dva návrhy; budou uskutečněny. (Jsou dekorativní, archaistní) Avšak návrh pana Bílka nikterak by nepřišel do styku s těmito, nýbrž zůstal by vyhrazen pro jistý díl celého nákladu. Knížečka tato vzbudí (jak doufám – krom naděje nic jiného my křesťané k pomoci nemáme) pozornost oněch „*čistě církevních*“ (jak se vyjadřujete) kruhů. Také ještě můžete sdělit mistru Bílkovi, že zrovna nelpím na oné „ryzí latince“ písma, ač by byla pro řečené „kruhy“ výhodnější. Téma tedy: Chléb náš vezdejší. Způsob kresby jest volný: pérem, tužkou, uhlem, rydlem, štětcem...

Předneste moji odpověď a tyto okolnosti mistru, jak uznáte.

Ba máte volno, tuto moji prosbu i nevyplnit. (Ale v tom případě mi to oznamte co nejdříve: text dekretu jest natištěn).

Život Kateřiny Emmerichovy Vám posílám. Hebrejské ty věci Vám obstarám.

Bitnar se mnou zachází nestydatě.

Velmi tím trpím, že s ním a když s ním musím mluvit, [následují dva řádky přeškrtnuté, nečitelné]

Takto končí můj *druhý* dnešní list pro Vás, pane Durychu.

J. D.

11/I. 09

46.

8. XII. 1916

Dostal jste Miriam? Byla Vám poslána 13. listopadu. Peněz Vašich jsem dosud neobdržel, možno-li, reklamujte je pro mne, záhy odejdu zum Waffendienst¹⁸⁴, při čemž peněz také není nazbyt. Pozdrav!

Váš Jakub Deml

¹⁸⁴ K vojenské službě.

47.

4. I. 1917

Milý p. Durychu, poslal jsem Vám už dva lístky, ale pošta mi je vrátila po čase pro nepřípustnost zeleně. Píšu Vám nejnezbytnější: Jarmark života i Cikánčinu smrt jsem dostal a četl jsem to vícekrát... Díky!

Byv 30. 7. 16 odveden, mám 10. 1. 17 narukovat ke službě se zbraní.¹⁸⁵ Piště zatím vždy do Jinošova. Adresy jsou: Nejdůst. Pán Mnsgre. Josef Hůlka, biskup v Českých Budějovicích. Nejdůst. Pán Mnsgre. dr. Fr. Ehrmann prelát v Olomouci. Pozdravuji Vás, doufám, ne naposled.

Váš Jakub Deml

¹⁸⁵ Podle jiných dochovaných korespondencí se zřejmě datum nástupu později ještě měnilo. Deml nakonec do vojenské služby nenastoupil.

48.

V sobotu 15. II. [1917]

Deml, Štemberk

Milý pane Durychu, kdy k Vám přijedu, je těžko říci, před 1. březnem asi ne. Nevadí. Tomu ministerstvu jsem o Vás ihned napsal, dosti poučně, názorně totiž a – in medias res¹⁸⁶ (kdo nezná mé holubičí náтуры, řekl by: sprostě a drze). Ale píšu o té Vaší věci i Bohu a bohům. Ředitel mé tiskárny v tom ministerstvu taky je, i jemu píšu. Valeas.¹⁸⁷

J. D.

¹⁸⁶ K jádru věci.

¹⁸⁷ Ať se vám daří.

V Jinošově 19. října 1917

Milý pane doktore J. D., když tlučete, tak Vám otevírám: do Jaroměřic nepříjel jsem za Vámi proto, že zrovna předtím jsem tam byl a měl jsem toho po krk; cestování – i dnes – je věc příšerná. A já už jsem starší člověk... Žádáte, abych Vás navštívil v tom Brucku. A že byste mi na tu cestu poslal i peníze. To vše se mi od Vás líbí a lahodí to mému – životu. (Chtěl jsem říci „psovskému“). Ale přece mi řekněte, *proč* bych měl podstoupiti utrpení takové cesty? Přece nemohu se rozjeti do světa a nadto do Maďárie jen proto, abychom se spolu uviděli: *vždyť se vidíme!* Snad tedy byste mi mohl naznačiti aspoň, co se mnou zamýšlíte... Můj život je velice těžký, člověče. – Váš dopis nepůjde cenzurou, jak vidím: tak se mi zjevte jasněji, prosím Vás!

Váš – pokud vůbec mohu býti něčí –

Jakub Deml

50.

[mezi 19. říjnem a 7. prosincem 1917]¹⁸⁸

Milý pane doktore,

chápu, že některé věci lze vypracovati jenom ústně. Také já rád bych se s Vámi sešel, víte dobře, že se nevyhýbám štelunkům ani Stehlungům... Myslím si, že přijedete tento měsíc na Moravu, jen mi sdělte, kde bych Vás mohl uvidět a jak se na Vás ptát, vždyť Vás už sotva poznám. Snad v Brně, v hotelu Slavia, – tam je mi cesta nejpohodlnější. Či trváte na tom, abych přijel do Brucku? Jak libo, jenže upřímně Vám pravím, že na tak delší cestu je mi líto peněz: i kdybych jich měl!

Už několik lidí hlásilo se mi do Šlápěj, ale *teprve Vás* přijímám a velice rád: pošlete, prosím, Svůj rukopis. Tajně si přeju, abyste napsal i o Díle Březinově.

Pozdravy!

J. Deml

Šlápěje dostanete asi za týden: vid'te, také je užitečno, vyhoditi do povětří „českou literaturu“? –

¹⁸⁸ Durych pobýval v Brucku od srpna roku 1917 do července 1918. Časové zařazení dopisu je dále určeno podle obsahové návaznosti na další dochované dopisy.

V Jinošově v lednu 1918

Milý pane Durychu,

děkuji Vám za básně o Piu X. i za první článek „v próze“, i za blahopřání.¹⁸⁹ Nic se z toho neztratí, také to vzejde, ale bude dobře, když si o tom porozprávíme.

Dnes – zatím – Vás prosím o dvě odpovědi:

1) dostal jste už *Šlěpěje*?

2) chodí k Vám, Vám a od Vás všechno vojenskou cenzurou?

Anebo civilní-maďarskou cenzurou?¹⁹⁰

Abych nějak vhodněji zakončil tento dopis, tedy si myslím, kdybyste nebyl dobrým lékařem, že byste byl neméně dobrým zemským střelcem.

Buďte zdrav!

Jakub Deml

¹⁸⁹ O zaslání básně o Piu X. se dochoval Durychův lístek z Brucku ze 7. prosince 1917: „Důstojný pane, posílám Vám zatím rukopis Piovi Desátému. Za pár dní Vám budu psát o tom ostatním, poněvadž dnes ještě Vám nemohu dátí určitou odpověď. Se srdečným a uctivým pozdravem Jar. Durych“. O člancích v próze se dozvíáme z dalšího dochovaného Durychova listu z 15. ledna 1908: „Ty dva oddíly v próze, které jsem Vám zaslal, jsou pouhým makulářem. Ekonomické zkrácení, úprava finesa a celé vypracování bude provedeno teprve později.“

¹⁹⁰ Durych mu v dopise z 15. ledna 1908 otázky zodpovídá: „1. Šlěpěje jsem dosud nedostal. Sem do Maďarie mi nepřišly, a když jsem byl tuto neděli (13. t. m.) v Přerově, také tam nebyly. 2. O vojenské cenzuře tady mnoho nevíme. Ta si všímá hlavně pošty zajatců. Sám jsem její činnost dosud nepozoroval, ač bych ji byl třeba už kolikrát pobavil.“

[mezi 22. a 26. lednem 1918]

Milý pane Durychu, Arthur Novák nemůže; jest úředníkem Z. V. Ale napsal jsem B. Kočímu, zdali by Vás nepožádal o autorizaci. Neodpoví-li Vám, jsou dobry též tyto dvě adresy: Richard Weiner (kritizoval Vaši knihu v Lidových N.) Praha IV, Kounicova 237, ten by Vám *poradil* nejlépe. A: Fr. Borový, nakladatel, Praha, Štěpánská ul. 37. – V čísle Národních Listů z 21. ledna píše Antonín Veselý o nás; zasmějete se jeho božské povrchnosti, která, aby vyšla z bryndy, vynalezla pro nás jediné kriterion: *středověk* (resp. mystiku). Hlupáci!¹⁹¹ – Co Ehrmann a H.? Myslíte, že Vám odpovědí?! Mají „důležitějších“ otázek! – Pozdrav.

¹⁹¹ Durych v dopise z 27. ledna 1918 reaguje: „Jsem nyní tak bez nároků, že jsem mu dokonce vděčný, že si pro mě nenašel něco horšího.“

53.

[po 26. lednu 1918]

Milý pane doktore,

má adresa zatím se nemění, adresa Weinerova jest ta, kterou jsem Vám oznámil; nedivte se, touto vojnou mnoho ulic změnilo svá jména, jako lidé svá hesla, „svět je pořád stejný...“

J. D.

Milý pane Durychu,

Vaši báseň o Piu X. dal jsem již do tisku. Úprava druhého svazku Šlápějí velice mne zaměstnala. Ale stalo se mi něco mnohem horšího: paní Eliška Wiesenbergrová umírá. Prosím Vás, modlete se za ni. Toto moje nové utrpení mne ochromuje, takže nadarmo čtu, co čtu. Přesto pokusím se tento týden prostudovati Váš kanonický článek. A nemohli bychom to otisknout? Dle mého rozumu, v Církvi, kromě zpovědi má být všechno zjevné: „hlásejte na střeách!“ Dosud, tj. za našich dnů řadí v Církvi „tajná diplomacie“, metoda zednářská. Ale oni by nám to snad zkonfiskovali, že? Vy sám umíte dobře psát, takže nevím, budu-li Vám moci něco opravit. Prosím, modlete se za E. W. Prosím Vás.

J. D.

Drahý pane Durychu,

1) paní Eliška Wiesenbergrová ještě dýchá, jsem přesvědčen, že *zázrakem*, jež i Vy pomohl jste vyprosit... Bůh Vám to oplat'. Pokud vím, přijala dvakrát Svátosti „umírajících“. Zdá se mi, že konečně zahlédla – Život, Cestu a Pravdu.

2) O sobě? Mám Vám říci něco o sobě? Nespal jsem, plakal jsem, modlil jsem se, konečně, trpěl jsem – spal jsem, konečně. Také snad jsem něco dělal. Ano. Ach, – bylo toho velmi mnoho. Něco málo budete o tom čísti v II. svazku *Šlépějí*, který vyjde v dubnu a ve kterém bude i Vaše píseň Pia X.¹⁹² Není možno mnoho psát. Velmi mnoho se děje. A také mnoho *radostného!*

3) ten nadbytečný výtisk *Šlépějí* někomu darujte.

4) Nebudete-li míti, nikdy mi neposílejte peněz! Od Vás potřebuji *jiných* věcí; nezaplacitelných. Peníze? Fuj!

5) O Váš svatý proces velice pečuji v myšlenkách. Bůh dá Vám vítězství. A chcete-li něco z toho předložit veřejnosti, tj. církvi, tj. všem, jen mi oznamte a vytiskne se to, já nenávidím „tajné diplomacie“.

Zatím tolik.

Pozdravuji Vás.

J. D.

Míriam a První světla jsou rozebrány. Bílek sochař se chlubí veřejně, že přednáší také v protestantských modlitebnách a že jeho přednáška je článkem těch protentantských „liturgií“. A říká o sobě – veřejně – že on je také *knězem!* čert ví, kdo mu to napískal. Sbíhají se močůvkovité praménky v naší vlasti, které si říkají „českobratrská církev“. Politika pastorů. etc. etc.

Posílal jsem jednoho řeholního kněze „přítele“ k paní Wiesenbergrové, aby ji vyzpovídal, ale on mi odepsal, že nemůže (ale na *výlet* v tutéž dobu jel!) a že – „ona jest tak střežena, že by jej,

¹⁹² Báseň Piovi desátému byla ve 2. svazku *Šlépějí* (Jinošov, vl. nákladem, 1918) skutečně otištěna.

kněze, nepředpustili“...!!! Posvěcený sketa, nejraději mluví se slečinkami. Vím to. Viděl jsem to. Ale dnes jsem rád, že tam nejel, Bůh každého nechce pro své dílo.

Milý pane Durychu,

já mám Acta Apostolicae Sedis,¹⁹³ jenže neúplné tj. rok 1909, 1910, 1912, 1913. Těch bych Vám mohl *půjčit*.

Se staroříšskými nemáte styků? Ti *mají* acta Koncilu Vatikánského! Knihkupectví? Zkuste se doptat u Prombergra; – ale proč už jste se neohlédl ve Vídni?

Nevím, jak jinak Vám poradit, když nemáte styků se žádnou bibliotékou klášterní nebo alumnátskou – v těch takové věci bývají. Je vidět, že Čechové by potřebovali knihkupectví pro věci z Vatikánu.

Doktora Neubauera pozvu, budu-li živ, ale raději mám básníky než dobré lidi.¹⁹⁴ Dlužno *umět* psát, má-li se psát. Umět viděti bezprostředně a uměti to napsat! Ale pozvu jej – jenže bude třeba „rozšířit program Šlěpějí“... Musil byste mi pak pomáhat Vy. A nesmělo by se čekat, až svazek bude míti aspoň sto stran, neboť natisknutí tolika stran vyžaduje tři měsíců... Přemýšlejte o tom a dejte mi radu. Začal jsem vydávati *Šlěpěje* jen proto, abych si více a více vyjasňoval a vyčišťoval *svou* cestu. Ať tedy to dělají *vedle* mne i jiní. Ostatně uvidíte, koho jsem přibral už, nezávazně arcit', tj. „na okamžitou výpověď“. Vy prvně jste se hlásil o místo, ale Vás přijaly mé šlěpěje bez rozpaků. Divno mi je, že nemáte styků s obcí Florianovou.

Pozdravuji Vás.

J. D.

¹⁹³ *Acta Apostolicae Sedis*, oficiální úřední list vydávaný Vatikánem. Jeho obsahem jsou papežská akta (encyklyky, breve, slavnostní projevy atd.), dokumenty posvátných kongregací a výnosy církevních soudů. První svazek tohoto měsíčníku vyšel v roce 1909 a list vychází dodnes. V letech 1865–1908 vycházel časopis pod názvem *Acta Sanctae Sedis*.

¹⁹⁴ Deml zde reaguje na Durychovu prosbu z 28. února 1918: „Prosím Vás, nepozval byste pana doktora Alfonse Neubauera do Šlěpějí; jest mi to líto, vidím-li jeho jméno tištěno v Našinci nebo v Arše; on jest člověkem, jehož bez výhrady ctím.“

Milý pane Jaroslave Durychu,

jest mi velice líto, a snad se i proviňujete, že Vám dosud nenapadlo, abyste mne *navštívil*. V Jaroměřicích jste byl. U Neumanna jste byl. Co Vám mohu psát? A chcete-li se mnou něco podniknout a pracovat, proč se mi vyhýbáte?

Knížky jsem Vám poslal docela jistě už dávno, proto není nejmenší pochyby, že Vám je ti Maďaři ukradli.

Psát se mi nechce: vždyť moje a Vaše věc jest velmi *složitá* – a taková věc dá se konati především jen *ústně*. Navrhoval jsem Vám *schůzku*, kdekoliv – ale Vy jen píšete! Nevím si s Vámi rady a teď ani nevím, kde jste. Chumlanice hotová.

Jakub Deml

Milý pane Jaroslave,

nepíšu-li Vám multa,¹⁹⁵ nedivte se. Podnikl jsem dvě Šlépěje kamenné. Přijel sochař Bílek a vytesal náhrobek mému švagru Janu Kryštofovi. Také pan Březina byl u nás v Jinošově několik dní. A Bílek přijede teď ještě jednou, aby vytesal náhrobek i mé sestře Matyldě.¹⁹⁶ Jen jakmile dostanu z Hořic ten druhý kámen, také jistě čtrnáct metráků těžký, neboť Bílek nechce dělat nic malicherného. Jedna kamenná „Šlépěj“ je dražší a perennior¹⁹⁷ než papírová. Přesto mám už v tisku celý III. svazek *Šlépějí*. Alfredovi Fuchsovi vydám překlad Hymnů církevních, už jsou u aprobase. Obrázky jinošovských náhrobků od Bílka uvidíte v III. *Šlépějích*. Na svatého Bartoloměje se mi v noci zdálo, že jsem jel s Vámi z Prahy na Moravu a na konci cesty setkal jsem se s paní † Eliškou Wiesenbergrovou, která mi děkovala za ten lístek, vkládaný do II. svazku *Šlépějí* – snad celý ten sen budete jednou čísti, ale na tom nezáleží. Víte mnoho, umíte mnoho, tušíte mnoho a snad jednou ještě spolu vykonáme mnoho. Celebruji každodenně (od Velkonoc) a to je to hlavní. Do Kremže se mi nechce, ale Vy jednou přece přijdete ke mně. Žiju zázrakem a ze zázraků milosrdenství Páně. Nerozumím tomu, ale děkuji za to, jak umím.

Váš Jakub Deml

¹⁹⁵ Mnoho.

¹⁹⁶ Matylda Demlová.

¹⁹⁷ Trvalejší.

59.

[asi v únoru 1919]

Bedřich Kočí nakladatel v Praze, Františkovo nábřeží č. 14 n. mi píše 29. ledna toto: „Pokud se týče románu páně Durychova *Na horách*,¹⁹⁸ nemohu nějak závazně slíbiti jeho vydání, když jej neznám. Prosím, ať pošle pan doktor laskavě svůj rukopis ku přečtení a já mu pak oznámím svoje definitivní rozhodnutí.“

Pozdrav!
Jakub Deml

¹⁹⁸ Tento třídílný román Durychovi vyšel poprvé v roce 1919 nákladem přerovského Obzoru.

12. II. 19

u p. dr. Kytlice, Štemberk, Morava

Milý pane Jaroslave,

oba Vaše články už se sázejí a jak se zdá, vyjdou s mými věcmi ještě tento měsíc, neboť tiskaři jsou velice pilní. Navedl jste mne, abych k těm Vaším článkům „přičinil“ „něco“, i napsal jsem „Úvod k čemusi“, ani v tom neselhav.

Viděl jsem, že ve Vaší knihovně sedí Poe: velice Vás prosím, máte-li v originále Poeovy *verše*, abyste mi jich zapůjčil, rád bych s paní Kytlicovou něco si z nich přeložil.¹⁹⁹

V tom Brně jsem na celé čáře vyhrál: ředitel našeho blázince nevyčkal ani mého návratu a udělal mi tady lacinou slávu.

Velice pozdravuji Vaše milé.

Jakub Deml

¹⁹⁹ Durych Demlovi odepisuje na nedatovaném lístku mimo jiné toto: „Toho Poea mám a půjčím Vám ho, ale víte, co, přijďte si ke mně, dříve než mě žandarmi odvedou s bodly, nebo než se budu musit uchýlit před pronásledováním do Nezvěstna!“ (z druhé strany je Demlův opis textu náměstka zemského hejtmána Freislera o povolení celebrování mše svaté, datum na lístku je 13. února 1919).

61.

[26. 2. 1919]

Velice rád bych věděl, jak to dopadlo s tím Vaším přeložením – ale Těšín jsme musili vyklidit, tak jste asi kliden. K Vám chci přijít, až přečtu Na horách. Toho Poea mi prosím pošlete rekomandovaně, přece jen pošlete. Pozdravujeme Vás i Vaše oddaně.

Jakub Deml
Pavla Kytlicová²⁰⁰

²⁰⁰ Vlastnoruční podpis.

62.

[asi v březnu 1919]²⁰¹

Mám v tisku IV. svazek *Šlépějí*: zvu Vás do něho. Moje adresa

Jakub Deml

Tasov, Morava

²⁰¹ Čtvrté *Šlépěje* vyšly v březnu roku 1919.

Můj milý Kooperátore,

tak jste mi buchy snědli a dobře jste udělali, děkuji Vám za to velesrdečně. Dnes ještě jsme s Mamičkou v nejzuřivější expedici mých a Vašich *Šlépějí*, posíláme každý výtisk rekomandovaně, šternberská poště německá vyplazuje jazyk, jak musí sloužiti Republice československé a České Literatuře. V Praze a v Brně, jak se dovídám od svých konsulátů, udělal náš poslední Tiskopis veliký dojem, lidé se za břicho popadají a dobytek se plaší. O tom a o jiném, až k Vám přijdu. O těch literárních cenách (o mé a o Vaší) *bude* v Zemském Výboru rozhodnuto v těchto dnech. O těch 700 K za „Knihy, povzbuzující k mravnímu a náboženskému životu“, že totiž mi bylo 700 K přiřknuto 3. března 1919 z fondu Riegrova, má zásluhu Česká technická vysoká škola v Brně, včera mi tak *úředně* a veledůstojně a rekomandovaně oznámil *Rektorát* školy té. Já o tom neměl ani tušení, neboť s tou Technickou neměl jsem dosud nejmenších styků; dnes jim za to posílám čtvrté *Šlépěje*. – Zítra dokončím expedici a potom odjedu do Prahy na „studijní cestu“ a s té cesty, až pojedu nazpět, stavím se u Vás. Ale psát mi můžete i mezi tím. Pan doktor i paní Pavla Vás i Vaši paní pozdravují se mnou. Jakub Deml

64.

V Brně na Bílou

sobotu 1919

[19. 4. 1919]

Milý příteli,

posílám Vám gratis a franko Poxor i Národní listy, kde jest o *Šlápějích*, a tedy i o Jaroslavu Durychovi. Vracet mi to nemusíte.

Nejel jsem ani do Prahy, ani do Jaroměřic, odloživ tu cestu na *začátek května* z příčin lepších.

Vás i všechny Vaše milé srdečně pozdravujem; a nepřijdete-li na to Červeny Pondělí (i s Paní!) k Nám, tak přijdu asi za týden já k Vám. A přijdete-li laskavě Vy, buďte tak milý a přineste nějakou spoustu Svých rukopisů.

Vám

Jakub Deml

Milý pane doktore, kromě toho, že Vám píše a přeje synáček, mám pro Vás na srdci já, čeho upřímně přeju sobě: totiž, abyste na ten svátek *s paní* přijel.

Pavla Kytlicová²⁰²

Přijměte prosím také ode mne přání ku velkonočním svátkům – oddané a uctivé – pro Vás i pro ctěnou Vaši rodinu.

Marie Vořechová,

Čeněk Vořech²⁰³

²⁰² Přípis rukou Pavly Kytlicové.

²⁰³ Přípis rukou zřejmě Marie Vořechové a vlastnoruční podpisy.

65.

8. VI. [1919]²⁰⁴

Poslali mi korekturu *celé* knihy najednou: bolí mne z toho hlava a tak při nejlepší vůli musím zůstat doma – verše nejsou maličkost (asi osmdesát stran!) a tak mi odpusťte, že jsem nepřijel!

J. D.

²⁰⁴ V dopise z roku 1919 Durych píše: „Bylo by od Vás velice nespravedlivo, kdybyste nepřijel. Korektury už jste dokončil, hlava už Vás nebolí, na Slovensku v tom údolí u Zvolené jsou snad ještě Maďaři, tak nemáte důvodů k otálení.“

Milej zlatej,

vono se to řekne „přijed““. Jsem – mám totiž po největší práci, ale ještě nejsem docela hotov. Jen tolik Vám řeknu, že telegrafické spojení Šternberka s Prahou trvá čtyřicet osm hodin a Prahy se Štenberkem padesát osm. Také do Brna a do Jinošova jsem telegrafoval: z toho všeho můžete laskavě usoudit, že jsem měl opravdu velice pilno. Ted' dělám po té pilnosti chvíli rekonvalescenta, ale přesto „mám práci pozadu“.

Tré bylo akcí mých:

I) Slovensko

II) pomník druhý v Jinošově

III) úprava mých Veršů.

Jedině druhá z těchto akcí je korunována výsledkem, tj. pan Bílek 12. června v Jinošově do práce se dal a 14. června, jsa hotov s ní, odjížděl už do Prahy a cestou mi poslal lístek, že se svým dílem v Jinošově je spokojen a abych mu psal už do Chýnova, kamž na leto vždy odjíždí. Ohledně Slovenska jsem ve velkém vyjednávání, neboť už bych rád byl dále od Západu, proto nečekejte, že bych jel (byť s Vámi) někam jinam než na Východ. Už se starám i o pasy. Ta vojna sotva mne odstraší.

Z těchto všech příčin rozhodnu o Vaší Milence teprve tyto dni, dnes nebo zítra, nerad řeším dvě knihy najednou a teprve tyto dni budu mít s krku Verše.

Vidíte, to jste na to kápl dobře: Jakub Deml se chytá na ryby – proto také v každém tom poselstvu mém na Slovensku stojí věta:

„Jest tam řeka?“

Že jsou na Slovensku lesy, to už vím. Tady ve vojenských barácích máme tři sta raněných a nemocných legionářů a všelikých vojínů: už i těch se vyptávám na krajiny slovenské a také už dostali Šlápěje, aby věděli, že to myslím doopravdy. Ryby chytat bych jistě přišel a jistě brzo, co nejdřív: rybářský lístek budu mít, *ale*: víte už, *komu* ten rybolov v Přerově náleží? A víte-li to, víte zároveň, zdali ten někdo by mně ryby chytat šest hodin dovolil? To je otázka vážná, neboť majitelem rybolova ve šternberských potocích (v nichž pstruhové jsou)

jest Němčour zapřísáhlá a ten, věda, že já Čechem býti se chlubím, a limine²⁰⁵ surově mne odmrštil. A tak chřadnu po rybách a tím více po Slovensku.

Naše paní Pavla už přes týden má veliké hučení v uších a je to velmi protivné, říká, lékaři o tom něco vědí, ale proti tomu malounko: také z té příčiny zastavím se u Vás, neboť ucho nemůže být tak daleko od zubů. Pozdravujem Vaše milé dámy i Vás. Tu kožešinu přinesu, ale kdybych měl přísahat na den a hodinu, nepřinesl bych ji na věky. Na shledanou! (Pan Bílek v Olomouci u Prombergra odevzdával svou práci). J. Deml

²⁰⁵ A limine – „od (samého) prahu“, původně soudní výrok na samém začátku řízení, v přeneseném smyslu „rozhodně, naprosto, bez diskuse“, například „odmítnout a limine“.

67.

1. Julii 1919

[1. 7. 1919]

Slovutný pane doktore

aneb milý pane Jaroslave aneb atd. apod. č. 2489. Důstojnému panu Jakubu Demlovi ve Šternberku (a dr. Kytlice)

Přílohou zasílá biskupská konsistoř Vaší Důstojnosti dovolení sloužiti mši sv. s poznámkou, že jurisdikce zpovědní ani dovolení kázati v naší diecézi nemáte. Zároveň Vás biskupská konsistoř důtklivě napomíná, abyste zanechal nepřípustného tonu, který v posledních publikacích se vyskytuje vzhledem ku autoritě a institucím církevním, jinak bude nucena Vám dovolení sloužiti mši sv. odvolati. Z biskupské konsistoře v Brně dne 26. června 1919.

dr. Jak. Hodr

kancléř.

A na tom celebretě

se čte: R. D. Jacobus Deml in dioecesi propria jurisdictionem audiendi confessiones et concionandi non habet.

dr. Jacobus Hodr

cancellarius Epplis

ex mandato Reverendissimi Eppi²⁰⁶

Včera dokončila paní Pavla povídku o kočkách a jest velmi znamenitá, já žasnu, jak ona *umí* psát, a do *české školy* vůbec nechodila!! Asi *právě proto* umí tak psát. Do těch Jaroměřic *jistě nepojedu*, tedy na mne nečekejte.

Pretiosissimi Sanguinis imber descendat in te tuosque.²⁰⁷

J. D.

²⁰⁶ Ctihodný pán Jakub Deml nemá ve své diecézi právo zpovídat a kázat. Dr. Jakub Hodr, kancléř biskupský z pověření ctihodného biskupa.

²⁰⁷ Na tebe a tvé přátele padá déšť z nejdrahocennější krve Páně.

K těm přerovským Husitům nechod'te v mé věci, ale, budete-li tak laskav, napište přímo brněnské konsistoři, Svým jménem, aby neškodili sobě a Dobrému Dílu, zabíjejíce Jakuba Demla až do konce. Jste doktor, Vám snad uvěří – a budu-li mítí více času (čas jsou peníze), jistě neodolám a budu s Vámi jezdit po vlasti, po vlasti a po našem okolí. ●

Panu Březinovi dejte přečíst tyto výnosy.

Nejdůstojnější biskupské konsistoři
v Brně

V nejhlubší poslušnosti podepsaný nemíní se vyhýbati ponížení pro Krista, ale onu poznámku na Celebretu, že totiž „ve vlastní diecézi práva zpovídati a kázati nemá“ považuje za nespravedlivou, protože *neodůvodněnou*; nejdůstojnější Konsistoř nemá a nemůže míti ani jediného svědectví o tom, že bych byl zpovídal a kázal, dokud mně to bylo zakázáno. Musil bych tedy onu jinak docela zbytečnou poznámku přijati a považovati jen za „Kainovo znamení“, nechci však věřiti a nesmím ani věřiti, že by konsistoř biskupská tak to mínila a něčeho tak nízkého byla schopna. Z té příčiny prosím, aby mně byl vydán Celebret jiný a bez poznámky, není-li už možno mne doporučiti. Zároveň prosím, aby nejdůstojnější Konsistoř laskavě předala moji připojenou žádost o zvýšení penze místodržitelství.

V nejhlubší úctě
Jakub Deml

Odesláno doporučeně dne 1. VII. 19.

Jisto jest: zlodějským a sviňským služkám nebo pacholkům do jejich knížky služební nic špatného vepsati službodárce nesmí. To vědí advokáti i lékaři i sedláci a ševci.

Milý spolupoutníče, když jsme přečtli Váš včerejší list, tak jsme oba zbledli, mamička mně to řekla, a ona dobře vidí, protože vidí všecko napřed ve svém srdci. Já myslím, abyste zatím „přestal na tom“, v mé věci, co jste vyvedl včera, říkám Vám to poctivě, neboť nemohu se zbýt pocitu, že budu na světě ještě sto padesát let, Vy jako lékař můžete nejlépe posoudit, jak velice se klamu. Vůči prelátům a podobným bytostem jsem nejraději v defensivě a proto říkám, abychom zatím přestali na tom, co jsme v té věci učinili. Nyní vidím, že k těm rytířům Vás táhne sama příroda. To, co jsem po četbě Vašich Hor najednou vytušil a skoro ihned zapomněl, zjevilo se mi o Vašem díle toto pondělí, když jsem trhal pro tisk listy z Vaší Milenky. Zatím jsem poslal do tiskárny Sen a Dítě, zvláštní je, že každá z těchto dvou věcí tvoří dovršený celek a ještě zvláštnější je, že jsou to dvě *legendy*... Chybil-li jste (já nevím), tedy tím, že jste chtěl několik legend slíti v jednu, ale i Vy přece budete tady ještě nějakých sto padesát let, a když já pěnkavkám podhodím větší sousto, ony si s ním nevědí dobře rady, já sám jsem jako pěnkavka. Včera mi poslal z Náměště fotograf první snímek Bílkova pomníku nad hrobem mé sestry Matyldy. Není ten snímek docela dle mého přání, proto jsem napsal, aby to „vzal“ ještě jednou, potom se Vám s tím pochlubím, budete z toho mít velikou radost!

Mamčička dělá právě šestou svoji povídku, neměl bych prozrazovat dítě, které ještě není zrozeno, Vám ale mohu říci, že tuto šestou povídku dělá už několik dní a ještě ani slovíčko z ní nenapsala a když ponejprv tu povídku v duchu přehlédla (jak chalupníček své kvetoucí políčko), padaly jí slzy jako deštiček. Zatím napsala těch kousků pět, ten poslední byl o dvou prasatech a moc se tomu nasmějete. Včera byly moje Verše odeslány z Jičína a zejtra už je *mohu* dostat, takže v úterý je budete mít. Ze *Šlépějí VI* jsou čtyři archy už hotovy a dva v sazbě, celkem jich bude myslím patnáct, vždyť jsou prázdniny, několik obrázků už jsem dal také reprodukovat. *Jestli* Zemský Výbor opravdu mne odtud vyhodí, jistě budete povolán, abyste v té instituci zřídil Republiku. Zatím čekejme. Pozdravujeme Vás! J. D.

70.

[25. 1. 1920]

Drahý příteli, chcete-li hodně z blízka sulo pelle propria,²⁰⁸ co je zoufalství, cestujte dnes po Slovensku v československých vlacích. My jsme tu již osm dní, žel ne se svou kuchyní. Všem Vaším milým pozdrav dále jedoucích: Jakuba Demla

Srdečný pozdrav a vzpomínku všem!

Pavla Kytlicová²⁰⁹

²⁰⁸ Na vlastní kůži.

²⁰⁹ Vlastnoruční přípis a podpis.

Milý příteli, tento papír je ukradený arcivévodovi nebo arciknížeti Josefovi, ale tomuto arciknížeti ukradli i zámek a já i paní Pavla Kytlicová v něm bydlíme, už pět neděl a je tu ohromný polodivoký park a za ním obora veliká na mnoho mil a kolem nás jeleni, daňci, mufloni, divoké svině, Maďaři smýšlením ale rodem Slováci, vinice, potoky, pstruzi, jež marně chytám, ale v našich pokojích na mou čest zabil jsem miliardu much a už jsem se dokonale vzdal naděje, že je se světa shladím a vyhubím.

Jsme tedy v Topolčankách, prosím, v župě Tekovské, do Zlatých Moravců máme hodinu a už jsme celou tuto župu prokleli do horoucích pekel i s bratislavským vládním komisariátem, který mne v tomto zámku ustanovil kustodem uměleckých památek a knihovny s příslibem brzkého deputátu a prý i platu, zatím jsme tu na účet a k dobru československé vlády snědli dvě kila divoké svině, dvě kila mufloního hřbetu a dvě kila srnčího; také jsem už vydeputátil tj. vypil pět litrů zdejšího vína kromě ostatního. Farář tu má a chová tři páry koní, třicet kusů hovězího dobytka kromě prasat a kaplana, ale tento farář vybírá ještě a nadto z každého domovního čísla desátky v naturaliích, drůbež, vejce, máslo, obilniny a farář i kaplan jsou velicí Maďaroni a ke mně se chovají jak jupka k nejpřísnější panně, chci říci veleupjatě. Protož nyní celebrují v zámecké kapli, ve které jest veliký obraz hraběnky baronky Rakoczy, ona leží krásná na katafalku a andělíčky se na ni dívají a jeden z nich odletuje s její bílou duší k Panně Marii – je to velmi krásné.

Protože jsou tu potoky a křovin spousta, je prý tu v letě plno slavíků, takže prý ani největší surovci nemohou v tu dobu spát pro rajský klokot. Už nyní je zde tolik zpěvavých ptáků, že ty muchy nestvořil Pán Bůh jen tak. A na jednom pahorku v parku bývá dopoledne tolik sojek po stromech i po trávníku, že si veleživě vzpomínám při tom na jeden obraz Roerichův,²¹⁰ na kterém jsou také takové sojčí barvy a Andělé střeží jakýsi ohromný svatý krystal. V tom našem parku je bronzový medvěd v přírodní velikosti a sápe muflona. Mufloni jsou divoké ovce a je jich tu mnoho a byly sem nasazeny ze Sardinie. Náš zámek má překrásné nádvoří s podloubím do čtyřhranu a na tom podloubí, bílém, kolem dokola je sloupová, také bělavé a po tom sloupová vine se rostlina révovitá takového vzdoru a síly, že to sloupová

²¹⁰ Zřejmě Nicholas Roerich.

připomíná mi zápas Jakuba s Hospodinem. Některé ty sloupy vskutku uhnuly... Na zámku je veliká kupole. Pod ní síň s křesly a nic víc.

Máme elektrické světlo tu a vodovod, inu všečen komfort. Co jsme tu zažili a proč jsme kleli, to se dovíte z příštích *Šlépějí*, leda byste byl tak laskav a statečen, že byste sem přijel. Člověk jeden z Prahy chtěl na mne divadlo pro Šárku, jmenuje se Lebl, Jula Lebl, napsal jsem mu, aby řekl Vám. To by bylo. Zatím já i paní Pavla Vás i Vaše milé srdečně pozdravujem.

Jakub Deml

72.

[mezi 1. a 4. 5. 1920]
Topolčanky, Slovensko

Cestou domů²¹¹ jsem dostal, ale nevím, kde jste doma – proto Vám poděkuji, až budu vědět kam. Tady už zpívají slavíci a stromy dokvétají. Na povídání je toho velmi mnoho... Buďte zdraví!

Jakub Deml

²¹¹ DURYCH, Jaroslav. *Cestou domů*. Stará Říše: Dobré dílo, 1919.

Milý pane Jaroslave,

Váš laskavý dopis z 28. dubna dostávám až dnes. Z toho vidíte, že „jsem odříznut od světa“. Jsem Vám mnoho dlužen, jak víte, ale i dnes posílám Vám sotva jedno procento úroků: svou zuřivou nadějí, že „se konečně vyrovnám“. Jsem Vám dlužen odpověď a tudíž soud a tudíž to nejsladší ze všeho lidského, za všechny Vaše knihy, nyní pak i za *Cestou domů*. Můžete-li, počkejte ještě chvíli, prodlužte mi směnku. Vždyť se na to těším, na své poděkování a připravuji se na to: už jsem začal třídit své věřitele, a co jsem tady, už jsem jich devadesát upálil: Vy z nich nejste, protože nejste mezi nimi. Kterýsi člověk napsal, že Vy a já máme jednu věc *společnou*: dlouhé věty. To není malá věc, ba tato věc zasluhuje, abychom aspoň třicet dní spolu pili, to jest, třicet dní spali a třicet nocí besedovali. Řekne-li se „cesta“, není to věc krátká, ačkoli tu a tam může být úsečná. Totéž platí o písni. Věříte, že se mi nelíbí zpěv slavíkův? Tady jej slyším ponejprv, ale je to velice úryvkovité. Já mám rád cestu a takový zpěv, který se podobá tažení větru nebo řeky.

Pojďme v oblasti hmatatelnější: máte moje sympatie, a tudíž vždy můžete z mých prací učiniti výbor a napsati k němu předmluvu, jenže s *tím Voleským nechci nic mít* a s Pickem dosud nemám nejmenší příčiny něco mít. Potřebuju peněz škaredě, protože to není pěkné, jsem-li tolik dlužen, ale dokud nejhladovější *nutnost mne* nezdolá, nikdy do svých plánů a rozpočtů nevezmu Voleské a Picky. O tom výboru ze svých děl přemýšlím už mnoho let, vždyť moje knihy po něm volají – ale proč se má člověk učiniti předčasně stravitelným pro žaludky „roty židovské“? Já vím dobře, proč jsem své knihy *pokazil* – a libuju si v tom.

Počkejme, na všechno dojde! Počkejme i s tím mým výborem.

Nakladatelé mne pokoušejí, přicházejíce v rouše andělů, ale jsou to svině. Vloni přišel brněnský Kočí s velikými lásky vyznáními a ciráty, a když jsem mu řekl, že spravedливо a slušno jest, aby autor díla měl aspoň takový zisk jaký má jeho nakladatel – ztratil se jak smrad!

Před Velikonocemi letos, uchvátil mne do svého láskyplného objetí O. Štorch-Marien, žádaje, abych mu dal do nákladu svou Miriam a též jiné svoje knihy. Nechtěje s Belzebubem jednati sám, poslal jsem k němu čerta, aby se vědělo, co a jak. Tímto způsobem dostal se mi do rukou úpisu *návrh*, jehož první bod takovýto byl: Štorch-Marien vydá Miriam v 3000 exemplářích a po vyjití knihy zaplatí Jakubu Demlovi honorář 5000 K. – Ponavrhl jsem

Štorchu-Marieni své rozhodné přání, aby věta zněla takto: „Po vyjití knihy nejdéle do čtyř neděl“ – a dávka této mé vložky byla tak silná, že Štorch-Marien se rozplynul v páru a zmizel v oblacích. Mám-li já z jednoho výtisku dostati 10 % krámské ceny, tedy např. z Miriam něco málo přes 1 československou korunu – ať raději zhyne! Nevíte, jak se dnes musí platit havířům a zametačům a zedníkům a služkám? A my že bychom byli míň? Míň než tiskařský sazeč? Sakra!

Ten Jula Lebl nás chudák potřeboval jak ten Kočí, jak ten Štorch a jak ten Voleský. My však, milý pane a Jaroslave, musíme se živit loupeží a nikoli zlodějstvím! A když už zlodějstvím, tak to svěřme sami sobě!

Tady v Topolčankách mám už druhý byt, protože ten první byl provisorní a tento druhý teprve po Velikonocích se nám uvolnil a uprázdnil. Nevím, co jsem Vám odtud už řekl a co ještě ne. Neklňte mi, budu-li se nevědomky opakovat: tož koncem ledna ministerstvo bratislavské jmenovala mne tu kustodem uměleckých památek a knihovny. Sotva jsem tento titul na klíče a na žrádlo obdržel, kde se vzalo, tu se vzalo ministerstvo Práškovo z Prahy a ten milý titul a tu milejší nadějí na tvorbu básnickou to jest na deputát – mi odňalo! Před samou hubou, prosím! Postěžoval jsem si na toto ministerské a pro mou stěhovavou kapsu katastrofální „tahání za nos“ paní Zdeňce Vorlové do Brna, (ona jest mou krajankou a byl jsem jí dlužen dopis a – já poctivě ve svých dopisech registruju denní a čerstvé tudíž události) – ale tu chvíli byl tam jakýsi Tučný, který se prohlašuje za Apoštola Pohanství a Republika mu na to nechce dáti koncesi, a tento Tučný v důsledku svého evangelia ukřižoval F. X. Šaldu a chce zapálit Prahu a její dceru Bratislavu a zdálo se mu, že ten můj dopis je vhodným doutnákem a tak si ho od paní Vorlové vyžádal a ona mu ho bez mého vědomí dala a on jej bez mého dovolení a vědomí otiskl v pražské židovské Tribuně a následek toho byl, že jsem na věky pozbyl úcty a důvěry vlády Bratislavské, Bohu díky, a ministerstvo Práškovo poslalo mi na užívání dva prášky, to jest přepis, že mně a ještě jednomu vedle mne a se mnou uděluje se zdarma byt a palivo. Tento recept doplnil ministr dr. Milan Hodža telegramem, že na jeho osobní útraty musím tady dostávat všecko ostatní, čeho potřebuju na živobytí. Kromě toho dříví dostávám také denně dva litry mlíka a už jsem také dostal kousek zvěřiny, něco vína a deset cibul. Však jsem dnes D^{ru} Hodžovi pěkně poděkoval řka, že nemám jiné touhy, než abych sehnal tolik peněz, kolik potřebuju na své doživotní vystěhování ze Slovenska, kde faráři proti mé Důstojnosti bouří lid a Maďarónové číhají na mé bezživotí. Dosud je tu „pro všechn případ“ celá setnina moravského vojska, takže jsem Vám mohl napsati celé dva archy, podotýkáje ještě, že jsem už zasázel fazule a že při volbách z rozkazu županova fungoval jsem tu jako předseda volební komise. Nenávist tuzemských katolických kněží vůči mé maličkosti rozmnožila se

i tím, že jsem jednoho z nich na veřejné schůzi veřejně a coram populo²¹² do očí nazval podlým balamutilem a lhářem. Všecky Vás bez újmy pozdravujeme!

Jakub Deml

²¹² Před lidmi.

74.

V Topolčankách, župa Tekovská

13. V. 1920

Milý pane Jaroslave,

mamička Pavla Vám vzkazuje, ať přijdete kdykoliv, že budete vždy vítán. Ona napsala takovou pěknou a dlouhou povídku o panence a až přijdete, tak Vám ji přečte, v té povídce je řešen problém ateismu u šestiletého děvčátka – jak vidíte, nasmějete se z plných útroby – já řku z plných, neboť mouky máme dosti, i vína a tabáku, prosím.

Ten pan Štorch-Marien přece mi včera poslal k podpisu smlouvu, dle které mi on vyplatí 5000 K za Miriam do čtyř neděl po vytištění knihy. Toto vydání ozdobí pan Bílek dřevorytem, to už je také vyjednáno. Až přijdete, pustíme se do hor mezi divoké svině a medvědy, vezměte si s sebou nějakou bambitku. Župany a vládu máme tu k dispozici. Mamička nám na tu výpravu napeče amolat a když jsme dva, tak cvámolat. Vaši milou rodinu oba pozdravujeme.

Jakub D.

75.

[5. 7. 1920]

Konečně dnes v noci odjedeme z Prahy domů k Topolčankám. Přivezte mně tu flobertku – S p. Březinou jsem zde mluvil. Pozdravujem Vás všechny.²¹³

Jakub D. Pavla Kytlicová²¹⁴

Dr. Čapkovi se líbí Vaše pohádka.²¹⁵

²¹³ Durych byl z Demlovy prosby o přinesení flobertky značně nespůj. V Durychově dopise 2. června 1920 čteme: „Svým lístkem připravil jste mi veliké rozpaky. Chtějte, abych Vám ze Šternberka přinesl na zádech kisnu kněh nebo pytel kobzolí a učiním tak, ale flobertky se bojím tuze: bojím se lidí, kteří by mnou opovrhovali, mne nenáviděli, mne se báli a mně ouklady činili, až bych nesl flobertku. A pak: chcete zabíjeti zvířata? K tomu bych Vám byl tuze nerad nápomocen. Ale slovo Vám dávám, že Vám ji přece jen přinesu, chcete-li vědomě /nebo na Vyšší rozkaz/ zabíjeti lidi.“ Jak slíbil, flobertku mu přinesl a můžeme o tom číst také doklad v osmém svazku Šlápějí z roku 1921, kde na str. 159 Deml píše: „2. srpna 1920 odejel z Topolčanek Jaroslav Durych. Přinesl mi ze Šternberka krásnou flobertku i s patronami, kterou mi na Slovensko po něm poslal dr. Vladimír Kytlica na důkaz lásky a snad i v domění, že budu s pány choditi na hony.“

²¹⁴ Vlastnoruční podpis.

²¹⁵ Šlo nejspíše o ještě nevydanou Durychovu báseň Pohádka (vyšla poprvé v *Lumíru* 49, 1922, č. 10. 21. 12., s. 516–517). Durych napsal také povídku s názvem Pohádka, která později získala 1. cenu v literární soutěži časopisu *Kmen*, ta ovšem vznikla až v roce 1922 (poprvé vyšla v *Kmenu* č. 5, 1922, s. 65–83).

Z Vašeho dnešního listu vidím, že jste se tady nenudil a to nás těší. Po Vašem přemilém příchodu a nevítaném pro nás odchodu roztrhl se nad námi pytel návštěvníků jiných: ve středu po poledni přijel autem dr. Šalda a s ním dr. Emler, ředitel státní knihovny z Bratislavy, a dr. Sýkora, ředitel státní vyšší obchodní školy z Báňské Bystřice. Ode dne předešlého byl tu již Miroslav Vyčítal, odbor. učitel a grafik z Bratislavy, můj dávný odběratel a čtenář, ten pomáhal „mamičce“ vařit a nám se smát, pěkný a hodný chlapec. A než jsme se jako ti loupežníci utábořili k obědu, vynořily se z koutů Slovenska slečny Streiblová a Kuželová, učitelky a také moje dávnější čtenářky a našly nás u naší kukuřice, o které jste doma jistě zapomněl vypravovati. Do rána zůstali u nás jen dr. Šalda a Vyčítal. Šalda odejel tento pátek, doprovodil jsem ho až do Bratislavy, aby se mu cesta zkrátila, neb jest velmi nemocen. Vypravoval jsem Šaldovi o Vás a on mi říkal, že by Vás rád poznal *osobně* a tak jej navštivte, až do Prahy přijdete. Šalda jest v „politice“ a o „bolševismu“ těchže názorů jak Vy a je naprosto nespokojen s Republikou. Řekl mi pěkných věcí o Praze a národě. Masaryk a jeho rodina jsou prý zuřivě zaujati proti katolicismu, Alice poprotestantštila československý Červený kříž, zavádí u nás Armádu spásy a její sestra Olga rozjímá ve Švejcařích vnitřnosti pastorů. U Masaryka každou chvíli stojí deputace rabínů, takže v Praze říkají prezidentovi jen „Thátalébu“.

Sigismud Bouška O. S. B. vstoupil prý do „československé církve“, ale ne sám, nýbrž s ním jeho žena, mladá sprostá Němka, jeho hospodyně, s kterou prej se bije. Malíř Váchal je prej u Boušky pečený vařený. AW.

Posílám Vám výstřižek z Národních listů, onen Čapkův „článek“. Otakar Theer nebožtík v jedné ze svých básní přeje si ženy, která by byla „půl příroda, půl zvíře a ostatek milování“, tedy $0,5 + 0,5 + 0,5 \times 1$. A Karel Čapek praví: „Durych jest vedle Jakuba Demla *jediným* katolickým básníkem u nás.“ Ten člověk mluví jak olomoucká konzistoř!

77.

[asi v srpnu 1920]

Skládám VII. svazek *Šlěpějí*, libo-li mile, můžete v něm uplatnit tu předmluvu k čemukoliv. Jediná věc, hodná psaní, je humor, který vypadá jak vražda a každý cítí, že je to pravda a neklame se. Já tu napsal Setkání a budete je čísti ve Šlěpějích a bude se Vám líbiti, tuším: věty dlouhé jako vítr a jako naděje, která je ze země a ví, že nikdy nebude na zemi.

78.

[v srpnu 1920]

Pan Březina mi psal, že na radu lékařovu musí býti do 10. srpna v Luhačovicích a tak ho uvidíme až s neděle, přijede-li. Pokusím se vyplnit Vaše pěkné přání a napíšu něco o tom medvědovi atd. a bude do na Váš vrub –. Až bude Vaše podobizna hotova, hned Vám ji pošlu, také pana Klíra. My všichni tři Vás všechny velmi pozdravujem.

Jakub D.

Jisto jest, že do té Kathol. internazionale Pressagentur napsal to farář zdejší sám! Do zámecké kaple, kde celebruji ani *nesmí* žádný farník (kromě zámeckého personálu) vstoupit, já sám musil jsem na to míti povolení z ministerstva – to vše farář ví! Že mne tu lidé chtěli zbiti, to bylo proto, že jsem na veřejné politické schůzi nazval zdejšího kaplana, zuřivého Maďara, spravedlivě lhářem – ale chtěli mne zbiti až druhý den po té schůzi: až je kaplan a farář proti mně pošťvali! *Tak* to je. Zdejší farář a kaplan *sami* o mně po celém okolí roztrousili, že jsem s pí Pavlou tajně ženat!

Vážený pane doktore –

Mějte můj upřímný dík za pozvání k Vám. Dovolíte-li, zastavím se v Přerově 10. září, kdy odtud pojedu. Vyjedu časně ráno, takže budu u Vás večer (v 6:13 hodin) Prosím, pane doktore, neobtěžujte se a sdělte mi, zda se Vám ten den hodí. Doufáme, že do té doby budeme mít vyřízenou reprodukci Vašeho portrétu pro *Šlápěje*, který jsme poslali minulý týden Štencovi. Vzpomínáme na Vás, pane doktore, mnoho a často, jako např. včera: byli jsme (mamička též) na zříceninách hradu Hrušova. Den byl velmi pěkný, takže nic nebránilo rozhledu; a ten byl na všechny strany překrásný. Stále jsme říkali, že máte být s námi, pane doktore. Tož dnes končím. Buďte zdrav.

S mnoha oddanými pozdravy poroučí se Vám Váš
Svatopluk Klír²¹⁶

Když sem přijel p. Březina, dal jsem mu čísti pět kapitol o těch medvědech, jak jste mne požádal. Před paní Pavlou a doktorem Chalupným v mé nepřítomnosti řekl, že je to „geniální a bezpříkladně dobré“.

Právě nyní dopisuju kapitolu XI., už je toho přes sto archových stran mého rukopisu a musím tomu udělat již konec, ačkoli vidím, že by těch kapitol bylo ještě dvacet a že bych pro Vás nejraději napsal *Šlápěje* celé.²¹⁷ Množí a prohlubuje se mi to pod rukama jak povodeň – ukončím to násilně.

Vy mně také něco pošlete? Zase jsem dal udělat pět iniciálek. Pan Klír Vám vypoví, co jsme tu měli nového. Byl tu i pan Pravda od Bezdězu! Velice Vám zazlíváme, já a pí Pavla, že jste tu nepobyl aspoň tři neděle! Pozdravujeme Vás všechny!

Jakub Deml

²¹⁶ Vlastnoruční podpis.

²¹⁷ Deml zde mluví o próze *Z mého okovu*, kterou Durychovi věnoval a v jejímž celém textu se Deml na Durycha mnohokrát obrací jako na dobrého přítele. Text vydal nejdříve jako součást 7. svazku *Šlápěj* a později také samostatně v roce 1927.

JAK VIDÍTE, JAROSLAVE DURYCHU, dostanete, co se do Vás vejde: Vy jste mne poděsil a strašně zklamal! Napsal jste mi, že jste mdlý a že ta dvě říkání o Myšlení a O čtení nestojí za nic, „leč by mne jal soucit nad Vámi jako nad invalidou...“²¹⁸ Generál Wrangel řekl: „Nemohu se bránit, a proto zahajuji útok!“. Já se proti Vám mohu bránit, jsa té naděje a víry, že mne tak nepodceňujete, že bych nerozuměl způsobům, i když sám nezpůsobně se chovám. Nuže: Vaše dva články o Myšlení a O četbě jsou tak daleko od invalidity, že jich rozumný člověk použije místo soli a cukru a ve chvíli ohrožení koalicí Volných Prasat místo ručních granátů a svinobrodské zeleně (Schweinfurtergrüm). Vaše dva články předčítala mně večer a v noci paní Pavla Kytlicová a za každou Vaší větou vybuchoval náš smích nebo zalomcoval plícemi obdiv.

Ve Vašem Myšlení a Čtení není jediného špatného nebo špatně postaveného slovíčka, moje Předčítatelka byla tím jako elektrizována a já jako bleskama olizovaný. Děkujeme Vám, milý příteli, za toto „potužení“ (jak říká Slovák) a kojíme se nadějí, že najdete poctivé úsilí vděku i v těch třinácti kapitolách, které jsem Vám a pro Vás ke cti Boží o Slovensku napsal; poslední tyto dvě kapitoly poslal jsem do tisku včera zároveň s rukopisem Vaším. Váš portrét už je také reprodukován, jak vidíte, Březina o něm řekl: „Obrázek dobrý, ale Durych to není!“

Je to tak Vaše vyschlá kůže, přece však kůže a ne fotografie! Zás jsem si dal přidělat pět nových iniciál.

Tentokrát budou Šlápěje zlé, a proto dobré; také to bude kniha dosti velká. Kdybyste chtěl ještě „něco uplatnit“, třeba jen různé poznámky, „drobnosti“ o čemkoliv: pošlete, místa mám pro Vás dosti. – Pozdravy!

Jakub Deml

²¹⁸ Deml zde reaguje na list z 30. srpna 1920, kde Durych mimo jiné píše: Důstojný pane, mám tu dvě říkání, O myšlení a O čtení a žádné nestojí za nic. Ač jsem se namořil dosti, abych vůbec něco stloukl dohromady. [...] Kdyby však Vás jal soucit nade mnou jako nad invalidou a chtěl něco z toho otisknouti, nu, posílám to.“

Milý příteli,

činím Vám nabídku a slušný návrh, abyste nám pro ty Šlápěje VII. napsal seznam všech svých prací, možno-li v pořádku chronologickém – a aby to nebylo nedurychovské, propentlit to „všeličím“, např. takovými poznámečkami, kdy, kde, proč a snad i poukazem na nedostatky Vašich kritiků. Jak víte, strojím se na to sám, ale „Slovensko“ je mi naprosto nepříznivo k takové práci – a já přece rád bych měl o Vašich knihách v tomto svazku něco „propagačně informativního“ – tedy hrst číslic a dat a realit, jako kupec v krámě.

Maje plné ruce kukuřice, fazol a polen a jizev a stěhování, nemohu Vám toho říci v pořádku a v klidu, myslím však, že rozumíte, co myslím. Já sám napsal jsem vloni do *Ženské revue*²¹⁹ takový informačně jubilejní článek o díle svém a tak to asi myslím i od Vás pro nás. Je to příležitost k pravdě i humoru, k „umění, životu i ke vědě –“

Dosud je natištěno šedesát osm stran a bude celkem ještě o sto víc, ačkoli to kouká na tisíc stran, ale musíme to zarazit dřív, aby to nevylezlo na 100 K!!!

Nuže, máte-li apetit, napište nám o Sobě „článek jubilejní“, a kdyby byl jen na 10 řádků nebo na 100 x 10 –

To je tedy můj *návrh* (nic víc) a musel by být proveden do tří neděl nejdéle. Nazdar!

J. D.

²¹⁹ Jeden z hlavních moravských časopisů pokrokových žen (1905–1920), podtitul: List pro otázku ženskou, ethickou, kulturní a sociální vůbec. V roce 1905 jej založila Zdenka Wiedermannová (později Wiedermannová-Motyčková).

[asi 1. 10. 1920]

Pikle Habsburků

Milý příteli,

Vaši biografii jsem dostal a ušiju ji tak, aby „Vám padla“, děkuji za Vaši velectěnou zakázku, doufaje, že i nadále etc.

Milý pane Jaroslave, právě dnes, po té noci, kdy i mně i paní Pavle zdálo se o vraždě a oběšení, dostal jsem rekomandovaný prvotřídní příspěvek do VII. *Šlépějí* od zdejšího pana děkana.

Předně mi zapovídá sloužiti mši svatou.²²⁰

Zadruhé: vyzývá mne, abych mu písemně potvrdil a vyznal, že nejsem ženat s pí Pavlou a že nejsem schismatickem.

Za třetí: posílá mně v témž úředním přípisu tento citát:

Kipa – Katholische internationale Press Agentur am 5. August 1920: Gewaltsame Verbreitung des tschechischen Schismas in der Slowakei. Kistapolesany. Die tschechischen Behörden legierten hier in das Schloss des Erzherzog Josef einen verheirateten hergelaufenen schismatischen geistlichen ein und verpflichteten den römisch-katholischen Pfarrer, die Kirche diesem verheirateten abgefallenen Priester zu überlassen. Das Volk war über dieses Vergehen der tschechischen Behörden so empört dass es nur durch die Polizei davon abgehalten werden konnte, den abgefallenen beweihten Priester zu verprügeln. Niemand besucht seinen gottesdienst; dies hält aber diesen tschechischen Schismaticker nicht ab, die Kirche den Römisch-Katholischen zu entziehen und den schismatischen Gottesdienst in der leeren Kirche zu zelebrieren.²²¹

²²⁰ Deml celý list od děkana uveřejnil v 7. svazku *Šlépějí* (na s. 233).

²²¹ KIPA – Mezinárodní katolická zpravodajská agentura, dne 5. srpna 1920: Násilné rozšiřování českých schizmat na Slovensku. Kistapolesany. České úřady zde do zámku arcivévody Josefa nasadili ženatého, zběhlého, schizmatického duchovního a přinutili tamějšího římsko-katolického faráře, aby kostel tomuto ženatému odpadlému knězi přenechal. Veřejnost byla tímto proviněním českých úřadů natolik pobouřena, že jenom díky policii se zabránilo zbití onoho odpadlého sezdaného kněze. Nikdo jeho bohoslužby nenavštěvuje; to ovšem tohoto českého schizmatika neodrazuje od sebrání kostela římským katolíkům a od sloužení mše svaté v prázdném kostele.

Topolčianky 1. Octobris 1920.

Humillimus frater

in Xto

Josephus Klacsanszky

parochus²²²

Chcete, přáteli, k této hovnové rukavici faráře Maďaróna něco podotknout?

²²² Topolčianky 1. října 1920 / Nejponíženější otec / v Kristu / Josef Klačanský / farář.

[4. 10. 1920]

Předpokládám, milý příteli, že už jsem Vám poslal opis toho úředního aktu z 1. října, jež jsem dostal od zdejšího faráře. Jel jsem tedy do Bratislavy, ale 2. X. nezastihl jsem tam ani vládního referenta pro věci církve katolické P. Karola Medveckého (dle mého názoru kněze ortodoxního a jistě učeného a pilného – mluvil jsem s ním už třikrát), ani ministra Mičuru, jenž byl do nedávna naším županem a jenž zdejšího faráře dobře zná po stránce politické.

Dnes ráno o desáté hodině, když jsem šel ze zámecké kaple s paní Pavlou se své mše, čekal mne ve bráně zámecké zdejší farář s dvěma svědky, sedláky zdejšími, před nimi znova mi zakázal celebrování, dokud si nezaopatřím od svého biskupa novas literas commendatitias;²²³ ukázal jsem mu *celebret* ze 4. června 1920 a řekl jsem mu, že včera, tj. 3. října 1920 tento celebret docela postačil v Bratislavě v klášteře Františkánském, že P. Kvardián toho kláštera tento můj celebret prohlédl a hned mi celebrování povolil – ale zdejší farář před těmi sedláky prohlásil, že ten celebret nevyhovuje kanonickým předpisům, poněvadž je starší přes tři měsíce a že tedy znova mně celebrování zakazuje. Řekl jsem faráři, že to potrvá jistě týden, než mi nový celebret přijde a jestli si to bere na svědomí, že dušičky očistcové budou oloupeny o tolik mší svatých kvůli liteře zákona, ale farář mi výsměšně a vztekle odpověděl, ano, že si to bere na svědomí! „Je to jak v Evangeliiu: máme zákon a podle toho musí zemřít!“ pravil jsem faráři, ale on řekl, že nepřišel pro žádné vejklady a že mi celebrování (prosím, v domácí kapli zámecké, kde jsem docela sám!) zakazuje a šel. Víím, že by na mne přivedl celou obec cum gladiis et fustibus²²⁴ s klacky, a tak celebrovat nebudu a všichni zdejší Češi od lesmistra až po jeho psa mají radost, že jsem zase byl pokořen. – Už pakujeme...

Ještě čtrnáct dní musíme tu vydržet. Co tomu říkáte?²²⁵

J. D.

²²³ Nové doporučující psaní.

²²⁴ S meči a holemi. Citát z Bible, např. Matouš, 26:47 nebo Lukáš 22:52.

²²⁵ Durych v dopise datovaném 5. října 1920 se k otázce zmiňovaného faráře vyjadřuje takto: „Já myslím, že se s tím farářem nedá nic dělat, leda že byste měl několik věrných, kteří by mu chtěli a mohli zříditi tlamu. Tamější biskup Vám nepomůže a vlada se asi nebude chtít do toho pléstí, Řím je daleko a ostatně Vy se již brzy odstěhujete. Já o těch kněžích nemám valného mínění. Byl jsem loni v Trenčíně u zpovědi, u jednoho takového pomadřařeného Slováka, a byl jsem v čs. vojenské uniformě. Zdálo se mi, totiž nezdálo, bylo to jisto, že tím byl velice nepříjemně dotčen. Jsou to austrokatolická prasata, jichž papežem je Habsburk. Prát se s nimi, na to jest jednak příliš pozdě, jednak příliš záhy. Ale švandu si z nich aspoň udělejte. Máte šlépěj ze Slovenska.“

Nebylo nám možno, milý příteli, jeti na Přerov, protože jsme padli do vagónu jak dřeva. Paní Pavla v tom stěhování nešla ani spat a celou noc ještě balila a smejčila. Zkrátka, nestáli jsme za nic a tak jsem se dali zavízt jedním tahem až do Bělé, jen v Bratislavě a v Praze jsme přisedali.

Moje adresa jest:

Vrchběl, pošta Bělá u Bezděze, Čechy

To stěhování je věc velice ošklivá a drahá. Československé dráhy slevily mně sice 50 % z dovozného, přece však musil jsem jim zaplatit asi 2800 ne-li celé 3000 K. Kromě toho nejmíň 1000 K špeditérovi a asi 700 K, ne-li víc, formanům a pacholkům. Z nádraží do města Bělé musel jsem mít čtyři páry koní, protože je to do kopce a vůz vážil asi šedesát metrických centů. Bydlíme u Karla Josefa Pravdy, je to člověk velmi šlechtný a ve světovém smyslu obchodník, tj. komisionář, tj. jako sprostředkovatel továren, hlavně švédské továrny na stroj Sector. Ale do všech dílů světa rozesílá také pletené zboží a turecké fezy. Procestoval celou Evropu a studoval v Lipsku vyšší obchodní školu, kořesponduje i francouzsky. Podobu má ušlechtilou a postavu imponentní, vousy jako Rabindranath Tagore, mně říká Jakoubku a má mě rád. Krajina je tady pěkná, hora Bezděz trůní nad celou krajinou jak hodiny na věži, ale půda jest podivuhodně písčitá a mně tu scházejí jen balvany a řeka. Bydlíme na dvacet kroků od rybníka zarostlého rákosím a tím rybníkem protéká čiročirá bystřina a vodní ptáci, tj. potápky, lysky a vodní slípky i divoké kachny proplétají se rákosím a potěšují nás svými pohyby a kumšty. Na tom proudu husy dělají kotrmelce, což není možno na vodě stojaté. Proto i já tolik kotrmelců jsem už nadělal. Už jsem tu chytil čtyři myši do pasti. Do kostela mám dvacet minut daleko, neboť ve Vrchběli kostela není, chodím denně do Bělé a celebruji v klášterním chrámě OD. Augustiánů. Pokračování. Do kostela v tomto kraji nechodí nikdo a kněží zdejší jsou tak dokonalí jako kdekoli jinde a podobají se psům dogám, které lhostejnost lidí jimi (= kněžími) zrozená docela zneškodnila, neboť dobrého ti kněží nikdy nic udělat nechtěli a zlého nyní nemohou. Hnusni jsou a vystrkují jen makadla politická jako sumec z bahna vousy. Hnusni jsou, neboť bratrského pranic v nich není, jsou to pobožné larvy d'áblů. Jediný čert, kterého nenávidí upřímně, jest Republika a jediný Bůh, kterého ctí a očekávají, jest rod Habsburko-Lotrinský a četník z roku 1915.

Pan Pravda staví velký dům jednopatrový na stráni ve Vrchběli a až bude dostavěn, tak se do něho nahoru do jednoho křídla nastěhuje a to se před Novým Rokem nestane. Zatím jsme s Pravdovými pohromadě a máme k dispozici jednu světnici, ale celý den jsme v kuchyni, kde je teplo. Pan Pravda má u sebe jen ženu a svou matku, z Církve vystoupil už na gymnáziu, ale mne si neoškliví, aniž se za mne stydí a přijdem-li do hospody, vždycky za mne platí a vůbec mi přeje.

Napište mi, prosím, všechno, co máte na srdci, neboť není vyloučeno, že Vám pomohu, jestli věříte. Potřebujete-li snad peněz, i to mi napište a hned kolik, uvidíme, co se dá dělat a pište mi hned. Šlápěje VII se dotiskují a Štorch Marien vydá k Vánocím *Miriam* i *Moje přátele*; za *Miriam* dá mě 5000 K (už mně dal 1000 K napřed) a za *Přátele* 1000 K. Jal se smlouvat, chtěje mi dát za *Miriam* jen 3000 K a za *Přátele* jen 500 K, ale já mu napsal, že bych styděl vzít groš tak žebrácký a tak on mi přidal. Čekám netrpělivě Vaši odpověď a zítra za Vás odsloužím Mši svatou.

30. X. 1920

Jakub Deml

85.

I. XI. 1920

Milý příteli,

posílám k Vám svého „domáciho pána“ přítele Karla Josefa Pravdu a on Vám odevzdá tyto řádky. Co můžete, řekněte jemu pro mne a on mi to poví, anebo mně to napište. Pan Pravda není člověk, kterému se nemůže říci všechno. Psal jsem Vám už předevčírem, ale i nyní Vám nabízím peněžitou pomoc, jestli jí potřebujete, jen mi napište, potřebujete-li tisíc K, či víc. Poslal bych je hned!

Pozdravujeme Vás všechny upřímně.

Jakub D.

Srdečný pozdrav všem Vaším Drahým!

Zdráv a vesel buďte!

Pavla Kytlicová²²⁶

²²⁶ Vlastnoruční přepis a podpis.

Milý příteli, pan Pravda přijel včera, na Dušičky, o půl jedenácté v noci a hned mi všechno pověděl, co jste si řekli. Jsem rád, že jste poznal osobně nového mého chlebodárcce. Ale dějí se zázraky. Když jsem Vám posledně poštou psal, odpovídaje na Váš dopis, neměl jsem ani tušení, že pan Pravda pojede na Moravu, možná, že *ani on* neměl tušení o této své cestě. Já Vám tedy dopis odeslal a odpoledne najednou povídá pan Pravda, že pojede do Přerova – a já s ním o Vás ještě nemluvil. Na to jsem odpověděl, že bych snad jel za Vámi s ním, že Vy jste v Přerově a že si máme co říci. No, a já odjeti nemohl a zatím toho nebylo ještě třeba, když jel můj plnomocník. Ale tu slíbenou Mši svatou jsem za Vás sloužil a ten den a večer, co jste mluvil s panem Pravdou, já už četl Váš dopis adresovaný mně sem. Když jsem Vám psal, že mohu ihned poslati 1000 K nebo více, nestaral jsem se pranic o to, kde to vezmu, a když už jsem Vám tu „nabídku“ odeslal, ničeho o tom neřeknuv „paní doktorové“, *ona sama* mně řekla, že Vám pošle. Včera jsem celebrouval za ř přízeň Pravdovu a dnes za ř přízeň (rodiče a bratra) Jaroslava Durycha. A co se Vám nestalo? Přišel jsem domů z kostela a za chvíli přijde, tj. přišla listonoška a přinesla mi šek na 2000 K a k tomu ještě ze strany, ze které se toho člověk vůbec nenadá! Víte, od koho? Od moravského místodržitelství!! A na tom šeku bylo napsáno, že je to moje gáže za měsíc listopad!! Bůh sám ví, co to má znamenat, jen tolik vím, že živím Dušičky a Ony ještě více mne...

A tak, milý příteli, ještě Vás šidím o 500 K, neboť Vám dnes posílám jen 1500 K a o Vaší minulé i budoucí živnosti promluvím v Praze ještě tento týden, ale radím Vám, okamžitě napište dr. Alf. Neubauerovi, Jičín, Tyršova 255, on dr. Nebauer si tyká s nynějším ministrem osvěty dr. Šustou. Napište Neubauerovi, ať Vám od ministra něco urve. Není vyloučeno, že ještě tento týden promluvím s dr. Neubauerem i já!

Pozdravuji Vás: *fides tua te salvum faciet.*²²⁷

3. XI.

J. D.

²²⁷ Slovy „*Fides tua te salvum fecit.*“ (Tvá víra tě spasila/zachránila.) promlouvá Ježíš v Novém zákoně k lidem, které uzdravil (Marek 5,34; 10,52; Lukáš 7,50; 8,48; 17,19;18,42).

8. XI. 1920 Ve Vrchbéli, pošta Bělá
u Bezděze, Čechy

Milý příteli, ve Vaší záležitosti zakročí pan Pravda zítra v Praze. Pojedu s ním a promluví se Šaldou a s Hummelhansem. Vy jen věřte, že to dopadne dobře, ať už to dopadne jakkoliv, neboť nemůže to dopadnout špatně s člověkem, který nechce „shnít jako hovado v lejně svém“. Se Štorchem Mariennem také promluví.

Včera jsem dostal první korekturu knihy Miriam od Obziny z Vyškova. Na titulní stránku nakreslil mi (tj. Štorchovi pro mou Miriam) Svat. Klír tento ornament: ●

Ta čára kolmá a
ty hvězdičky
červené a to
ostatní černě.

Přetrhl jsem to a připsal tiskařům: „Tento grafický záprtek vyhod'te! To kreslijou kluci na zeď!“
A za mou veršovanou dedikaci k *Miriam* dal si Frant. Bílek sochař natisknouti doslova tyto své verše:

Ženství v Miriam Jakuba Demla
doprovázím ženstvím svatým
v Marii Matičce:
Jak byla jedna maminka
a ta měla hošíčka. Když
šel do světa, řekla mu:
„Nemám čeho ti podati
než tuto šnůrečku – růženec posvátný“¹
2 Šnůrečkou onou poznával
Marii sestru a 3, 4 Marii
matku, 5 Matkou pak
poznal Syna Božího.
A Syn mu 6 Boha –
nebe ukázal.
Frantí Bílek

Přetrhl jsem tyto Bílkovy verše a napsal k tomu tiskařům: „Tuto růžencovou pobožnost pošlete na Svatý Hostýn, v knize Jakuba Demla taková blbina se dobře nevyjímá!“

František Bílek, děláje těch šest dřevorytů k Miriam, řekl v srdci svém:

„Peníze už mám v kapse. Děkuji ti, Bože, že nejsem jako jiní lidé: Deml, Durych a ti ostatní cizoložníci!“ A dle této věci jal se umravňovati moji Miriam. Vyrukoval s „posvátným růžencem“ a agituje pro pastory a podobné tvory. Bílek vůbec miluje katolický hierarchický inventář: štóly, alby, cingula, kalichy, hostie, jenom infuli a mitru ne...

Mluvíte cosi o „omylu“. Mejlíme se všici, ale postavení a domovská příslušnost básníků jest vůbec fikcí a omylem. Žádná církev nás nepovažuje za děti řádně a právně zplozené, ani Kramářova, ani Benešova, ani Masarykova, ani Šmeralova, ani Mojžíšova, ani Komenského, ani Lutherova, a což je nejhorší: ani Benediktova. Uvažoval jsem o této „Otázce“ mnoho, dobudovávají poslední knihu a zvláště včera a dnes přicházím k „Odpovědi“: básník našeho rázu je veliká potvora: jakmile cejtí, že má v drštce zase něco z toho, co mají dršťky jeho bližních, hned se zapomene a v saloně nebo v budoiru prdne. Toho nemají rádi ani preláti. Hic Rhodus, hinc omnes lacrimae²²⁸ a „omylové“. Člověk naší sorty nakonec sám neví, čím je, ale Bůh má všechny všiváky dobře sčítané a neopustí ani těch zvláště, „co se *neslušně* zachovali“. Nám daly sudičky do vínku smích a to je ten nejstrašnější, protože nejbožštější dar. A pro dnešek nejčasovější.

Ze Šlápějí už je natištěno sto dvacet osm stran a bude jich ještě asi čtyřicet. Bude to tak pěkné, že se máte nač těšit, nasmějete se do vousů, nedáte-li se oholit. Naše heslo:

aushalten, durchhalten²²⁹ a „paní doktorová“ (která mně toto čte hned pod pérem) povídá moudře: *Durychhalten!*

Co myslíte, Jaroslave? Je Pavla Kytlicová jiného řemesla než my? Ubozí vlastenci, ubozí bolševici!

Pozdravujeme Vás i Vaše.

Jakub Deml

Hledáte zpovědníka?

²²⁸ Zde je Rhodos, zde jsou všechny slzy.

²²⁹ Vydržet, vytrvat.

V Písmě Svatém Nového Zákona: „Vyznávejte se *jedni druhým* z hříchů svých!“
Rozhřešení dá Vám každý kněz, desatero přece znáte; a vyznati se můžete tomu „druhému“.

Milý příteli, už bychom byli 4. XI. 1920 odtud utekli, kdybychom věděli kam... o tom jindy.

Stará matka p. Pravdy nám říkává: „Bůh mně Vás poslal!“ Miluje nás. Omládla...

Špeditér vzal ode mne za půjčení vozu 1300 K...

88.

V Praze 9. XI. 1920

Milý příteli,

člen národního shromáždění František Hummelhans poznamenal si Vaše přání a zakročí tyto dni pro Vás v ministerstvu Národní Obrany. A když jsem odcházel od F. X. Šaldy, řekl mi na rozloučenou: „O Durycha se *už* nestarejte!“ Mimo to intervenoval ve Vaší věci pan Pravda v ministerstvu vojenství. Ve všech třech případech byla nám pro Vás slíbena pomoc a myslím, že v celém tom procesu *rozhodne* F. X. Šalda a ne proti Vám. Můžete mít pevnou naději. Ale na *žádný způsob nebojte se* budoucnosti, jenom trpět jste *musil!* Trpěti ještě vteřinu... za hříchy *pochybnosti* o zázraku tj. o Bohu.

Váš J. Deml

89.

9. XI. 20

Milý příteli, s Pravdou nejdál dojdeš. Zatím jsme v Praze a Vaše věc dobře s námi, doufám.

Deml

„Posel, který přišel 8. XI. 1620 do Prahy se smutnou zprávou porážky, osvědčí se v r. 1921 jako posel vítězství. Voli firmare!!²³⁰ *Váš Pravda*“²³¹

²³⁰ Upevnit.

²³¹ Vlastnoruční přípis a podpis.

Milý příteli, přijďte z Prahy sem k nám, velice se těšíme a já půjdu s Vámi na Bezděz. Jistojistě přijďte z Prahy sem. A pro tu Prahu dávám Vám tuto radu: Zajděte do Lidové tiskárny v Hyberské ulici č. 1033 a vyhledejte tam pana ředitele Fr. Hummelhansa, on mě má velice rád a je to *člověk*, kterémuž našinec může vyzpovídati mnohem upřímněji než našim kněžím; mimo to ve Vaší záležitosti už dvakrát zakročil, tak Vás zná.

Nebude-li pan Hummelhans náhodou v tiskárně, tak se zeptejte, kde je a rozhodně ho vyhledejte, třeba i v bytě a řekněte, že je všechny pozdravuju, jeho paní je taky moc hodná a byla u nás v Jinošově. A rozhodně a najisto a jistojistě navštivte doktora *Šaldu* (Praha III; Pod Bruskou 3), ale upozorňuji Vás, neberte s sebou Svatopluka Klíra ani k Hummelhansovi, ani k Šaldovi! a až Vám u Šaldy přijde někdo otevřít (mně se zdá, že se tam za zvonec tahá), tak musíte říci a vzkázat, že jste objednáni; tj. přijde Vám otevřít služka a ta má přikázáno říkati každému, že pan profesor není doma. Na to odpovězte, že Vám pan profesor vzkázal, abyste přišel; a nepomůže-li ani to, tak rcete: „Řekněte, slečno, panu profesorovi, že mne posílá Jakub Deml v záležitosti důležité, neodkladné.“ A Šaldovi neostýchejte se vyznati ze všeho a rcete, že ho velmi pozdravuju.

V úterý 16. XI. bude pan Karel Josef Pravda můj domácí přítel v Praze a máte ho hledati od 2. hodiny do 2 ½ odpoledne dne 16. XI. v úterý v kavárně Parlament na Václavském náměstí, v kavárně, jak ve vejdete, tak napravo. A téhož dne večer o 6 hodinách 40 minutách pojedete z Wilsonova nádraží rychlíkem s p. Pravdou sem a já Vám přijdu naproti.

Lístek na ten večerní rychlík kupte si na Václavském náměstí hned pod Marianskou ulicí v cestovní kanceláři, ten lístek stojí asi 23 K. A ještě buďte tak laskav a připojený dopis odevzdejte osobně paní Lídě Kozákové v Mariánské ulici a přineste mi, prosím, co Vám pro mne snad odevzdá. Tato paní Lída Kozáková jest vlastní sestrou Pavly Kytlicové. Paní Kozáková bydlí hned *proti* Národním listům v čísle 2. v tom pravém koutku *na dvoře*.

No tak buďte hodně zdrávi!

Vyjedťte z domu hned v pondělí, abyste si všecko vyřídil.

Nebudete-li mít na tu břitvu kdy, tak k pí Kozákové nechodťte.

na sv. Kateřinu 25. XI. 1920

Trápilo mne, že nevím, jak to s Vámi dopadlo a dnes konečně přišla mi Vaše zvěst. Tak vidíte, že Vám nebylo potřeba ani Husáků,²³² natož Demlů! Ale i přesto mám radost z celé Vaší anabáze, protože jste při ní uviděl Šaldu, Hummelhansa a jiné lidi a máte konkrétnější představu o české armádě, literatuře a industrii. Jsme, žel, tak plodni, že u nás nic nezůstane „bez následků“ a kdyby vláda (ať republikánská, ať monarchová) měla rozum, dala by nás vždycky jenom k vojsku, tam na nějakém litru vína nebo krve hovno záleží.

Abyste se nepřenáhlil s těmi penězy, tak Vás prosím, abyste jich neposílal na mou adresu, poněvadž je to zbytečná oklika a já musím listonošům od každého halíře, který mně přijde, dáti korunu zpropitného, pročez pošlete ten pakatel, až ho nebudete potřebovat, přímo mému obzvláštnímu věřiteli, jenž se jmenuje: *Tiskárna Kryl a Scotti, Nový Jičín, Morava*. Ale dejte mi pak o tom vědět. Bude to míti i ten dobrý oučinek, že si Kryl a Scotti budou myslet, že já sice nic nemám, ale moji lékařové že jsou tak sprostí, že jim tolarama dovedou vytřískat okna, kdykoli je mi libo. Už čtrnáct dní, ne-li déle, neposlali mi z tiskárny žádné korektury, tisknou jiným, a tak jsem se včera dopálil a napsal jim, aby mně odeslali oučet a všechny archy hotově natištěné a aby mně už nic netiskli, že si to dám dotisknout jinde. Já přece nebudu tak zabeđeným, abych tiskárně platil i to, co je jí dlužen Josef Florian a podobní. 1278 K za tiskový arch, čtyřikrát více než vloni! To není odůvodněno ani mým bohatstvím.

Že jste bohat i Vy a tedy mně roven, neusuzuji jen z toho, že jste prodal své inkviziční nástroje, počínaje v to nějaké ty staré zuby, anobř i z toho, že se k Vám otevřela cesta prosebníkům, tedy chudým.

Mudr. Karel Schmöger, lékař praktický v Chrasti u Chrudimi, totiž mne prosí, abych Vás poprosil, abyste dovolil přeložiti Svou Almužnu do němčiny, almužnou. Příslušnou petici přikládám, prose Vás, abyste mi ten dopis p. kolegy vrátil.

Pozdravujeme Vás a Vaše milé věrně.

Jakub Deml

Svatopluku Klírovi schválil jsem úpravu *Mých přátel*.

Tomu Mudr. Schmögrovi odpovzte *sám!*

²³² Pravděpodobně Otokar Husák.

Milý příteli,

z Vašeho listu nejvíce se mně dotklo, že mi pošlete rukopis Císaře²³³ a že mi slibujete Albrechta z Valdštejna.²³⁴ Jen to učiňte prosím a nedejte se od toho ničím zviklati, jako já zatím nedávám se zviklati od šlépějí osmých. Ty sedmé právě dokončujeme, zítra dostanu poslední korekturu, celá kniha má na ½ 3 sta stránek a už jsem korigoval i Vaši autobiografii, zařadiv ji do rubriky „Co píšou přátelé“ a vidím, že to není tak krátké a že je to dobré.

Už tejdén moříme se já a Pavla kolorováním desíti exemplářů Šlépějí a ještě nejsme hotovi, ač pracujuj osm hodin denně –, nemoha toho pochopiti, spočítal jsem obrázky v tom jednom výtisku a poznal, že jest jich na šedesát. Tak jsme si jednou zahýřili obrázkama. Krylovi a Scottimu věřím, že to nemohli udělat laciněji, oni mne o tom i přesvědčili. Hlavně tím, že jejich sazba a tisk je tak krásná, že žádná jiná čs. tiskárna se jim nevyrovná. Porovnával jsem tisk Jičíňanů mých s tiskem Obzinovým (poslal mně hotové aršíky „Miriam“) a vidím, že Obzina dělá dnes v sazbě i tisku ošklivé chyby. – Šaldovi jsem psal předevcírem a zeptal jsem se ho, čte-li ještě a zase knihy, že mu doporučuju Vaše a že byste mu některou poslal. Napíšu Vám, co mi odpoví. Včera jsme od Šaldy dostali „In memoriam R. Svobodové“ a mně on píše, že je nyní na tom hůř než já v Topolčankách a že není schopen žádné básnické práce, dokud nebude bydleti jinde. – Mně dr. Schmöger zase psal, odpovídaje na mé otázky. Adresa té naší německé překladatelky jest: Fräulein Vilemína Franklová (W. Rank), Prien am Chiemsee, Ober-Bayern, Rottmayerhaus 71^d. Už má přes šedesát pět let ta dáma, „pochází ze zámožné kdysi rodiny židovské a stala se již v mládí katoličkou. Prodlením doby nabyla vlastní snahou, působením rodinné tradice – strýc její Mudr. Ludwig August Frankl byl v dobách předbřeznových dosti známým německorakouským básníkem, jakož i společenskými styky v Praze, Vídni, Solnohradech, Mnichově aj. značného vzdělání vůbec (polyglotka), literárního pak zvláště.“ Tak mi píše dr. Schmöger. Nakladatel její Bavorák, žádá prý od ní jen „věci

²³³ První kapitola Durychova nerealizovaného románového pamfletu proti demokracii. Vyšla v 8. sv. *Šlépějí* na jaře 1921, s. 5–23.

²³⁴ Durych napsal o Albrechtu z Valdštejna román *Bloudění* s podtitulem *Větší valdštejnská trilogie*. Vydal ji však až roku 1929 v Praze u Ladislava Kuncíře.

základu přísně katolického“. – Ten stařec dr. Schmöger poznal mne a Vás a „Kritiky Národních listů“, jimž je za to opravdu vděčen. Tak mi píše a na mou narážku odpovídá, že ho naše Šlápěje nikterak neodstrašily. Je to dobrý starý pán.

Že jste nechal těch pražských židů (počítám k nim, kromě Šaldy všechny pražské redakce a literáty, i doktora Čapka), to máte rozum, nikdy jste do jejich cechu nepatřil a patřit nebudete. – Co Vy máte s doktorem Neubauerem, já mám s P. Balcárkem a ještě něco víc – píšeť mi on, že se chce se mnou poradit, má-li přestoupit k československé církvi. To je zvláštní, že někteří lidé jsou tak hloupí, že chtějí, abychom jim na nějaký čas, tj. na dobu jejich jankovitosti zapůjčili svého svědomí.

Tento měsíc už jsem nedostal 2000 K penze, ale přece slušný peníz: 391 K bez 4 K kolkovného. Snad opravdu dávati mi budou tento peníz každého měsíce. V této naději a na tomto základě napsal jsem Miroslavu Vyčítalovi, aby mně pro ty VII. Šlápěje honem ještě dal u Štence vytisknout sedmdesát leptů...²³⁵ Příhlášek na Šlápěje VII. máme už přes sto, ale přesto bylo by toho málo, kdyby se počet nerozmnožil ještě přes sto. Nu, uvidíme, ale já věřím v Boha všemohoucího. – Ale tomu Šaldovi (Praha III, Pod Bruskou 3) byste svou knížku poslati měl i bez čekání, nikterak se nemusíte bát, že mu to nebude vhod, jenom mu dejte znát, že mu to posíláte Vy Sám a nikoli nakladatel. Proč byste mu nepřipojil několik řádků? – Do toho Tasova *musíte* se se mnou A. D. 1921 podívat! Nejraději v letě. Karbidka nám zhasla, tak musím ukončit tyto vejklady. Paní Pavla i já už se hezky vžíváme do nových poměrů, pamětlivi jsouce Vašeho luňáckého napomenutí o kořistnících ... Žijte!

J. Deml

Srdečný pozdrav Vám i Vaším milým

Pavla Kytlicová²³⁶

²³⁵ Durych mu na to 7. prosince 1920 odepisuje: „Skutečně jsem se zděsil, že chcete tisknouti ještě sedmdesát leptů, totiž zděsil jsem se sebe, srovnávaje Vaši energii a nelekavost se svojí.“

²³⁶ Vlastnoruční přípis a podpis.

93.

12. XII. 20

Právě jsme dostali Císaře. Díky! Napíšu Vám, co mu říkáme. Zdrávkujte!

Jakub Deml

Milý příteli,

četli jsme Vašeho Císaře i Potřebu gotiky a obě tyto věci tolik nás rozesmály a pozdravily a posílily – já smíchem plakal a musil jsem přerušovati četbu, protože paní Pavla mne přerušovala výbuchy nadšení – nuže, na základě těchto Vašich úspěchů u čtenářů prvních dovoluji si prositi Vás, abyste neopouštěl svého předsevzetí a poslal mi i ty druhé dva články, o kterých se mi zmiňujete, mezi nima je ten o hudbě a ty noty napište zřetelně, dám je reprodukovat.

Když Nám Bůh tolik požehná, že máte chuť ke psaní, bude jistě velmi dobré, když ten osmý svazek Šlápějů bude durychovský – bude totiž velmi dobré, když Vás čtenářové naši uvidí z několika stran najednou – a honor, gloria et laus Veritatis inspiret Te in conturbationem et confusionem stultorum.²³⁷ Pavla povídá, že takto se modlí raubíř, aby se mu lup podařil.

J. D.

²³⁷ Čest, sláva a chvála pravdy inspiruje vás do problémů a zmatku pošetilého.

95.

Mláďátek

1920

[28. 12. 1920]

Potřeba gotiky a Císař už se tisknou. Máte-li ještě něco (na úvěr), pošlete. Doufám, že Šlápěje VII. už máte. Pozdravujeme Vás všechny věrně!

Jakub Deml

Stará matka pana Pravdy říkává: „Bůh Vás sem poslal!“

A když jsem se v 1913 odstěhoval k vůli E. W. do Žebráka, řekl mi tehdy důvěrně tamější kněz (nevěda, co mluví): „Sám Bůh Vás sem poslal!! – A co se stalo? Bylo mi zakázáno celebrovat a nejmíň dva roky jsem nebyl ani v kostele –

Potom se nesmějte!●

²³⁸ U pana Pravdy Deml s Pavlou Kytlicovou bydlel několik měsíců od října 1920.

13. ledna 1921

Milý příteli,

srdečně vítáme in hanc lacrymarum vallem²³⁹ Jiřinu Sylvu Durychovou, přišla do Vaší Eschatologie, přišedši na sv. Silvestra a nikdo na nebi i na zemi nepohne tím dnem a tou hodinou, kdy se člověk narodil, protože „Bůh to chce“. Zrovna tak nikdo nepřesvědčí mne, že nejste mým věřitelem, dávaje do Šlépějí Své práce. Císař i Potřeba gotiky jsou už hotově natištěny, teď mi sázejí Vašeho Baumanna.²⁴⁰

Bloudění Panny Marie Montserratské pošlete mi ihned, jakmile budete mít napsáno prvních šestnáct stran a dám to ihned do tisku a Vy mým tiskařům psátí postačíte: oni vytisknou týdně právě jen arch, tedy těch šestnáct str. Ale upozorňuji Vás, že to Bloudění Vaše dám tisknout do Prahy, poněvadž tam mají lepší papír, lepší typy a levnější účty.

Nepsali jsme Vám jedině proto, že jsme měli strašnou práci s expedicí. Přes sto exemplářů Šlépějí VII. jsme úplně kolorovali, denně jen čtyři exempláře, ale to jsme kolorovali oba dva, já totiž a pí Pavla, od rána do noci – a ještě asi deset jich máme malovat, a celkem ještě asi dvacet expedovat. Na Slovensko šlo taky asi čtyřicet exemplářů... Včera jsem poslal výtisk Šlépějí VII. i brněnské konsistoři, rekomandovaně, aby Krista nemohli zapřít. Pozoruji z těch Šlépějí VII. všeobecné ticho a zděšení. Ten článek s podpisem M. v Brněnské Svobodě psal Jiří Mahen a dovidám se, že on jest protestant. Hinc ilae lacrimae.²⁴¹ Napíšu o něm, co se mi docela za bdění o něm zjevilo, Pavla Vám to dosvědčí, jí jsem to řekl. Peněz neposílá, kromě Jaroslava Durycha, skoro nikdo. Po celé té veliké expedici Šlépějí VII. utržil jsem nějakých 400 K, ale jen transport nákladu z Nov. Jičína sem stál 600 K, jen pokud já vím. Ale právě proto: *posílejte rukopisy!* Na shledanou v Tasově! Zatím tolik. Jakub Deml

²³⁹ Z latinského zpěvu Zdrávas Královno, v překladu: v tomto slzavém údolí.

²⁴⁰ DURYCH, Jaroslav. „La Paix du septième jour“ a smysl pro grotesknost. *Šlépěje*, sv. 8, 1921, s. 75–86. [Úvaha o knize Émila Baumanna *La paix du septième jour*.] Durych Demlovi v dopise z 10. ledna 1921 píše: „Poslal jsem Vám 4. ledna odsud rekomandovaně ten článek o Baumannovi.“

²⁴¹ Tudíž ty slzy. Terencius, Andria, 125. verš.

Milý příteli,

jenom pár slov tuto chvíli, už je noc. Svobodně piště a svobodu ve všem, pokud slušno, si zachovejte. Věc je tato: Vaše dopisy jsem dostal a všechno vykonám, jak si přejete. Do VIII. svazku Šlápějí, dle mého názoru, to Bloudění Panny Marie Montserátské se nehodí, poněvadž

1) první archy toho svazku jsou již natištěny a paginovány;

2) v těch hotově natištěných arších jest Váš Císař, Potřeba gotiky a ten Baumann, jakož i studie Miloše Dvořáka o Březinovi – tedy vesměs práce, které svou vnitřní i vnější „krátkostí“ – řečeno s hlediska redakční *architektoniky*: vesměs práce, které by musely býti otištěny za Bloudění!

3) *formát* VIII. Šlápějí je *malý* pro Bloudění, v němž má býti a bude i ne jeden pěkný obrázek.

Z těchto příčin *hodlal* jsem pojeti Bloudění Vaše do Šlápějí IX., a dáti to Bloudění na místo první jako základ knihy. Neboť jaký je základ, tak potom musí se stavěti dále.

Hodlal jsem a dosud to *hodlání* sice jsem neodstavil, ale jest libě otřeseno Vaší žádostí o těch deset separátních výtisků Bloudění. Když deset – proč ne všechny? To jest: což by se Vám nezamlouvalo více, kdybych *celý* náklad Bloudění Vašeho dal tisknouti separátně *mimo* rámec Šlápějí? Svěřil bych úpravu té knihy dobrému umělci a kniha Vaše byla by upravena jednoduše a určitěji a vhodněji. Těch deset výtisků pro Vás dal bych tisknout na papíře zvláště dobrém.

Náklad by byl pět set výtisků, jak to mívám, a nakladatelem byly by Šlápěje (jak u Šlápějí VII) a o všechen výtěžek (neboť pasiva jsou u mne vyloučena! jak známo, prosím) se křesťansky rozdělíme. Vy mějtež zatím jen jednu péči a starost: psáti Bloudění – bez ohledu na to, viděl-li jste Madrid či nikoli, ohmatal-li jste svými prsty Valdštejnův kord, či jen duchem jeho Cor. Žádný nebude u nás hledat Flauberta, nýbrž každý Durycha.

Řekněte mi, prosím, své mínění o tom, že mi *napadá* vydání Bloudění v celém nákladě *mimo* Šlápěje. *Přejete-li* si však (ať z důvodu jakéhokoliv) Bloudění míti v kontextu Šlápějí IX., i v tom Vás bez odmluvy uposlechnu. *Tak, i onak* přičiním se ze všech sil, vydání Bloudění *dobře*, to buďte jist.

Stáňa²⁴² poslal za Šl. VII. pět set korun. I mnozí jiní už platí a nikdo knihu nevrací. Abych nezapomněl: Miloš Dvořák (nejlepší žák Naší školy) mi píše, že ani nevíte, jak *veliké dobrodiní* jeho duši jste dal svými články O myšlení a O čtení.²⁴³

Miloš Dvořák studuje v Praze filozofii, a jak už jsem pravil, je to náš nejlepší žák, je z Jasenice, přerokošné to vesničky hodinku na východ od Tasova vzdálené a v té Jasenici nad chaloupkami a nad vysokánskou strání jest andělsky krásný starý kostelíček, prý ještě z dob sv. Cyrila a Metoděje.

Ta strán pod tím kostelíčkem jest jako ty stráně tasovské: dosud nezpracována rukou lidskou od stvoření světa: a Vy to na té stráni *vidíte* a všechna přítomnost z Vás padá a vidíte se před branou Ráje. Och, tasovský kraj – neporovnatelný – a poslyšte, poslyšte:

Jase-nice!

Slovo Miloše Dvořáka jde z *mlčení*, proti němuž tato doba má *všechny* důvody, ale dosud žádného slova...

²⁴² Zřejmě Stanislav Todt.

²⁴³ Durych na to v dopise z 22. ledna 1921 reaguje: „Jsem rád, že jsem tomu M. Dvořákovi prokázal dobrodiní, pakli jsem ho nenapálil.“

99.

[25. 1. 1921]

Milý pane Jaroslave,

náš byt ve Vrchběli silně se rozkolísal. Byli jsme večer u dr. F. X. Šaldy a on mi řekl, že jest mi vděčen, že jsem jej seznámil s Vámi, že přečetl zatím Vaše Tři dukáty a že jest to velmi dobré. Teď bude čísti na Horách. – Na dnešní večer opět jsme k Šaldovi pozváni – porozprávět si o dalších Šlápějích. Napíšu vám o tom. Pozdravy!

J. Deml
Pavla Kytlicová²⁴⁴

²⁴⁴ Vlastnoruční podpis.

100.

30. I. [1921]²⁴⁵

Dal jsem Vám poslati přímo z tiskárny hotové aršíky Šlépějí VIII., abyste viděl a posoudil, co jsem Vám napsal o Šlépějích IX. a o Bloudění. My už celý týden jsme v Praze a zuřivě jsme tu hledali „rodinný domek“, dosud marně ovšem, přestože tu staví celá smečka stavebních družstev. Dnes odjedeme zase do Vrchběle a „uvidíme, co se dá dělat“.

Srdečně Vás pozdravujem.

Jakub Deml

²⁴⁵ Podle zmínky o *Šlépějích* jde zřejmě o rok 1921.

30/I 1921 v noci

Milý příteli, po tmě jsme dorazili do Vrchběle. A těžké balíky jsme měli, spoléhající, že k vlaku přijede i poštovní kůň, ale nepřišel a mnoho blata bylo a tma na krku a i petroleje nějakých šest kilo jsme vlekli. V tom u nádraží uviděl nás člověk, nesoucí také balíky a děl: „Já jsem z Vrchběle a bydlím zrovna naproti vám a přijede pro mne můj vůz a já vás svezu!“ Za pět minut přijel vůz, naložili nás a odvezli až domů. Jako bychom si ho byli objednali! ale ten člověk přijel od svých rodičů se zabíjačky. Z toho je vidět, že o nás a tedy i o Vás je *vždy* postaráno a že tady hřešíme, jestli kdy nedoufáme a Prozřetelnost nám to dokazuje i případy nejhoupějšími. Zpráv mám velice mnoho, takže není možno, abych s nimi pro Vás byl dnes hotov, poněvadž kromě času již i lampa skoro dohořívá. Ted' věru čas hoří. I čas. A věru, cítím se i od času popáleným a vy jako lékař víte, že popáleniny jsou životu nebezpečny. Povětroně rozežhavují se prudkostí letu a mně se čím dále tím více zdá, že čas nemůže už rychleji letět, tak Vám fičí a syčí kolem mých spánků – už i vlasů přes polovic mně vyžehl! Až se toto bude zdáti i Vám, nezapomeňte mi to říci!

Kde začít? Tož, až přijedete do Brna, noclehujte a bytujte jen u Antonína Demla, je to můj bratránek a bydlí v Ugartově ulici č. 18. Je to švec a bolševik, ale především a nade vším je to Deml, teda člověk, na kterého se můžeš v zákopech a bez halíře spolehnout. Tovaryše ani učně nemá, neboť pracuje v továrně a je tam příkraječem koží, tedy ne kramflekem a je velice pokorný a ve svých žádostech skromný, jeho žena zachránila se ve světové válce od smrti svou odvahou a keřasstvím a poněvadž má i rozum a svobodnou vůli, napadlo jí, že by mohla venkovské i předměstské husy vyučovati stříhům a tak to dělá, berouc kromě „školného“ i vejce a mouku a podobné uzalosti, paní Pavle se líbí – synkovi jeho byl jsem kmotrem při biřmování, tento pak synoveček můj jest asi (dle mého oka) třináct let stár, chodí do měšťanky a je nepodoben otci svému, jsa otevřhubou, ale této republikánské ctnosti nemá ani zcela po matce, nýbrž nabývá jí ve školách. A tento synovec můj má sestřičku a ta je myslím po otci a je o několik let mladší. Tož jsem Vám představil všechny Vaše budoucí souložníky, doufaje, že se u nich budete cítiti nejsvobodněji a můžete je vyburcovati kteroukoli hodinu v noci a hlavně: není to daleko od nádraží! – Toho bratránka mého můžete se na *všechno* zeptati, byl taky dlouho v Rusku, *dejte si to od něho vypravovati!*

Z Vašich obou listů, které mne tu čekaly, zazdalo se mi, že by Vám neškodily peníze a na ten oumysl posíláme Vám naším poštovním kontem 800 K a až jich nebudete moc

potřebovat, *ale teprve tehdy*, můžete je vrátit připojeným šekem, tiskaři počkají, vždyť mám do čtyř neděl nejdéle dostati od Štorcha Mariena 5000 K a to je tak, jako bych je už měl. Pište, co chcete a ať už se to jmenuje Bloudění Valdštejnovo, nebo Montserrátské, bude to vždy Durychovo – už jsem mluvil v Praze s tiskárnou a ta tiskárna mi slibuje, že pro Vás těch deset výtisků bude uděláno na papíře ručním, ne-li na holandě. Jen to pište a tisknout se to bude teprve, až to pošlete, takže Vaše Bloudění před vytisknutím nevyjde. – S Kuncířem jsem nemluvil, ale se šesti mladými lidmi, kteří mne poznali a měli z toho radost a vodili mne po Praze a zatáhli mne i k Petru Kříčkovi, který má onen ouřad v ministerstvu osvěty, ježž měl St. K. Neumann, což znamená, že má za to sezení v ministerstvu osvěty ročně jen nějakých 40.000 Kč. Pozdrav Pánbu! svatá pravda.

V Bělé u Bezděže jest asi dvacet poštovních zřízenců na poště zaměstnaných a všichni tito, řekněme lidé, *četli* ty tři korrespondenční lístky, které Vám ku přečtení posílám – jenom Vás *prosím*: těchto korespondenčních lístků mi nevracejte, nýbrž je *uschovejte*, až Vám napíšu, co s nimi – a také Vás prosím, až mi budete o těchto třech korespondenčních lístcích psát, napište to tak, aby Pavla Kytlicová nevěděla, čeho se to týká, protože ona není tak silná rodem a věkem a sprostotou, aby takovou sprostotu snesla a strpěla jak já; nepochybuju, že to psal Jiří *Mahen!* Je vidět, že jsme ho píchli nezhojitelně a přímo do močového měchýře, ježž nosí pod páteří od kostrče až nad nos jako ryba „pouk“. Pro dnešek zatím dosti, taky mne po té cestě bolí hlava. Deset lidí mne upomíná o Šlépěje nebo o dopis, ale napřed jsem musil ozvati se Vám. – Josef Holý z Brna mi píše, že „Kolo moravských spisovatelů“ bude zreorganizováno, a že do něho vstoupili i Otokar Březina, Mrštík, Bezruč a že na pokyn Březinův zvou i mne. Jistě také psal Josef Holý totéž *Vám*. Jistě! Či ne?

Tady je pro nás atmosféra mahenovsky ušlechtilá, jakoby člověk vdechoval jen bařtipánsky volnomyšlenkářské prdy – pán Pravda i jeho paní jsou nenapravitelně zatraceni, ale ještě jistěji ona než on – brrr, mloci ústy prdlaví a očima nejistí a *vraždychtiví!* Věru, Bůh nás chraň!

Národní listy a celá Národní demokracie navrhuje a navrhuje pro Nobelovu cenu Aloise Jiráska, senátora téže strany. Viktor Dyk chce jen Jiráska. Přečtete si, co Vám o té věci vystřihuju z Národních listů, a napište mi, co o tom soudíte.²⁴⁶ – Ale teď už opravdu „dobrou noc“! Váš

Jakub Deml

30/I

²⁴⁶ Durych v dopise z 1. února 1921 odepisuje: „Té Nobelovy ceny pro Jiráska jest ovšem škoda, poněvadž on dá jistě větší díl z toho na kulturu národně demokratickou; ale promrhá se od lidí více statků a Bůh má více, než rozdal.“

102.

[asi začátek února 1921]

Kolem 15. února pojedu asi do Brna a potom už i do Jaroměřic. Nemohli bychom se smluvit do té doby přesně a setkati se? Mamičce už jsem o tom blbci anonymovi řekl, ale už ho víme, není to Mahen, je to pometlo²⁴⁷ pitomější. Na shledanou!

Jakub Deml

²⁴⁷ Následuje v textu přeškrtnuté slovo „ještě“.

Milý příteli,

dnes aspoň pár řádků, mámeť pilno. Posílám Vám „Věštník Jednoty československého duchovenstva“, za nímž stojí děkan Kroiher, J. Š. Baar (autor Farské paničky), Sigismund Bouška, Xaver Dvořák apod. Přečtěte si na stránce poslední úsudek Xavera Dvořáka o ceně Nobelově, otevrou se Vám oči. A také se Vám rozbřeskne v hlavě, až si na stránce předposlední přečtete referát (asi téhož Xavera Dvořáka) o Mystických jahodách. To koukáte, co? Bu, bu, buonaroti! Pleněný, drancovaný, vykrádaný Březina! – V témž čísle mohou Vás zajímati zprávy o Antikristovi a kvůli této Bytosti mi ono číslo Jednoty zase vraťte, prosím.

Kam míří naše šlépěje? Ptám se na to dnem i nocí po celé týdny a čím dál tišeji Boha. Nejspíš nejsem ještě dosti tichý, abych vládl zemí. Zatím jest jisto, že jednáme s Ing. Stanislavem D. Todtem, s architektem Čeňkem Vořechem a s jedním inženýrem v Praze. Jisto také jest, že tady zůstatí nemůžeme, leda by se Pravdovi – v době dohledné – odstěhovali, jak míní, jinam. Ale ani v tom případě nechceme tu setrvati až do konce.

Ještě máme expedovati osmnáct Šlépějí, a poněvadž je všecky malujem, trvá to dlouho a „máme pilno“. Dnes jsem posílal jedny Šlépěje VII. do Anglie, takže tam budou už výtisky dva. A pořád se mne z Londýna ptají, jestli odtud něco nepotřebuji. Já zatím ne. Ale vy? Napište a Londýn nám poslouží.

V Praze dostati možno dnes všechny svazky Edition Tauchnitz. Do Bratislavy už jsme také poslali třináct výtisků. Šlépějí VII. – jednomu kapitánovi deset kusů, objednal je a prodává horlivě.

To Bloudění budete tedy psáti třikrát. Tím lépe. Myslím, že to třikrát napíšete „na jedno posezení“. O tom si ještě povíme. – Ty tři sprosté lístky mi, prosím, vraťte. Srdečně Vás všecky pozdravujem. Jakub Deml

104.

7. II. 1921

Vaše pozvání přichází mně velice vhod a proto tento tejdén, nejspíš až v sobotu, ne-li až v neděli, přijedu jistě k Vám. Ale potom odjedu do Jaroměřic a do Tasova, i prosím Vás, abyste si už napřed vzal nejméně na pět dní (nebo aspoň na čtyři dni) od Sylvy dovolenou. No, uvidíme, co se dá dělat, ale udice vezmu s sebou!

Vřele Vás všechny pozdravujeme. Paní Pavla na cestu jet nemůže, poslední šaty se jí rozpadly. To hedbáví!

Přinesu Vám nových zpráv a budu čenichat po Bloudění. Váš

Jakub Deml

Já vezmu udice, ale Vy nahleďte a narejpejte červů!

105.

[5. 3., asi 1921]

Drahý příteli,

měsíc březen byl pro mne vždy rozhodující a tak i s námi *mnoho* se děje. Jakmile se zastavíme, vše Vám napíšem. Zatím: čekejte ve zdraví a v naději!

Váš Jakub Deml

Praha II, Mariánská II a/b

Milý příteli,

konečně tedy dostávám Vaši adresu. Jen proto jsem mlčel. Do Přerova nemohl jsem Vám psát, jsa odevšad na odsokoku. Od té doby, co jsem od Vás odešel, „lítám jak špinavé prádlo.“ U Březiny jsem nebyl. Přijel jsem do Tasova zrovna ten den, kdy tam umřel můj strýc, z ulice Rous,²⁴⁸ a tak jsem tam zůstal, abych jej pohřbil. Dostal jsem za to 50 K a jeho přízeň má jistě milionové jmění. Ale o tom jindy. A v Tasově jsem se dověděl, že tam parcelujou baronský velkostatek. Dle zákona. A tak jsem podal žádost i já, aby mně dali 4 000 m² stavební půdy na pastvisku, které se jmenuje Jalovčí. Teď tam rostou břízy a balvany. A mému bratru poštmistrovi se to líbí a že prý tam bude pěkná zahrada.

A psal jsem architektu Vořechovi, aby to udělal též, a tak on honem letěl do Tasova (byl nejvyšší čas) a podal si také žádost o čtyřicet árů hned podle nás, tedy také na tom pastvisku. A z Tasova, toto učiniv, letěl jsem do Prahy a z Prahy jsem se dosud nehnul, protože jsem tu měl mnoho jednání s lidmi a mám toho jednání čím dál víc a Paní Pavla je v Praze se mnou, jen jednou zaskočila do Vrchběle a pan Pravda dal nám výpověď z bytu, což se stalo takto: Já mu napsal: pošlete z našich peněz 5000 K na adresu Josef Florian ve Staré Říši. A Pravda se rozčertil a odpověděl, že nám posílá peníze *všechny* (30.000 K) na adresu mou, prostřednictvím banky ve Stockholmě... Dělá vodu, žebrák. Páter Ludvík Vrána je nyní s náma v čilé výměně dopisů a návrhů vydavatelských a obytných. Nabízí nám pan Florian ve Staré Říši tu chalupu po své ř matce, buď ke koupi, nebo jen k obývání, jenže musí se tam udělat nová střecha, nová podlaha, nové dveře a nová okna. V Tasově už na tu novou chaloupku koupili jsme za 3000 K borovic. Mimo to nabízejí mně ouřad zemského knihovníka v Opavě, což se rozhodne 17. března. A tak nevíme, co uděláme: I. Tasov. II. Stará Říše. III. Opava. Všechny tyto tři věci také by se daly kombinovat... Zatím tedy aspoň tolik. Brzo Vám napíšeme více. Nezoufejte, prohrát nemůžeme My a tedy ani Vy.

Naše adresa: Jakub Deml, Praha II u p. Kozáka, Mariánská 2

²⁴⁸ Jan Rous.

107.

12. III. 1921

Marianská 2, Praha II u p. Kozáka

A tak ještě tento měsíc budeme se stěhovat do Tasova. Ještě tejdén zůstaneme v Praze. Podrobné zprávy o všech věcech Vám pošlu. Buďte zdrav!

Jakub Deml

Drahý příteli, kdyby Vám vyšší spravedlnost nebyla dala jméno Jaroslava, mohl byste nedoufat. Dnes dostávám Váš milý dopis a račeť věděti, že jsme zdraví a že nikterak neleníme, a proto se nám zelení. Poněvadž událostí na cestě naší chválabohu přibývá, koupil jsem si včera u Haasa v Ottenské ulici za 3 K 20 h notes, umíniv sobě, že do něho budu denně zapisovati pérem aspoň jména osob a věcí, aby se v naší arše, jak se tam cpou, nepopletly, neboť hlava mi na to už nestačí. Miloš Dvořák odejel do Jasenice na Svátky, též jeho kolega Haupt odejel domů do Moravských Budějovic a poslal jsem po něm vzkazy panu Otokaru Březinovi. Včera poslali jsme do Staré Říše 3500 K, vše, co jsem našel v pošt. spořitelně na svém kontě a paní Pavla Kytlicová má teď už *jediný* bol: jak pomoci Josefu Florianovi; zatím jsme mu poslali dvacet kilo mouky s mákem a byla tam z toho radost: Nebe se nám za to hned odvděčilo mnohokrát: na stavbu naší chaloupky přihlásila se nám podílnice se vkladem 20 000 K, který sice není dosud v naší moci, ale je dobrou zálohou a nadějí, a tedy už pomocí duchovní. Víte odkud? Z toho „ubrděného“ města. Ale Spasitel přišel z národa ne sice ubrděného, ale z nejšpinavějšího. Osoba milá, která nám podává tuto pomoc, brzo na to zlámala si na schodech nohu a já jí odpověděl, že Bůh přijal její bolest výměnou za můj zlámaný vaz a odměnou za její lásku k nám. Ona zlomila se světem v srdci a ukázalo se to na noze, jak není možno jinak, je-li už řeč o Šlépějích. Jsme u p. Jaroslava Kozáka, ale tento člověk je chotěm pí Ludmily, kteráž jest sestrou Pavly Kytlicové. 14. března od rána do večera byli jsme na nohou a večer téhož dne odvezla záchraná stanice milého pana Kozáka do ústavu pro choromyslné, pro delirium tremens či spíše pro delirium furiosum;²⁴⁹ z té příčiny zažili jsme pět ošklivých dní a nocí, ale výsledek je dobrý. On pan Kozák trápil nejmíň šestnáct let svou rodinu pitím a dělal asi takové pěkné věci jako já, neboť jej dalo ministerstvo financí přede dvěma lety do nucené penze, čehož zneužil asi rovněž jako já, neboť každý měsíc sloužil jinému d'áblu a každý jej vyhodil. Paní Pavla nedělala ničeho, než k čemu ji povolal Stvořitel světa, a tak osvobodila rodinu své sestry od d'ábelství, které už přestávalo býti němé, tj. v únoru tohoto roku dopravila šestnáctiletého Jaroslava Kozáka na tři leta do pracovny donucovací a za měsíc na to jeho otce do blázince. Zůstává tu netruchlící paní Ludmila, choť a matka, která se takto s pomocí a z vůle Boží zbavila dvou darebáků. Paní Ludmila, sestra Pavlina, má ještě osmnáctiletou dceru, ale ta je hodná,

²⁴⁹ Šílenství s třesem, stav blouznění (alkoholická duševní porucha, dochází k ní při odvykání alkoholu).

hezká a pořádná a pilná; poněvadž neumím psát česky, zaměstnána jest tato dívka v administraci Prager-Tagblattu²⁵⁰ a má mnohem větší gáži a rychlejší postup nežli Jakub Deml, což se nedá vysvětliti ani pohlavím. Kdybyste viděl, kterak nyní jsou blaženy a šťastny, matka s dcerou! Ubohá paní Ludmila (bytost docela pasivní, zrozená jen k službě jiným) už nyní zřejmě okřívá, kruhy modré pod očima mizí, tváře procitají jako jarní trávniček. A tak se nám zdá, že nikoli nadarmo uvázli jsme v Praze. Bůh štědře ocenil v té věci i práci mou, neboť na tabačenkou internovaného p. Kozáka dali mně v trafice tři balíčky fajfkového! Dnes prý mám zachrániti jednoho sebevraha, ale v tom oboru jsem dosud nepracoval, a tak nevím, jak to dopadne, zatím jsem za něj už třikrát sloužil mši sv., ale je pravoslavný, a tak nevím, jak mu to slouží k životu, jednou už byl smrti vyrván; také jsem s ním tu již mluvil, česky mnoho neumí, myslím však, že k rozumu jinak nepřijde, než až si kulku prožene hlavou. Zpovídat se neumí, to je chyba při operaci. Snad zachráni Bůh aspoň děvče, pro které se to děje. Tolik už jsem toužil vyjít na svobodu, když tedy jsme provedli ty rozluky ve Vrchbéli a v Mariánské ulici, už jsem se zaradoval, že jsem volný – a tu máš! – Byl jsem v ministerstvu osvěty, abych pomohl Staroříšským, něco korunek z toho kouká, zatím jsem podal referát P. Ludvíkovi Vránovi, čekaje pokynů dalších. A když jsem do toho ministerstva vkročil, seděl tam za stolem strejc, kouřil z fajfky jako já a smrdělo to okolo něho jako okolo mne, ale já ho nepoznal, tak byl všední a opelichaný, ale volali mne do pokoje dalšího, k panu místotajemníkovi ministerskému, Petru Kříčkovi, který mne tentokrát přijal o půl oktávy s nadějí menší a horempádem se mi omlouval, že dosud nemluvil se svým bratrem – a Bůh je mi svědek, že já vůbec nevím, co měl pro mne udělat Petr Kříčka, tím méně, co mi slíbil jeho bratr! A když jsem odcházel od Kříčky, řekl mi v tom prvním saloně ten fajčící strejc „nazdar“, a já vyšel na chodbu a tu teprve jsem si uvědomil, že ten fajčící strejc byl ministerský rada odborový Bohumil Zahradník-Brodský; bylo mi ho potom tak líto, neboť při mé cestě tam a sem netroufal si ke mně se hlásit, anebo byl příliš zaměstnán.

Do té Opavy nepůjdu, neboť toto mi řekl ministerský rada dr. Velemínský, k němuž mne byl poslal Petr Kříčka ex offo:²⁵¹ „A zajímala by vás, básníka, práce tak mechanická? Abyste vůbec *mohl* dostati v Republice místo knihovnické, *musil* byste absolvovati jednoroční státní knihovnickou školu v Praze a složit zkoušku. Kdo už – před vydáním tohoto nejnovějšího zákona – knihovnické místo měl, jako např. Jiří Mahen v Brně, tomu se promíjí

²⁵⁰ *Prager-Tagblatt*, pražský německy psaný deník, vydávaný v letech 1877–1939. Přispívali do něj Max Brod, Egon Erwin Kisch, Joseph Roth, Josef Urzidil a další.

²⁵¹ Z úřední moci.

sice ta jednorocní knihovnická škola, ale zkoušku složití musí, a já jsem se *tak* styděl, oznámí to panu Mahenovi...“ Jak víte, Jaroslave, Mahen je protestant a knihovníkem zemským v Brně jmenovali jej patnáct minut *před* vydáním onoho Zákona, jenž zuřivě platí pro Jakuba Demla patnáct minut *po* vydání téhož zákona.

Přítel pana Floriana, pan Jílovský, kterému jsem vyprávěl o Vaší vojně a o zubech, velice litoval, že neznal Vaší potřeby a tužby, neboť on prý má tchána ministrem zdravotnictví (byl dříve městským fyzikem v Praze) a že prý by Vás vzali jako lékaře k Červenému Kříži a že byste měl lepší plat a více práce a že byste bydlel v Praze. Tak jsem tomu rozuměl. Zajímá-li Vás ještě volba stavu, informujte se zevrubněji o tom Kříži u pana Jílovského, nebo mně uložte, abych se informoval já. Zasluhou nadporučíka Antonína Prokša, rodáka Tasovského, býváme dosti často zde v divadle a na koncertě. O těch věcech by Vám vypravovala Pavla, ta rozumí hudbě, v sobotu půjdeme do Stavovského na Hubičku a v neděli do Obecního na Bacha a na varhany. Také jsme prolezli Strahov, kdež je uschováno půl obrazárny z Rudolfiny, a také jsme byli v Jelením Příkopě podívat se na Vaše nynější krajany, na medvídky totiž prezidentovy a nejvíce se nám líbilo, jak ten malý černý medvídek válel se na dřevěných schůdkách po zádech, zadní tlapky maje u huby a vystrkoval na diváky paní mandu s nevinností archandělskou.

U sochaře Bílka jsem dosud nebyl a už k němu nepůjdu; potkali jsme jej s paní Pavlou na Václavském, ale *dělal*, že nás nevidí: on však *opravdu* nás nevidí!

Šlépěje VIII. jsem nedokončil a nevydal dosud z té příčiny, že jsme měli tolik práce jiné... Vyjdou však už brzo. Ještě něco: P. Telesfor Hardt, generální komisař Ordinis Carmelitani v Kostelním Vydří u Dačic, vzkázal mi, jestli bych jim nevypomohl v duchovní správě, já odpověděl, že ano, ale že nesmím, nemaje jurisdikce a že o ni nepožádám, byv již odmínut, a včera jsem dostal od něho dopis, že pan biskup jistě mi jurisdikci dá, že mu o ni pro mne psal – a dnes mi od toho P. Telesfora přišlo 130 K – a přijde-li i jurisdikce, budu načas plnokrevným právním knězem v sousedství Staré Říše...

O všech těchto věcech a cestách podáme Vám zprávu. Buďte zatím zdráv a věřte v Boha jako v naši chaloupku.

Jakub
Praha II
Marianská 2 a/b
u p. Kozáka
17/3 1921

Tato adresa naše pro Vás platí, dokud ji neodvoláme.

Milý pane doktore, sestra dnes pere, já musím vařit, ale proto jsem přece odskočila Vás pozdravit: „Na shledanou v Jalovčí!“ Vaše Pavla Kytlicová

[mezi 23. a 30. březnem 1921]

Vážený pane,

Prosím Vás, abyste laskavě přijal můj upřímný dík za nový svazek Vašich Šlápějí. Našel jsem v nich mnoho krásného a zajímavého, a budou mi velice vzácnou pomůckou ve studiích o české literatuře. S výrazem dokonalé úcty jsem Váš oddaný

P. Selver

Posílám Vám tuto anglickou kvitanci, poněvadž se týká Šlápějí VII. a tedy i *Vás*.

Tento Paul Selver poslal mi 14. II. 1921 knihu svých překladů: *Modern Czech Poetry*, napsav mi i věnování „v přátelské úctě“. V této knize jsou zastoupeni: Bezruč, Březina, Machar, Sova, Theer, Toman a Vrchlický. Z Březiny tyto věci: *Pohled smrti*, *Nálada*, *Legenda tajemné viny*, *Bratrství věřících*, *Zem?*, *Jarní noc*.

Knížka tato tiskla se u Grégra v Praze a přeložené verše jsou v ní úplně i v českém originále. Pavla Kytlicová četla úvod (předmluvu) a řekla, že je P. Selver špatně orientován v české literatuře, neboť prý v ní nejvýše cení Machara a ten anglický překlad zdá se jí nehudebním, ne-li kostnatým. Uvidíme. Přečtete si to, až Vám to pošlu, tj. až to prohlédnu ještě sám.²⁵²

23. března 1921²⁵³

Vzácní paní Pavlo K.

Doslýchám se ze svého nejbližšího okolí o Vašich snahách a že prý nám přejete. Z toho usuzuju, že „Pátera“ Jakuba Demla, který svého času postavil se proti nám, zase se snaží přichytit Milost Boží a možná že záleží na Vás, byste její paprsky nějakým drátenickým uměním nějak pevněji otočila a zahrnula, a tak více připevnila na knoflíčky jeho kleriky (nač jiného by bylo možno, nevím, neboť „vůči“ této Milosti Boží bude vždy hladký a vyklouzavý jako úhoř). Aspoň

²⁵² Mělo by se jednat o knihu: SELVER, Paul, ed. *Modern Czech poetry*. London: Kegan Paul, Trench, Trubner and Co., 1920, 79 s. O pražském vydání není v katalozích Národní knihovny záznam.

²⁵³ Deml zde pro Durycha přepisuje dopis Josefa Florianiana.

poslední Šlápěje, pracované ve znamení Vašem (neřku-li pod Vaším vlivem) jsou, až na některé plískavé „cápoty“, mnohem mužnější než za vlády jiných „nevěst“ nebo „mamiček“.

Dnes dovidám se, že máte v úmyslu dáti své poslední peníze na stavbu chaloupky. Znáám příliš dobře, co to jest potloukati se teď po světě, a chápu Váš nynější stav. I nejošlehanějším námořníkům a nejotrlejšíím válečníkům rádo se snívá o idylách takových chaloupek (i my jsme si kdysi postavili chaloupku, a brzy jsme z ní byli vypuzeni a teď se na ni díváme z oken cizího podružství) na pastviskách, posetých jalovčím a kručinkami a mechy, daleko od lidí. Zpytovali jste však při těchto úmyslech vůli Boží? Vy přece po rozbití rodinného krbu jste tulačka, jako my jsme tuláci, poněvadž jsme nezdělili žádné půdy. Nebylo by ve Vašem stavu rozumnějším chalupy nestavěti a peněz upotřebiti ekonomičtěji na stavbu (jak to sám P. Jakub Deml vyjádřil „chaloupek v srdcích“? Nábytky, to už Vám leckdo pohostí, aspoň ten přebytek, kterého byste přímo nepoužívala v příbytcích *najatých*. Příbuzní P. J. D. mají zajisté trochu místa na něco, zde ve Staré Říši znám sám několik spořádaných rolnických rodin, které by tolik ochoty měly. I ta chalupa, co v ní bydlíval P. J. D. (říkáme o ní „u bábičky“), jest prázdná, jen tam bydlí P. Ludvík Vrána a ten na tom nelpí. Zkrátka na to „*zatím*“ najde se na světě místo... — — —

A raději upřítí zrak na něco důležitějšího než idylické zákoutí chaloupky. Budu mluvit konkrétně: Znáám místo v lesích Buchlovských „u Panny Marie Andělské“ a to lze koupiti a možno na tom něco jiného postaviti než chaloupku, pro vlasti naše mnohem žádoucnějšího! Vždyť vidíte, že „Kostel“ (ve smyslu Církve místní, cerkev) jest u nás rozbit, ale mnozí křesťané katoličtí, kteří chtějí zůstatí věrni Ritu latinskému, jej přežili. A ti potřebují nějakého osamělého stanoviště a ta hora jest ve středu Česko-Slovenska. Onehdy nám ukázal p. biskup Częstochowski,²⁵⁴ že můžeme tam přijeti, že obířmuje všechny, co jich přijede. Neboť mně se nelíbí dáti děti bířmovati biskupy-konkordáčníky. P. biskup Częstochowski dlouho úpěl v ruském poddanství pravoslavných a má větší prostornost srdce než zákonníci paragrafkových přiřrádek u nás. Tam se jen dojede a zde možno dále žiti v rámci kázně církevní (tj. Církve římských papežů a koncilů) se všemi okázalostmi Ritu, když by byla někde kaple s přiměřenými příbytky. A na toto založení myslíme a zvu Vás k spolupůsobení za tímto účelem. Kdyby teď vše nesežrali sazeči, kteří prý raději půjdou na státní zaopatření jako „nezaměstnaní“, než by jen krapet polevili ve svých hrozných taxách, bylo by možno začítí se stavbou. Místa máme vyhlédnuta dvě: Hlavní tam „u Panny Marie Andělské“ a tady u Staré Říše filiálku, bývala prý

²⁵⁴ Snad Teodor Kubina.

tam ves Čížov. Poněvadž ať tak, nebo tak, ať usazeným, nebo pobudům, všem křesťanům třeba jest teď

čihati na Boha! K otázce „Co tomu říkáte?“ připojuju pozdrav.

Josef Florian

nemluví jen za sebe, ale za mnohé, mezi nimiž i mnoho kněží.

*

Takový tedy jest dopis Josefa Floriana ze 23. března. Co tomu říkáte Vy?²⁵⁵

Nemyslím, co tomu říkáte všeobecně, nýbrž zevrubněji, tj. i tam a tomu, kde mluví Josef Florian v husích nožkách o mém „Páterství“ o mých „nevěštách“ a „mamičkách“! Takto mluví Josef Florian o mně, když paní Pavla, na *můj* popud, nabídla mu *pomoc* 8500 K. Vám prozrazuju, že sprostý tón onoho dopisu způsobil u paní Pavly srdeční záchvat a dlouho se nemohla vzpamatovati.–

Váš Jakub Deml

²⁵⁵ Durych na to Demlovi odpověděl v diplomatickém tónu dlouhým dopisem 30. března 1921, v němž akcentoval mimo jiné také to, že Florian je z nich tři nejstarší. Svou reakci Demlovi Durych doslovně přepsal a poslal Florianovi se svým, rovněž diplomatickým, komentářem.

[12. 4. 1921]

adresa: Dr. F. X. Šalda, univ. profesor, Král. Vinohrady, Kanálská 4.

Už jsme v Tasově a čekáme místa ku stavbě... Z pekla jsme vyšli, peklem prošli, nunc autem in purgatorio vestigia nostra imprimuntur. Morbus dominae Paulae de die in diem in peius procedit, ambo apud medicum Praegae fuimus, qui medicinam curavit.²⁵⁶

²⁵⁶ Z pekla jsme vyšli, peklem prošli, nyní jsou však naše stopy zaznamenávány v očistci. Nemoc paní Pavly se den ode dne zhoršuje, oba jsme šli k pražskému medikovi, který se věnoval medicíně.

111.

[18. 5. 1921]

Milý příteli,

čekám, kdy sem přijdete.²⁵⁷ Posílám Vám to Florilegium seraphicum²⁵⁸ o Mých přátelích a mnoho pozdravů. Svádíme poslední boj o místo stavební. O tom jindy. –

Váš Jakub Deml
M. Chudobová
Pavla Kytlicová²⁵⁹

²⁵⁷ Durych 24. května 1921 píše: „Váš lístek s Florilegiem jsem dostal den před odjezdem do Přerova. Jsem v Přerově na jedenáct dní dovolené a prosím Vás naléhavě a upřímně, abyste nás v Přerově navštívil, poněvadž teď odsud nemohu odjet a Vám se snáze odjede k nám než mně od tří dětí k Vám, a máme si mnoho co říci též o věcech praktických a střízlivých.“

²⁵⁸ Recenze Pavla Eisnera na třetí vydání Demlových *Mých přátel*, která vyšla v Prager Presse, roč. 1, 1921, č. 13, 10. 4., s. 11.

²⁵⁹ Vlastnoruční podpisy.

112.

19/5 21

Milý příteli, pozdravuji Vás z Jaroměřic, odkud pojedu a půjdu dál. „Stavím“, a proto mnoho nepíšu. Zatím.

Váš J. Deml

113.

[21. 5. 1921]

Knihtiskárně Kryl a Scotti v Novém Jičíně napište ty opravy a aby to v každém exempláři opravili.²⁶⁰ Oni mou knihu expedují. Ale musíte jim to opravit zřetelně a poslati expres! Už se začalo expedovat. Jsem na chvíli zde. Zítra více.

Váš Jakub Deml

²⁶⁰ Durych se Demla v dopise z 15. dubna 1921 dotazuje, zda by bylo možné ještě opravit tiskové chyby, kterých si v rukopise Císaře a Potřeby gotiky všiml.

Milý příteli, chodíme mnoho po lesích, stráních a údolích a tak psávám jen oukradkou. Máme zde p. Otokara Březinu (už přes týden) a *velice* se mu zde líbí, proto zůstane u nás ještě nějaký čas, já myslím, že ještě asi čtrnáct dní. – Za druhé: obec tasovská prodala mně stavební místo (stráň), které mně byl vyhlédl a vřele doporučil pan Otokar Březina. Už mám připraveny trámy a prkna a krovy a už objednávám kámen, vápno a cihly; čekám jen architekta (p. Vořecha a p. Fuchsa), aby udělal plán. A Vy uděláte dobře, když navštívíte našeho přítele nadporučíka Antonína Prokša, Praha VII, Vltavská ulice 463/IV – on má rád i Vás, a on Vám všechno poví z gruntu, co byste o Tasově věděti mohl. –

Včera jsem chytil čtyři ryby, mezi nimi parmu už slušně velikou. Pan O. B. již okusil mého lovu. Také mi pan Březina připomněl, že dle sv. Brigitty lov znamená spravedlnost –.

Jistě nechybíte, když navštívíte i Miloše Dvořáka, studujícího filozofie Praha III, Durdíkova 603 u pí Auerhanové a když s ním v *neděli* nebo i ve všední den, vezmouce pana Prokša, vytáhnete slečnu Lidku Kozákovou (neteř Pavly Kytlicové) za město! To udělejte. Ta Lidka Kozáková bydlí v Mariánské ulici 2 a/b, už jste u nich byl, ale ona má tatínka v blázinci, maminku t. č. v Tasově a bratra v donucovací pracovně, je tedy sirotek a je zuřivě vděčna za spolehlivou společnost, které i potřebuje!

Pan Březina myslí, abyste tomu Kuncířovi nevyhovoval a nehověl, tj. abyste těch českých pánů nepopravoval, anobrž abyste zavrhna orientaci, řekněme stručně: staroříšskou, psal a pěstoval věci jako Na horách a Tři dukáty, kde prý jste zcela *svůj* a kde tedy máte dvě předností nebo příznačných znamení: 1) učíte mluvit milence řečí rajskou, 2) stavíte proti sobě dvě zrcadel krásy: „středověk“ a „automobily“.

Píšu nahonem a proto necituju doslova, Vám však stačí toto. Pan O. B. i my ostatní Vás pozdravujem!

Váš Jakub Deml

115.

V Tasově 13. VII. 1921

Popálen kopřivami a sluncem a roztrhán trním a ploutvemi i klepety, ještě tolik síly mám, že Vám slibuji dopis.

Nazdar!

Jakub Deml
Miloš Dvořák²⁶¹

²⁶¹ Vlastnoruční podpis.

Milý příteli, dostal jsem obě Vaše rekomanda a tedy všechny Vaše dosavadní kapitoly o Podkarpatské Rusi. Tyto kapitol jsou dobré dřevorezby a učiníte jistě velmi dobře, budete-li řezati dál. Jednu z těch kapitol už sám jsem chtěl poslati doktoru Karlu Čapkovi, aby ji otiskl v Lidových novinách, ani ptát jsem se Vás nechtěl, a Vy dnes mi píšete, že jste to do Lidových novin už poslal. Mně by bylo sotva napadlo, abych do Lidových novin psal, ale pan Březina několikrát a důrazněji na srdce mi kladl, abych do nich psal, že to má pro mne nemalý význam reklamně-finanční... Z té příčiny měl byste do Lidových novin psáti i Vy a často! Já jsem tam měl tento měsíc už třikrát cosi – a kdybychom Vy a já korespondovali spolu v Lidových novinách, ušetřili bychom mnoho porta a za pár měsíců zbohatnem, nezhloupnem-li. Vaše rukopisy jsou u mne uschovány, tak jako Vás uschovávám ve své paměti, a nelámejte si hlavu přes koleno, když nepíšu dlouho. V posledních dnech byl u mne dvakrát Mírek (Vyčítal ze Slovenska, ilustrátor VII. Šlápějí) a namaloval z tasovské krajiny olejem čtrnáct obrazů a tužkou spoustu skic, dle kterých bude robiti lepty. Miroslav Vyčítal uviděl, že jádrem i slupkou tohoto kraje jsou balvany, z nichž všecka pravda vychází. Ale také peníze do nich lezou z mé kapsy, neboť do jedné stráně dělám studni a stojí mne to denně asi 150 K a už to dělám čtyři dni a kouká to ještě na tejden... Chci o té studni psát do Lidových novin... Mám dva kameníky-studnaře a Pavla jim musí vařit a všecko musíme kupovat od železa až do hovna. To leze do hlavy a do poštovní spořitelny. Pouštíme se do stavby domu a máme na hotovosti 8000 K – a dům bude stát 100.000 K... Má víra hory dráždí a přátelům stříhá ušima a spolehám se taky na tu „státní subvenci“ šedesátiprocentní. Pan Březina byl u nás celý červen a velmi se mu zde páčilo, a když jsem šel s ním, říkával o naší krajině: „Ale to je anglický park! Ale to je nejkrásnější ze všeho, co jsem dosud zde viděl!“ A to říkával na severu, na jihu, na východě i na západě kolem Tasova. Ocenil obzvláště naše ohromné balvany žulové a říkal jim „velrybové mocní“.

Tito naši velrybové vynořují se ze země jak leviatan z Kroniky o svatém Brandanu²⁶² a vynořují se ze strání mezi břízami nebo borovicemi, vynořují se z vlnobití žita (není-li už posečeno), ale taky z řeky Oslavy, jak už víte. Pan Březina slíbil mi na tu chalupu naši pomoc

²⁶² Zprávy o jeho dobrodružných plavbách se dochovaly v textu *Navigatio sancti Brendani abbatis* (Plavba svatého opata Brendana), který byl zaznamenán v průběhu 10. století. Texty vypráví o přistání mnichů na hřbetě velryby, kterou si spletli s ostrůvkem, a svůj omyl poznali až při rozdělávání ohně, kdy se velryba probudila.

finanční a řekl: „To by bylo zle, aby se nenašli v národě čtyři lidé, kteří Vám k tomu pomohou – a první jsem hned já!“ Z té taky příčiny mi radil psáti do Lidových novin... a nabídnouti Z mého okovu plzeňskému Beníškovi nebo podobnému velrybovi... S tím Beníškem už jednám a Jan Vrba mi psal, že se jedná jen o ten honorář... Uvidíme! – Sotva odešel od nás Mírek Vyčítal, hned jemu vzápětí (už jsem se zmýlil v logice!) přišel k nám Frà B. Mastík, bohoslovec, studující v Praze mimo teologii i filologii, mládenec dvacetiletý: nosí s sebou památník, ve kterém už měl asi 120 podpisů autografů, ulovených během pěti dní, neboť pan Mastík přišel ke mně z rodiště svého od Pardubic pěšky a vzal si na svou apoštolskou cestu nejméně čtrnáctidenní celých 150 K a ruksak s knihami, polštářem peřinovým a tuším i s houní, rozesílá pohlednice na místa svých noclehů a hlavně svým přátelům a známým: Jiřímu Karáskovi ze Lvovic a Jozefu Tkadlcovi,²⁶³ psávavšímu do Lípy a jiným protestantským bohoslovcům, ale pan Mastík je katolík, ukazuje oční bělmo a mluví salbungsvoll²⁶⁴ jak mistr František Bílek, ježž překonává úmyslem: jíti do Indie nebo do Afriky kázat černochům Krista, za kterýmžto účelem je členem německoríšského řádu missijního Societas verbi divini, po česku: Milovníci Ašantů. Ctíhodný pán Mastík, vida v mé hubě fajfku od večera do rána, proslovil vzácné pravdy, že je to neřest, která se nedá ničím omluvit ani okrášlit, zrovna tak jako zabíjení zvířat a málem by byl u nás pan Mastík nejedl ani buřta! Tohoto Mastíka poslal jsem express do Staré Říše, aby se ukázal kněžím, P. Vrána mu mákne na zoubek a Florian jej ohobluje. Ty Šlěpěje VIII. jsem Miroslavu Ruttovi poslal, a jestli tento Miroslav Rutte (opakuji pro účely paginační) napíše o nich něco do Cesty, taky byste mi toho mohl zapůjčit. P. Ludvíku Vránovi Šlěpěje VIII. posílám, i Vám posílám ještě jeden exemplář.

Doufal jsem, že cestou z Prahy stavíte se u nás, ale nedočkal jsem se.

27. VII. budu v Šebkovicích u Jaroměřic na svatbě Mařenky Pánkovy. Jsou to ti Pánkovi, kteří mne živili po smrti pana auditora Ševčíka.

Už mnoho měsíců zde nepršelo, ryby v řece mají motolici a hynou, sám jsem jednu takovou rybu nemalou dotloukl v Oslavě holí, pan Mastík padal při tom do mdlob, ale já toho jelce vykuchal a sežrala jej naše kočka. Máme dvě kořata a celé hodiny pozorujeme na naší pavlači jejich hru a dneska jsme kvůli tomu zapomněli i večeret, já to nahradil rumem, což podotýkám, kdyby se některému z našich biografů nedostávalo důkazů o tom, že jsme kvartálníci. Taky je u nás paní Lída, sestra Pavly. Nu, valeas!²⁶⁵

²⁶³ Vlastním jménem Samuel Verner.

²⁶⁴ Úlisně, medově.

²⁶⁵ Ať se ti daří, měj se dobře.

Taky byl u nás dvakrát Miloš Dvořák a tuto neděli po desáté hodině v noci tančil s děvčaty při měsíčku a při hudbě tahací harmoniky v Jalovčí mezi břízami v samém sousedství těch velrybů a taky Mírek se dal pohnout k tanci a nakonec tancovala se beseda a kromě těch dvou žádný toho neuměl a tak se to zpicalo a bylo to pěkné a nejraději byli bychom s těmi děvčaty a s tou harmonikou zůstali venku až do smrti. Já ten den složil jsem slib na prapor sokolský, ať mi tedy nepíšete proti sokolům!

117.

V Tasově, 23. VII. 21

Zítřa budu v Jasenici na pouti

Posílám pro P. Vránu tu knížku k Vám, aby se cestou neprolomilo Vaše Cogito ergo sum²⁶⁶.

Nazdar!

Jakub D.

²⁶⁶ Myslím, tedy jsem.

[asi na konci července 1921]

Četl jsem nedávno v PragerTagblattu, že Alois Jirásek přestoupil k církvi česko-bratrské²⁶⁷ a sochař František Bílek k církvi československé.²⁶⁸ Poslušně Vám to hlásím.

²⁶⁷ Zprávy o vstupu Aloise Jiráska do česko-bratrské evangelické církve byly otištěny také 26. července 1921 v *Lidových novinách* a 27. července 1921 v časopise *Venkov*. Ve *Venkově* vyšla pak 30. července zpráva dementující tuto informaci.

²⁶⁸ František Bílek přestoupil k československé církvi již v roce 1920 (viz s. 24 in PEŠEK, David. *František Bílek. Život, dílo a působení v CCŠH*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Husitská teologická fakulta, Katedra církevních dějin. Dostupné také z WWW: [https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/590/.](https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/590/))

[před 4. srpnem 1921]

Milý příteli, no tak jsem se včera vrátil, k večeru, od Otokara Březiny. Jak jsem se měl v Šebkovicích na svatbě, to Vám povím ústně, prasknete smíchem. Kousíček této své svatební cesty napsal jsem do Lidových novin pod názvem *Psí dni*,²⁶⁹ snad to tam najdete. Pan Březina, uviděv mne, ihned mi hlásil, že jste mi v Lidových novinách věnoval článek *Letní odpoledne v Užhorodě*²⁷⁰ a hned řekl: „To je ženiální!“ a zvláště akcentoval z Vašeho článku „ty pražské ulice, kterých nestavěli cizinci“ a ten novinový rám bez novin, byl tím unešen a mluvě o Vašem vnímání Užhorodu a všeho, řekl, že to hraničí přímo na sadismus, jak citlivě a prudce reagujete na věci vůkol Sebe a řekl, že Vaše ironie jest vlnění tak jemného jak rentgenovy paprsky a že prý nijak neškodí v harmonii a polyfonii národa Vaše jemná disonance, ale že prý tu sarkastickou blagu (toto slovo, tuším, řekl, ale já mu nerozumím, snad to znamená manýru) opustíte jednou, abyste ji vystřídal manýrou jinou. Také chválil, jak vtipně jste zachránil ve svém článku ty Židy a poučil mne, že právě židovská otázka jest rozlišujícím znakem mezi Národními listy a Lidovými novinami, politika Národních listů prý je přirozeně antisemitská, jsouc slovanskou, kdežto Lidové noviny jsou prý pro kompromisní, socialistickou Politiku Benešovu, která ustupuje Němcům, Maďarům, Polákům a miluje Židy, kteří prý jsou chorobně citliví na všechny strany, takže prý i Fr. Langer, mluvě o hladu třicet milionů jižních Rusů, je tak nepoctivý a židovsky patriotický, že ani slovíčkem nezavadil o sovětové Komisaře, kteří prý jsou vesměs Židé...

Březina mi uložil 1) abych „našeho Užhorodce“, tj. Vás od něho pozdravoval, 2) abych Vás napomenul a vyzval k tomu, abyste neúnavně *pokračoval* ve Svých člancích!

Ale řekl pan Březina, abych ve Šlápějích omezil se na *své vlastní* Šlápěje a Vy prý máte psáti do Lidových novin a potom to vydati samostatně u některého velkého nakladatele.²⁷¹

²⁶⁹DEML, Jakub. *Psí dni*. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 386. s. 1–2, 4. 8. Knižně in Česno (1924), s. 16–18 [sloupek o vypravěčských figurách, s narážkami na aktuální dění].

²⁷⁰DURYCH, Jaroslav. *Letní odpoledne v Užhorodě*. P. Jakubu Demlovi. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 367, 25. 7., s. 1–2; znovu otištěno tamtéž, č. 461, 15. 9., s. 1–2, bez dedikace, pod názvem *Radost nad zachráněným teletem* [sloupek z Podkarpatské Rusi].

²⁷¹Durych 4. srpna 1921 odpisuje: „Ale chápu z Vašeho listu, že mi návodem Otokara Březiny dáváte quasi kvinde ze Šlápějí posílaje mně k některému velkonakladateli. [...] Víte, že by mi v Lidových novinách sotva všecko otiskli. A čekat na velkonakladatele? Vůbec myslit na velkonakladatele? Proč pan O. B. nedal sám žádné ze svých kněh velkonakladatelům? Ostatně tyto hodiny smíchu, to jest něco tak specificky našeho, že podobný návrh se mi zdá úplným nechápáním naší situace.“

Jste prý tak silný, že jste jedinečný. Zkrátka, pište, pište, pište, tiskněte, tiskněte, tiskněte a vydělávejte peníze, potřebujete, potřebuji, potřebujeme, potřebujete, potřebují.²⁷² A já Vám ještě jednou přesrdčně děkuju, že mi děláte reklamu a, jediný z podobných Sobě a mně, vzpomněl jste si tak výborně na svatého Jakuba a na můj svátek, věru, Vám toho nezapomenu.

8. srpna odjede p. Březina do Luhačovic. – architekt Fuchs udělal mi trojmo plán na mou chalupu tak krásný, že by se Vám sběhly všechny sliny! Bude to stát jistě 100.000 K, ale hned zejtra začnu se ucházet o úvěr československých spořitelů, a tím i o státní subvenci...

V Jaroměřicích mně tyto cesty důkladně vysvětlili, ale přesto jsem tak aktivní, že bych měl být šéfredaktorem „Lidových“ nebo sekčním šéfem ministerstva nebo volel obecním, abych to snesl, když je tak parno! Váš

Jakub Deml

²⁷² Durých také Demlovi v dopise z 29. října 1921 píše: „Důstojný pane, věru bych Vás více miloval, kdybyste mi vyslovil svůj soucit nad okolností, že píšu do novin, než když mne těšíte svými chválami, kterým ostatně nedůvěřuji, jakož i pod pobídkami pana O. B., abych psal dále, čuji všechno možné jen ne něco, co by mé sebevědomí mohlo povznést. Nevěřím už dávno slovům O. B. a přehrabuji se v nich opatrněji než diplomat ve slovech tajných nepřátelů.“

120.

[6. 8. 1921]

Sedím ve Velkém Meziříčí v hotelu, piju plzeňské, jím párky a čtu Vaši Skalku.²⁷³ Jsem docela spokojen.

Vaši zásilku, kde bylo Habsburkové a národ český, jsem taky dostal. Dnes nebo zítra Vám o tom a o jiném podám věrný referát. Nazdar!

Jakub Deml

²⁷³ DURYCH, Jaroslav. Skalka. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 390, 6. 8., s. 1–2 [črta kostelíku Ignáce Diezenhofra na Skalce u Mníšku].

121.

[23. 8. 1921]²⁷⁴

Já i pan Březina máme velikou radost z Vašeho článku,²⁷⁵ který byl na můj svátek otištěn v Lidových novinách 25. VII. Pan Březina jej nazývá geniálním. Ale více Vám o tom napíšu z Tasova, kamž za chvíli z Jaroměřic odjízím.

Nazdar!

Jakub Deml

²⁷⁴ Měsíc není z razítka čitelný, ale podle návaznosti na další dopis se jedná o srpen.

²⁷⁵ DURYCH, Jaroslav. Letní odpoledne v Užhodorodě. P. Jakubu Demlovi. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 367, 25. 7., s. 1–2.

Ještě nesedí kámen na kameni, ale na té stráni kámen už jsem lámal, celkem patnáct dní, měl jsem více nebo méně nádeníků, každému 25 K denně a kořalku, litr kořalky 12 K a denně padly dva. Stavitel mi dal rozpočet na 104 000 K, ale v tom není ještě krytina a ouřednictvo a stavební plocha.²⁷⁶ Suma dostatečná k humoru. Tuto sobotu přijede mi architekt Bohuslav Fuchs a Miroslav Vyčítal a v pondělí přijede úřední komise na tu stavbu. Tento tejden ještě přijdou ještě dva jiní stavitelé, aby mně taky dali rozpočet...

Tak vidíte, že má člověk materiálu k literární činnosti „dost a dost“. Kozel aby to vzal!

Karlu Čapkovi dosud jsem neposlal ničeho z Vašich věcí, hlavně z té příčiny, že snad si toho nepřejete, anebo nebudete přát. Dr. Bartoš z Berouna vydal brožurku *Co máme čísti?*²⁷⁷ A v ní podle abecedy uvádí české autory biograficky i bibliograficky. O Vás tam napsal podrobněji, také o mně. Vaše a moje jméno uvedené dr. Bartošem dožralo jakéhosi Al. Gregora tak, že toho nijak netají a že tu brožurku Bartošovu v Lidových novinách strhal. Na strhání má právo žurnalista, když si ho bere, myslím však, že takové Lidové noviny mají povinnost ke *kritice*, a poněvadž knížečku Bartošovu znám, vím také, že referát Gregorův o ní byl stranický a nespravedlivý.

Dal bych za to krk, že ten Al. Gregor je buď helvít, nebo sám Jiří Mahen. Je to až podivno (ale významno), že žádný protestant není schopen kritiky. Vždy se nejprve ohlíží a ptá, není-li jeho objekt katolíkem. Mne i Vás takový Gregor nebolí, přece však přemejšším, nemáme-li pro švandu nasadit vážnější obličej a toho dr. Čapka požádat o vysvětlení, přímo ne (věc není vážná, podobáť se to dnešní duchovní správě v hlavě i v údech, anebo parlamentarismu), ale nějak pořouchle.²⁷⁸

Řím, Habsburkové a Český národ,²⁷⁹ tj. Váš článek tento i jiný podobný, jest sice srozumitelný mně a podobným zvrhlíkům, přece však nemyslím, že byste měl takto psát, dokud

²⁷⁶ Durych v dopise z 28. srpna 1921 reaguje: „Proč nevezmete na ty ničemné architektky se 104 000 bez krytiny koště nebo cihlu? Nesvrbí Vás ruka? Ó jak jich nenávidím a jak jim přeji všeho zlého!“

²⁷⁷ BARTOŠ, Jan. *Co máme čísti? Přehled českých spisovatelů a jejich děl až do našich dnů*. Beroun: Karel Mottl, 1921.

²⁷⁸ Durych odpovídá: „Ten A. Gregor jest jakýsi proletář v Olomouci, člověk chudobný a utištěný (aspoň byl), psal do Pozoru (také o Vás a o mém Výstražném slovu). Já bych mu dal pokoj. Konečně co nám záleží na těchto věcech?“ (28. srpna 1921).

²⁷⁹ DURYCH, Jaroslav. Řím, Habsburkové a národ český. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 519, 16. 10., s. 1–2 [fejeton o duchu starého Rakouska v armádě].

jste na světě. Víte proč? Jako máme tzv. přehřáté páry, tak může být i přehřátý humor!²⁸⁰ Jenom z této příčiny vžila se kdysi o mně pověst, že jsem nesrozumitelný, „odkazaný na obmezený kruh čtenářstva“. Co píšete o české hudbě, to paní Pavlu tak urazilo, že Vás „nechce ani vidět“!²⁸¹ Nač je Vám toho třeba? Nás lákají jen modly a vůbec věci nejsvětější, zvláště jsme-li v Užhorodech, ale nemáme-liž přemáhati pokušení a rouhati se dle textu: „Ty pak když se rouháš, vejdi do komůrky své a rouhej se otci svému skrytě“? Já bejt Vámi, vstoupil bych do Sokola a řval bych po ulicích Kde domov můj! Pravíte, že pustoší vaše synagogy: učiňte ze svých dětí kanovníky a kleriky, aby tito pustošili jejich chrámy! Vy ovšem musíte nadělati abatyší! Napište dvacet tragédií o báchoru! Anebo vytvořte velkorysý nábožensko-filozofický esej o umění Františka Bílka! Ale proč chválit Radeckého? Dnes!! Rozhodně, pane kolego, buďte více umělcem! Musíme být spravedliví! Svět je velká kočičina. Přitakujte tak dlouho, dokud určitě neuvídíte, kde je díra do pr... Této estetiky paní Pavla nikdy sice neuzná, ale to budiž Vaší útěchou, že Pán Bůh vyvedl na svět i lidi prosté a malé děti, které se lekají, stáhly si beranici přes uši. 20. srpna byl jsem v jeskyních sloupských a na dně Macochy. O tom jindy. Nazdar! Jakub Deml

²⁸⁰ Durych v dopise z 28. srpna 1921 odpovídá: „Ty Habsburky a národ český, Kaina a Abela, Třídění ras v Užhorodě a jiné (všecky) články, za něž zasluží šibenici, svažte špagátkem, zabalte do papíru, napište na to „Pozor! Jed!“ a nechte to někde u Vás ležet. Až přijedu, tak si to seberu. Zatím toho nevydám, ale jsem přece rád, že jsem to napsal, alespoň jsem se pocvičil a dosáhl jsem toho, že jsem polekal alespoň Vás. A pravíte-li, že můj humor jest přehřátý, vykládám si to ještě jako superlativ chvály. Jen bych rád věděl, zda by pan O. B., kdyby takové Habsburky četl, ještě dále důtklivě doporučoval, abych neúnavně pokračoval v psaní takových věcí.“

²⁸¹ Durych v dopise z 3. září 1921 reaguje: „Paní Kytlicovou prosím, aby se na mne nehněvala, piši-li zle; nechť je jí útěchou, že bych mohl psáti ještě mnohem hůře.“

Tasov 12/9 1921

Milý příteli,

děkuji Vám za Svatého Vojtěcha,²⁸² kterého teprve budu čísti, a za těch 500 K.²⁸³ Především a včera byl u mne Miroslav Vyčítal z Nových Zámků ze Slovenska a včera odejel s paní Ludmilou Kozákovou a s její osmnáctiletou dcerou od nás. Paní Kozáková, sestra paní Pavly Kytlicové, byla u nás dva měsíce a její dcerka čtrnáct dní. Byl jsem v Brně ohledně své stavby, vykonal jsem několik návštěv a napsal asi šest dopisů záložnám a bankéřům a úřadům a tento tejdén teprve se hodlám pustiti do stavby.²⁸⁴ Co to znamená, to si nedovedete dobře představití. Doktoru Čapkovi poslal jsem pro Lidové noviny Vaše rukopisy, jak jste dovolil. Zatím Nazdar!

Deml

²⁸² DURYCH, Jaroslav. *Svatý Vojtěch*. Stará Říše: Dobré dílo. 1921, 125 s. [Triptych s dedikací Josefu Florianovi, veršované drama, vyšlo v červenci].

²⁸³ Durych se o tomto listě zmiňuje v dopise Florianovi z 1. listopadu 1921: „Deml mi potvrdil před 6 týdny suše příjem Sv. Vojtěcha a více o tom nemukl. Někdy píše do novin hnusné věci; dnes jsem četl v Lidových novinách jeho článek Pravoslavný den, ve kterém se formálně zřiká katolické církve. Chtěl jsem to pro Vás vystříhnout, ale našťěstí jsem to ztratil v kavárně.“

²⁸⁴ Durych dopisnicí z 3. října 1921 reaguje: „Rád bych Vám pomohl aspoň čumět na Vaši stavbu, když už nic jiného nemohu a neumím.“

124.

V Tasově 15/9 [1921]

Adresa jest: Nadporučík Antonín Prokeš, Praha VII, Vltavská 463. Tu knihu máte p. Prokšovi až za týden, on je teď na dovolené.²⁸⁵ Máme mnoho jednání, více než drama – a tak Vás všichni přítomní srdečně pozdravujeme:

Jakub Deml

AProkeš, M. Dvořák²⁸⁶

(Jak obchodujete v telatech?)

J. D.

²⁸⁵ Durych totiž Demla v dopise z 3. září 1921 žádá: „Prosim Vás velice snažně, abyste laskavě a co nejdříve se se mnou sdělil o adresu pana nadporučíka Prokeše, jemuž musím vrátit jednu velice tlustou knihu, kterou si pro mne v Praze vypůjčil: vidíte, jaký jsem bídník, že ani nevím o svých věřitelích!“

²⁸⁶ Vlastnoruční podpisy.

125.

[kolem 22. 9. 1921]

Chcete-li mermomocí Své rukopisy *dřív*, napište si o ně doktoru Karlu Čapkovi, jemuž jsem je s Vaším svolením a vyhradiv si pro ně nesmrtelnost, poslal. Jeho adresa: Praha II, Štěpánská 57. Pan nadporučík Antonín Prokeš už je v Praze! – Váš Deml

Milý pane Jaroslave D., už pomalu tejdén stavím, majíce na to osm zedníků a pět nádeníků, avšak už několik tejdů předtím měl jsem zaměstnáno kopu chlapů na vykopávání základů a lámání kamene stavebního. Za 2000 cihel musel jsem dát zdejší panské cihelně, tj. baronu Barattovi 1200 K, neboť 1000 cihel stojí přesně 650 K, nepočítaje v to dovozného. Zednická práce, ale jenom práce na náš domek stojí 20.000 K. Co bude stát zednický materiál, vypočtete si z těch cihel; metrický cent vápna platil jsem po 40 K a jak víte, vápno je bezmála tak těžké jako vápenec (kámen), takže dosud musil jsem míti a mám toho vápna 54 centů, ale několik dní se to rozvažovalo a bylo při tom zaměstnáno několik lidí a koní, neboť

a) na rozvažování vápna je potřeba mnoho hektolitřů vody, tu vozily koně v „létách“

b) nádeník stojí denně, nyní ještě, kdy den začíná se osmou hodinou ranní a končí se pátou hodinou odpolední – 20 K, ale vymáhá ještě kořalku (víte, co stojí litr kořalky!)

Vidíte, že přestávám psát logicky – ale mám soucit s Vaší Vzdáleností a tak přece Vám pár slov píšu a vidíte, že jsou to samé číslice a věztež, že peklo není dlážděno dobrými úmysly, jak mínil Dante, nýbrž číslicemi... Nemáte ponětí, co to znamená, řeknu-li Vám pravdu řka: jsem majitelem tří měřic půdy (asi 6000 čtverečných metrů), z toho je polovička kamenitá stráň a v té stráni už mnoho týdnů kopeme a posléze i stavíme! Už dnes dělají první tři okénka...

Stavení jest přes třináct metrů dlouhé a přes jedenáct metrů široké a je obráceno čelem a délkou proti jihu a celodennímu slunci, neb to místo vybral a určil sám pan Otokar Březina a řekl, že v Tasově není krásnějšího ke stavbě.

Bude to asi takovéto:

Ze strany

Tento plán je ideální!

Číslo I: suterén = prádelna sklep komora

II: půl třetího metru nad zemí vlastní byt = velký pokoj, velká kuchyň (a zároveň pokoj), komora a dva malé pokojíky.

číslo III. dva velké arkýřové pokoje a ještě jeden malý.

Plán je moc pěkný, dělal jej architekt Fuchs a schválil jej pan Otokar Březina.

Co už jsem měl úředního jednání a co zlostí! Ale na psaní nemám kdy, jen fůry sháním a materiál... a po penězích čmouchám a dostávám po čmoucháku... Zrcadlit' se tento duševní stav v mé nynější literární činnosti, jak Vám známo.

Vaše O rasách v Užhorodě²⁸⁷ vyjímá se v Lidových novinách nadměru čestně a Vy byste se byl už pomalu zbláznil a byl byste své rukopisy redakci Lidových vyrval! Toho nedělejte! Každá korunka je dobrá – a čte to 100.000 lidí nejmíň!

Bůh nám pomoz!

Potřeboval bych tak nejmíň 200.000 K a věřím, že je seženu: vidíte, že záhodno jest, abych přestal psát: čas jsou peníze etc. etc.

Tedy: Nazdar!

Jakub Deml

²⁸⁷ DURYCH, Jaroslav. O rasách v Užhorodě. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 502, 7. 10., s. 1–3 [fejeton].

127.

[24. 10. 1921]

Vaše rozkazy jsem předal dál, ale jsme přesvědčeni, že se bojíte zbytečně.

Nazdar!

Jakub Deml

128.

V Tasově 15. XI. 21

Obvinil jste mne z *nedůstojného* zašantročení Svých rukopisů. Posílám Vám Čapkův list (mně adresovaný) z 1. září, z něhož můžete vyčísti, že jsem Vaše rukopisy vydal ze svých rukou s klauzulemi a výhradami, tedy, pokud to záleží na mně, důstojně. Nepravím Vám toho, abych se očistil, to by bylo blbé, ale abyste se upokojil „v každém ohledu“. Při této příležitosti klaním se Vaším posledním článkům v Lidových novinách, především Hradčanům.²⁸⁸

Nazdar!

Jakub Deml

²⁸⁸ DURYCH, Jaroslav. Smysl Hradčan. *Lidové noviny* 29, 1921, č. 569, 14. 11., s. 1–2 [sloupek].

129.

[asi po podzimu 1921]²⁸⁹

Děkuji Vám zatím jen takto za Nejvyšší Naději²⁹⁰ a pozdravujeme Vás i Vaši milou rodinu srdečně.

Jakub Deml

Pavla Kytlicová, A. Prokeš, M. Dvořák²⁹¹

²⁸⁹ Kniha *Nejvyšší naděje* vyšla na podzim roku 1921. Obsahovala ovšem prózy Nejvyšší naděje a Sonáta (s částmi Allergro, Minuetto a Rondo, s datací leden 1920). V Přerově na Sušilově ulici bydlel na začátku roku 1921, ale od 1. března již sloužil v podkarpatském Užhorodu.

²⁹⁰ DURYCH, Jaroslav. *Nejvyšší naděje*. Praha, Otakar Štoch-Marien, 1921.

²⁹¹ Vlastnoruční podpisy.

130.

12. XII. 21

Z tasovského okolí pohled a z Tasova pozdrav.

Jakub Deml
Miloš Dvořák²⁹²

Požádejte slečnu Marii Chudobovou, ona Vám ukáže naši chaloupku – anebo raději, já Vám ji sám namaluju.

²⁹² Vlastnoruční podpis.

131.

[nedatováno]²⁹³

Milý příteli, vracím Vám rukopis, který jest už vysázen a natištěn. Díky. Včera jsem byl s paní Pavlou v Bezdějičkách, ve dvoře Radkovickém u jednoho milionáře amerického, o tom Vám povím ústně. Šli jsme tam pěšky a oklikou a byli jsme sedm hodin na nohách. Bylo to romantické a krásné, oddechovali jsme ve svobodě a šli jsme širými lesy a vrátili jsme se docela po tmě.

Kde tedy se uvidíme tento měsíc? V Brně a Jaroměřicích? Ustanovte den. Na shledanou!

Jakub Deml

²⁹³ S ohledem na obsah dopisu zařazuji lístek za dopisy z roku 1921, kdy spisovatelé ještě spolupracovali na *Šlápějích*.

[6. 2. 1922]

V Prager Tagblattu Nr. 27. z I. II. 22. byl o Vás pochvalný článek.

Mám Vám jej poslat?²⁹⁴

Je nadepsán: Aus dem dunkelsten Afrika.²⁹⁵

Nazdar!

Jakub Deml

Prager Tagblatt Nr. 27. Mittwoch, den 1. Feber 1922

Bühne und Kunst.

Aus dem dunkelsten Afrika

In den Lid. Nov. der ersten tschechischen Zeitung, die deutsche Kultur und deutsches Theater ständig bespricht, schreibt unter diesem Titel Jaroslav Durych einen Artikel, dem wir folgende Stellen entnehmen: „Das dunkelste Afrika ist die deutsche Literatur und geistes Kultur ... Denn: der Aufschwung einer ehrlichen Kultur richtet sich nicht nach der Politik, sondern steht über ihr.“

Dazu ist zu sagen: Es wäre wünschenswert, wenn Durych nicht der einzige bleibe, der bei den Tschechen den Geist vertitt, in dem der Artikel geschrieben ist. Ebenso wünschenswert aber wäre es, wenn sich die Deutschen revanchieren würden. So wenig die Tschechen Trakl, Buber, Werfel und viele anderen kennen, so wenig kennen die Deutschen, wenn man von den wenigen Interessierten absieht, etwa einen Březina, Bezruč, Jakub Deml, die Brüder Čapek und die Älteren, obgleich sie alle, wenn auch nicht immer in vollkommenen Übersetzungen, vorliegen.²⁹⁶

²⁹⁴ Durych v dopise ze 17. února 1922 reaguje: „Za ten výpis z Prager Tagblattu Vám děkuji, ale škoda práce, poněvadž já takovým zprávám tisku stejně nerozumím.“

²⁹⁵ Z nejtemnější Afriky. Autor textu v *Prager Tagblattu* zde naráží na Durychův článek o neznalosti soudobé německé kultury a o románu Alfreda Döblina Wallenstein (německy 1920): DURYCH, Jaroslav. Nejtemnější Afrika. *Lidové noviny* 30, 1922, č. 55, 31., 1. s. 7.

²⁹⁶ Pražský deník, číslo 27., středa, 1. února 1922; Jevišťe a umění; Z nejtemnější Afriky; Jaroslav Durych píše pod tímto názvem do Lidových novin (prvních českých novin, které také ustavičně hovoří o německé kultuře a divadlu) článek, ze kterého my následující pasáže odebíráme: „Nejtmavší Afrika je německá literatura a duchovní kultura ... Tedy: Rozvoj čestné kultury se neřídí politikou, nýbrž stojí nad ní“. Je třeba říci: Bylo by žádoucí, aby Durych nezůstal jediným, který u Čechů zastupuje toho ducha, ve kterém je tento článek napsán.

Těch dějů je mnoho, jimiž tu procházíme. Měl jsem zde např. komis z Brna na tu naši stavbu. Žádost o subvenci podám znova, po jistých doplňcích „dle zákona“. Nemám pochybností, že subvenci dostanu, nějakých těch osmdesát tisíc, ale musím asi dvakrát do Brna a jednou do Prahy. Stavení naše promrzává a stolař už nám dělá okna a dvěře.

Na tu naši stráň zasadil jsem před Vánoce asi padesát keřů (hloh, jeřáb, bez, jalovec atd.), byloť teplo, tahal jsem to křoví až z doubravy, která jest jen půl hodiny od Tasova a paní Pavla ráda tam chodívá do hájenky. Koupil jsem už také šedesát dubových sloupů k naší příští zahradě (plotu). V lednu měl zdejší Sokol valnou hromadu a zvolili mne do výboru a vzdělavatelem – proti zřetelné vůli výboru dřívějšího – a těší mne, že mne zvolil právě *lid*.

Dle svých povinností měl jsem již asi dvanáct proslovů před šikem a veřejnou přednášku o Františku Bílkovi (resp. o sochařství). Posluchačům náramně se to líbí a čím dál chodí jich více, i starší.

Proslovy mívám čtyřikrát týdně. Přál bych Vám poznati ideje sokolské a životopis Fügnerův a Tyršův. Vy máte proti českému vlastenectví předsudky, přejav je slepě od Josefa Floriana. Je to Vaše škoda – Vy opravdu nemáte ani tušení o *potřebách lidu*. Proto říkáte, že nemáte domova. „Jen v radosti milionů se budete radovati.“²⁹⁷

Nazdar! Jakub Deml

Stejně tak by ovšem bylo žádoucí, aby se Němci odvděčili. Tak málo jako Čechy Trakla, Bubera, Werfla a mnoho dalších Němci znají, a když se odhlédne od těch mála zájemců, tak snad i takový Březina, Bezruč, Jakub Deml, bratři Čapkové a starší autoři, třebaže mnohokrát v neúplných překladech, bývají k nalezení.

²⁹⁷ Tento odstavec Durych přepsal do dopisu Florianovi z 19. února 1922 a připsal pod něj: „Rád bych Vám poslal aspoň padesátikorunu, ale zatím Vám posílám jen toto jádro. Myslím, že si s tím člověkem ještě nějaký čas budu psát, neboť v zimě a v bídné tmavé a studené světnici působí takový dopis jako hořící poleno. Vidím, že má na mne opravdu zlost – od Sv. Vojtěcha.“

Milý pane Jaroslave,

Váš poslední dopis s velikým uspokojením jsem přijal, tj. těší mne nad míru. V Tasově bytu není, ani učitel nemá kde bydlet, deset lidí tu domky staví, my jsme z nich, ale nevíme, kdy bude naše stavba obydlitelná. Paní Pavla psala do Brna jedné známé rodině, zdali mají ještě volný byt, a mají-li, jistě Vás přijmou; je to rodina německá a lidé moc hodní, vždyť jedna dcera je u baletu. Kdyby sami snad bytu pro Vás neměli, aspoň se zeptají jinde. Tak ještě pár dní počkejte.

Třetí už týden mám tu dvacet zedníků, včera utekli, protože se strhla vánice. Čekám i stolaře, zámečníka, sklenáře, kamnáře a jiné mučitele.

Paní Pavla Vás *opravdu* a výslovně pozdravuje!

Místo do novin píšu teď do časopisů sokolských. Už i několik ovocných stromků jsem zasadil na naši stráň. Ještě mnoho jich seženu (starám se o to) a zasadím. Říkám, že chci mít na té stráni všecko, co vzal Noe do archy. Zatím tam mám nejvíc balvanů a kamení a vody.

Toto pondělí budu asi v Jaroměřicích. Jsem jako v kole, lítám celé dni, sháněje potřebnosti ke stavbě. Včera a dnes jsem ležel, hodně kašlaje. Na Vás nikterak; na boháče, kteří nechtějí ani půjčit, ani čekat, ani ručit. Sper je Perun!

Také už máme za 200 K všelijakých semen na záhonky, ze kterých vydobýváme kameny. Je to materiál pro zahradnictví zatracený. Paní Pavla Vás pozdravuje.

Váš Jakub D.

135.

[28. 3. 1922]

Jdu k panu Březinovi. Zatím – nazdar!

Jakub Deml

136.

[1. 5. 1922]

Pozdrav z pouti!²⁹⁸

Jakub Deml

Mnoho přátelských vzpomínek a pozdravů. F. X. Šalda²⁹⁹

²⁹⁸ Durych v dopise ze 4. května 1922 píše: „[...] chápete, jak jsem byl překvapen, když přišel Váš lístek, který ukázal, že i v přítomnosti Šaldově si ještě na mne vzpomenete.“

²⁹⁹ Vlastnoruční přípis rukou F. X. Šaldy.

137.

[asi 1922]

To je divné: v Topolčankách jste nás našel, ale v Tasově najít neumíte. A je to nejen Vaše škoda! Ten nový nátěr kolem nás prudce voní ozonem.

Jakub Deml

Miroslav Vyčítal

Miloš Dvořák

Pavla Kytlicová³⁰⁰

³⁰⁰ Vlastnoruční podpisy

[asi na podzim 1923]

Rozmilý pane doktore, nemaje v Olomouci žádné jiné známosti kromě Vás, předávám žádost pana Jana Chudoby Vám, tj. máte-li náhodou v tom obecním zastupitelstvu známého komunistu nebo luďáka, prosím Vás o slovíčko ve prospěch mého „klienta“, který si, dobrák, myslí, že já v národě nebo republice něco znamenám. Pan Chudoba je nejen odborník ve svém oboru a nepošpiněný muž, on mi, dokud byl ve službách toho hraběte či barona v Bohdanči, na každé svátky posílal dva kapry, tedy vidíte, že můj charakter už není bezvadný, když svou vděčnost svaluji na Vás. Ty přílohy mi nevracejte a co učiníte ve prospěch p. Chudoby, učinil jste ve prospěch můj. Účtů skládati mi nemusíte. – Pan Březina odejel od nás v pátek, byl tu tři neděle, mnoho jsme mluvili o Rozmachu a jiných Vašich počinech, škoda, že jste ze Staré Říše místo Sebe poslal k nám jen Mastíka. Co píšete o Církvi³⁰¹ a co p. Scheinost o realistech, vychutnávali jsme labužně! Nu, nemějte mi za zlé a nechte se od nás pozdraviti.

J. Deml

³⁰¹ Mohlo by se jednat o úvodník: DURYCH, Jaroslav. Kritika české církevní politiky. *Rozmach* 1, 1923, č. 3, 16. 11., s. 33–38.

139.

[mezi roky 1923 a 1927]

Doufajíce, že *tato* sletová pohlednice Vám bude milejší, vzpomínáme na Vás i často i silně.

Jakub Deml

A. Hrabal

Scheinost

Roman Liška³⁰²

³⁰² Vlastnoruční podpisy.

140.

[2. 3. 1924]

Paní Pavla Vás prosí, abyste jí poslal *The eternal City*,³⁰³ nemá co číst.³⁰⁴ Spoléhá-li se někdo už jen na nějakého takovéhoho krkavce, toho tak brzo nepohne člověk k jinému rozmachu. Což pak je Vám, Vy nejste „v penzi“!

Váš Jakub Deml

Mir Vyčítal³⁰⁵

³⁰³ Mohlo by jít o knihu *The eternal City* (CAINE, Hall. *The eternal city*. Leipzig, 1902.) Hall Caine žil v letech 1853–1931.

³⁰⁴ Durych v dopise z 13. března 1924 odepisuje: „Tedy to *The et. city* Vám pošlu během týdne, poněvadž jsem je také půjčil (svému bratru do Přerova), ale již jsem o to dnes právě bratra upomenul.“

³⁰⁵ Vlastnoruční podpis.

141.

[2. 7. 24]

Kdy se končí, prosím, lhůta rukopisů pro Sborník Polygrafie? Pokusil bych se o ten článek. Ale přece snad byste mi pro něj měl dáti malou direktivu. – Pan O. B. jest myslím doma, ale psal mi, že přijde ke mně, čekám od něho ještě přípis o tom, slíbil tak.³⁰⁶ A proč nepřicházíte ke mně Vy? Nelitoval byste! Nuže, čekám i Vás. Půjdeme na ryby a na hříbky!

Váš Jakub Deml

³⁰⁶ Deml zde reaguje na dopis z 30. června 1924, kde Durych mj. píše: „Zatřetí připomínám Vám, že jsem Vás prosil o účast na Sborníku pro živou českou řeč, kterou pod redakcí K. Čapka vydá Polygrafie. [...] Mimo to bych Vás prosil o laskavé sdělení, je-li snad již Otokar Březina v Luhačovicích, či kdy tam asi pojedete, víte-li snad o tom.“

Milý příteli,

chcete-li, otiskněte v tom Sborníku tuhle toto. Chcete-li něco jiného, přijďte mi říci.³⁰⁷

Váš Jakub Deml

A měl bych Vám pro Rozmach přidat aforism: Celibát bude z dobrovolněn, až z mužův a žen přestanou býti prasata. Církev jest moudrá ve své zdrženlivosti.

³⁰⁷ Durych 9. července 1924 odpovídá: „Důstojný pane, především Vám děkuji za příspěvek, který jste mi poslal pro sborník Polygrafie. Pošlu jej doktoru K. Čapkovi, jakmile se vrátí z Londýna, což prý bude asi v polovině tohoto měsíce. Sam totiž nejsem redaktorem, nýbrž jen spoluautorem pro tento sborník. Mně samému by se Váš příspěvek velice líbil, kdyby v něm nebylo chval na Jaroslava Durycha, kterého někdy nemohu dobře snést.“

143.

[po 2. 7. 1924]

Milý příteli, jsem na chvíli v Jaroměřicích, to víte, že mluvíme i o Vás, jistě Vám zvoní v obou uších. Pan Březina soudí, že ten článek Náš humor jest pro monografii o českém jazyku přesolený,³⁰⁸ ale poněvadž jsem jej už pro Vás napsal, můžete jej otisknout zatím ve své mysli a potom mi jej přinést do Šlápějí. Pan O. B. odjíždí dnes na osm dní do Tasova (také rodina Bílkova na tu dobu přijede) a potom bude v Luhačovicích. – Na shledanou!

Jakub Deml

³⁰⁸ Deml zde mluví o svém příspěvku do Sborníku pro živou českou řeč, o který ho Durych žádal.

144.

[před 21. 7. 1924]³⁰⁹

Milý příteli, především, Bůh Vás pozdrav! Pan Březina vyžádal si Vaši adresu a že Vám bude psát; dne 21. t. m. odjíždí na čtrnáct dní do Luhačovic (u p. K. Zichy, Fortuna – taková jest jeho adresa) a řekl, že s Vámi musí mluvit. Buďte ujištěn, že kohokoliv přivedete s sebou do Tasova, bude tu požívati téže ochrany a cti jako Vy, i kdyby to pravnučka Vaše byla. Pozdravte se tedy a přijďte! Naše poslední stanice dráhy jest: Budišov u Třebíče.

Váš Jakub Deml

³⁰⁹ Zařazení této dopisnice je přibližné podle razítka (1924) a podle Březinova dopisu Demlovi ze 7. července 1924, v němž ohlašuje svůj odjezd do Luhačovic.

Zpráva autentická, milý příteli, tato jest:

„Vrátil jsem se ze sv. Magdelény u Krásonic, kde jsem se zdržel nějaký čas u svých novoříšských přátel. Na počátku září očekávám návštěvy několika dobrých lidí, kteří mi ohlásili svůj příjezd, a proto nemohu se zatím vydati na novou cestu. Ale i pokoje potřebuji, samoty a mlčení. Až budu zase schopen cesty a počasí bude poněkud příznivější, napíši vám a budete-li moci, přijedete mi naproti.“

Jaroměřice 4. IX. O. B.³¹⁰

Ještě dobře, že mám tolik čísel Rozmachu, neboť

- 1) mohu Vám za ně poděkovati a to nemálo,
- 2) mohu snadno nalézt Vaši adresu.

Abych nezapomněl: děkujeme Vám vřele za Vaši návštěvu, litujíce, že jste tu nemohli zůstat déle, „co hrdlo ráčí“, obrazně praveno. Viděli jsme Vás rádi už z toho důvodu také, že náležíte k těm několika málo lidem, kteříž očima i ušima dovedou oceniti naši vzácnou krajinu, nemluvě ani o lahodách naší zahrady a o prostorách našeho domu. Mimo to víme, že se Vám u nás líbilo.

Přibíkovi zavezli nás do Křeče, kde jest hrob matky paní Pavly Kytlicové, odtud šli jsme pěšky do Svaté Anny, kde měl dr. Kytlica sanatorium, a potom jsme jeli tím autem dál, do Chýnova, byvše pozváni přítelem Bílkem, abychom se podívali na jeho nové obrazy. A tyto obrazy, milý příteli, jsou tak znamenité, že by je měl každý vidět! Jsou to obrazy velké (tuším 2 m x 15 m), na plátně, olejem (temperou), v barvách – ostatně chci o nich něco tisknout – na jednom jest Obětování Panny Marie – považte, je tam také namalovaný pletený košíček s bílými, slepičíma vajíčkama! – a na tom druhém obraze jest Panna Maria Bolestná, držící na klíně Spasitele, právě sňatého z kříže. Ty obrazy budou majetkem československého kostela v Českých Budějovicích. Panečku, to je něco jiného než Kaulbach a naši kostelníci. To Snětí z Kříže od Bílka je *tak strašlivě* krásné, že by Léon Bloy vykřikl z hrobu radostí, kdyby mu anděl některý mohl zalhati, že to maloval nikoli Čech, nýbrž čistokrevný Francouz!

³¹⁰ Deml zde pro Durycha přepisuje Březinovu zprávu. Durych jej totiž v dopise ze 4. září 1924 žádá o informace, kdy by měl být Březina v Tasově a vysvětluje: „Jsem tuze uvázán a budu ještě šest neděl uvázán v úřadě na velmi krátký řetěz, ač bych spíše potřeboval mluvit s p. Otokarem Březinou. Zval mne sice do Nové Říše, ale mně to nebude možno ani za měsíc; říkal mi, že bude ještě některý čas u Vás v Tasově, ale to jsem již zapomněl, kdy to mělo býti.“

Bloy by *řval* rozkoší!

Dělejte, co dělejte, třeba se sekerou rozmáchejte, ba i zmáchejte, ale to okno, z něhož jste u nás viděl tmou noci a v ní tmou lesa ještě temnější, jest Vám k dispozici, kdykoli přijdete. A pozdravujte od nás i celou svoji rodinu.³¹¹

Váš Jakub Deml

³¹¹ Deml zde reaguje na Durychovo vyznání z dopisu 4. září 1924: „Ale od Vás bych přece jen rád zase cokoliv četl. Jsouce ve svém osudu podobni starým havranům, výrům a kulichům, kteří přestáli již leccos a přivykli království Samoty, nemáme přece jen huby zarostlé mechem. Mnohdy se mi zdá, že se dívám z okna toho pokoje, ve kterém jsem u Vás spal, za černé bezhvězdné noci na průvod borovic. Byl to pohled nezapomenutelný, pro který bych se chtěl ještě jednou narodit a ještě jednou se stát básníkem na truc veškerým zkušenostem. Vzpomeňte si na mne kdekoliv a jakkoliv. Nechováme-li nenávist, jest každá vzpomínka modlitbou.“ Tuto část Durychova dopisu Deml otiskl ve Šlápějích IX. vydaných v roce 1925.

Milý příteli, to Vám velice schvaluji, že chcete o prázdninách vrátit se tam, kde jste o prázdninách byl. Velmi špatně bych Vás znal, kdybych už tehdy byl nevěděl, že se namlsáte, a velice to lahodí mému osrdí a patriotismu.³¹² Věru, ani na Slovensku nenašel byste útulku příhodnějšího. To Vám pravím proto, abyste jiných lázní a prázdnin pro sebe a pro svou rodinu nehledal – přesto, že jste přišel se svou myšlenkou po jedné stránce trochu pozdě, ale to není ani Vaše, ani moje vina:

Bydleti budete u mého bratra poštmistra nahoře v prvním poschodí, hned jak jsem dostal Váš dopis, jsem mu vzkázal po naší Marši a on i jeho žena Marta s velikou radostí Vás i Vaši rodinu očekávají. Byt horní u poštmistrů je velmi pěkný, nábytkem opatřený (i kuchyňka je tam roztomilá) a vyhlídku budete mít k jihu i k východu (do Hájků), my tam bydleli. Beztoho celý den budeme dílem v Bosně, dílem na Poříčí, v doubravě a po lesích a již napřed Vám slibuji, že všechno moje lovecké náčiní jest Vám *i se mnou* ochotně k službám: budeme podnikati válečné výpravy i automobilem! A tady máte naznačenu okolnost *první*, která překáží, abychom spali všichni pod jednou střechou: rodina doktora Přibíka (Vám dobře známého) už hned loni zamluvila si u nás v Bosně prázdniny na věčné časy; považte: dr. Přibík se svou paní a dcerou byli *u nás* letos o Vánocích plných sedm dní, ačkoli jejich vlastní nejbližší příbuzní je očekávali... Tak se jim u nás zalíbilo!

Druhá okolnost bude Vám ještě srozumitelnější: pan Březina. Ale to bych Vám raději řekl ústně než písemně, ne, že bych toho nechtěl „svěřiti papíru“, nýbrž jedině proto, že je to vypravování *delší*. A tato druhá okolnost *rozhoduje* o tom, co můžeme a co nemůžeme dělati v našem domě.

³¹² Deml reaguje na Durychovu prosbu v dopise z 15. února 1925: „Důstojný pane, přicházím k Vám dneska jako dobrodruh, ale poněvadž nejsem před Vámi, nemohu se tvářit ani diplomaticky ani hloupě, vysypte to ihned: Chtěl byste nám pronajati část své Rezidence v době prázdninové na 5–6 neděl? Za peníze ovšem a po přesné dohodě písemné, ústní, atd.“

Pošlete-li mně své nové knihy a to číslo Rozmachu,³¹³ kde je o Česně,³¹⁴ budu velmi rád. Já teď zase více čtu, protože lékař mně uložil pořádek, tj. uložil mně dietu a skrze tu přichází člověk do pořádku. Nevím, možná, že už jsem Vám to jednou psal: před měsícem byl jsem v Praze „se srdcem“, dělalo mně velké komedie, a ten doktor mně řekl, že mám zvětšené srdce, plíce, žaludek, játra, slezinu; jenom ledviny že mám bez chyby. Nesmím prý se dotknout alkoholu, kofeinu, nikotinu atd. a mám jet na pět neděl do lázní. Uděláme si je tedy spolu v tasovských džunglích. Pozdravujeme Vás i Vaše milé oddaně. Jakub D.

³¹³ Jedná se o Durychův článek, ve kterém recenzuje *Česno* Jakuba Demla a také knihy *Jací jsme* (1924) Ferdinanda Peroutky a *Cesta do Kanaán* (1924) Františka Gottlieba. (DURYCH, Jaroslav. Kritika o třech knihách. *Rozmach* 2, 1924, č. 23/24, 1. 12., s. 361–362; Durych o něm Demlovi v dopise z 15. února 1925 psal: „O Vašem Česně jsem psal v Rozmachu. Dovídám se z Lidových novin, že chystáte Šlépěje IX. a četl jsem nedávno Vaši prózu, která jako by se hodila ještě do Česna. Měl byste toho Česna udělati II. díl.“ Deml Durychovi část recenze *Česna* v 9. svazku *Šlépějí* z roku otiskl (1925, s. 67–68).

³¹⁴ DEML, Jakub. *Česno*. V Tasově na Moravě: Pavla Kytlicová, 1924. 135 s.

Milý pane Jaroslave Durychu,

toto není dopis, jen telegram a ani ne jiskrový.

S tím Knapem si dělejte,³¹⁶ co chcete, na vojně už tedy není a myslím je v tom Podůlší; hledal jsem to ve slovníku a našel, že je to ves u Jičina v Čechách a má asi 290 ½ obyvatel. Tedy je o něco menší než Londýn.

Za to číslo Rozmachu Vám děkuju tolikrát, kolikrát jsme se z něho napili smíchu. Paní Pavle Kytlicové srdečně lahodí, co jste napsal o grafické úpravě Česna, četla to už kolikrát a vždycky Vám tleská! Také *ostatní* články Rozmachu lahodí jejímu sluchu a podezřívá Vás, že to píšete všechno sám, protože je prý v tom dosti dobrého a přiléhavého humoru, tj. že je to studováno v přírodě – ač na druhé straně, jak píšete v Bytové kultuře,³¹⁷ příroda a „domov“ na Vás nemají vlivu. – V Tasově jsou také „novinky“. V papírně, v tom čísle 67 vybral krajský soud jihlavský hnízdo, jen „pan továrník“ reálně „seděl“ a „seděti bude“, kdežto ti druzí slízli

³¹⁵ Knap totiž v dopise z 10. března 1925 píše, že za tři týdny bude zase v Podůlší, a Deml v dopise Durychovi: „na vojně už tedy není a myslím je v tom Podůlší“.

³¹⁶ Na druhé straně tohoto Demlova listu je dopis od Josefa Knapa s datem 10. března 1925 (přepsán níže). Durych na to 13. dubna 1925 reagoval: „Tomu panu Knapovi nepošlu nic, ať mi dá pokoj, ne? Což jsme na to, abychom mladým pánům vytahovali jejich trakače z louže? A nemáme jiných starostí? Ostatně oni toho brzy nechají. Poslali mi první číslo, ve kterém skvěle dokazují, že nevědí, co chtějí. Kdyby to věděli, mluvil bych s nimi, i kdyby to byli třeba jen terciáni.“

Dopis Knapa Demlovi s datem 10. března 1925: „Pane Demle, posílám Vám mnoho srdečných pozdravů a zrovna tolik díky za Vaše knížky. A svou vojenskou adresu, ale tu už za tři týdny můžete rozhodit větrům, já už budu zas v Podůlší, komisi hadry porukují do skladiště a já u nás do lesa, musím hned otcí napsat, abych na to nezapomněl, aby spachtoval nějakou dřevařinu na jaro, než mu zas na léto uteču do světa. Pane Demle, taky jsem si nezapamatoval, kolik stojí ty Vaše knížky, lámal jsem si s tím dodneška hlavu, a v poledne, co zas tak na to myslím, volají mne k výplatě žoldu a tu tedy jsem přišel na to, že sama Prozřetelnost to nastrojila, že to asi zrovna dělá těch čtyřicet korun, které jsem dostal na dlaň a posílám je tedy a Vy už si to vypořádejte s tou prozřetelností, jestli Vás ošídila. Ale já Vás při téhle příležitosti o něco prosím, pane Demle, a to je o nějakou prózu, teď totiž od března budu řídit revui, která se bude jmenovati Sever a Východ a má být tak trochu hrází proti takovým konstruktivismům a poetismům a podobnému západnictví, má to být vážná a bude snad dobrá věc. V prvním čísle budu mít takovou literárně filozofickou úvahu, která půjde tak trochu do základů tomu časopisu, ale myslím, že Vám to již pošlu vytištěné a Vy mi budete tolik věřit, že bych Vás nežádal o spolupráci na mizerné věci a tedy se těším, že teď už brzy mi něco pošlete. Jestli se snad stýkáte s Durychem, pane Demle, potěšil byste mne mnoho, kdybyste mu domluvil, aby mi také něco poslal, můžete také poukázat na to, že jsem s ním teď v příbuzenstvu (co se služby vlasti týče!) a potom bych měl ještě jeden sen, ale s tím se ostýchám: jestli snad by Březina nevyznamenal jakéhosi Josefa Knapa, že by poslal něco pro jeho revui. V každém případě Vám budu mnoho zavázán, pane Demle, když mi teď pošlete lístek, s čím mohu počítat. Tiskne Vám ruku Josef Knap, Praha I., Náměstí Republiky, vozatajská rota 1

³¹⁷ Deml má zřejmě na mysli tuto glosu: DURYCH, Jaroslav. Kuchyňská kultura. *Rozmach* 1, 1923, č. 5/6, 20. 12., s. 87.

„podmíněně“. A to je ten „továrník čísla 67“, který Vás hrozil pohnati na soud pro ten článek v Lidovkách 67,³¹⁸ že prý mu kazíte „firmu“; já už tenkrát jsem pučel smíchy a pana „továrníka“ všemi čtyřmi povzbuzoval, aby proti Vám žalobu podal... Bohužel, rozmyslil si to, pochopiv, že si z něho nedůstojně „střílím“.

A v Bosně před našimi okny, ale na druhé stráni, tam za potokem obec slavná tasovská prodala borovici a olši na palivo. Dva osamělé stromy uprostřed pouště – za cenu nějakých 50 Kč jsou z toho 2 m paliva a stojí to pořezané proti mým oknům – a já z toho už kolik dní těžce stůnu, z klení totiž a spílání, šel jsem zrovna z kostela, uviděl ten zločin, i řval jsem z hojnosti hrdla svého, až se země třásla, že tasovští občané nejsou lidé, ale svině a prasata! Budte zdraví a kdybyste tady už radši byl, je mi smutno z lidí jako z moru.

J. D.

Po Novém Roce kterýsi den, odcházeje z kostela po mši domů, napadl mne zdejší farář v sakristii „mir nyks tyrnyks“ před kostelníkem jak zuřivý býk či tygr, když se teplou krev mu udá zřítí – a slina mu litala o úst – a říkal, že pracuju v „nevěreckých spolcích“ a že a že už tři dopisy mu přišly, jestli by „nebylo lépe, abych *vůbec* nesloužil“ (tj. abych nesloužil mše, tj. aby mně bylo zapovězeno celebrovat) – ale neřekl, odkud ty dopisy přišly – ale že prý se mne vždycky zastal, neb prý ví, kdyby se mi zakázalo celebrovat, že „*budu dělat ještě hůř*“ – a že a že si všechno *zapisuje a schovává* a „jednou, až přijde chvíle, že to dostanu najednou“ atd. atd. A víte, pane Durychu, že tento náš farář je posedlý? V dogmatickém slova smyslu.

A to daemonium, které ho obsedlo, už nemohlo vydržeti (aushalten) mého mlčení, cítíc se uráženo jím.

A věříte, že hlavní příčinou mé srdeční choroby (já kolem Nového roku velmi nebezpečně stonal se srdcem) je toto farářovo d'ábelství? Bojujte s d'áblem mlčky den jak den, když jdete k oltáři...

Ale od toho „výstupu“ chodívám k oltáři o hodinu dřív než farář, takže ho nevidím, nevidám očima, jen zrakem a cítím d'ábla jeho svou pokožkou jako kůň hada – a ku podivu: v tomto „poměru“ kněze ku kněžím přihází se někdy tolik *komického*, zvláště na cestách, ve vlaku – dejte si o tom vypravovat pí Pavlou!

³¹⁸DURYCH, Jaroslav. 67. *Lidové noviny* 32, 1924, č. 467, 17. 9., s. 1–2.

Abyste věděl, nač se můžete těšit, tož Vám oznamuji, že v naší zahradě jsme udělali kardinální změny: nahoře na poli zasadili jsme dvacet lískových keřů, na radu pana Březiny – ale poněvadž jsou tam grunty tvrdé, bylo třeba vykopati třicet metrů dlouhý, metr hluboký i víc a přes metr široký zákop v „slepé“ skále a naplnit jej hlinou či prstí živnou. Dále uvidíte na stráni zrovna proti oknu, z něhož jste viděl v černé noci černý les, celé koloseum z popínavých, různobarevných růží. A dále uvidíte plantáž rybízovou. A dále uvidíte nahoře na poli pod těmi liskami besídku, na jejíž střeše budou se „brát“ bezplatné sluneční lázně a besídka bude zarostlá růžemi. A dále uvidíte naše „alpinum“³¹⁹ a nových ozdobných keřů nádheru: Ampelopsis Veitchii,³²⁰ Muralis,³²¹ Polygonum,³²² Loniceru³²³ a kvítí nejsličnějšího a voňavého záplavu a spoustu, také fazole a okurky. Nu, na shledanou!

V březnu také jsme byli tejden v Praze, ale jen u Příbíkova Mudra, výhost davše literatuře i výtvarným uměním. Jen „Hoffmanovy“³²⁴ povídky a přednášku Kočíka jsme si dopřáli.

³¹⁹ Skalka.

³²⁰ Loubinec trojlaločný.

³²¹ Může se jednat o dvě rostliny, drabella muralis – chudina zední, nebo cymbalaria muralis – zvěšivec zední.

³²² Rdesno (truskavec).

³²³ Zimolez.

³²⁴ Zřejmě Ernst Theodor Wilhelm Hoffmann.

148.

[6. 6. 1925]

Přijeti můžete hned. Bráti s sebou kromě prádla nemusíte nic, neboť mléko, dřevo, chleba, postele kompletní i nádobí kuchyňské, vzduch, řeka, borovice, slunce, všecko je zde. Pořtmistrovic Martička i Karlíček už se na Vás těší, o nás ostatních ani nemluvě; Já Vám též budu děkovat za Žebrácké písně.³²⁵ Máte-li povlak na letní deku (přikrývku) můžete jej vzít.

Tož čekáme čekajíce.

Váš Jakub Deml

³²⁵ DURYCH, Jaroslav. *Žebrácké písně*. Praha: Otakar Štorch-Marien, 1925.

149.

[6. 6. 1925]

Deky na přikrývání jsou dvě k dispozici peřin dosti.³²⁶

³²⁶ Psáno rukou Pavly Kytlicové.

150.

15. IX. 1927

Milý pane Jaroslave Durychu,

děkuji Vám za Vašeho *Kurýra*, který na koni letí českou literaturou XX. věku tak nešťastně, že se nemá ani nač napíchnout, ba hrozí mu málo záviděníhodný osud Ludvíka u Moháče, ač neutopí-li se jen v hovnech!

Váš vděčný Jakub Deml

Pan Otto F. Babler u Polygona v Bosně.³²⁷

³²⁷ Přípis Demlovou rukou na obrazové straně pohlednice.

151.

[asi 1927]

Milý příteli, jest tady ctihodný kurýr o Vašem Kurýru, který ještě nedoběhl, ale musí Vám zníti v uších a zníti musilo, neboť mluvil tu mnoho o Vás p. Otokar Březina a nyní i my a ne neradi!

Jakub Deml
Otto F. Babler³²⁸

³²⁸ Vlastnoruční podpis.

152.

[před 28. 12. 1927]

Milý pane Jaroslave,

můžete-li něco neodepřít dětem, přijměte mé přání k Vánocům a Novému roku, i přesto, že by někdo řekl, že byste se obešel bez něho – a učiňte to, oč Vás prosil p. Josef Stránský,³²⁹ úředník Živnobanky, Praha-Strašnice, Na vinici 159.

Váš Jakub Deml

³²⁹ Durych 28. prosince 1927 odepisuje: „Tomu p. Stránskému to udělám, ale musí mít ještě nějaký čas trpělivost. Snad bych mu byl už vyhověl, ale omráčil mě výpočtem vzácných osobností, které už mu vyhověly, a to na mne působilo neblaze a jaksi mě to zatvrdilo.“

153.

12/I 1928

Milý pane Jaroslave Durychu,

četl jsem v Lidu, že jste byl povýšen na majora zdravotní služby. Nerozumím tomu přesně a úplně, ale jest mi to vítanou příležitostí, abych Vám gratuloval.

Kuncíř mě žádá o příspěvek pro Akord a přímo o *báseň*, i posílám na Vaši adresu, co právě mám, dělejte si s tím, co chcete.

Ten pan Stránský z Prahy je radostí bez sebe, že mu napíšete, oč Vás prosil. – Paní Pavla Kytlicová je v Praze, jsem doma sám a píšu knihu o Felixu Jeneweinovi.

Bůh s Vámi!

Jak. D.

Milý pane Jaroslave,

Vzpomínky z mládí³³⁰ čítám, chutnají mi velmi dobře, děkuji Vám³³¹ – aspoň kouskem svého Jidáše, zatím – píšu tu knížku o Jeneweinovi,³³² jak vidíte, takových stránek mám dosud 222, ale budu asi hodně škrtnat, všechno to přepíšu a do 1. března chci být hotov. Potom budu mít volno – tj. volněji.

Víte, že už jeden a půl roku roku vůbec nekouřím? Panečku!

Paní Pavla musela odjet do Prahy na léčení, byla tam šestnáct dní, dvakrát ji rentgenovali, dvakrát vypláchli žaludek a konstatovali: že žaludek je srostlý se žlučníkem a že *byla* tuberkulóza plic a páteře. Předepsali Karlsbáder Mühlsbrunn, potom jakési pilulky a obklady teplé na žaludek. To vše ráno i večer před jídlem. Paní Pavla špatně spí, vypadá špatně.

Srdečně Vás i Vaše pozdravujem.

Deml

³³⁰ DURYCH, Jaroslav. *Vzpomínky z mládí*. Praha: Ladislav Kuncíř, 1928, 180 s.

³³¹ Durych Demlovi 28. prosince 1927 píše: „Svou novou knihu Vzpomínky Vám pošlu hned, jak vyjde, což má být za týden.“

³³² Deml v roce 1928 vydal monografii *Dilo Felixe Jeneweina*.

155.

[po 24. 11. 1928]³³³

V listopadu byl u nás v Bosně *pan Florian*. Po sedmnácti letech zase ponejprv jsme spolu mluvili.

³³³ Datováno podle návštěvy Josefa Floriana v Tasově, která je zaznamenána v tasovské kronice v zápisu Jakuba Demla na s. 217.

Milý pane Durychu,

nenadál jsem se, že Vám *takto* budu děkovat za Vaše chvály pro mého Jeneweina: vskutku, toho dobrého skutku Vám nezapomenu. Ale dnes k věci důležitější: byl jsem v Jaroměřicích, pan Březina pro mne vzkázal. Je na smrt nemocen. Byl u něho prof. Syllaba z Prahy, řekl mi, že je to vážné a že není vyloučena ani náhlá katastrofa. Mistr má zkornatění cév, zvětšení pravé srdeční chlopně, oteklé nohy, bělmo oční nažloutlé, naprostou nechut' ke všemu jídlu. 13. března dal mi můj biskup *všecka* kněžská práva, i řekl jsem mistru, že bych mu donesl Tělo Páně. Zřejmě jej to rozčililo, odmítl mou službu a pravil, až bude třeba, že si povolá kněze *domáciho*... Měl jsem dojem, že v transsubstanciaci nevěří, ale akcentoval *tradici* svých otců, říká, že i ve svém testamentě výslovně si přeje *katolického* pohřbu a že rozhodně odmítá kremaci. Atď. atď. O tom jindy, ale dnes, milý pane Jaroslave, běží o věc důležitější: aby náš klérus sloužil mši svaté a se modlil za nemocného básníka: píšu všem známým kněžím prose je o tuto službu, zvláště jsem o to prosil biskupa Podlahu pro diecézi pražskou – a Vy – prosím Vás o to – najdete způsob, kterak pohnouti kněze *diecéze olomucké* k modlitbám a mešním obětem za těžce nemocného básníka, jehož dílo Vy spravedlivě nazýváte zázrakem, dílem obzvláštní milosti Boží! Což by to byla taková obtíž: kdyby ordinariát poslal po celé diecézi ihned zvláštní cirkulář? Víme přece z Písma, že společná modlitba věřících vysvobodila Apoštola ze žaláře i z okovů.

Pan Březina pravil, že by potřeboval ještě dvě leta na dokončení svého díla – potom řekl, že aspoň půl roku... K obsluze má jenom starého, krajně astmatického, na kost hubeného školníka Rezka – s nímž pálí dopisy a chce spálit všecky nehotové svoje rukopisy.

Byl jsem v Jaroměřicích čtyři dni, musel jsem ujet domů, abych se léčil: nastydl jsem cestou tam a velmi zle.

Neznaje Vaší adresy poslal jsem k Vám kurýrem pana Bablera.

17. dubna jedu do Říma s poutníky, pan Braitto už se na mne těší: *nejel byste též?*

Váš Jakub Deml

Milý pane Jaroslave,

ve *Vanči* od 1. července měli byste velmi krásný letní byt u mlynáře Bohumíra Dobrovolného. Je sice evangelík, ale moc hodný. Možná, že byste se s nimi dohodli i o stravování, snídaně a večere měli byste tam asi zajištěny – o ty obědy byste se museli dohodnout zvlášť, výslovně – ale poněvadž budete míti k dispozici celý domek *i s kuchyní* (velmi pěkný domek), mohli byste si vzít s sebou služebné děvče a to by vám mohlo vařit. Anebo byste mohli chodit na obědy do Tasova.

Na každý způsob bylo by dobře, když napíšete tomu p. Bohumíru Dobrovolnému do Vanče (majitel mlýna), pošta Tasov – co a jak byste si představovali. Popřípadě napište to mně a já to rád zprostředkuji. Pomněte však, že 17. t. m. odjedu do Říma. Bylo by mně velice vhod, kdybyste byli na řece Oslavě! Aspoň bych tak bolestně necítil nepřítomnost Otokara Březiny.

Váš vděčný

Jakub Deml

158.

22/4 1929

Jsme na Monte Casino. Za 1400 let je to první česká pouť!

Pozdravuje Vás sv. Benedikt! a Jakub Deml

159.

V úmrtní den Barbeye d'Aurevilly

Romae 24. IV. 1929

Aspoň takto přicházím do Olomouce, ostatně Vy přijdete do Tasova; stůj co stůj *musíte* přijít!

Váš Jakub Deml

Srdečně pozdravuje a na Vás v Římě se těší

Váš P. Brait³³⁴

³³⁴ Vlastnoruční přípis a podpis.

Milý pane Jaroslave,

odpovídám hned, a proto velmi zkrátka – dnes, kdy přišlo Vaše milé rekomando, měl jsem tu hosty a zítra zavítá ke mně ouřední komise na projektovaný vodovod.

Ze Studence do Vanče je to jedna a půl hodiny, ale kdo tam tudy šel jen dvakrát nebo nikdy, mohl by zbloudit a jít potom i tři hodiny. Proto navrhuji Vám a Vaší milé choti, abyste jeli do Budišova (ze Studence lokálkou do Budišova) a odtud je to do Tasova také jen jednu a půl hodiny. A do Vanče Vás potom doprovodím. O nocleh se nestarejte, u nás je místa dost, také „všechny ostatní podmínky jsou v každém ohledu přijatelné“, abychom mluvili časově. Ve Vanči už se diví, proč už se nejdete podívat. –

Napíšete-li mi den a hodinu, kdy přijedete do Budišova, přijedu naproti – počínaje 1. červnem inclusive.

Paní Pavla Kytlicová dle všeho tento týden odjede do Karlových Varů, jiného sotva zbývá, neboť to srdce je velmi nepokojné, ač jinak je pacientka křesťansky šťastna.

Všechny Vaše milé srdečně pozdravujem, těšíme se na milostivou paní, ať už s Vámi, nebo zatím bez Vás, a já prozatím velmi vděčně kvituji Vaši Nejkrásnější!³³⁵

Jakub Deml

³³⁵ Deml zde mluví o Durychově sbírce duchovní lyriky *Té Nejkrásnější*, která vyšla poprvé v roce 1929 v Přerově. Durych mu ji zaslal v dopise datovaném 24. května 1929.

161.

[po 8. 6. 1929]

Milý pane Jaroslave, u pí poštmistrové to byla srdeční mrtvice, vitium cordis.³³⁶ To se čekalo už kolik let! Ostatní ústně.

Váš Jakub Deml

³³⁶ Marta Demlová, rozená Fialová, zemřela 8. června 1929. Týž den zaslal Durych Demlovi dopisnici, kde mj. píše: „Důstojný pane, právě jsem se chystal poděkovat Vám a paní poštmistrové za laskavé přijetí mé ženy, když nenadále přišel telegram o její smrti, který nás nejen bolestivě překvapil, ale i poděsil. Prosím Vás, sdělte nám, co se jí stalo. Moje žena je ustrašené odhadem, zda se jí snad cestou z nádraží zpět něco nepříhodilo.“

162.

[18. 6. 1929]

Milý pane Jaroslave, jsem tu na bolestné cestě; paní Pavla Kytlicová se zde na smrt rozstonala, leží v nemocnici, ale doufám, že v pátek bude moci odjet domů, tj. do Tasova. – Toto mne stihlo v době, kdy jsem se chystal poděkovati Vám za dedikaci vsutku *Kouzelné lampy*³³⁷ – – Váš

Jakub Deml

³³⁷ Druhé vydání *Kouzelné lampy* s dedikací „Básníku Jakubu Demlovi“ vyšlo v Praze u Ladislava Kuncíře v roce 1929.

163.

V Tasově 23. VI. 1929

Milý pane Jaroslave,

ten tasovský autobus nákladní je nestydatý, chtěje žrát kilometry (P. Braitto mne poučuje, že je to termín talijánský) tam i sem po 3 Kč! S otevřenou náručí chopte se auta olomuckého za těch 500 Kč!

Paní Pavlu Kytlicovou přivezl jsem z Karlových Varů jen jako oběť smrti, tj. blízké smrti. Už tam v lázních její lékař očekával každé chvíle její smrt a také to řekl, nevěda ovšem, že mše svatá, nebo i modlitba víry je mocnější než všechny prognózy vědy. Trpíme ovšem jako zvířata při zatmění slunce, ale bylo toho třeba, aby náš smích byl střídmejší.

Velikou útěchou mi jest, že tu máme milého P. Silvestra Braitu. Všichni se na Vás velmi těšíme!

Váš Jakub Deml

164.

[2. 7. 1929]

Milý pane Jaroslave,

seberte celou rodinu a přijedte do Tasova třeba hned, zmluvil jsem Vám pěkný domeček, stojící o samotě, a všecko v něm tak jako u těch ve Vanči, přijedte: do 10. VII. je a bude u nás P. Braitó. – Paní Pavla Kytlicová leží nemocna, jen tak tak jsme ji vytrhli ze smrti s pomocí Boží!

Váš Jakub Deml

Milý pane Jaroslave,

nesmíte si myslit, že na Vás nemyslím. Každodenně Vy a Vaše rodina jste v mém momentu mešním. Dostali jsme se tam jaksi smrtí Otokara Březiny, nevím vlastně.

Přicházím Vám poděkovat za ty tři svazky Bloudění.³³⁸ Začal jsem to teprve číst a už se mi o tom zdálo. Z toho vidím, že jste trefil do černého. Až to dočtu, teprve Vám poděkuji, zatím tedy prosím, abyste se spokojil touto kvitancí. Jsem teď ještě a nejmíň do konce února budu ještě nešťastným vazalem dr. Škeříka, nejsem tedy jaksi svůj a v takovém stavu bylo by nespravedlivo účtovat s přáteli.

Viděl jste už zvíře, které vidí, že ho jdou zabít? Je to pohled jistoty a jenom docela spravedliví lidé vidí v něm i pokoru, neboť obecně se zdá, že je to msta nebo zuřivost. Z Jinošova např. dosud dobře si pamatuji, jak mňouká kocour, který ví, že bude zabit. Je to vlastně totéž (přeloženo do řeči člověčské) jako vědět, že všichni *musíme* umřít.

Váš dlužník.

Jakub Deml

Mlynáři vanečskému zemřel tchán, víte to?

Paní Pavla Vás a Vaše milé též velmi pozdravuje! Dnes byla i na procházce, až nahoře v zahradě!

³³⁸ Durychovo *Bloudění* s podtitulem *Větší valdštejnská trilogie* vyšlo 15. listopadu 1929 v Praze u Ladislava Kuncíře.

166.

7. X. 1947

Služebník méně než neužitečný.³³⁹

Jakub Deml

Upřímný pozdrav zasílá

Jarmila Otradovicová.³⁴⁰

³³⁹ Deml zde naráží na Durychův román *Služebníci neužiteční*. První díl této románové tetralogie vyšel v roce 1940 v Praze v Melantrichu, tři zbývající díly vyšly až po Durychově smrti v roce 1969 v exilovém vydání Křesťanské akademie v Římě.

³⁴⁰ Vlastnoruční přípis a podpis.

Jaroslavu Durychovi pozdravení!

Toto psaní začínám už aspoň popáté. Sotva sednu, abych Vám nějak odpověděl, už mi do toho něco vleze. Včera už jsem začal psát Vaši adresu (já vždycky napíšu nejprve text obálky – to je pokaždé pro mne tak svůdné kouzlo, jako když vždycky napřed si obouvám a šněruju levou botu, anebo nesnesu, když si svlíkám mešní roucho, aby ten drátěný hák nad dřevěným ramínkem byl na pravé straně, tj. – zase kreslím špatně, musí být zrovna tak:

včera tedy už jsem napsal

Jaro –

Vaše jméno už jsem nedopsal, protože mi na dveře někdo zaklepal. Takové náhlé návštěvy mívám teď často, ačkoli je po prázdninách a po dovolených. Je to jako s tím letošním počasím, proti všem dosavadním pranostikám...

Teď už jsem byl zase dvakrát přerušen, ale já už se vzbouřil a rozhodl se, že už nebudu dbát na nic a něco Vám napíšu. Jak už jistě víte, jsem teď docela sám. 16. července se pí M. R. Vodičková³⁴¹ odstěhovala se svým manželem (jsou už tři leta spolu) do jeho vilky v Olomouci. Obědy dostávám z hospody, snídaně a večeře si dělám sám a spává se mnou siamské kotě, které mi sem dovezla jedna paní z Prahy. Když mi nebylo dobře, myslil jsem na to, jaký je rozdíl mezi Jobem a tím Židem, co u Jericha upadl mezi lotry. Job trpěl tvrdě, protože to všechno viděl, slyšel a cítil, byl při plném vědomí a při smyslech – v tak dlouhé době a ve dne v noci – ale ten Žid byl v tom utrpení jen nakrátko, omráčili ho, obrali a nechali, a když se ho ujal ten Samaritán, ztrátou krve už tak zeslábl, že mu nemohl ani říci Děkuji a bylo mu už lhostejno, žije-li nebo je mrtev.

Jakub Deml

³⁴¹ Rozená Marie Rosa Junová, která v Tasově vydávala Demlovy knihy. V roce 1956 se provdala za Timothea Vodičku, několik let pak ještě zůstávala v Tasově a starala se o Demla, jehož zdraví se zhoršovalo.

3.3 Seznam použitých zkratek

LA PNP – Literární archiv Památníku národního písemnictví

ZA – Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

A. D. Anno Domini

bl./blah. blahoslavený, blahoslavená

c. k. císařský královský

dp. důstojný pán

etc. et cetera

L. P. léta Páně

M/MK marka

Msgr./Mnsgr. monsignore

p. pan, pošta

P. pater, Panna

pp. pánové

s. sanctus, sancta

sv. svazek, svatý, svatá

t. č. toho času

t. m. tohoto měsíce

t. r. tohoto roku

vpd. veledůstojný pán

3.4 Jmenný rejstřík

V rejstříku jsem se snažila uvést všechny osoby, které figurují v dopisech Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi i v citovaných pasážích Durových listů, a to i tehdy, když se mi nepodařilo zjistit roky narození a úmrtí či doplňující informace. Jmenná hesla, která byla již dříve zpracována pro dosavadní svazky edice Korespondence Jakuba Demla, jsem zčásti převzala nebo z nich čerpám.

ALBRECHT z Valdštejna / Vojtěch Václav Eusebius z Valdštejna (1583–1634), český vojevůdce a politik, vévoda meklenburský, frýdlantský, hlohovský a zaháňský, vedle Jana Tserclaese Tillyho nejvyšší velitel císařsko-ligistických vojsk během třicetileté války.

ALESCEJ / ALEXEJ (?–417), římský poutník a poustevník, pečoval o chudé a nemocné.

sv. ALOIS Gonzaga (1568–1591), v sedmnácti letech vstoupil do jezuitského řádu, zemřel mladý na morovou nákazu po ošetřování nemocných.

sv. ALŽBĚTA Šenavská (1129–1164), mystička, abatyše benediktinského kláštera v Schönau. Její spisy, v nichž líčí svá vidění, byly ve středověku velmi známé. Přátelila se sv. Hildegardou z Bingen.

sv. AMADEUS (asi 1110–1159), francouzský cisterciák, biskup v Lausanne.

sv. ANGELA de Foligno (1248–1309), blahoslavená italská františkánka z třetího řádu sv. Františka, mystička a vizionářka, pečovala o malomocné.

sv. ANNA, postava z Nového zákona, matka panny Marie.

ANTIGONA, mytická dcera krále Oidipa.

ATTEMISOVÁ Anna / Anna Kammel (1872–1973), hraběnka, členka šlechtického rodu Hardegger von Krassonitz und Scheletau (z Krasonic a Želetavy). V roce 1895 se konala její svatba s Mariem Antonem ze štýrského rodu Attems. V Demlově pozůstalosti se dochovalo několik jeho dopisů hraběnce.

AUERHANOVÁ, bytná Miloše Dvořáka v Praze.

BAAR Jindřich Šimon (1869–1925), prozaik a básník, sběratel folklóru a autor pohádek z chodského prostředí. Často psal povídky a romány ze života sedláků a venkovských kněží.

BABLER Otto František (1901–1984), původním jménem Otto Franjo Babler, český překladatel, spisovatel, básník, literární historik, knihovník, kulturní publicista a polyglot.

BACH Johann Sebastian (1685–1750), německý hudební skladatel.

BALCÁREK Evermond Vladimír (1885–1974), člen řádu premonstrátů. Studoval ve Strahovském klášteře, kde krátce působil jako knihovník a archivář. S Demlem si dopisoval od roku 1905 do roku 1959. V letech 1912–1913 byl Balcárek pro Demla důvěrníkem v jeho těžké osobní situaci. Deml mu dedikoval knihu *Hrad Smrti* a napsal mu vyznání v knize *Pro budoucí poutníky a poutnice*. Později Balcárkovi pomáhal s přípravou místopisné knihy *Doksany nad Ohří* (česky 1929).

BARBEY D'AUREVILLY Jules (1808–1889), francouzský básník a literární kritik, ovlivnil mimo jiné tvorbu Léona Bloye. Jakub Deml ho ve svém díle opakovaně cituje.

BARATTA-DRAGONO Richard (1867–1946), baron, poslední majitel budišovského panství.

BARTOŠ Jan (1887–1955), středoškolský pedagog, katolický spisovatel a literární historik. Odborné a popularizační práce psal pod vlastním jménem, beletrii vydával pod pseudonymem Jan Bartoš-Bělčický – s přídomkem odkazujícím na jeho jihočeský původ. Psal prózy, především fejetony (např. pro *Lidové listy*), ale také gramatické a literárněhistorické příručky.

BAUMANN Émile (1868–1941), francouzský katolický spisovatel, v roce 1922 získal Balzacovu cenu, byl členem hnutí katolické literární renesance společně s Françoisem Mauriacem, Paulem Claudelem a Pierrem Reverdym.

sv. BENEDIKT z Nursie (kolem 480 – kolem 547), otec západního mnišství, podle tradice autor benediktinské řehole, z níž vyšly mnohé řády a kongregace. V Itálii organizoval mnišské osady, později založil klášter Monte Cassino.

BENEŠ Edvard (1884–1948), politik, 28. října 1918 byl jmenován ministrem zahraničí ve vládě Karla Kramáře. V letech 1921–1922 byl ve funkci předsedy vlády, v letech 1919–1926 a 1929–1935 byl poslancem parlamentu.

BENÍŠKO Karel (1874–1943), operní pěvec a typograf. Při jeho tiskárně vzniklo v roce 1918 nakladatelství Karel Beníško, které působilo asi do roku 1931 a mělo sloužit k prezentaci kultury jihozápadních Čech. S Janem Vrbou jako redaktorem nakladatelství zahájilo ediční činnost zaměřenou na vydávání publikací hodnotných obsahem i úpravou.

sv. BERNARD z Clairvaux (1090–1153), francouzský teolog a filozof, jeden z církevních otců, člen a reformátor cisterciáckého řádu, který vyšel z benediktinské řehole. Založil opatství v Clairvaux a mnoho dalších.

BEZRUČ Petr (1867–1958), vlastním jménem Vladimír Vašek, básník.

BÍLEK František (1872–1941), sochař a grafik, autor výtvarného doprovodu mnoha Demlových knih. Obsáhlá Bílkova korespondence s Demlem z let 1901 až 1906 a 1912 až 1928 vyšla knižně pod názvem *Číslo jednací: láska* (2012).

BÍLKOVÁ-NEČASOVÁ Berta (1882–1964), rozená Nečasová, manželka Františka Bílka, dcera pražského městského lékaře Jaromíra Nečase.

BITNAR Vilém (1874–1948), literární historik, znalec zejména české katolické literatury. Patřil k předním představitelům katolické moderny, založil revui *Meditace*, do níž svými překlady i původní tvorbou přispíval i Jakub Deml, byť měl k časopisu mnohé výhrady. Demlovy dopisy Bitnarovi z let 1905 až 1916 jsou uloženy v LA PNP.

BLOY Léon (1846–1917), francouzský prozaik, esejista a literární kritik. Po setkání s Barbeyem d'Aurevilly se přiklonil ke katolicismu a vykonal kajícnou pouť na La Salettu, což se odrazilo i v jeho díle (např. kniha *Ta, která pláče*). V roce 1900 se seznámil s Josefem

Florianem, který se stal jeho prvním překladatelem. Florian velkou část Bloyova díla vydal ve svých edičních řadách Studium a Dobré dílo.

BOROVÝ Fr., pražské nakladatelství a knihkupectví v letech 1877–1949.

BOUŠKA Sigismud (1867–1942), kněz, člen řádu benediktinů, katolický básník a překladatel z katalánské a provensálské duchovní literatury. V devadesátých letech 19. století se stal jedním z hlavních organizátorů hnutí Katolické moderny – inicioval např. vydání almanachu *Pod jedním praporem*, spoluzakládal časopis *Nový život*. Vzájemná korespondence s Demlem je uložena v LA PNP.

BRAITO Silvestr (1898–1962), kněz, dominikán, vydavatel časopisu *Na hlubině*.

sv. BRANDAN / BRENDAN (484–577/578), irský kněz, mnich a zakladatel kláštera Clonfert, jeden z dvanácti apoštolů Irska. Pro své cesty severním Atlantikem byl nazýván mořeplavcem či cestovatelem. Svůj život zasvětil hledání „země přislíbené svatým“ („Terra Repremissionis Sanctorum“).

sv. BRIGITTA Švédská (1303–1373), pocházela z mocného švédského šlechtického rodu, podle legendy mívala od dětství vidění, v nichž k ní promlouval Kristus. Později založila řád Nejsvětějšího Spasitele, známý jako řád sv. Brigity. V době avignonského papežství usilovala o morální nápravu církve.

BROWNING Robert (1812–1889), přední anglický básník viktoriánského období.

BŘEZINA Otokar (1868–1929), vlastním jménem Václav Jebavý, český symbolistický básník a esejista. Deml Březinu považoval za svého učitele, inspirátora a rádce a s jeho dílem i osobností se stále vyrovnával. Březinovy básně ho uhranuly již na gymnáziu a už tehdy se stal jejich nadšeným vykladačem. V té době (zřejmě 1897) Březinu poprvé osobně navštívil v Nové Říši. První dochovaný dopis z jejich celoživotní korespondence pochází z roku 1899, Deml později jejich vzájemnou korespondenci vydal ve dvou knihách (1932 a 1933). V době spolupráce s Josefem Florianem a po Demlově konfliktu s Františkem Bílkem kontakty s Březinou dočasně zeslábly, opět se obnovily po roce 1911. Otokar Březina Demlovi později

daroval peníze na stavbu domu v Tasově a navštěvoval ho tam. Ze svého vztahu k Březinovi a jeho dílu se Deml po celý život vyznával i ve svých básnických knihách.

BULGAKOV Michail (1891–1940), ruský spisovatel, lékař, dramaturg a režisér.

CALVATOVÁ Mélanie (1831–1904), pasačka, které se v září 1846 v horách poblíž francouzského města La Saletta zjevila Panna Maria plačící nad hříchy lidstva. Později se Mélanie usídlila poblíž Neapole a strávila zde téměř celý zbytek života. V roce 1879 tu vydala svůj spis *Zjevení přesvaté Panny na hoře La Salettské* (pod tímto názvem vyšel v roce 1907 český překlad ve Studiu). Získala pro něj imprimatur biskupa z jihoitalského Lecce, její vidění však byla v církevních kruzích střídavě přijímána i odmítána. Velkým příznivcem lasalettského zázraku byl mimo jiné Léon Bloy, který o něm napsal knihu *Ta, která pláče*.

CELESTIN II (?–1144, pontifikát 1143–1144), papež.

CRUZE, Juan de la *viz sv. JAN od Kříže*

sv. CYRIL (828–869), vlastním jménem Konstantin; se svým bratrem sv. Metodějem jsou označováni jako slovanští věrozvěsti. Na území Velké Moravy šířili křesťanství, vytvořili pro Slovy písmo a prosadili staroslověnštinu jako bohoslužebný jazyk.

KUBINA Teodor (1880–1951), první čenstochovský biskup.

ČAPEK Karel (1890–1938), český spisovatel, dramatik, novinář a překladatel.

DANTE Alighieri (1265–1321), italský básník. Deml na jeho dílo často odkazoval, už jako bohoslovec mu v roce 1899 věnoval přednášku O době Dantově.

DEML Antonín (1870–1939), starší nevlastní bratr Jakuba Demla, pracoval v Tasově jako poštovník. Deml mu věnoval kapitolu Bratr Antonín v knize *Mohyla*.

DEML Karel (1918–1996), syn Antonína Demla a jeho ženy Marty.

DEMLOVÁ Marta mladší (1920–2008), později provdaná Vrbová, dcera Antonína Demla a Marie Demlové, rozené Fialové. V korespondenci jmenovaná jako Martička.

DEMLOVÁ Marta starší (1884–1929), rozená Fialová, druhá žena Demlova bratra Antonína Demla.

DEMLOVÁ Matylda (1886–1910), mladší vlastní sestra Jakuba Demla a jedna z návratných postav jeho díla. Od dětství byla vážně nemocná. Tato okolnost hrála roli i při rozhodování Jakuba Demla pro kněžskou dráhu – rodina doufala, že tak pomůže Matylku zabezpečit. Nemocná „sestřička“ se objevuje už v próze *Znamení ve snu* z Demlovy básnické prvotiny *Notantur Lumina* (1907). Její postava prochází zjevně či skrytě i mnoha dalšími díly následujícího období – především to jsou knihy *Hrad Smrti* (1912), *Domů* (1913), *Moji přátelé* (1913) a *Miriam* (1916).

DIEPENBROCK Melchior z Diepenbrocku (1798–1853), německý kardinál a vratislavský biskup. Vydával překlady a kázání.

DOBROVOLNÝ Bohumír, vanečský mlynář.

DOSTÁL-LUTINOV Karel (1871–1923), kněz, básník, spisovatel, překladatel, spolu se Sigismundem Bouškou vůdčí osobnost Katolické moderny. Spoluzakládal a redigoval časopis *Nový život*, s nímž Deml spolupracoval v letech 1901–1905 a jehož nákladem vydal svou prvotinu *Slovo k Otčenáši Františka Bílka*. Vzájemnou spolupráci i vztah, který skončil rozchodem, zachycují mimo jiné Demlovy dopisy uložené v LA PNP Praha a v olomoucké pobočce ZA Opava.

DURYCHOVÁ Jiřina Sylva (* 1921), nejmladší dcera Jaroslava Durycha.

DVOŘÁK Xaver (1858–1939)

kněz, básník a publicista, jedna z vůdčích osobností Katolické moderny.

DVOŘÁK Miloš (1901–1971), literární kritik, esejista a editor, jeden z prvních vykladačů Demlova díla.

DVOŘÁKOVÁ Anežka

DYK Viktor (1877–1931), básník, prozaik, dramatik, novinář a politik.

ECKHART (kolem 1260–1328), německý dominikán, významný pozdněstředověký filozof, mystik. Jeho dílo ovlivnilo např. Jana Taulera nebo Jindřicha Susa.

EHRMANN František (1866–1918), kněz, olomoucký kanovník.

ELIÁŠ (9. století př. n. l.), postava ze Starého zákona.

EMLER Jan (1877–1951), knihovník, památkář, redaktor, ředitel státní knihovny z Bratislavy.

EMMERICHOVÁ Anna Kateřina (1774–1824), stigmatizovaná německá augustiniánská řeholnice, mystička a vizionářka. Její vize zaznamenával básník Clemens Brentano. Deml byl jedním z jejích překladatelů.

FENCL Matěj (1877–1949), kněz, překladatel, spolupracovník Jakuba Demla v edici Studium. Deml se s ním seznámil prostřednictvím Josefa Florianana, první dopis pochází z konce roku 1905. Fencl se stejně jako Deml stal spolupracovníkem Studia a přeložil pro ně např. legendu Tauler a Poustevník nebo části z díla Anny Kateřiny Emmerichové. Demlovy dopisy Fenclovi vyšly ve svazku *I tento list považujte za neúplný* (2011).

sv. VINCENT Ferrerský (1350–1419), španělský dominikánský řeholník a kazatel.

FLAUBERT Gustave (1821–1880), francouzský spisovatel.

FLORIAN Josef (1873–1941), vydavatel a překladatel, po studiích na pražské technice a filozofické fakultě působil krátce jako středoškolský profesor v Náchodě. Poté co se seznámil s dílem Léona Bloye, se usadil ve svém rodišti Staré Říši, kde začal vydávat díla katolické literatury, filozofie a mystiky. Tyto knihy vycházely v několika edicích, k nejvýznamnějším patří Studium (1904–1911), Nova et Vetera (1920–1948; sborníky 1912–1922) a Dobré dílo (1912–1941, po Florianově smrti do 1948). Demlovy vzpomínky na Josefa Florianana vyšly ve svazku *Sedm let jsem u vás sloužil* (2015).

FLORIAN Metoděj (1904–1987), nejstarší syn Josefa Floriana.

FLORIANOVÁ Marta (1903–1973), nejstarší dcera Josefa Floriana.

FRANKL August Ludwig (1810–1894), lékař, novinář, spisovatel, strýc Vileminy Franklové.

FRANKLOVÁ Vilemina (1852–1936), pseudonym W. Rank, překladatelka z češtiny do němčiny (např. pohádek Boženy Němcové, básní Jana Nerudy či díla Julia Zeyera), neteř Augusta Ludwiga Frankla. Napsala dvě pedagogické knihy: *Die Erziehung zur Hausfrau* – o výchově ženy k manželskému životu a *Die Schattenrisse* – o společenském chování.

FÜGNER Jindřich (1822–1865), v roce 1862 založil s Miroslavem Tyršem tělovýchovnou jednotu Sokol. Deml o něm napsal několik statí.

FUCHS Alfréd (1892–1941), novinář, spisovatel a překladatel z němčiny a latiny. Nejprve působil v českožidovském, později v katolickém hnutí, byl také silně ovlivněn myšlenkami T. G. Masaryka.

FUCHS Bohuslav (1895–1972), architekt, žák Jana Kotěry, navrhl Demlovu vilu v Tasově.

GEORGES Karl Ernst (1806–1895), německý učitel, autor slovníků.

GIRIEUD Pierre (1876–1948), francouzský malíř, rytec, keramik a ilustrátor.

GREGOR Alois (1888–1971), jazykovědec a historik české a slovenské literatury, kulturní publicista a zpravodaj meziválečných *Lidových novin*.

HARDT Telesfor (1870–1944), německý karmelitán, v roce 1906 přišel do Kostelního Vydří, kde se po krátké době stal představeným místní karmelitánské klášterní komunity. V roce 1921 byl přeložen do Vídně. V letech 1906–1909 a opět v letech 1913–1922 vykonával funkci generálního komisaře karmelitánů na území Rakouska.

HAUPT, kolega Miloše Dvořáka, z Moravských Budějovic.

HELLO Ernest (1828–1885), francouzský spisovatel, filozof a esejista katolické mystické orientace; spolu s Léonem Bloyem jeden z nejvášnivějších soudobých satiriků a polemiků. Jeho dílo překládal a vydával Josef Florian.

HENOCH, postava ze Starého zákona, jeden z potomků Adama žijících před potopou, pradědeček Noeho. Hlavní zmínka o Henochovi pochází z biblické knihy Genesis, 5,18–24.

sv. HILDEGARDA z Bingenu (1098–1179)německá mystička, vizionářka, jeptiška, autorka rozsáhlého díla, které se týká nejen teologie, ale také hudby, poezie či přírodních věd. Deml přeložil část jejího díla a tuto knihu pod názvem *Svaté Hildegardy Cestytvěz, nebo Vidění a zjevení kniha I.* vydal Hugo Kosterka v Praze v roce 1911.

HODR Jakub (1848–1927), kněz, profesor církevních dějin a kanonického práva v Brně (1889–1902). Od roku 1901 působil jako kanovník a později kancléř katedrální kapituly v Brně. Už dříve byl pro Demla poslem špatných zpráv (v srpnu 1906 o zamítnutí imprimatur ke knize *Notantur Lumina*, v květnu 1907 o nevyhovění Demlově žádosti o udělení podpory v deficienci, v roce 1908 o zamítnutí imprimatur pro dialog Prorok). V říjnu 1912 se pak podepsal výnos s pokynem, aby se Deml usadil v Praze.

HODŽA Milan (1878–1944), slovenský politik agrární strany, předseda vlády ČSR v letech 1935 až 1938; mnohonásobný meziválečný ministr.

HOFFMANN Ernst Theodor Wilhelm (1776–1822), známější jako E. T. A. Hoffmann, německý spisovatel, hudební skladatel, právník, karikaturista, kritik, dirigent a malíř, představitel německého romantismu.

HOLÝ Josef (1874–1928), spisovatel a politik, meziválečný senátor.

bl. HOLZHAUSER Bartoloměj (1613–1658), zakladatel řádu bartolomitů, ve svých jedenácti letech měl vidění Ježíše Krista.

HŮLKA Josef Antonín (1851–1920), sedmý biskup českobudějovický (1907 až 1920).

HUMMELHANS František (1873–1942), typograf, ředitel pražské Lidové knihtiskárny, politik, meziválečný poslanec Národního shromáždění za Československou sociálně demokratickou stranu dělnickou.

HUSÁK Otakar (1885–1964), československý generál, legionář a ministr obrany v letech 1920–1921.

HUYN Pavel hrabě (1868–1946), biskup, významná postava moravských církevních dějin. Brněnským biskupem byl jmenován v roce 1904. Jakožto Demlův nadřízený, který omezoval či zakazoval jeho literární a publikační práci a různými způsoby ho trestal, se stal adresátem básníkůvých publikovaných dopisů i zápornou postavou jeho díla. Od roku 1916 byl Huyn pražským arcibiskupem, v říjnu 1918 během vyhlášení republiky odjel do Švýcarska a do Itálie. Na svou funkci rezignoval v září 1919.

CHALUPNÝ Emanuel (1879–1958), literární historik a kritik, sociolog a politolog, doktor práv. V roce 1923 byl jmenován docentem sociologie na Masarykově univerzitě, v roce 1924 docentem na pražské technice. Od studentských let se zabýval dílem Otokara Březiny. Jeho prostřednictvím se seznámil s Ladislavem Klímkou a stal se propagátorem jeho díla. Několik Demlových dopisů Emanuelu Chalupnému je uloženo v LA PNP.

CHUDOBA Jan

CHUDOBOVÁ Marie (1880–1947), učitelka, Demlova přítelkyně a mecenáška; sestra anglisty Františka Chudoby. Její dopisy Jakubu Demlovi jsou uloženy v LA PNP, dopisy Jakuba Demla Marii Chudobové jsou uloženy v Moravské zemské knihovně v Brně.

CHYTIL Karel (1857–1934), autor knih o malířství.

sv. JAN od Kříže / CRUZE, Juan de la (1542–1591), španělský mystik, učitel církve, reformátor karmelitánského řádu (v ženské linii reformu iniciovala sv. Terezie z Avily) a zakladatel odnože bosých karmelitánů.

JENEWEIN Felix (1857–1905), významný kutnohorský rodák a český malíř. Deml v roce 1928 vydal monografii *Dílo Felixe Jeneweina*.

JÍLOVSKÝ Rudolf (1890–1954), od roku 1945 ředitel Tiskařských a vydavatelských podniků ČSL, přítel Josefa Floriana.

sv. JINDŘICH (972/3–1024), král a císař Jindřichovi II., podporoval katolickou církev, byl velmi zbožný, v roce 1146 byl svatořečen papežem Evženem III.

JIRÁSEK Alois (1851–1930), autor řady historických románů, dramatik, politik, představitel realismu. V letech 1918, 1919, 1921 a 1930 byl navržen na Nobelovu cenu za literaturu.

sv. JIŘÍ (kolem 270– 303), římský voják pocházející z dnešního Turecka, mučedník.

JOSEF AUGUST RAKOUSKÝ / Josef August Viktor Klemens Maria Rakouský (1872–1962), rakouský arcivévoda, člen habsbursko-lotrinské dynastie, poslední majitel Kaštelu v Topolčiankách (do roku 1918).

sv. JOSEF (1. století), manžel Marie, pěstoun Ježíše.

KARÁSEK Jiří ze Lvovic (1871–1951), básník a prozaik, literární a výtvarný kritik, sběratel, spolu s Arnoštem Procházkou založil a vydával časopis *Moderní revue*.

KARPELES / KARS Jiří (1880–1945), evropsky proslulý malíř židovského původu, příslušník pařížské školy. Vystudoval na Akademii v Mnichově, od roku 1907 působil převážně v Paříži, ale vracel se také do svého ateliéru v Praze.

KLAČANSKÝ Josef, farář z Topolčianek.

KLEMENT III. (1130–1191, pontifikát 1187–1191), papež.

KLÍR Svatopluk (1896–1959), malíř, grafik a ilustrátor, spolupracoval s nakladatelstvím Aventinum Otokara Štorcha-Mariena, v roce 1921 pro ně například připravil třetí vydání Demlových *Mých přátel* či čtvrté vydání *Miriam*. Dva Klírovy dopisy Jakobu Demlovi z let 1918 a 1923 jsou uloženy v LA PNP.

KNAP Josef (1900–1973), básník, prozaik, publicista, divadelní a literární kritik, přední představitel ruralismu. Redigoval časopis *Sever a východ*.

KOČÍ Bedřich (1869–1955), pražský nakladatel. Jeden Demlův dopis Bedřichu Kočímu z roku 1918 je uložen v LA PNP.

KOHN Theodor (1845–1915), olomoucký arcibiskup v letech 1892/3–1904. Po určitou dobu podporoval staroříšské Studium. Původně podporoval také *Nový život*, ale po sporu s jeho redaktorem Karlem Dostálem-Lutinovem, který přerostl ve skandál, byl donucen olomoucký arcibiskupský stolec opustit. Poté nějakou dobu žil v Ehrenhausenu v jižním Štýrsku, na panství hrabat Attemsů, v jejichž hrobce byl dokonce pochován. Jakub Deml připsal Theodoru Kohnovi „s hlubokou úctou a láskou“ svou básnickou prvotinu *Notantur Lumina*.

KOLÍSEK Alois (1868–1931), kněz, příznivec Katolické moderny, zabýval se slovenskou literaturou a také se politicky angažoval ve slovenské otázce.

KOMENSKÝ Jan Amos (1592–1670), spisovatel, pedagog, člen Jednoty bratrské.

KOSTERKA Hugo (1867–1956), překladatel hlavně ze severských literatur a vydavatel, spoluzakládal časopis *Moderní revue*, řídil edici Symposion. V roce 1911 vydal Demlův překlad *Svaté Hildegardy Cestyvěz*. Demlovy dopisy Kosterkovi jsou uloženy v LA PNP.

KOZÁK Jaroslav, manžel Ludmily Kozákové.

KOZÁKOVÁ Ludmila, sestra Pavly Kytlicové, v jednom z dopisů označovaná také jako Lída.

KRAMÁŘ Karel (1860–1937), český a československý politik, za světové války byl v odboji, po roce 1918 se stal prvním ministerským předsedou ČSR.

KRATOCHVIL Josef (1850–1921), básník a prozaik, překladatel z německé a španělské literatury, žurnalista, spoluzakladatel *Meditací*.

sv. KRISTÝNA Belgická / Zázračná (1150–1224), v jednadvaceti letech prožila při klinické smrti nahlédnutí do věčnosti. Poté se obětovala za duše v očistci. Lidé ji považovali za posedlou

a bláznivou. Po asketickém a mystickém životě zemřela v klášteře benediktinek v Sint-Truidenu v Belgii.

KROIHER František Jan (1871–1948), český a československý římskokatolický kněz a politik; meziválečný poslanec a senátor za Republikánskou stranu československého venkova (od roku 1922 Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu).

KRYL Karel (1878–1943), knihtiskař. V roce 1909 koupil spolu s Ferdinandem Scottim Vyhnálkovu tiskárnu v Novém Jičíně a založili společnou firmu Kryl & Scotti.

KRYŠTOF Jan (1880–1916), švagr Jakuba Demla, manžel Demlovy sestry Františky.

KŘÍČKA Petr (1884–1949), básník a překladatel, pocházející z Vysočiny jako Deml. V roce 1914 byl odveden na ruskou frontu, po zranění jej v roce 1917 zprostiti služby. V letech 1919–1937 pracoval na ministerstvu školství a národní osvěty.

KUNCÍŘ Ladislav (1890–1974), nakladatel v období mezi světovými válkami. Vydával básnická a literární díla klasiků i začínajících literátů, zaměřoval se také na církevní myslitele a české barokní písemnictví.

KUŽELOVÁ, učitelka ze Slovenska a Demlova čtenářka.

KYTLICA Vladimír (?–1939), manžel Pavly Kytlicové, od roku 1907 lékař v ústavu pro choromyslné ve Šternberku na Moravě, od roku 1934 primář v Opavě.

KYTLICOVÁ Pavla (1874–1932), spisovatelka, přítelkyně Jakuba Demla a vydavatelka jeho knih ve dvacátých letech.

LANG Alois (1869–1957), kněz, učitel na reálném gymnáziu v Ostravě, zabýval se soudobou zahraniční literaturou a později hlavně díly středověkých mystiků, ve Studiu vyšla jeho práce *Jacopone da Todi: Blázen pro Krista* (1906).

LANGER František (1888–1965), dramatik, prozaik, divadelní, literární a výtvarný kritik, publicista, autor loutkových her a próz pro děti.

LEMONNIER Camille (1844–1913), belgický francouzsky píšící prozaik a literární kritik, autor naturalisticky a psychologicky laděných povídek z venkovského prostředí.

LEV XIII. (1810–1903, pontifikát 1878–1903), papež, provedl rozsáhlou reorganizaci katolické církve a vydal řadu encyklik, z nichž nejznámější, *Rerum novarum* z roku 1891, určuje postoj církve k sociálním otázkám, socialismu a komunismu.

LINHART Ladislav (1892–1913), lyrik, ovlivněn mimo jiné Nerudou, Macharem, Sovou, Březinou, Hlaváčkem a Verlainem; navazoval na symbolistickou a dekadentní poezii devadesátých let. Zemřel na tyfus, kterým se nakazil na vojenském cvičení v Prachaticích, kde byl po maturitě v rámci dobrovolné jednorocní vojenské služby.

LUDVÍK Jagellonský (1506–1526), král český a uherský (jako Ludvík II.) a moravský markrabě. Jeho otcem byl český a uherský král.

LUTHER Martin (1483–1546), německý teolog, kazatel a reformátor, zakladatel protestantismu, autor řady duchovních, politických, pedagogických spisů, církevních písní a překladů.

MAETERLINCK Maurice (1862–1949), belgický, francouzsky píšící básník a spisovatel. V roce 1906 vyšla ve Studiu jeho kniha *Poklad pokorných* v překladu Marie Kalašové. Zprostředkovatelem tu byl Jakub Deml.

MAGDALÉNA, sv. / Marie Magdaléna / Marie Magdalská, postava Nového zákona, Kristova učednice.

MAHEN Jiří (1882–1939), vlastním jménem Antonín Vančura, básník, novinář, knihovník a dramatik. Studoval češtinu a němčinu na filozofické fakultě v Praze, před závěrečnou zkouškou však studia opustil. V Brně posléze působil v Lidových novinách a tamním národním divadle. V roce 1937 se stal ředitelem městské knihovny v Brně.

MACHAR Josef Svatopluk (1864–1942), básník, prozaik a novinář, autor Manifestu České moderny (1895).

sv. MALACHIÁŠ (1094–1148), irský arcibiskup (1132–1136/37). Je mu připisováno několik zázraků, mimo jiné také autorství spisu *Proroctví svatého Malachiáše*.

MAREK Josef Richard (1883–1951), knižní grafik, překladatel, výtvarný kritik a profesor kreslení na reálce v Praze-Karlíně. Řadu obálek, záhlaví, frontispisů a ex libris vytvořil zejména pro edice Knihy dobrých autorů Kamilly Neumannové, pro Dobré dílo Josefa Floriana a pro knihy vydané nákladem *Moderní revue*. Přeložil mimo jiné díla Barbeye d'Aureillyho, Lemonnierova a Rimbaudova. Deml se s manželi Markovými přátelsky stýkal za svých pobytů v Praze. Josef Richard Marek pro Demla vytvořil ex libris, frontispis pro knihu *Domů* (1913), dřevoryty k *Tanci Smrti* (1914) ad. Dochovala se též obsáhlá korespondence Jakuba Demla J. R. Markovi, která je uložena v LA PNP ve fondu Josef Richard Marek.

MARIA od Ježíše z Agredy (1602–1665), španělské mystička, autorka knihy *Mystické město Boží: Zázrak Boží všemohoucnosti a nevyčerpatelný zdroj milosti*.

sv. MARTIN z Tours (asi 316 – 397), římský voják, poustevník a biskup v Tours, zakladatel prvních klášterů a venkovských farností ve Francii. Podle legendy se rozdělil se žebrákem o svůj plášť.

MASARYK Tomáš Garrigue MASARYK (1850–1937), politik, filozof, první československý prezident.

MASARYKOVÁ Alice (1879–1966), zakladatelka a první předsedkyně Československého červeného kříže, bojovala za zlepšení sociální situace a vzdělávání žen, dcera Charlotty Garrigue a T. G. Masaryka.

MASARYKOVÁ Olga (1891–1978), sestra Alice Masarykové, nejmladší dcera Tomáše Garrigue Masaryka a Charlotte Garrigue Masarykové.

MASTÍK B., bohoslovec, teolog a filolog.

MEDVECKÝ Karol (1875–1937), slovenský a československý katolický kněz, publicista a politik, předák Slovenské ľudové strany.

sv. MECHTILDA Magdeburská (kolem 1207 – kolem 1282), německá středověká mystička, svá poznání a vize začala zapisovat na radu zpovědníka, dominikána Heinricha z Halle. Její dílo, sepsané v lidovém německém jazyce, tvoří šest knih a je známé pod názvem *Tekoucí světlo božství* (*Das fließende Licht der Gottheit*). Do češtiny ho přeložil Josef Ševčík, knižně vyšlo až v roce 1920.

MEREŽKOVSKÝ Dmitrij Sergějevič (1865–1941), ruský symbolistický básník, kritik, spisovatel a konzervativní politický myslitel.

MERHAUT Josef (1863–1907), moravský novinář a spisovatel.

sv. METODĚJ (kolem 813 – 885), byzantský právník, státník, teolog, světec a jeden z nejvýznamnějších učenců 9. století (více viz svatý Cyril). Stal se panonským a moravským arcibiskupem.

MIČURA Martin (1883–1946), slovenský právník, politik a meziválečný poslanec Národního shromáždění za Československou stranu lidovou, který vedl na Slovensku samostatnou organizaci převážně českých lidovců jako konkurenci slovenských ľudáků.

MICHOROVÁ Anna (1877–?), neteř a hospodyně Josefa Ševčíka. S otcem Viktorem Michorou měli v roce 1911 na starosti vyřizování Ševčíkovy pozůstalosti. Demlovy dopisy Anně Michorové se nacházejí v LA PNP ve fondu Jakub Deml, korespondence nezjištěným adresátům. V dopise Durychovi je jmenována jako Anna.

MRŠTÍK Alois (1861–1925), spisovatel, představitel českého realistického dramatu.

MUSSOTTER Josef, antikvář z jihoněmeckého Munderkingenu, u nějž Deml objednával především staré tisky německých mystiků.

NEČAS Vilém (1881–1948), bratr Berty Bílkové-Nečasové, středoškolský profesor, editor březinových dopisů Bílkovy.

NESVADBOVÁ Anna, bytná Jaroslava Durycha v Praze.

NEUBAUER Alfons (1884–1943), středoškolský profesor, historik.

NEUMANN Stanislav Kostka (1875–1947), básník, novinář, kritik. V roce 1912 jako jeden z mála ocenil Demlovu knihu *Rosnička*. Neumannovu recenzi z *Lidových novin* Setkání s katolíkem Deml zařadil do své další deníkové knihy *Pro budoucí poutníky a poutnice*. Z let 1913–1915 pochází několik dopisů uložených v LA PNP.

NEUMANNOVÁ Kamilla (1874–1956), rozená Krémová, nakladatelka, první manželka básníka S. K. Neumanna. V letech 1905–1931 vydávala (do roku 1925 spolu s Arnoštem Procházkou) edici *Knihy dobrých autorů*, pro kterou byla do češtiny přeložena hlavní díla soudobé světové literatury.

NOVÁK Arthur/Artuš (1876–1957), fejetonista, výtvarný kritik a překladatel, redaktor bibliofilských časopisů a autor prací z oblasti knižní estetiky a bibliofilie. Novákovy dopisy Demlovi z let 1916 až 1923 jsou uloženy v LA PNP.

NOVOTNÝ Vavřinec Jan (1873–1943), kněz, premonstrát. Navštěvoval bohoslovecký seminář v Brně, posléze vstoupil do kláštera v Nové Říši, odkud přešel na Strahov

NOVOTNÝ Oldřich (1884–1959), katolický kněz, později českobratrský duchovní.

OBZINA František (1871–1927), tiskař ve Vyškově, spolupráci se *Studiem* zahájil v roce 1909.

OTRADOVICOVÁ Jarmila (1908–1996), básnířka, redaktorka, autorka knih pro děti. V roce 1943 napsala studii *Básnický profil Jaroslava Durycha*.

PACOVSKÝ FIRLE Emil (1879–1948), malíř, výtvarný kritik. V prosinci roku 1907 se Pacovský poprvé zmiňuje o své činnosti „časopiseckého referenta o věcech uměleckých“. Sleduje veškeré domácí i světové umělecké dění, píše úvahy a kritiky. Pod pseudonymem Emil Firle uveřejňuje v letech 1907–1908 obsáhlejší kritiky, v nichž seznamuje veřejnost s aktuálními výstavami. Pseudonym vznikl nejspíše jako zkratka z dívčího jména matky „Vetterle-ová“. V *Novém věku* je redaktorem rubriky *Umění* (asi od r. 1908). Přední spolupracovníci

Pacovského na tomto časopise jsou Vilém Bitnar a Josef Kratochvíl, tedy pozdější zakladatelé (spolu s Pacovským) *Meditací*. V roce 1910 založil spolu s Janem Konůpkem, Františkem Koblihovou a Josefem Váchalem umělecké sdružení Sursum. Korespondence Jakuba Demla Emilu Pacovskému je uložena v LA PNP.

PACHYMÉRES Georgios (1242 – asi 1310), byzantský historik, spisovatel, filozof, narozený na území dnešního Turecka.

PÁNKOVÁ Marie, rodina Pánkova ze Šebkovic se v roce 1912 starala o Jakuba Demla během jeho tamního pobytu.

PICK Otto (1887–1940), český, německy píšící spisovatel, novinář a překladatel.

bl. PIUS IX. (1792–1878, pontifikát 1846–1878), svolal první vatikánský koncil (1869–1870), který mj. vyhlásil dogma o papežské neomylnosti.

sv. PIUS X. (1835–1914, pontifikát 1903–1914), papež, ve jménu svého hesla „Obnovit vše v Kristu“ vyhlášoval četné doktríny, např. dekret Sacra Tridentina o častém a denním svatém přijímání, který vyšel v Demlově překladu jako 18. svazek Studia. Pius X. byl zároveň striktním odpůrcem hnutí Katolické moderny, které v českých zemích představoval okruh kolem časopisu *Nový život*.

POE Edgar Allan (1809–1849), americký romantik, básník, prozaik, kritik, esejista.

POLÁK Josef (1880–1907), kněz, Demlův spolužák z bohosloví a jeden z nejlepších přátel; spolupracovník a mecenáš Studia. Působil jako kaplan ve Starči u Třebíče. Později byl přeložen do Mutěnic u Hodonína, kde v květnu 1907 zemřel na zápal mozkových blan.

PRÁŠEK Karel (1868–1932), agrárnický politik a statkář. V letech 1907–1908 předlitavský český ministr-krajan, po vzniku Československa ministr zemědělství. Nechvalně proslul zejména tzv. Práškovou aférou, která ukončila jeho politickou kariéru.

PRAVDA Karel Josef, sedlák z Vrchbělé nedaleko Bezdězu, u nějž Deml s Pavlou Kytlicovou bydleli několik měsíců na přelomu let 1920 a 1921.

PREISSIG Vojtěch (1873–1944), malíř, grafik a ilustrátor. Deml s Florianem se už v roce 1908 snažili Durychovým prostřednictvím získat Preissiga k výtvarné spolupráci, například na knize *Ta, která pláče* či pro Demlův překlad *Života sv. Dymphy, panny a mučednice* a *Slavíka sv. Bonaventury*. Tyto pokusy byly neúspěšné.

PROCHÁZKA Arnošt (1869–1925), výtvarný a divadelní kritik a estetik, básník a překladatel z francouzštiny, spolu s Jiřím Karáskem ze Lvovic zakladatel, vydavatel a redaktor *Moderní revue*.

PROKEŠ Antonín (1888–1972), tasovský rodák, syn Albíny Prokešové, středoškolský profesor. Za první světové války získal v československých legiích hodnost kapitána, poté vyučoval mimo jiné i na vojenské akademii v Hranicích na Moravě. Je jednou z postav Demlova díla dvacátých a třicátých let – objevuje se v *Tepně, Mohyle, Mém svědectví o Otokaru Březinovi, Zapomenutém světle* a v několika svazcích *Šlépějí*. Prokešovy dopisy Demlovi z let 1919 až 1939 jsou uloženy v LA PNP.

PROMBERGER Romuald (1856–1932), od roku 1884 první český knihkupec a nakladatel v Olomouci.

PŘIBÍK Zdeněk (1891–1955), vojenský zubní lékař a básník, Demlův přítel, publikoval pod pseudonymem Zdeněk Přibyslav. Deml Přibíkovým dedikoval například devátý svazek *Šlépějí*.

RADECKÝ Josef Václav Antonín František Karel, hrabě Radecký z Radče (1766–1858), český šlechtic z rodu Radeckých z Radče, významný rakouský vojenský velitel, stratég, politik a vojenský reformátor, jenž je považován za jednoho z nejlepších vojevůdců Evropy 19. století.

RAKOCZY, baronka.

REZEK Antonín, jaroměřický školník, služebník Otokara Březiny do jeho posledních dnů.

RILKE Rainer Maria (1875–1926), německý básník, pražský rodák.

ROERICH Nicholas (1874–1947), ruský malíř, spisovatel a archeolog.

ROUS Jan (1846–1921), Demlův strýc, manžel Josefy rozené Bělochové, Demlovy tety.

RUSKIN John (1819–1900), anglický historik umění a estetik, profesor výtvarného umění na univerzitě v Oxfordu. Jeho stěžejním dílem bylo několik svazků spisu *Moderní malíři* (1843–1860). Zajímal se o prerafaelity a tvorbu Williama Turnera. Deml četl Ruskinovu knihu *Sezam a lilie* nedlouho po tom, co vyšla v českém překladu F. X. Šaldy (vydal J. Otto, Praha 1901).

RUTTE Miroslav (1889–1954), literární a divadelní kritik, esejista a publicista, dramatik, prozaik a básník, filmový estetik, autor filmových scénářů. Od odchodu Otokara Fischera vedl divadelní rubriku *Národních listů*.

RUYSBROECK Jan Podivuhodný (1293–1381), vlámský mystik, jehož spisy překládali Jakub Deml a Matěj Fencel. Deml ho řadil po bok mystiků Jana Taulera, Kateřiny Emmerichové či Jakuba de Voragine. V prvním ročníku *Meditací* Deml uveřejnil svůj překlad z Ruysbroeckova díla, článek s názvem *Podstata celého života duchovního*. Tuto kapitolu v roce 1915 zařadil do své knihy *Život Ruysbroeckova Podivuhodného*, kterou přeložil z italského originálu od Vavřince Suria a vydal v Tasově vlastním nákladem.

SALESKÝ František Bauer (1841–1915), brněnský biskup (1882–1904). Po odvolání olomouckého arcibiskupa Theodora Kohna se stal jeho nástupcem na arcibiskupském stolci, tuto funkci vykonával v letech 1904–1915 a jeho hlavním úkolem bylo obnovit klid v diecézi. V brněnské diecézi ho nahradil Pavel hrabě Huyn.

SCOTTI Ferdinand (1882–1952), knihtiskař v Novém Jičíně, spolupracovník Karla Kryla.

SELVER Paul (1888–1970), překladatel.

SHELLEY Percy Bysshe (1792–1822), anglický romantický básník, jenž patří k nejvýznamnějším romantickým autorům a je považován za tvůrce nejlepších lyrických básní napsaných v anglickém jazyce.

SCHEINOST Jan (1896–1964), český novinář a politik.

SCHLUMBERGER Léon Gustave (1844–1929), francouzský historik a numismatik, který se specializoval na dobu křížových výprav a Byzantskou říši. V letech 1896–1905 vydal v Paříži v nakladatelství Hachette třísvazkovou studii byzantské epické poezie *L'Épopée byzantine à la fin du dixième siècle* (Byzantská epopéj na konci 10. století). Léon Bloy napsal knihu *L'Épopée byzantine et Gustave Schlumberger* (1906), kterou přeložil do češtiny Josef Florian (*Epopéja byzantská a Gustav Schlumberger*) a vydal A. L. Stříž v Osvětimanech roku 1913.

SCHMÖGER Karl Erhard (1819–1883), německý katolický kněz, později člen řádu redemptoristů, kterého oslovila mystická teologie, věnoval se uspořádání díla mystičky Anny Kateřiny Emmerichové.

SILESIUS Angelus (1624–1677)

vlastním jménem Johannes Scheffler, německy píšící slezský barokní básník a mystik.

SOFOKLES (asi 496–406 př. n. l.), starořecký dramatik a politik.

SOLOVJEV Vladimír Sergejevič (1853–1900), ruský filozof, publicista, univerzitní učitel, teolog a mystik, blízký přítel F. M. Dostojevského. Jeho myšlení ovlivnilo mj. československého prezidenta T. G. Masaryka.

SOVA Antonín (1864–1928), básník a prozaik.

STELLA Karel (1865–1941), kněz, od roku 1905 ředitel knížecího arcibiskupského gymnázia v Příbrami, kde studoval Jaroslav Durych. Finančně podporoval Studium.

STRAKA Boh., Durychův spolužák z příbramského gymnázia.

STRÁNSKÝ Josef, úředník Živnobanky.

STREIBLOVÁ, učitelka na Slovensku, Demlova čtenářka.

STŘÍŽ Antonín Ludvík (1888–1960), editor a překladatel, spolupracovník staroříšského vydavatelství, později katolický kněz a od roku 1939 kanovník Vyšehradské kapituly. Pocházel z Bohdalic u Vyškova a Jakuba Demla znal už z doby, kdy kaplanoval v nedalekém Kučerově. V roce 1909 zanechal studia práv, trvale se přestěhoval do Staré Říše a v následujícím roce převzal redakci Studia. Po roztržce Demla a Floriany uveřejnil ve čtrnáctém sborníku *Nova et Vetera* z dubna 1915 pamflet *Decennium P. Jakuba Demla*.

SUSO Jindřich / Heinrich Seuse (asi 1295–1366), německý středověký teolog a mystik.

SVOBODOVÁ Růžena (1868–1920), rozená Čápková, spisovatelka, přítelkyně a spolupracovnice F. X. Šaldy.

SÝKORA, ředitel státní vyšší obchodní školy z Banské Bystrice.

SYLLABA Ladislav (1868–1930), český lékař vnitřních a nervových chorob, profesor na lékařské fakultě Univerzity Karlovy v Praze, publicista a národnědemokratický politik. Byl velmistrem československé národní Velké lóže svobodných zednářů.

ŠALDA František Xaver (1867–1937), literární kritik a básník, Deml se s ním osobně seznámil v roce 1913, kdy se také zrodilo jejich přátelství a započala vzájemná korespondence, uložená v LA PNP a vydaná z větší části ve sborníku *Literární archiv* III/68–IV/69.

ŠEVČÍK Josef (1857–1911), katolický kněz a překladatel. Příchod mladého kaplana Jakuba Demla do Babic v srpnu 1904 byl důležitým okamžikem Ševčíkova života. Pod Demlovým vlivem se začal intenzivně zajímat o umění a stal se též jedním ze spolupracovníků a mecenášů Florianovy edice *Studium*. V té době přeložil několik staroněmeckých legend a děl středověkých mystiků (*Přepěkné říkání o sv. poustevníku Menrátovi*, 1907; *Tekoucí světlo božství*, 1920).

ŠMERAL Bohumír (1880–1941), politik, sociálnědemokratický a později komunistický poslanec, Demlův spolužák z třebičského gymnázia. Několik Demlových dopisů Bohumíru Šmeralovi z let 1911 až 1913 vyšlo ve sborníku *KOMU svěřiti tento list?*

ŠTENC Jan (1871–1947), český nakladatel. V roce 1908 založil podnik Grafický závod Jan Štenc, který se věnoval reprodukci a dokumentaci uměleckých děl a architektury.

ŠTĚPÁN sv. (kolem 1–36–40), kazatel, prvomučedník, ukamenován v Jeruzalémě.

ŠTORCH-MARIEN Otakar (1897–1974), zakladatel nakladatelství Aventinum, při vydávání knih spolupracoval s předními umělci své doby. Je autorem vzpomínkové trilogie *Paměti nakladatele*. V roce 1921 vydal Demlovy knihy *Moji přátelé* a *Miriam* v úpravě Svatopluka Klíra. Pracovně-přátelská korespondence s Jakubem Demlem je uložena v LA PNP.

ŠUSTA Josef (1874–1945), historik, spisovatel, politik, ministr školství a národní osvěty.

TAGORE Rabindranath (1861–1941), bengálský básník, prozaik, dramatik, hudební skladatel, malíř, pedagog a filozof, propagátor nezávislosti Indie a indického kulturního dědictví, hlasatel sblížení Východu a Západu, nositel Nobelovy ceny za literaturu z roku 1913.

TENOROVÁ Leopolda (1869–?), jedna z mecenášek Studia. Její čtyři bratři byli kněží, Demlovi známí. Jednomu z nich, faráři v Šaraticích, židlochovickému děkanovi, finančníkovi a uměleckému mecenáši Adolfu Tenorovi, dělala Leopolda hospodyní. Vzájemná korespondence Tenorové s Demlem z let 1907–1918 je uložena v LA PNP.

sv. TEREZIE (1515–1582), také známá jako Terezie z Avily či Terezie od Ježíše, španělská mystička a reformátorka karmelitánského řádu, učitelka církve. Její duchovní spisy – zejména *Život*, *Cesta k dokonalosti*, *Hrad v nitru*, *Knihy o zakládání* či *Myšlenky o lásce k Bohu* – patří k základům křesťanské mystiky.

THEER Otakar (1880–1917), básník a dramatik. V roce 1913 inicioval vznik *Almanachu na rok 2014*, programového vystoupení avantgardních literátů, na které se podíleli Otokar Fisher, Karel a Josef Čapek i S. K. Neumann.

TICHÝ Otto Albert (1890–1973), hudební skladatel, varhaník, pedagog, v mládí spolupracoval s Josefem Florianem.

TODT Stanislav (1890–?), inženýr, vojenský štábní kapitán. Podle *Sokolské čítanky* právě on Demla přivedl k sokolství. Jako „Stáňa“ či „přítel Stáňa“ vystupuje ve *Šlépějích*.

TOLSTOJ Lev Nikolajevič (1828–1910), ruský spisovatel, dramatik a myslitel.

TOMAN Karel (1877–1946), vlastním jménem Antonín Bernášek, básník, překladatel z francouzštiny, publicista. Jeden Demlův dopis Karlu Tomanovi z roku 1914 je uložen v LA PNP.

TOPIČ František (1858–1941), pražský knihkupec a nakladatel. Firmu v roce 1936 prodal Jaroslavu Stránskému, a to včetně práva užívat firemní název *F. Topič*.

TUČNÝ František (1887–1962), teoretik umění, filozof a publicista, byl členem a organizátorem skupiny Koliba.

TYRŠ Miroslav (1832–1884), historik umění. Spolu s Jindřichem Fügnerem založil v roce 1862 sokol a dal mu základní ideu. Po Fügnerově smrti se oženil s jeho dcerou Renátou.

VÁCHAL Josef (1884–1969), výtvarník, grafik, typograf a spisovatel. Přátelil se s Jakubem Demlem v době jeho pražského pobytu a vytvořil dřevoryty pro několik Demlových knih. Jejich vzájemná korespondence vyšla pod názvem *Milý a dobrý hochu – Milovaný, důstojný pane!* (2005).

VERDAGUER Jacint (1845–1902), katalánský kněz a básník, Sigismund Bouška přeložil jeho *Květy Miriany* v roce 1906 a 1929.

VERLAINE Paul (1844–1896), francouzský básník.

VERNER Samuel (1897–1976), autor literárněhistorických a kritických prací. Publikoval také básně pod pseudonymem Jozef Tkadlec.

VESELÝ Antonín (1888–1945), redaktor a spisovatel, komparzista v Národním divadle., příležitostný novinář a pracovník Vilímkova a Ottova nakladatelství, redaktor *Národních listů* a *Čs. republiky*. Autor četných literárněhistorických fejetonů a esejů a kritických statí a také biografických studií.

VILLIERS DE L'ISLE-ADAM Philippe-August (1838–1889), francouzský prozaik, patřil mezi autory, jichž si cenil Léon Bloy. Jeho práce vycházely ve sbornících *Studia* i v dalších staroříšských edičních řadách.

VODIČKOVÁ Marie Rosa, za svobodna Junová, od roku 1935 Demlova spolupracovnice, redaktorka, ilustrátorka a vydavatelka jeho knih, později se vdala za jeho spolupracovníka Timotea Vodičku. Z dopisů Marii Rose Junové Deml zkomponoval knihu *Jugo*.

sv. VOJTĚCH (okolo 956–997), druhý pražský biskup, mučedník, je považován za autora českých a polských duchovních písní.

VOLESKÝ Josef (1895–1932), Učil se litografem a tiskařem u Josefa Dmycha v Litomyšli (1910–1914), dále studoval AVU v Praze.

VORÁČ Jaroslav, přítel Jaroslava Durycha, asi o tři roky starší než Durych; společně navštívili v roce 1908 Babice i Starou Říši. Voráč studoval filozofickou fakultu, později pracoval jako učitel v Příbrami, v Plzni a ve Slaném. Během první světové války zemřel na souchotiny.

VORAGINE Jakub de (1230–1298), člen řádu dominikánů, v letech 1292–1298 janovský biskup; církevní spisovatel, hagiograf a první překladatel Bible do italštiny. Jeho nejvýznamnějším hagiografickým dílem je rozsáhlá sbírka legend s názvem *Legendae Sanctorum*, která je však známá spíše jako *Legenda aurea*. Už ve středověku byla přeložena do většiny evropských jazyků.

VORLOVÁ-VLČKOVÁ Zdenka (1872–1954), malířka a ilustrátorka, spolupracovala s Novým životem a Evou, stejně jako Bílek a Köhler se na objednávku Karla Dostála-Lutinova podílela na výzdobě prostějovského chrámu Povýšení sv. kříže. Její tři dopisy Jakubu Demlovi z let 1919 až 1933 jsou uloženy v LA PNP

VOŘECH Čeněk (1887–1976), architekt, spoluzakladatel spolku Koliba, který propagoval inspiraci lidovou architekturou, manžel Marie Vořechové. Vzájemná korespondence Jakuba Demla s manželi Vořechovými z let 1913 až 1960 je uložena v LA PNP.

VOŘECHOVÁ-VEJVODOVÁ Marie (1889–1974), rozená Vejvodová, malířka, grafička a ilustrátorka, manželka architekta Čeňka Vořecha.

VRÁNA Ludvík (1883–1969), kněz, překladatel a spolupracovník Studia. V září 1910 byl jmenován kaplanem k Josefu Ševčíkovi do Babic, kde se seznámil se Studiem a začal s ním spolupracovat. Potkal ho proto stejný osud jako Jakuba Demla a už v lednu 1911 byl přeložen do Oslavan u Brna. Po svém suspendování pobýval do konce dvacátých let ve Staré Říši, pomáhal ve vydavatelství a sloužil mše v soukromé kapli Florianova domu. Překládal z angličtiny (Chesterton), latiny, vlámštiny a především z němčiny. V roce 1920 doplnil některé části Ševčíkova překladu *Tekoucího světla božství*, v roce 1929 převedl do češtiny Kafkovu *Proměnu* (vůbec první překlad z němčiny) a několik povídek. V roce 1929 ze Staré Říše odešel.

VRBA Jan (1889–1961), plzeňský spisovatel, básník, učitel a lesník. Redaktor nakladatelství Karel Beníško.

VRCHLICKÝ Jaroslav (1853–1912), vlastním jménem Emil Bohuslav Frída, básník, spisovatel, dramatik a překladatel.

VYČÍTAL Miroslav (1887–?), školní inspektor z Jelšavy v župě Gemerské, Demlův přítel ze Slovenska. Vytvořil několik linorytů pro sedmý svazek *Šlépějí*. Vyčítalovy dopisy Demlovi jsou uloženy v LA PNP.

WAGNER František (1888–?)

brněnský bohoslovec, vyloučený ze semináře pro četbu Rohlingova spisu o zjevení lasalettském. Deml se o něm zmiňuje v dopisu Matěji Fenclovi z října 1909: „Bolí mne, že už nemám kdy vyprávěti Vám o p. Fr. Wagnerovi, Němci, jenž bude studovati teologii v Římě, jak nám řekl, jenž přede dvěma roky vykonal (bez peněz) pěšky cestu z Moravy do Říma, byl u audience u Pia X., byl nedávno ve Staré Říši a v Babicích a může se nazývati dle své duše poutníkem.“

WEINER Richard (1884–1937), český básník, prozaik a novinář. V roce 1917 pracoval jako redaktor *Venkova a Národních listů*. Dopisy Jakuba Demla Richardu Weinerovi jsou uloženy v LA PNP, část Deml otiskl ve svých *Šlépějích*.

WHISTLER James Abbott McNeil (1834–1903), britský malíř a grafik narozený v USA a působící i ve Francii, vedl soudní pří s Johnem Ruskinem.

WIESENBERGROVÁ Eliška/Alžběta (1869–1918), rozená Zacharová, manželka Otty Wiesenbergera, Demlova přítelkyně a mecenáška, inspirátorka a skrytá postava jeho knih. Její listy Demlovi z let 1912 a 1913 jsou uloženy v LA PNP.

WRANGEL Pjotr Nikolajevič / Peter von Wrangel (1878–1928), baron, ruský bělogvardějský generál, který byl přezdíván Černý baron kvůli své černé kozácké uniformě.

XAVER Dvořák (1858–1939), kněz, básník a publicista, jedna z vůdčích osobností Katolické moderny.

YEATS William Butler (1865–1939), irský básník, dramatik, esejista, v roce 1923 získal Nobelovu cenu za literaturu.

ZAHRADNÍK-BRODSKÝ Bohumil (1862–1939), kněz, autor knížek lidového čtení, odborový ministerský rada. Dopisy Zahradníka brodského Jakubu Demlovi z let 1920 až 1923 jsou uloženy v LA PNP.

ZEYER Julius (1841–1901), básník, prozaik a dramatik, dobrý přítel Františka Bílka.

ZICHA Karel, Březinův bytný v Luhačovicích.

3.5 Ediční poznámka

Dopisy Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi jsou uloženy v Literárním archivu Památníku národního písemnictví v Praze v pozůstalosti Jaroslava Durycha. Jde o 171 položek označených archivními čísly 81/77/0154 až 81/77/0324. Zřejmě omylem je poslední dopis ve složce označen totožným archivním číslem jako první pohlednice ve složce (81/77/0287). Při zpracovávání korespondence jsem zjistila, že některé listy se samostatnými archivními čísly jsou součástí jednoho dopisu. V souboru je také 7 zcela nepopsaných pohlednic, které v edici dopisů neuvádím.

3.5.1 Grafika

V prepisech jsem vynechala pouze některé technické značky, například znaménko pro otočení stránky nebo dvojitě lomítko pro vyznačení nového odstavce. V dopise ze 17. března 1921 jsem vynechala označení *Aršík druhý*, které Deml použil k ozřejmění pořadí listů. Na drobné kresby v Demlových dopisech upozorňuji tímto symbolem: ●. Obrázky ze dvou Demlových dopisů Durychovi (ze 7. října 1921 a 19. září 1959) jsou reprodukovány na příslušném místě textu edice.

V Demlově rukopise jsou někdy odstavce odsazeny nestejně nebo nejsou na začátku odsazeny vůbec. V edici je vyznačuji odsazením na začátku, samostatné přípisky anebo text oddělený větší mezerou odděluji volnou řádkou.

Záhlaví a závěr dopisů

Každý dopis je označen na levé straně záhlaví číslem, které odpovídá chronologickému pořadí listů. Dataci (společně s případným uvedením adresy) uvádím vpravo nahoře, a to i tehdy, když se datum vyskytuje až na konci rukopisu. Za podpisem jej ponechávám pouze v případě citovaných dopisů (v souladu s Demlovým rukopisem), anebo v případě, že je dopis datován dvakrát.

V dataci ruším tečku, kterou Deml obvykle psal za letopočtem, a také případný apostrof nebo vodorovnou čárku nad číslicí v neúplném letopočtu ruším také uvnitř datace v případě, že se vyskytuje jen v polovině data psaného s lomítkem.

Různé typy číslic v dataci nesjednocuji, ani pokud jsou u jednoho data kombinovány různé číslice. U datací podle církevního kalendáře uvádím v hranaté závorce datum podle občanského kalendáře a u církevního data upravuji velká a malá písmena (např. *Na Svatou Brigitu 1906*. → *Na svatou Brigitu 1906* nebo *Bystř u Brna v den Sv. Cecilie 22. XI. 1908* →

Bystrc u Brna v den sv. Cecilie 22. XI. 1908).

U nedatovaných dopisů či lístků uvádím v hranaté závorce buď datum z poštovního razítka, je-li k dispozici, anebo dataci příjemce (některé Demlovy dopisy jsou dodatečně datovány tužkou jiným rukopisem), případně je přibližně časově zařazuji podle věcných souvislostí.

Závěrečné formule a podpis zarovnávám jednotně k pravému okraji stránky, zkrácené podoby jmen v podpisu nerozepisuji. Tečku za podpisem zachovávám či doplňuji pouze v případě, je-li podpis součástí úplné věty.

Postskripta či jiné přípisky na okrajích dopisů zařazuji za podpis a zarovnávám je jednotně k levému okraji.

Grafické zvýraznění v textu

Všechna zvýraznění v původním rukopise (nejčastěji jednoduché podtržení, případně dvojité podtržení, podtržení vlnovkou, barevné podtržení, barevné písmo v textu psaném černě, tiskací písmo v kontextu psacího písma, různě velká písma apod.) vyznačuji v edici kurzivou. V soupisech korespondence v položce „zvýraznění“ uvádím jiné typy vyznačení v rukopisu, než je obvyklé podtržení.

Přípisy cizí rukou

Přípisy od jiných osob (nejčastěji pozdravy na konci dopisů či na pohlednicích) zařazuji za Demlův dopis a odděluji je volnou řádkou.

3.5.2 Jazyk

Hlásková kvalita

Ponechávám stylisticky příznakové jevy jako archaismy, dialektismy, prvky obecné mluvy či takové, které mají původ ve zvláštní slovo tvorbě

Opravuji však dobové jevy, které byly motivovány spíše snahou o pravopisnou korektnost (např. *netrouvám* → *netroufám*; *švagr* → *švagr*).

Samohlásková kvantita

Většinu tvarů se zvláštní kvantitou, byť užívaných nesystematicky, ponechávám (např. *dvěře*; *Červeny Pondělí*; *hlinou*; *bibliotekáře* i *bibliotékáři*; *psat*)

Ve shodě s rukopisem zachovávám kolísání jmenných tvarů ženských příjmení

s krátkou koncovkou *-ova* (které formou shodnou s přivlastňovacím adjektivem dříve označovaly neprovdanou ženu, na rozdíl od paní) a dlouhých koncovek *-ová* (bl. *Kateřina Emmerichova* i *Emmerichová*, *Anny Kateřiny Emmerichovy* aj.).

Slovotvorba a tvarosloví

Respektuji zvláštní slovotvorbu či méně obvyklé podoby slov (např. *koží*, *korotve*, *fazule*, *nespíchá*, *čmucháku*, *zpicalo*).

Ponechávám archaickou přípomu *-elní* ve slovech *specielní* a *personelní*.

Zachovávám také nářeční, archaické či jinak odchylné tvary (např. *račež věděti*, *ouřad*, *hedbávi*, *Zrcadlít*, *věztež*).

Zachovávám nesoustavně užívaný archaický genitiv plurálu s koncovkou *-ův* (z *mužův*; *mých rukopisův*; *Všech těchto pramenův*; z *jehož spisův*) vedle koncovky *-ů*.

Deml opakovaně užívá vedle měkkého skloňování slova *přátelé* i skloňování tvrdého. To zachováváme s výjimkou instrumentálu plurálu, který opravujeme (*přátely* → *přáteli*).

Zachováváme neobvyklé jmenné tvary slovesných i jiných adjektiv.

Ponechávám zakončení infinitivu na *-ti* i podoby *jest*.

Skladba

Škrtám zjevně omylem opakované slovo ve větě *On pan Kozák trápil nejmíň šestnáct let trápil svou rodinu* → *On pan Kozák trápil nejmíň šestnáct let svou rodinu*.

Jinak syntaktickou podobu rukopisu zachovávám včetně neobvyklých či archaických vazeb.

Pokud pisatelé doplňovali do dopisů některá slova či věty dodatečně, jsou bez zvláštního vyznačení zařazeny do textu tehdy, když na něj plynule syntakticky navazují.

Přípisky bez zřetelné textové souvislosti jsou zařazeny na závěr daného listu.

3.5.3 Pravopis

Při pravopisné úpravě se řídím současnou kodifikací, tedy *Pravidly českého pravopisu* (Academia 1993), v případě cizích slov rovněž *Novým akademickým slovníkem cizích slov A–Ž* (Academia 2005). U výrazů náboženských přihlížím též k příručce *Jak zacházet s náboženskými výrazy* (Academia 2004).

Formální pravopis

Podle dnešní kodifikace opravuji zejména **psaní s/z** v předponách i v kořeni slov (např. *Splnomocňuji vás* → *Zplnomocňuji*; *ztrávil* → *strávil*; *sklamání* → *zklamání*; *spuchřelé* → *zpuhřelé*; *sprostředkuji* → *zprostředkuji*). Podle dnešních pravidel měním **psaní předložek s/z** či **se/ze** (např. *se strany* → *ze strany*; *s Kříže* → *z Kříže*). Upravuji **pravopis souhláskových skupin** (např. *nádenníků* → *nádeníků*). Opravuji také pravopis tvarů zájmen *mě/mně* podle příslušného pádu a podle dnešní normy **psaní i/y**: (*zásylku* → *zásilku*; *cymbál* → *cimbál*).

Ve shodě s dnešní normou upravuji **psaní spřežek**, zejména tvary kondicionálu (např. *jakoby mne chtěli* → *jako by mne chtěli*; *jakoby zrak a mozek a srdce a všechny síly sešikovaly se mi* → *jako by zrak a mozek a srdce a všechny síly sešikovaly*) a další spojení, přičemž se u pravopisných dublet přikláním k progresivnější variantě: (např. *kdo pak* → *kdopak*; *k vůli* → *kvůli*; *lásky plným* → *láskyplným*; *mimo to* → *mimoto*; *na čas* → *načas*; *nad to* (ve smyslu navíc) → *nadto*; *na honem* → *nahonem*; *na konec* → *nakonec*; *na rychlo* → *narychlo*; *na to* → *nato*; *Na zdar* → *Nazdar*; *po druhé / po páté* atd. → *podruhé / popáté* atd.; *po případě* → *popřípadě*; *pro to* → *proto*; *před tím* → *předtím*; *přes to* → *přesto*; *při tom* → *přitom*; *v loni* → *vloni*; *za to* → *zato*).

Podle dnešní normy rovněž upravuji **pravopis slov přejatých**.

Opravuji **zdvojené souhlásky** (např. *allokuci* → *alokuci*; *approbovala* → *aprobovala*; *approbace* → *aprobace*; *pessimismu* → *pesimismu*; *hollandským* → *holandským*; *kolosseum* → *koloseum*; *bacillové* → *bacilové*; *korrespondenci* → *korespondenci*; *korrespondovali* → *korespondovali*; *korrigoval* → *korigoval*; *korrekturu* → *korekturu*; *villu* → *vilu*) i **dvojhásky** (např. *foenix* → *fénix*). Opravuji **psaní s/z** (např. *resignace* → *rezignace*; *inkviční* → *inkviziční*; *glasura* → *glazura*; *kritisoval* → *kritizoval*; *prognosy* → *prognózy*; *anabase* → *anabáze*; *pense* → *penze*; *disposice* → *dispozice*; *klausulemi* → *klauzulemi*; *tuberkulosa* → *tuberkulóza*; *fysiognomií* → *fyzionomií*; *autorisace* → *autorizace*; *sympatizovati* → *sympatizovati*; *konsistoř* → *konzistoř*). Odstraňuji *h* ve **skupině th** (např. *astmatického* → *astmatického*; *orthodoxního* → *ortodoxního*; *esthetiky* → *estetiky*; *atheismu* → *ateismu*; *thema* → *téma*). Doplnuji **kvantitu** (např. *prognosy* → *prognózy*; *anabase* → *anabáze*; *genius* → *génius*; *ordinariat* → *ordinariát*).

Čísla a číslovky

Nižší a jednoslovné číselné údaje uvedené číslovkou rozepisují slovem (např. *4 akty* → *čtyři akty*; *10 svazků* → *deset svazků*; *14leté dívky* → *čtrnáctileté dívky*; *do ½ páté ráno* → *do půl*

páté ráno; vydání je 9. → vydání je deváté), nejde-li o finanční částky, výčty, data a letopočty. V takových případech ponechávám číslici (s výjimkou pozice na začátku věty).

Ojedinele upravuji i složené číselné výrazy (např. *Ze Studence do Vanče je to 1 ½ hodiny → Ze Studence do Vanče je to jedna a půl hodiny*).

U označování svazků *Šlépějí* číslem ponechávám v dopisech kolísání mezi řadovými a základními číslovkami.

Desetinná čísla odděluji namísto tečky čárkou (*3.40 K → 3,40 K*).

Číslovka *čtyři* a *čtyry* se u Demla vyskytuje v obou podobách, ponechávám je bez sjednocení.

Zkratky a zkrácené výrazy

Obecně používané zkratky nerozepisujeme, upravujeme je však dle dnešního úzu: *a t. d. – atd.; ap. → apod.; na př. → např.; t. j. → tj.*

Zkratku titulu *Dr.* píšeme *dr.*, a je-li skloňována (D^{ra}), rozepisujeme ji v patřičném tvaru (např. *doktora*). Jiné horní indexy – například *Mudr* – přepisujeme podle dnešních zvyklostí: *MUDr.* Dále upravuji zkratku *Mnsgr.* → *Mnsgre*.

Rozepisuji individuální zkratky křestních jmen v příslušných pádech: (např. *Ant. Prokše → Antonína; Fr. Bílka → Františka; Otakara; O./Ot. Březina → Otokar; dr. Al. Kolísek → dr. Alois Kolísek; Sig. Bouška, S. Bouška → Sigismund Bouška; Františka Sal. Bauera → Františka Saleského Bauera; M. Maeterlincka → Maurice Maeterlincka*).

Zachovávám však běžně užívané iniciály ve jménu F. X. Šaldy, důsledně užívanou zkratku jména St. K. Neumann a opakované iniciálové zkratky *O. B.* pro Otokara Březinu.

Ponechávám také zkratky, jež jsou součástí názvu (např. u nakladatelství *Fr. Topič*). Nerozepisuji zkratku v případě *Al. Gregor*, protože se jedná o šifru (*Vaše a moje jméno uvedené dr. Bartošem dožralo jakéhosi Al. Gregora tak, že toho nijak netají a že tu brožurku Bartošovu v Lidových novinách strhal.; Dal bych za to krk, že ten Al. Gregor je buď helvít, nebo sám Jiří Mahen.*).

Dále rozepisuji zkrácené místní či jiné názvy a adjektiva od nich odvozená.

Rozepisuji rovněž následující obecné zkratky: *čsl. → československý; 30–40 exempl. → exemplářů; hod. → hodin*).

Nerozepisuji zkratky nejednoznačné a další obvyklé zkratky jako *P.* (Pater/Pán), *pí* (za touto zkratkou rušíme tečku), *p.* (pán), *dp.* (důstojný pán) – jejich seznam uvádím v oddílu Použité zkratky.

Vlastní jména a názvy

Opravujeme pravopis vlastních jmen a názvů (např. *svaté Alžběty Schoenavské* → *Šenavské*; *Léona Bloy* → *Léona Bloy*; *Cyrylla a Methoděje* → *Cyrila a Metoděje*; *Dostál Lutinov* → *Dostál-Lutinov*; *Teresie* → *Terezie*; *Uhříněvsi* → *Uhříněvsi*).

Ponechávám Demlovu podobu města Topoľčianky (*Topolčanky*) i Vrchbělé (*Vrchběl*). Zachovávám též odchylné podoby adjektiv odvozených od místních jmen, která se vyskytují vzácně a mohou zachycovat dobový či místní úzus (*olomucké*).

Velká písmena

V souladu s dnešními pravidly upravuji velké písmeno na malé u adjektiv vytvořených od místních názvů a vlastních jmen: (např. *v jeskyních Sloupských* → *sloupských*; *Novo-Říšských* → *novoříšských*; *Delfská třínožka* → *delfská*; *ve Šternberských potocích* → *šternberských*).

Opravuji na velké písmeno v názvu obce Svatá Anna (*šli jsme pěšky do svaté Anny* → *Svaté Anny*).

V souladu s dnešními pravidly jsou psána pojmenování příslušníků náboženských společenství, řádů, zájmových a jiných skupin (např. *Benediktini Rajhradští* → *benediktini rajhradští*).

Velká písmena ve víceslovných názvech míst, děl, časopisů, organizací a hnutí sjednocuji v souladu s dnešními pravidly (např. *Bílý Medvěd* → *Bílý medvěd*; *Lidových Novin* → *Lidových novin*; *Národní Listy* → *Národní listy*; *Moje Přátele* → *Moje přátele*; *Křížovou Cestu* → *Křížovou cestu*).

V neúplných názvech uměleckých či odborných děl a institucí užívám velká a malá písmena tak, aby byla vždy zřejmá reference.

Při obecném užití však velké písmeno nezachovávám.

Neoficiální pojmenování institucí či funkcí píšeme s malým písmenem (např. *Ordinariát* → *ordinariát*).

Ponechávám psaní slova *Apoštol* (ve smyslu svatý Pavel).

Velké písmeno ponechávám u zájmena *Vy/Váš* i v zájmenech, která vyjadřují úctu k Bohu či Ježíši Kristu.

Písmeno upravuji na malé v osobních zájmenech, kde se změnila konvence při vyjadřování zdvořilosti vůči adresátovi (*Svým* → *svým*; *Jste* → *jste*).

U dalších výrazů ponechávám nesoustavně užívaná velká písmena, mohou-li vyznačovat symbolické užití.

Jména světců a další náboženská či církevní pojmenování

U většiny náboženských výrazů ponechávám (ale nedoplňuji) velké písmeno jako výraz náboženské úcty tak, jak je použil pisatel.

Rozkolísané psaní *S./s./sv./Sv.*, *svatý/Svatý*, *svatá/Svatá* měním na *sv.*, *svatý*, *svatá* (pokud nejde o název díla). Zkratku *sv.* ponechávám u jmen světců.

Interpunkce

Při úpravě interpunkce maximálně respektuji zvláštnosti Demlova způsobu kladení čárek, aby nebyly porušeny rytmické kvality textu. Proto například ponechávám čárky před souřadícími slučovacími spojkami (nejčastěji *a*, též *i*, *nebo*, *anebo*), ačkoli z hlediska pravopisných pravidel nemají opodstatnění, ale mohou mít funkci rytmickou a zdůrazňující.

Čárku ruším jen v případech, kdy jde o zjevnou chybu či dobový úzus. Například ruším čárky, které oddělují infinitivní konstrukce (*Přál, míti* → *přál míti*; *Přejete si, poznati* → *Přejete si poznati*; *dlouho chystal jsem se, psáti Vám* → *dlouho chystal jsem se psáti Vám* apod.).

Ruším čárky před spojkami *než*, *nežli* a *leč* ve významu *než*, nenásleduje-li sloveso v určitém tvaru, a ruším čárku při kumulaci spojovacích výrazů.

Čárku doplňuji tam, kde jde z hlediska dnešní kodifikace o zjevnou chybu, nejčastěji na hranicích vedlejších vět (např. *kde měl dr. Kytlica sanatorium a potom* → *kde měl dr. Kytlica sanatorium, a potom*).

Čárkou oddělují větné členy nebo věty uvozené výrazy *a proto* (např. *odpovídám hned a proto velmi zkrátka* → *odpovídám hned, a proto velmi zkrátka*).

Doplňuji čárky i ve spojeních typu *ať už s Vámi nebo zatím bez Vás* → *ať už s Vámi, nebo zatím bez Vás*).

Uvozovky ruším jako výraz dobového úzu u názvů knih, časopisů, studií, obrazů a jiných artefaktů. Tyto názvy či zástupná pojmenování vyznačuji pouze velkým písmenem. Obdobně uvozovky odstraňujeme v názvech míst a institucí.

Použití různých typů uvozovek v rukopisu sjednocuji na nejpoužívanější typ – „x“. Pokud se v dopisech vyskytují dvojité uvozovky uvnitř jiného citátu vyznačeného uvozovkami, měním vnitřní uvozovky na jednoduché – ‚x‘. Pořadí uvozovek a interpunkce (‘ / ‘.) upravuji podle dnešních pravidel.

Ponechávám vykřičník ve funkci čárky a v takových případech neopravuji následující malé písmeno na velké.

Ponechávám pomlčku na místě koncové interpunkce, po níž následuje velké písmeno

vyznačující novou výpověď. Pomlčky ponechávám také v sousedství teček a čárek (před nimi i za nimi), a to i na konci odstavců.

Sjednocuji užití několikanásobných teček a různě dlouhých pomlček, které v citově pohnutých dopisech užívá zejména Deml, na tři tečky či standardní pomlčky.

Redukuji nadbytečná interpunkční znaménka v téže funkci. Ve výčtech Deml někdy užívá tečku i závorku – 1.), 2.) 3.), někdy jen závorku nebo tečku. Všechny takové případy v této korespondenci sjednocuji na závorku bez tečky.

Tečku ruším za datací a za podpisem, není-li součástí věty.

4 Závěr

Rád bych (toť má „tendence“), aby i ostatní práce mé byly jako soukromou korespondencí, kde se jedná vždy o objasnění jedné myšlenky.

(Deml Durychovi, 2. května 1908)

Nahlížíme-li do osobní korespondence spisovatelů či chystáme ji přímo k publikaci, často se ptáme, zda a do jaké míry k tomu máme právo. Porovnáváme-li například dopisy trojúhelníku Jakub Deml – Jaroslav Durych – Josef Florian, je zřejmé, že v psaní o totožném tématu nemohli použít s jedním adresátem týchž slov a téhož tónu jako s adresátem jiným.

Při bližším seznámení s Demlovými a Durychovými díly je však patrné, jak velký vhléd do jejich práce nám mohou jejich dopisy přinést. Jakub Deml pravidelně zařazoval svou osobní korespondenci do svých děl a řídil se mimo jiné heslem, že v Církvi má být kromě zповědi všechno zjevné. Nesnášel „tajnou diplomacii“. Jaroslav Durych si zas potrpěl na publikování článků o genezi svých děl a pravidelně psal zpětně o svém vývoji a hodnotil na stránkách literárních časopisů svůj posun i bývalé omyly.

A právě náhled na genezi děl obou spisovatelů je jeden z přínosů, jež nám jejich vzájemná korespondence nabízí. Dozvídáme se z ní také o počinech, které nakonec neuskutečnili, a o důvodech, proč od původního plánu upustili. Svou roli v tom často sehrál Otokar Březina, osoba, již není možné od vzájemného vztahu Jakuba Demla s Jaroslavem Durychem oddělit a jež prochází jejich listy v obou obdobích dopisování.

Deml a Durych se navzájem ovlivňovali a tento vliv byl tvůrčí silou pro určitá jejich díla. Některé z Demlových *Šlépějí* jsou cele „durychovské“ a některé publikace Durychových děl přímo „zapříčinil“ či inspiroval Deml (např. *Svatý Jiří* nebo *Bloudění*). Durych často čekal na Demlův soud o svém textu a považoval ho za směrodatný v rozhodování o tom, zda dílo dokončit a vydat, či zahodit. V jednom z dopisů explicitně píše, že Deml je do jisté míry „vinen“ tím, že Durych vystoupil ze svého mlčení.

Vzájemné dopisy těchto spisovatelů jsou rovněž cennými záznamy o tehdejší době a o vývoji na české literární scéně. Zachycují „boje“ mezi literárními kritiky i názory obou pisatelů na soudobé spisovatele a překladatele (např. Sigismunda Boušku, vznikající časopis *Sever a východ*, na skupiny literátů kolem *Nového života* či *Meditací* a mnohé další). Demlova korespondence s Durychem bude taktéž zajímat historiky vydavatelské činnosti, jejíž problematiku dopisy často rozebírají.

V neposlední řadě korespondence dokumentuje vývoj vztahu obou tvůrců, který lze bez váhání nazvat přátelstvím, více či méně blízkým v závislosti na tom, jak se jejich životní příběhy střídavě propojovaly a vzdalovaly.

Edice se vzhledem k velkému rozsahu dochované korespondence omezuje na Demlovy listy, tuto jednostrannost se však snaží kompenzovat vysvětlivkami, v nichž uvádím vybrané pasáže z Durychových dopisů, některé souvislosti z dalších korespondencí či jiný důležitý kontext. Díky dochovaným souborům Demlových dopisů s jinými adresáty bylo možné některé nedatované listy adresované Durychovi alespoň přibližně datovat a chronologicky uspořádat. Základní biografické informace o osobách zmíněných v korespondenci zahrnuji do jmenného rejstříku s heslářem.

Práci na této edici ovšem nepovažuji za ukončenou, bude následovat úplné zpracování všech dopisů z Durychovy strany a v budoucnu doufejme také publikace vzájemných dopisů Jakuba Demla a Jaroslava Durycha v rámci existující publikační řady Korespondence Jakuba Demla.

5 Prameny

Rukopisné korespondence

Korespondence Jakuba Demla Jaroslavu Durychovi, LA PNP, fond Jaroslav Durych, korespondence přijatá

Korespondence Jaroslava Durycha Jakubu Demlovi, LA PNP, fond Jakub Deml, korespondence přijatá, ZA v Opavě, pobočka Olomouc, fond Timotheus Vodička – Písemnosti Jakuba Demla

Samizdatové a knižní korespondence

DEML, Jakub et al. *Carissime, kde se touláte? Dopisy Jakuba Demla příteli Josefu Ševčíkovi do Babic*. Praha: Dauphin, 2010. ISBN 978-80-7272-217-4.

DEML, Jakub; MRÁZKOVÁ, Iva, ed. *Číslo jednací: láska: vzájemná korespondence Jakuba Demla a Františka Bilka*. 2. sv. Praha: Dauphin, 2012. ISBN 978-80-7272-435-2.

DEML, Jakub; KORŮNKOVÁ, Šárka, ed. *I tento list považujte za neúplný: dopisy Jakuba Demla příteli Matěji Fenclovi*. Praha: Dauphin, 2011. ISBN 978-80-7272-249-5.

DEML, Jakub. *Listy Jakuba Demla Otokaru Březinovi*. Tasov: Jakub Deml, 1933.

DEML, Jakub et al. *Příteli Evermodu Balcárkovi místo čestného diplomu: vzájemná korespondence Jakuba Demla a Evermoda Vladimíra Balcárka: 1905–1959*. Praha: Dauphin, 2013. 4. ISBN 978-80-7272-608-0.

DEML, Jakub; IWASHITA, Daniela, ed. a POUKAROVÁ, Petra, ed. *Sedm let jsem u vás sloužil: vzpomínky na Josefa Floriana*. Praha - Podlesí: Dauphin, 2015. ISBN 978-80-7272-832-9.

DEML, Jakub. *Zakázané světlo. Výbor z korespondence z let 1930–1939*. Ed. Jiří Olič. Praha – Litomyšl: Paseka, 1999. ISBN 80-7185-263-5.

Jaroslav Durych Březinovi – Demlovi – Florianovi. Výbor z korespondence, ed. Václav Durych, strojopisná edice, Praha, 1989.

Knihy Jakuba Demla

DEML, Jakub. *Šlápěje II*. Jinošov: vl. n., 1918.

DEML, Jakub. *Šlápěje III*. Šternberk na Moravě: vl. n., 1919.

DEML, Jakub. *Šlápěje IV*. Šternberk na Moravě: vl. n., 1919.

- DEML, Jakub. *Šlápěje V*. Tasov: vl. n., 1919.
- DEML, Jakub. *Šlápěje VI*. Tasov: vl. n., 1919.
- DEML, Jakub. *Šlápěje VII*. Bělá u Bezděže: Jakub Deml a Pavla Kytlicová, 1920.
- DEML, Jakub. *Šlápěje IX*. Tasov: Pavla Kytlicová, 1925.
- DEML, Jakub. *Šlápěje X*. Tasov: Pavla Kytlicová, 1928.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XVI*, Pavla Kytlicová, Tasov 1931.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XIX*. Tasov: vl. n., 1933.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XX*. Tasov: vl. n., 1934.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XXI*. Tasov: vl. n., 1936.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XXII*. Tasov: vl. n., 1937.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XXIII. Není dálky*. Tasov: Marie Rosa Junová, 1938.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XXIV. Proč bychom se netěšili*. Tasov: Marie Rosa Junová, 1939.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XXV*. Tasov: Marie Rosa Junová, 1940.
- DEML, Jakub. *Šlápěje XXVI*. Tasov: Marie Rosa Junová, 1941.

6 Použitá literatura

- BÁRTKOVÁ-DURYCHOVÁ, Jiřina; BÁLKOVÁ-DURYCHOVÁ, Jaroslava. *Paměti Jiřiny a Jaroslavy Durychových*. Olomouc: Matice cyrilometodějská, 1998. ISBN 80-238-4165-3.
- BINAR, Vladimír. *Čin a slovo. Kniha o Jakubu Demlovi*. Praha: Triáda, 2010. ISBN 978-80-87256-12-1.
- BINAR, Vladimír; FUČÍK, Bedřich. Zpráva o uspořádání Díla Jakuba Demla. *Revolver Revue* č. 42, 2000, s. 179–241.
- DEML, Jakub. *Kronika městečka Tasova: faksimile tasovské kroniky psané v letech 1922–1929 Jakubem Demlem*. Brno: Jota, 1991. ISBN 80-900281-5-2.
- DEML, Jakub. *Mé svědectví o Otokaru Březinovi*. Praha: Rudolf Škeřík, 1931.
- DEML, Jakub. *Zapomenuté světlo*. Tasov: vl. n., 1934.
- DEML, Jakub. *Z mého okovu*. Tasov: Pavla Kytlicová, 1927.
- DURYCH, Jaroslav. Akord v Demlově svědectví. *Akord* 4, 1931, č. 8, 1. 9., 379–381.
- DURYCH, Jaroslav. Doslov k případu OB. *Akord* 5, 1932, č. 3, březen, s. 98–101,
- DURYCH, Jaroslav. Jakubu Demlovi. *Pozdrav k sedmdesátinám Jakuba Demla*. Praha, Vyšehrad v srpnu 1948, s. 8–10.
- DURYCH, Jaroslav. Jaroslav Durych I. Jako literát, II. Jako politik, III. Jako člověk. *Rozmach* 2, 1924, č. 3, 15. 2., s. 43–46; č. 11, 25. 5., s. 161–166; č. 15/16, 15. 8., s. 225–228.
- DURYCH, Jaroslav. *Listy drahým*. Ed. Karel Komárek. Vyd. 1. Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2008. ISBN 978-80-87029-46-6.
- DURYCH, Jaroslav. Rok zkoušky. *Akord* 4 1931, č. 10, str. 433–436, listopad.
- DURYCH, Jaroslav. Smutek Jakuba Demla. *Akord* 5, 1932, č. 1, s. 15–29, leden.
- DURYCH, Jaroslav a FIALOVÁ, Zuzana, ed. *Jaroslav Durych, publicista*. Praha: Academia, 2001. 351 s. ISBN 80-200-0804-7.
- DURYCH, Václav et al. *Jaroslav Durych: život, ohlasy, soupis díla a literatury o něm*. Brno: Atlantis, 2000. ISBN 80-7108-162-0.
- CHALUPOVÁ, Kateřina. *Svatá Kateřina Alexandrijská, její ikonografie a kult v českých zemích doby středověku*. Olomouc, 2008. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, Katedra dějin umění.
- KOŘÍNKOVÁ, Šárka. *Dopisy Jakuba Demla Matěji Fenclovi (1905–1912)*. Praha, 2010. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a literární vědy.

MRÁZKOVÁ, Iva. *Vzájemná korespondence Jakuba Demla a Františka Bílka 1901–1941*. Praha, 2010. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a literární vědy.

OLÍČ, Jiří. *Čtení o Jakubu Demlovi*. Olomouc: Votobia, 1993. ISBN 80-7220-259-6.

OPELÍK, Jiří, ed. et al. *Lexikon české literatury: osobnosti, díla, instituce*. Praha: Academia, 1985–2008. 7 sv. ISBN 80-200-0797-0.

PEŠEK, David. *František Bílek. Život, dílo a působení v CČSH*. Praha, 2007. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Husitská teologická fakulta, Katedra církevních dějin.

SCHREIBEROVÁ, Jarmila ed.. *Komu svěřiti tento list? Korespondence Jakuba Demla do roku 1918*. LA PNP 43, 2011. ISBN:978-80-85085-99-0